

Perceptie van België door jonge Walen (NLM1 en ALM1) en Vlamingen (FLM1) in 2020: stereotypen, identiteitsgevoel, nationalisme en toekomstbeeld

Auteur : Baillien, Marie-Sophie

Promoteur(s) : Perrez, Julien

Faculté : Faculté de Philosophie et Lettres

Diplôme : Master en langues et lettres modernes, orientation germaniques, à finalité didactique

Année académique : 2019-2020

URI/URL : <http://hdl.handle.net/2268.2/9439>

Avertissement à l'attention des usagers :

Tous les documents placés en accès ouvert sur le site le site MatheO sont protégés par le droit d'auteur. Conformément aux principes énoncés par la "Budapest Open Access Initiative"(BOAI, 2002), l'utilisateur du site peut lire, télécharger, copier, transmettre, imprimer, chercher ou faire un lien vers le texte intégral de ces documents, les disséquer pour les indexer, s'en servir de données pour un logiciel, ou s'en servir à toute autre fin légale (ou prévue par la réglementation relative au droit d'auteur). Toute utilisation du document à des fins commerciales est strictement interdite.

Par ailleurs, l'utilisateur s'engage à respecter les droits moraux de l'auteur, principalement le droit à l'intégrité de l'oeuvre et le droit de paternité et ce dans toute utilisation que l'utilisateur entreprend. Ainsi, à titre d'exemple, lorsqu'il reproduira un document par extrait ou dans son intégralité, l'utilisateur citera de manière complète les sources telles que mentionnées ci-dessus. Toute utilisation non explicitement autorisée ci-avant (telle que par exemple, la modification du document ou son résumé) nécessite l'autorisation préalable et expresse des auteurs ou de leurs ayants droit.

Université de Liège
Faculté de Philosophie et Lettres
Département de Langues Modernes

Perceptie van België door jonge Walen (NLM1 en ALM1) en Vlamingen (FLM1) in 2020: Stereotypen, identiteitsgevoel, nationalisme en toekomstbeeld.

Travail de fin d'études présenté par BAILLIEN Marie-Sophie
en vue de l'obtention du grade de
Master en Langues et Littératures Germaniques,
à finalité didactique.

Promoteur: Pr. Julien PERREZ

Année académique 2019-2020

PERCEPTIE VAN BELGIË DOOR JONGE WALEN EN VLAMINGEN IN 2020: STEREOTYPEN, IDENTITEITSGEVOEL, NATIONALISME EN TOEKOMSTBEELD

Marie-Sophie BAILLIEN - LLG
Promotor: Pr. Julien PERREZ

Université de Liège
2019-2020

België bestaat uit twee aparte landen:

*enerzijds de Belgen,
anderzijds hun politici.*

TOM LANOYE

*Ik bemin België omdat zijn bewoners goddank in het geheel geen
last hebben van vaderlandsliefde.*

*Ik haat België omdat zijn bewoners op geen enkele manier
trots zijn op hun land.*

GEERT VAN ISTENDAEL (1989)

*O dierbaar België
O heilig land der Vaad'ren
Onze ziel en ons hart zijn u gewijd.
Aanvaard ons hart en het bloed van onze ad'ren,
Wees ons doel in arbeid en in strijd.
Bloei, o land, in eendracht niet te breken;
Wees immer u zelf en onge knecht,
Het woord getrouw, dat g' onbevreesd moogt spreken:
Voor Vorst, voor Vrijheid en voor Recht.*

[...]

*Juicht Belgen, juicht in brede vol' akkoorden
Van Haspengouw tot aan het Vlaamse strand,
Van Noord tot Zuid, langs Maas- en Scheldeboorden,
Juicht, Belgen juicht, door gans het Vaderland.
Een man'lijk volk moet man'lijk kunnen zingen,
Terwijl het hart naar eed'le fierheid streeft.
Nooit zal men ons van onze haard verdringen
Zolang een Belg, 't zij Waal of Vlaming leeft.*

DE BRABANÇONNE

DANKWOORD

Na een intensieve periode vol onverwachte wendingen van enkele maanden, een periode waarin ik veel heb geleerd, op wetenschappelijk gebied maar vooral op persoonlijk vlak, is het zover. Met dit dankwoord leg ik de laatste hand aan mijn scriptie. Dit eindwerk kon slechts tot stand komen dankzij de steun en hulp van een aantal personen.

Eerst en vooral gaat bijzondere dank uit naar mijn promotor, Prof. Julien PERREZ die mij zijn volledige vertrouwen heeft geschonken. Dankzij hem kreeg ik de kans om een onderwerp te kiezen dat mij zielsveel fascineert: **België**, zijn toekomst, zijn bewoners, hun relatie, hun vaderlandsliefde, hun stereotypen. Ik wist dat hij in mij geloofde, vooral in tijden van twijfel. Ik wil hem bedanken voor zijn aanmoediging op de momenten dat het allemaal niet leek te zullen lukken, bijvoorbeeld tijdens het ingewikkelde proces van de gegevensverzameling.

Natuurlijk verdienen de leerkrachten die mijn onderzoek in hun klagroepen hebben aanvaard en de personen die mij hebben geholpen om deze contacten te vinden een speciale vermelding in dit dankwoord: Déborah STACHE, Anne LOMBARD en Christiane RASQUIN van het ‘Institut de la Providence’ in Gosselies, Laurence VAN RAEMDONCK van het ‘Institut du Sacré Coeur’ in Vielsalm, Jean PEETERS, Patrick CARLIER, Catherine PIRARD en Pierre VANESSE van het ‘Collège Sainte-Croix et Notre-Dame’ in Hannut en Carla BERREVOETS van het ‘Instituut Sancta Maria’ in Aarschot.

Ik wil nog een speciaal woordje van dank richten tot Jean-Marie MAIZIERES, Jean PEETERS en Wendy GEERAERTS die allemaal hebben aanvaard deze scriptie na te lezen en die voor de verbetering ervan hebben gezorgd.

Daarnaast wil ik graag mijn geweldige verloofde, Quentin, bedanken voor zijn onfeilbare steun. Bovendien heeft hij mij waardevol geholpen bij het opnemen van de gegevens van het onderzoek en bij de schepping van grafieken voor de analyse van de resultaten. Zonder hem zou het niet mogelijk zijn geweest!

De aanwezigheid van mijn ouders, mijn grootmoeder en mijn broertje tijdens het opstellen van de scriptie was ook van onschatbare waarde. Ze hebben mij aangedwongen om het beste van mezelf te geven en ze hebben mij geleerd om nooit op te geven.

En ‘last but not least’ geef ik enorme zoenen (hoewel het tijdens die coronacrisis niet meer mag) aan mijn dierbare ‘varkentjes’, Catherine BALDEWYNS, Sarah HONNAY en Nathalie MOERS. Deze vijf studiejaren aan jullie zijde waren de beste van mijn leven: ons later is voor altijd samen. Het einde van dit geweldige verhaal is slechts het begin van alle komende avonturen waaraan we nog moeten deelnemen aangezien jullie nu mijn familie zijn geworden.

INHOUDSOPGAVE

0. INLEIDING	5
1. HISTORISCHE ACHTERGROND.....	7
2. THEORETISCHE CONCEPTEN – definities en verklaringen.....	20
2.1. Van unitarisme tot federalisme en confederalisme	
2.2. Stereotypen en invloed van de media	
2.3. Identiteitsgevoel en collectieve geheugens	
2.4. Op zoek naar een definitie van het nationalisme	
3. VOORMALIGE ONDERZOEKEN EN BESTAANDE LITERATUUR OVER HET ONDERWERP.....	34
3.1. Tegenstrijdige stereotypen waarover Vlamingen en Walen over elkaar beschikken en die hen verder scheiden	
3.2. Verband tussen politieke voorkeur en openheid voor de Andere	
3.3. Identificatiegraad van Walen en Vlamingen met bepaalde identiteiten	
3.4. Het cliché van de luie Waal die misbruik maakt van het Vlaamse geld	
3.5. Verband tussen racisme, separatisme en economie	
3.6. Hoe zit de Belgische landkaart in het hoofd van Walen en Vlamingen eruit?	
3.7. Wat zou het ideale toekomstbeeld voor het land zijn volgens Belgen?	
3.8. Hoe zit het met de jongere generaties Belgen? Nationalisme en invloed van de media op hun standpunt.	
3.9. Tweetaligheid of niet? Het leren van de taal van de Andere...	
4. FORMULERING VAN DE ONDERZOEKSVRAGEN EN HYPOTHESEN.....	54
5. METHODOLOGIE.....	61
6. RESULTATEN VAN HET ONDERZOEK.....	70
6.1. Op welke manier definiëren Vlamingen en Walen zich in term van identiteit? Met welke identiteiten identificeren ze zich het meest? Wat is hun dominante graad van identificatie?	
6.2. Welke stereotypische adjectieven worden gebruikt om België en haar organisatie te beschrijven?	
6.3. Welke stereotypische karaktertrekken komen het best overeen met de visie van jonge Vlamingen en Walen op zichzelf en op elkaar? Met welke stereotypen gaan ze helemaal (niet) akkoord?	
6.3. Wat zijn de voor- en nadelen van het leven in een meertalig en multicultureel land zoals België?	
6.4. Waarop lijkt het ideale toekomstbeeld van België volgens Walen en Vlamingen? Zijn ze voorstanders van het separatisme, het (con)federalisme of van het herstellen van de unitaire Belgische staat?	
7. DISCUSSIE VAN DE RESULTATEN VAN HET ONDERZOEK.....	89
8. CONCLUSIE.....	102

**PERCEPTIE VAN BELGIË DOOR JONGE WALEN (NLM1 en ALM1) EN VLAMINGEN (FLM1)
IN 2020: STEREOTYPEN, IDENTITEITSGEVOEL, NATIONALISME EN TOEKOMSTBEELD**

0. INLEIDING

Tegenwoordig bestaat België in een federatie die ingedeeld is in gewesten en gemeenschappen waarvan de meeste hun eigen cultuur en hun eigen taal hebben. Die multiculturele en meertalige samenleving heeft ertoe geleid dat er al lang spanningen bestaan tussen de twee grootste volken van het land: de Walen en de Vlamingen. De conflicten die tussen Walen en Vlamingen heersen zijn niet nieuw: ze gaan immers terug tot de geboorte van België, en zelfs daarvoor. Deze complexe conflicten combineren historische-, culturele- en identiteitsproblemen met een sterke economische dimensie en ze worden versterkt door de stereotypen waarover Walen en Vlamingen van elkaar beschikken, stereotypen die een invloed hebben op de attitudes van beide volken tegenover elkaar. Er kan immers misbruik worden gemaakt van deze stereotypen die alomtegenwoordig zijn in hun collectieve geheugen door de politici en de media. Om een beter inzicht te krijgen in het Belgische conflict zullen verschillende theoretische concepten worden gedefinieerd: het federalisme en de varianten ervan (zoals het unitarisme en het confederalisme); het stereotype en de invloed van de media erop; de beschrijving van de identiteit, het samenhorigheidsgevoel en het collectieve geheugen; en het nationalisme. Daarna zal aandacht worden besteed aan de voormalige onderzoeken die een verband hebben met het conflict en met de vier rubrieken waarop er in dit onderzoek gefocust wordt (stereotypen, identiteitsgevoel, nationalisme en toekomstbeeld). Op basis van de verzamelde informatie uit deze wetenschappelijke literatuur zal een algemene onderzoeksvraag worden geformuleerd, evenals sub-vragen waarop antwoorden zullen worden gegeven op basis van de discussie van een aantal grafieken.

Recent is het communautaire conflict weer scherper en acuter geworden. Vandaag de dag is het belangrijker dan ooit om dit onderwerp aan te snijden als er rekening wordt gehouden met de tegenwoordige politieke toestand. De laatste federale verkiezingen van 2019 hebben immers een bittere smaak nagelaten in de geest van de meest patriottische Belgen onder ons. Het is niet toevallig dat die dag omgedoopt is tot ‘Zwarte Zondag’ door de media. De N-VA en het Vlaams Belang vertegenwoordigen samen wat meer dan de helft

van de Vlaamse bevolking, wat weinig goeds voorspelt voor de toekomst van België. De toenemende macht van het ‘Vlaamse rechts-extremisme’ jaagt angst aan de Belgen die de scheiding van hun land willen weigeren. Het land lijkt erop vrij bedreigd te zijn. Is deze voorkeur voor separatistische politieke partijen te wijten aan de waarachtigheid van het stereotype volgens welke de Vlamingen de Walen haten en allen de scheiding van het land wensen of is deze voorkeur eerder gelinkt aan hun vrees van de Andere (afgezien van de Walen)? Wat is de echte perceptie van de Vlamingen ten opzichte van de Walen en België in het algemeen? Deze vraag was eigenlijk het beginpunt van deze scriptie.

We konden ons dan afvragen of Walen een totaal verschillende perceptie van het land hebben. Zijn Walen echte Belgische patriotten in tegenstelling tot Vlamingen? Zijn er geen opkomende anti-Vlaamse gevoelens in hun Waalse gemeenschap? Waarop lijkt hun visie van de Vlamingen en van België? Is hun visie van België echt positiever dan die van Vlamingen? Bestaat er eigenlijk een Belgische identiteit of zijn Vlamingen en Walen slechts vreemdelingen voor elkaar? Is de ‘Belg’ geworden tot een fictie die voorbestemd is om geleidelijk te verdwijnen’ (De Keere e.a. 2011: 7)? Ten grondslag hadden we dus besloten om de standpunten van deze twee doelpublieken (Walen en Vlamingen) te confronteren. Om dit te doen, hebben we een bepaalde leeftijdscategorie gekozen: die van de jongeren uit het zesde middelbaar, jongeren aan de vooravond van de volwassenheid. Ze vertegenwoordigen immers de toekomst van België. Bovendien zou hun mening eigenlijk representatief kunnen zijn van een veel groter deel van de bevolking (zie 5.). Jammer genoeg bleek dat de taak moeilijker was dan verwacht. We hebben immers slechts één Vlaamse school gevonden om aan ons onderzoek deel te nemen. Deze belemmeringen voor de gegevensverzameling zullen in de methodologie worden beschreven (zie hoofdstuk 5.) en ze hebben ons aangedrongen om andere doelpublieken te vergelijken om hun perceptie van België te analyseren: de Vlaamse jongeren waarvan we ingevulde onderzoeken hebben gekregen en die het Frans als eerste vreemde taal leren, Waalse jongeren die het Nederlands als eerste vreemde taal hebben gekozen en Waalse jongeren die het Nederlands helemaal niet leren op school. We postuleren immers dat het leren van het Nederlands of niet een invloed zou kunnen hebben op de resultaten van die Waalse jongeren. Deze doelpublieken komen uit verschillende regio’s: Hannut, Gosselies, Vielsalm (in Wallonië) en Aarschot (in Vlaanderen). Op dezelfde manier zijn we ervan uitgegaan dat de woonplaats van de respondenten een invloed zou kunnen hebben op hun perceptie van België en van de andere gemeenschap.

Dit onderwerp (maar vooral dit doelpubliek) hebben we gekozen niet alleen omdat het ons na aan het hart ligt maar ook omdat het gunstig zou kunnen zijn voor ons toekomstige

carrière als leerkracht. De resultaten van het onderzoek zouden ons een idee kunnen geven van de mening van onze toekomstige leerlingen over België, enz. Dit zou ons de gelegenheid kunnen geven om op de hoogte te zijn van de vooropgezette ideeën en stereotypen die onze Waalse leerlingen zouden kunnen hebben over Vlaanderen. Als deze vooroordelen negatief zijn, zouden ze een negatieve impact kunnen hebben op de motivatie van de Waalse leerlingen om het Nederlands te leren. Als we bewust zijn van deze vooropgezette ideeën kunnen we de obstakels waarvoor hun vooroordelen verantwoordelijk zijn beter overwinnen. Zulke onderzoeken zouden volgens ons van cruciaal belang kunnen zijn om Waalse leerkrachten die het Nederlands onderwijzen te sensibiliseren en voor te bereiden. Dit onderzoek dient als een bijdrage tot onze kennis van de Vlaamse-, Waalse- en Belgische cultuur en tot ons begrip van het Belgische politieke conflict.

1. **HISTORISCHE ACHTERGROND – Oorsprong van de spanningen en aard van het conflict**

De tegenwoordige spanningen die tussen Vlamingen en Walen heersen, kunnen niet worden begrepen zonder een blik op de geschiedenis van België te werpen. Daarom zal dit hoofdstuk een overzicht geven van de historische gebeurtenissen die de Belgische instituties evenals de Vlaamse en Waalse cultuur hebben geschapen.

Laten we een paar eeuwen teruggaan, vijftiendertig jaar vóór de geboorte van ons land. Vóór de Belgische onafhankelijkheidsverklaring heeft ‘België’ (dat toen ‘Zuidelijke Nederlanden’ genoemd werd) immers tot meerdere naties behoord: tot aan de inlijving van België bij Frankrijk in 1795 maakte België deel uit van de Habsburgse Nederlanden (Vos 2002: 11). Op dat moment gebruikten de inwoners van het Noorden van het tegenwoordige België verschillende Nederlands-Germaanse dialecten, behalve een kleine Franstalige burgerlijke elite, terwijl het Zuiden al Franstalig was (Euwema & Verbeke 2009: 140). Zodra de Zuidelijke Nederlanden bij Frankrijk zijn ingelijfd, is het openbare leven in die streken verfranst, wat ‘vooral de sociale bovenlagen beïnvloedde, ook in de noordelijke provincies waar de volkstaal Nederlands was’ (Vos 2002: 11):

De Zuidelijke Nederlanden deelden voortaan het lot van het grote Frankrijk. Door de staatsgreep van 18 Brumaire (1799) greep [...] Napoleon Bonaparte [...] de macht. Een paar jaar later liet hij zich tot keizer kronen. Zijn rijk zou geen tien jaar duren. [...] De Franse overheersing had rampzalige gevolgen voor het Nederlands in onze gewesten. De Fransen probeerden in hun hele territorium het Frans op te dringen en [...] de leidende klassen in de Nederlandstalige zuidelijke provincies werden geheel verfranst. (Van Istendael 2015: 21)

Na Napoleons nederlaag in 1815 werden de Zuidelijke Nederlanden aan het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden gehecht als gevolg van het Congres van Wenen, een Koninkrijk waarvan Willem de Eerste aan het hoofd stond (Euwema & Verbeke 2009: 141). In het begin werden het Nederlands én het Frans erkend maar

vanaf 1819 begon Willem een vernederlandsingsproces in zijn hele koninkrijk om het Nederlands als enige officiële taal te behouden, wat uiteindelijk lukte. Die autoritaire vorst probeerde Nederland en België zo goed mogelijk te verenigen maar slaagde er niet in. De Belgen gingen integendeel ‘het regime steeds meer beschouwen als ‘Hollandse overheersing’, wat in de zomer van 1830 tot een opstand leidde ‘die uitgroeide tot een nationale revolutie’ (Vos 2002: 12), de Belgische Revolutie die vertegenwoordigd wordt op de afbeelding hierboven ¹.

Op 21 juli 1831 werd Leopold van Saksen-Coburg-Gotha de ‘eerste koning der Belgen’ (Van Istendael 2015: 24). Hij begon te regeren op een constitutionele monarchie, een unitaire Belgische staat (Euwema & Verbeke 2009: 141). Oorspronkelijk waren het Frans én het Nederlands toegelaten maar de overheid en het gerecht in het hele land begonnen snel te verfransen (Van Istendael 2015: 25) zodat de staat theoretisch volledig eentalig werd aangezien het Frans als enige officiële taal was gekozen (Van der Linden & Roets 2017: 2). Het gebruik van het Frans markeerde de sociale status van de inwoners: Over het algemeen werden Nederlandstaligen geassocieerd met een lagere status terwijl mensen die het schone Frans gebruikten in plaats van Germaanse of Romaanse dialecten tot de hogere klassen behoorden (Van der Linden & Roets 2017: 2). Het feit dat het taalgebruik de sociale status bepaalde, veroorzaakte een socio-economische grens en spanningen tussen de inwoners op het hele Belgische gebied (Dassargues, Perez & Reuchamps 2014: 107).

Hoewel de meerderheid van de Belgische populatie op dat moment al Vlaams was, was de macht dus in de handen van de Franstalige Belgen die het land economisch, cultureel en politiek domineerden (Euwema & Verbeke 2009: 141). Vlaanderen bestond immers vooral uit kleine landbouwgemeenschappen die weinig geld bezaten (Rimé en a. 2015: 518).

¹ Schilderij van Gustaaf Wappers (1834) ‘Tafereel van de Septemberdagen 1830 op de Grote Markt te Brussel’ geraadpleegd op <<https://www.fine-arts-museum.be/nl/de-collectie/baron-gustaf-wappers-tafereel-van-de-septemberdagen-1830-op-de-grote-markt-te-brussel#>>

De Nederlandstalige Belgen moesten allen het Frans leren zodat ze niet als minderwaardig werden beschouwd of om discriminatie te vermijden. In tegenstelling daarmee hebben Walen nooit echte inspanningen geleverd om het Nederlands te leren (Euwema & Verbeke 2009: 141), wat tot op heden nog vers ligt in het Vlaamse geheugen.

Ondanks die op het eerste gezicht onoverkomelijke spanningen probeerden de meest patriottische Belgen niettemin een Belgische identiteit uit te vinden:

Na het veroveren van de Belgische onafhankelijkheid [...] voelden Belgische patriotten zich geroepen om een nationaal-Belgische cultuur op te bouwen [...] en wilden het een eigen vaderlandse geschiedenis, een eigen kunst en een eigen letterkunde geven. Sommigen gebruikten daarbij het Frans, omdat het hun moedertaal was, of omdat het al kort na de onafhankelijkheid tot enige officiële taal was geproclameerd, als taal van de maatschappelijke bovenlaag, ook in regio's waar de volkstaal Nederlands was. Anderen beschouwden het als een verarming om het Vlaamse element in België verloren te laten gaan of tot een tweederangs-cultuur te degraderen. Zij waren van mening dat er niet één, maar twee nationale talen hoorden te zijn [...] wat uit het Belgische cultuurnationalisme een Vlaamse beweging deed ontstaan, die streefde naar een -via politieke actie af te dwingen – gelijkberechtiging van het Nederlands in België. (Vos 2002: 12-13)

De Vlaamse Beweging ontwikkelde zich dus als gevolg van de discriminatie en mishandeling waarvan Vlamingen de slachtoffers waren onder wat een 'Waalse overheersing' zou kunnen worden genoemd. De leden van die beweging wilden de Vlaamse bevolking verdedigen zodat ze het Nederlands in het alledaags leven en in de Belgische maatschappij vrij konden gebruiken. Voor hen moesten het Frans én het Nederlands op gelijke voet zijn als officiële talen (Dassargues, Perrez & Reuchamps 2014: 108). Na een jarenlange strijd verkregen ze de [theoretische] erkenning van het Nederlands als officiële taal in 1898 (Van der Linden & Roets 2017: 2) – hoewel het land in de praktijk ruimschoots Franstalig bleef (Euwema & Verbeke 2009: 142) – dankzij de Gelijkheidswet maar '[a]nvankelijk dachten de Vlaamse taalactivisten niet aan een territoriale afbakening van eentalige gebieden binnen België. Ze hoopten op garanties voor het gebruik van de eigen moedertaal in het hele Belgische grondgebied. Maar naar het einde van de 19de eeuw toe werd het [...] duidelijk dat tweetaligheid van de zijde van Franstaligen niet kon worden verwacht' (Vos 2002: 13). Aangezien het waarschijnlijk onmogelijk was tweetaligheid in België te bereiken, moesten Vlamingen genoegen nemen met het feit dat het Nederlands slechts in het Noorden van het land aanvaard zou worden, 'vandaar dat als reactie op het

Franstalige Belgische staatsapparaat het begrip Vlaanderen ontstond [...]. Vlaanderen is een derivaat van België' (Van Istendael 2015: 26).

Ofschoon het oorspronkelijke doel van de Vlaamse Beweging was de erkenning van hun taal en cultuur in een unitaire Belgische staat te verkrijgen, groeide de beweging uit tot een politiek Vlaams-nationalisme (Van der Linden & Roets 2017: 2). Dit kon duidelijk worden vastgesteld tijdens de Eerste Wereldoorlog. De Duitsers hebben immers gebruik gemaakt van het opkomende Vlaams-nationalisme om hen voor hun zaak te kunnen winnen door de ontwikkeling van een 'Flamenpolitik'. Zelfs als 'de meerderheid van de Vlaamsgezinden [...] tijdens de oorlog loyaal' bleef, werden enkele anti-Belgisch radicale flaminganten niettemin activisten aan de zijde van de Duitse bezitter om de Belgische staat te hervormen (Vos 2002: 16). Als gevolg daarvan ontwikkelde zich 'een Belgisch nationalisme van virulent anti-Vlaamse signatuur' bij een paar Franstalige Belgen, wat de spanningen tussen Walen en Vlamingen versterkte (Vos 2002: 16). Die Vlaamse activisten werden door de Belgische patriotten 'gehaat en uitgestoten' (Van Istendael 1989/2015: 28).

Tegenwoordig hebben Vlaamse nationalistes nog pijnlijke herinneringen in verband met de mishandeling van Nederlandstalige Belgen tijdens de Eerste Wereldoorlog. Er wordt immers vaak verteld dat Franstalige officieren weigerden Nederlands te spreken om de instructies toe te lichten aan Nederlandstalige soldaten. Daarom zijn heel veel Vlaamse soldaten tijdens de Eerste Wereldoorlog overleden (Euwema & Verbeke 2009: 142).

In 1932 werd het Territorialiteitsbeginsel in België goedgekeurd en ingevoerd: Vlaanderen werd officieel Nederlandstalig en Wallonië werd Franstalig (Klein 2012: 19). De logica van die linguïstische wet was dus territoriaal en impliceerde de vorming van twee taalgebieden (het Nederlands werd aan het noorden toevertrouwd en het Frans aan het zuiden van het land). Elke gemeente was gelinkt aan een bepaalde taal afhankelijk van de streek waarin die gemeente lag, behalve in Brussel aangezien die stad tweetalig moest blijven, wat te wijten was aan het feit dat de meerderheid van de bevolking daar Franstalig was zelfs als de stad in het Nederlandstalige gebied lag (Dassargues, Perrez & Reuchamps 2014: 109). Dit Territorialiteitsbeginsel staat in contrast met het Persoonlijkheidsbeginsel. Het eerste impliceert immers dat het land uit verschillende taalgebieden of streken bestaat die allemaal eentalig zijn terwijl het tweede naar een tweetalige oplossing verwijst waarmee alle Belgen zich overal in België in de taal van hun keuze mogen uiten, ongeacht de regio waarin ze zich bevinden (Luminet & Rossoux 2012). In het licht van die definitie verschijnen het Territorialiteitsbeginsel en de taalwetten als barrières 'die de kloof tussen de

taalgemeenschappen op een kunstmatige manier breder en dieper maken' (De Keerre en a. 2011: 56).

Na de Eerste Wereldoorlog gingen de radicale Vlaamsgezinden door met hun overtuiging dat anti-belgicisme de essentie van het Vlaams-nationalisme was, een vorm van nationalisme dat etnisch aan het worden was:

In de jaren twintig en dertig werd dit politiek-nationalisme verbonden met de blauwdruk van een nieuwe fascistische orde waarin etnische zuiverheid van afstamming, en niet meer louter de taal, het criterium werd van het behoren tot de volksgemeenschap. Dat soort Vlaams-nationalisme werd [...] etnocentrisch en zelfs racistisch. Het verscherpte het onderscheid tussen het 'volkseigene' en het 'volksvreemde' en keerde zich bijgevolg tegen 'Walen' op Vlaams grondgebied [...]. Het [...] bereidde de collaboratie met de nazi-bezetter in de Tweede Wereldoorlog voor. (Vos 2002: 17)

Tijdens de Tweede Wereldoorlog hebben de Duitsers nog meer propaganda gemaakt om de Vlaamsgezinden aan te moedigen samen met hen te vechten ². Ze hebben gemakkelijk misbruik kunnen maken van de racistische en fascistische aspecten die de Vlaams-nationalisten sinds de Eerste Wereldoorlog hadden ontwikkeld. De Vlaamse nationalisten collaboreerden immers in groot aantal (Euwema & Verbeke 2009: 142). Veel van die collaboranten zijn ter dood veroordeeld of hebben moeten terechtstaan voor hoogverraad maar in tegenstelling tot andere landen heeft België hen nooit amnestie verleend (Klein 2012: 19). Die beslissing gaf nog meer kracht aan het anti-belgicisme van de Vlaamsgezinden en 'leidde tot electorale successen voor een nieuwe Vlaams-nationale partij, de Volksunie. Haar programma was gericht op de omvorming van het 'unitaire' België tot een federatie' (Vos 2002: 18).

De ontwikkeling van een Waalse Beweging gebeurde na de Tweede Wereldoorlog, gedeeltelijk als een reactie op de groei van het Vlaams-nationalisme maar vooral wegens het economisch verval dat in Wallonië begon te woeden (Van der Linden & Roets 2017: 2). Die Waalse beweging 'eiste al snel federalisme, met nog meer aandrang dan de Vlaamse

² Nazipropaganda ter attentie van de Vlamingen om hen ertoe aan te sporen om het Derde Rijk te vervoegen
<<https://vads.ac.uk/large.php?uid=27224&sos=0>>

Beweging’ (Van Istendael 2015: 175) en ‘kreeg een ouvriëristische en socialistische signatuur’ (Vos 2002: 19). Tot dan had Wallonië de natie economisch gedomineerd dankzij haar brede kolenmijnindustrie en haar metaalnijverheid die voor de welvaart van het land zorgden. Vlaanderen was integendeel veel armer en kon slechts op de landbouwsector rekenen. De toestand veranderde langzamerhand zodat Vlaanderen een periode van industriële modernisatie begon te ervaren, onder andere met haar buitenlandse investeringen en met de geboorte van de haven van Antwerpen, en uiteindelijk rijker werd dan Wallonië (Euwema & Verbeke 2009: 143). Deze toenemende ‘sociaal-economische kloof tussen Noord en Zuid waardoor de twee etnieën – de Vlaamse en de Waalse – zich steeds meer van elkaar gingen onderscheiden’, resulteerde in ‘de taalstrijd’ die tegenwoordig nog aan de gang is (Vos 2002: 19). Vandaag de dag blijft Vlaanderen economisch groter dan haar buurregio (Klein 2012: 20).

In 1962 is de Belgische taalgrens ontstaan
 3. Die grens scheidt het territorium in drie verschillende eentalige gebieden (een Frans-, een Nederlands- en een Duits taalgebied) evenals één tweetalig taalgebied, met andere woorden Brussel (Van der Linden & Roets 2017: 2). Aangezien Vlaanderen vanaf dat moment volledig eentalig werd, ontstond er een conflict tussen de studenten van de Universiteit van Leuven waaraan er ook Franstalige studenten ingeschreven waren: ‘In

Leuven [...] wensten de Franstaligen hun afdeling te behouden terwijl de Vlaamse opinie dat beschouwde als een aanslag op de eentaligheid van Vlaams-Brabant en de Vlaamse studenten ‘Walen buiten’ eisten. [...] [Dit] leidde tot de val van de regering en uiteindelijk tot de splitsing van de Leuvense universiteit. [...] De “kwestie Leuven” betekende een hoogtepunt in de massamobilisatie van de Vlaamse beweging, die stilaan [...] steeds meer globaal ging opteren voor een federale omvorming van België’ (Vos 2002: 19).

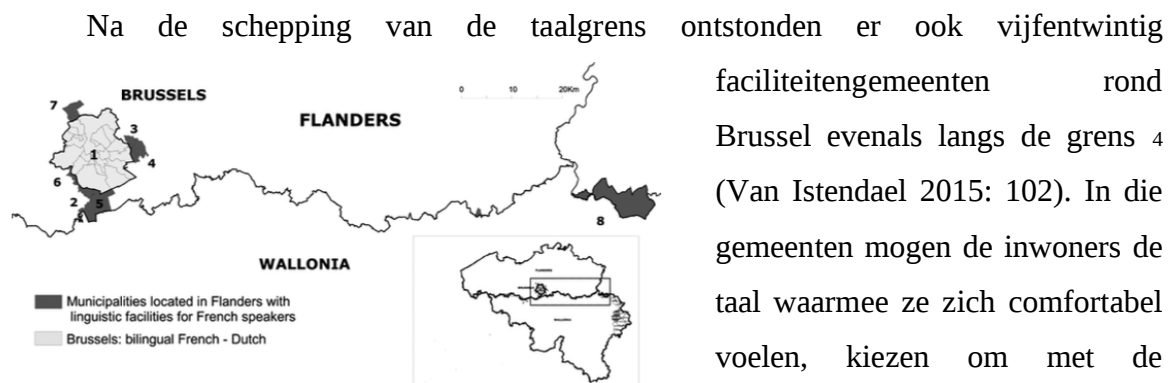
Tot dan had België als een tweetalig land moeten fungeren, wat slechts mogelijk was doordat de Vlaamse elite grotendeels Franstalig was. Toen Vlaanderen een eentalig gebied werd, nam het vermogen om het Frans in Vlaanderen te spreken geleidelijk af. De jongere generaties Vlamingen zijn opgegroeid in een eentalig Vlaams milieu, zonder Franse kranten

³ Taalgrens die België scheidt in vier verschillende taalgebieden, afbeelding terug te vinden op http://neon.niederlandistik.fu-berlin.de/nl/nedling/taalgeschiedenis/nederlands_in_vlaanderen/

te moeten lezen, en zonder naar de televisie in het Frans te moeten kijken, in tegenstelling tot de vroegere generaties. Walen en Vlamingen leven nu in eenzelfde land als compatriotten maar ze weten bijna niets over elkaar en worden meer en meer vervreemd van elkaar (Billiet en a. 2006: 914-915).

Enkele jaren later (in 1970) zijn de gemeenschappen geboren met elk hun eigen regering die voor de culturele en linguïstische autonomie van ofwel Wallonië, Vlaanderen of de Germaanse gemeenschap zal zorgen. Terwijl Vlamingen meer linguïstische en culturele autonomie wilden verlenen, eisten Walen meer socio-economische autonomie om het verval van hun economie zelfstandig te kunnen beheren. Daarom zullen drie gewesten een decennium later verschijnen naast de al bestaande gemeenschappen: een Waalse (die het Germaanse gebied bevat), een Vlaamse en een Brusselse (Dassargues, Perez & Reuchamps 2014: 110). Al die hervormingen zullen uiteindelijk leiden tot de ontwikkeling van de Belgische federale staat die aan het einde van de eeuw als zodanig zal kunnen worden beschouwd (Van Istendael 2015: 31). In de loop der tijd zijn meer en meer bevoegdheden van de federatie overgedragen aan de gemeenschappen en gewesten (Van der Linden & Roets 2017: 2).

Vlamingen hechten meer belang aan de gemeenschappen aangezien de Vlaamse gemeenschap de Vlaamse bevolking verbindt op basis van de taal en omdat de linguïstische en culturele autonomie van de Vlamingen evenals de bescherming van hun identiteit dankzij de ontwikkeling van hun eigen gemeenschap kon worden verworven. Niettemin hebben ze de gewesten nodig om hun socio-economische autonomie te garanderen. In tegenstelling daartoe tonen Walen een voorkeur voor de gewesten om Brussel als een volwaardig gewest te kunnen beschouwen maar ze hebben ook de gemeenschappen nodig om Brussel met Wallonië te kunnen linken (Dassargues, Perez & Reuchamps 2014: 111).

4 Illustratiemateriaal van de faciliteitengemeenten in Vlaanderen langs de Belgische taalgrens (Klein 2012: 19)

gemeentelijke overheid te spreken. Veel Franstaligen in Vlaanderen maken gebruik van die faciliteiten om Frans in Vlaanderen te spreken, zelfs als ze al lang in Vlaanderen wonen:

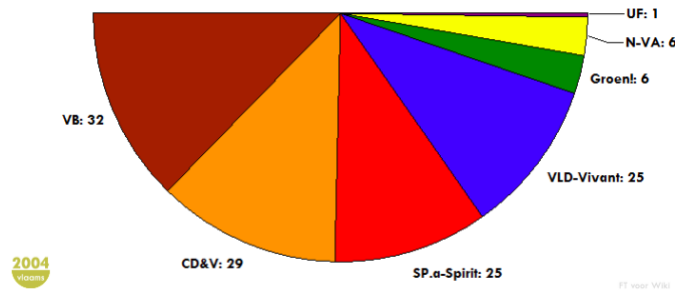
De Vlamingen vinden dat faciliteiten een in de wet vastgelegde vriendelijkheid zijn. Mensen die een andere taal spreken, komen zich in onze dorpen vestigen. We helpen hen een beetje zodat ze zich mettertijd aanpassen aan hun nieuwe omgeving. Faciliteiten zijn een overgangssysteem. De Franstaligen vinden dat faciliteiten een recht zijn voor mensen die overal ongehinderd hun taal willen kunnen spreken en dat dat recht behouden moet blijven en liefst nog uitgebreid wordt. Ze vragen dus al jaren faciliteiten in meer gemeenten, in meer vormen en voor altijd. (Van Istendael 2015: 104-105)

Vlamingen nemen een tegengesteld standpunt in. Ze leggen de nadruk op hun bodemrecht en dringen erop aan dat de faciliteitengemeenten afgeschaft worden (Van der Linden & Roets 2017: 2).

Ook al heeft de taalgrens een paar problemen opgelost, de lokalisatie van de taalgrens en de positie van Brussel blijven nog vandaag de dag controversieel. De hoofdstad ligt immers in Vlaanderen maar de meerderheid van de Brusselse bevolking is Franstalig. Aangezien taalgebieden in de loop der tijd geadapteerd konden worden naargelang van de meest gesproken talen in een bepaalde gemeente, zijn heel veel gemeenten rond Brussel tweetalig geworden ten koste van Nederlandstalig gebied (Reuchamps en a. 2014: 36), een fenomeen waarmee Vlamingen veel moeite hebben in tegenstelling met de Walen die dat vanzelfsprekend vinden. Voor Franstaligen zou de taalgrens zich moeten aanpassen aan de bevolking. De taalgrens zou niet vast moeten zijn maar soepel naargelang van het taalgebruik van de bevolking en daardoor zou het Brusselse gebied moeten kunnen worden uitgebreid. In tegenstelling daarmee beschouwen Vlamingen dat de taalgrens eens en voor altijd bevroren is (Reuchamps en a. 2014: 36).

Tegenwoordig beschouwen Franstalige politieke partijen dat de mate van autonomie van de gewesten en gemeenschappen voldoende is en hopen voor meer solidariteit tussen Walen en Vlamingen in tegenstelling tot Vlaamse politieke partijen die steeds meer autonomie zouden wensen via verdere hervormingen (Meeusen en a. 2017: 56).

Het Vlaams-nationalisme dat zich vanaf de geboorte van België heeft ontwikkeld, bestaat nog vandaag de dag. Er bestaan eigenlijk twee belangrijke Vlaams-nationalistische partijen: de Nieuw-Vlaamse Alliantie (N-VA) – een afstammeling van de Volksunie na de scheuring van de partij – en het Vlaams Belang (het voormalige ‘Vlaams Blok’) ‘dat vooral vanaf het einde van de jaren tachtig een doorbraak kende en onafgebroken electorale successen boekte.’ (Vos 2002: 20-21). Het Vlaams Belang is een separatistische partij die de onafhankelijkheid van Vlaanderen wenst te bereiken en slaagde erin de grootste partij ⁵

van het Vlaams parlement te zijn in de Vlaamse verkiezingen van 2004 (Meeussen en a. 2017: 57). Niettemin was die overwinning meer te danken aan zijn anti-migrantenstandpunt en aan zijn rechts-radicalisme dan aan zijn Vlaams-nationalistische opstelling’ (Vos 2002: 21). Vlaanderen zet dus zijn anti-immigrant gevoelens en zijn anti-Walen vooroordelen expliciet politiek in terwijl het in Wallonië niet het geval is (Meeussen en a. 2017: 58).

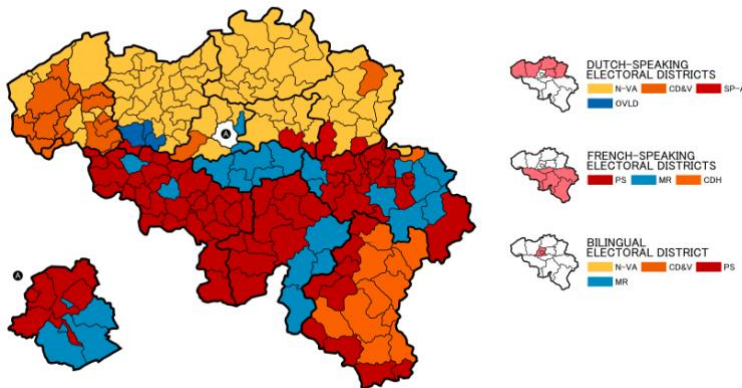
In 2007 vonden Belgische federale verkiezingen plaats. Het Vlaams Belang won 12% van de stemmen ⁶. De N-VA samen met de CD&V vormden de grootste partij van Vlaanderen. Er ontstond 200 dagen later een kwetsbare federale regering die in 2010 instortte (Reuchamps en a. 2014: 31).

Liste	Tête de liste	Suffrages	Pourcentage	Sièges acquis	Var.
FN (FR)	Néant	131 385	1,97 %	1 / 150	+/-0
cdH (FR)	Néant	404 077	6,06 %	10 / 150	+2
CD&V/N-VA (NL)	Néant	1 234 950	18,51 %	30 / 150	+8
VB (NL)	Néant	799 844	11,99 %	17 / 150	-1
MR (FR)	Néant	835 073	12,52 %	23 / 150	-1
Open VLD (NL)	Néant	789 445	11,83 %	18 / 150	-7
PS (FR)	Néant	724 787	10,86 %	20 / 150	-5
Groen! (NL)	Néant	265 828	3,98 %	4 / 150	+4
sp.a-Spirit (NL)	Néant	684 390	10,26 %	14 / 150	-9
Ecolo (FR)	Néant	340 378	5,1 %	8 / 150	+4
Lijst Dedecker (NL)	Néant	268 648	4,03 %	5 / 150	+5
Autres listes	Néant	192 555	2,89 %	0 / 150	

⁵ Zetelverdeling in het Vlaams Parlement bij de verkiezingen van 2004, geraadpleegd op <https://nl.wikipedia.org/wiki/Vlaamse_verkiezingen_2004#/media/Bestand:Zetelverdeling-VP-2004.gif>

⁶ Tabel waarin de resultaten van de federale verkiezingen van 2007 opgenomen zijn, terug te vinden op <https://fr.wikipedia.org/wiki/%C3%A9lections_l%C3%A9gislatives_f%C3%A9d%C3%A9rales_belges_de_2007>

In 2010 werden andere federale verkiezingen ⁷ georganiseerd om te proberen een regering te vormen. De N-VA nam alleen deel aan die verkiezingen. Bij die verkiezingen 'triomfeerden in Wallonië de socialisten. Hun sterkte was uniek in Europa. In Vlaanderen

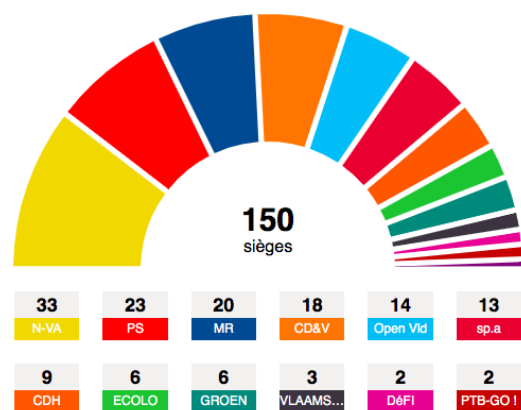

werden voor het eerst in de Belgische geschiedenis de Vlaamse nationalistische partij, met voorsprong nog wel. Het gevolg liet zich raden. Nog nooit hebben we ook ter wereld regeringsonderhandelingen zo

lang aangesleept' (Van Istendael 2015: 32). Die periode heeft zich uitgestrekt over 541 dagen, een wereldrecord, onder andere wegens de Vlaamse wil om meer autonomie en financiële kracht toe te kennen aan de gewesten (Reuchamps et al. 2014: 31-32). In de 40 jaren voorafgaand aan 2011 is de Eerste Minister van België altijd Nederlandstalig geweest dankzij de numerieke meerderheid van de Vlamingen en hun kracht in de federatie. De toestand veranderde in 2011 met Elio Di Rupo, gevolgd door Charles Michel (Rimé et al. 2015: 518) en nu Sophie Wilmès.

Bij de verkiezingen van 2014 ⁸ wint de N-VA opnieuw met vlag en wimpel en ze wordt de grootste partij in Vlaanderen en in België met 20,6% van de Belgische stemmen en 31,9% van de Vlaamse (Rimé et al. 2015: 517). In tegenstelling daarmee wordt er veel minder gesproken van het Vlaams Belang dat slechte resultaten boekt. Door de verkiezingen heen kan er vastgesteld worden dat de populariteit van het Vlaams Belang achtbaan speelt.

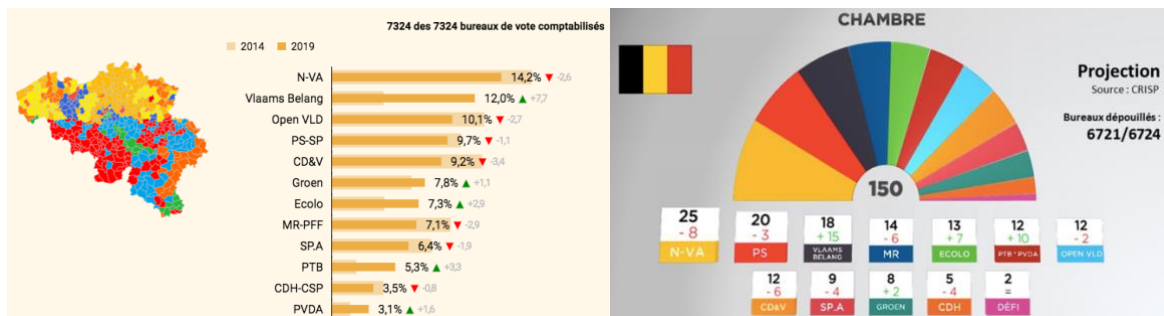
Vandaag de dag is het Frans uit het openbare leven in Vlaanderen helemaal verdwenen en bedreigt het Nederlands niet meer. Vlamingen hoeven niet meer hun cultuur te beschermen (Van Istendael 2015: 114-115). Er bestaat geen meester-slaaf relatie tussen

⁷ Kaart waarin de resultaten van de federale verkiezingen van 2010 opgenomen zijn, terug te vinden op https://fr.wikipedia.org/wiki/%C3%89lections_l%C3%A9gislatives_f%C3%A9d%C3%A9rales_belges_de_2010

⁸ Zetelverdeling in de Kamer bij de Belgische federale verkiezingen van 2014, geraadpleegd op https://www.rtbf.be/info/election/circonscription/detail_federal-le-vlaams-belang-frappe-fort-dans-les-premiers-bureaux-depouilles?id=10216027

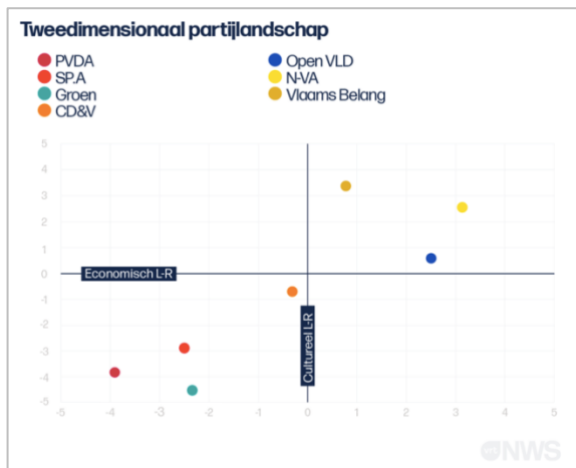
Franstaligen en Vlamingen. We hadden dus kunnen verwachten dat er een betere relatie zou ontstaan tussen die samenwonende Belgen. En toch zijn de spanningen des te meer aanwezig zoals tijdens de laatste verkiezingen kon worden vastgesteld met de alarmerende groei van (extreem-) nationalistische partijen.

Niet alleen blijft de Nieuw-Vlaamse Alliantie de grootste partij van Vlaanderen (met 24,8%) (Bombaerts 2019) en België (met 14,2% - zie bovenstaande afbeeldingen) ⁹ maar de extreemrechtse partij (dat wil zeggen het Vlaams Belang) kan ook op de tweede podiumplaats worden teruggevonden (Dusseine 2019). Waarom is die partij recentelijk zo beroemd geworden? Van welke strategieën hebben ze gebruik gemaakt om zo succesvol te zijn? Waarom hebben zoveel jongeren voor het Vlaams Belang gestemd?

Die extreem-nationalistische partij heeft zich immers gericht op twee doelpublieken: oudere mensen (door ontmoetingen in cafés met hen te vermenigvuldigen om over de lage pensioenregeling en de pensioenleeftijd te spreken) en vooral jonge volwassenen (Dusseine 2019). Om deze laatsten te bereiken heeft het Vlaams Belang sociale netwerken gebruikt waarop ze sterk aanwezig waren. Bovendien hebben ze een leider – Tom van Grieken – gekozen die veel jonger is dan de meerderheid van de politici, wat aantrekkelijk is bij de bevolking (Steffens 2019). Om jongeren te lokken hebben de nationalistische partijen de nadruk gelegd op onderwerpen waarvoor jonge volwassenen bang zijn: werkloosheid en klimaatverandering (Dusseine 2019). Door zich op dit soort thema's te focussen, verbergt het Vlaams Belang zijn radicalisme en zijn racisme en doet zich voor als een socialere

⁹ Resultaten van de Belgische federale verkiezingen in 2019 < <https://www.lecho.be/economie-politique/belgique/federal/voici-a-quoi-ressemblerait-le-nouveau-parlement-federal/10130769.html>>

helemaal rechts staat. Cultureel gezien blijft het Vlaams-Belang de minst tolerante partij in de zin dat diversiteit minder aanvaard wordt en nieuwkomers moeten zich aanpassen zodat de Vlaamse identiteit beschermd wordt (de partij staat dus boven op de grafiek) (Santens 2019).

Zelfs als er kon worden verwacht dat het Vlaams Belang een rechtse partij is, is die partij erin geslaagd personen met een laag inkomen te bekoren, maar ook mensen die een proteststem wilden uitbrengen aangezien ze in traditionele partijen niet meer geloven. Ten slotte moeten nog de traditionele stemmers van Vlaams extreemrechts vermeld worden, met andere woorden racisten, onafhankelijkheidsstrijders en andere flaminganten (Dusseine 2019). Al die strategieën (en dus niet noodzakelijk wegens een haat tegen Walen) hebben ervoor gezorgd dat het Vlaams Belang de ‘grote winnaar’ van de laatste verkiezingen was.

De N-VA – als partij van Vlaanderen – heeft ook gebruik gemaakt van strategieën om stemmen te behalen door Walen te beschrijven als luie mensen die ten onrechte genieten van het zuurverdiende geld van de Vlamingen. Het Vlaams-nationalisme ‘is ontstaan om een taal en een cultuur te verdedigen. Maar het oude cultuurflamingantisme, dat stap voor stap de Vlaamse rechten heeft veroverd, is nu vervangen door een economisch en financieel flamingantisme. Maar ten eerste bewijzen cijfers geleverd door Vlaamse hoogleraren dat er geld gaat van noord naar zuid én van zuid naar noord. Ten tweede, ook binnen Vlaanderen bestaat niet geringe ongelijkheid. Ten derde, niemand kan voorspellen welke regio over tien, twintig [...] jaar de rijkste zal zijn en dus de andere zal moeten ondersteunen.’ (Van Istendael 2015: 287). Op basis van die stereotypische beschrijvingen van de Walen trekt Bart de Wever de aandacht van de Vlamingen aan om zijn separatistische visie (verborgen met een confederalistische voorstelling) te verspreiden. Bart de Wever belichaamt de Waalse vrees

beweging. In hun programma kunnen immers verschillende economische voorstellingen worden teruggevonden zoals een pensioenleeftijd op 65 jaar, een minimumpensioen van 1.500 euro en ‘iedere maand 125 euro netto extra per persoon’ (Santens 2019). Economisch gezien bevindt het Vlaams Belang zich dus linker op de grafiek 10 in tegenstelling tot de N-VA die

¹⁰ Tweedimensionaal partijlandschap: Economisch L-R in tegenstelling tot Cultureel L-R (Santens 2019)

dat België uiteindelijk zou splitsen, zoals vertegenwoordigd op de afbeelding hiernaast ¹¹(Van der Linden & Roets 2017: 3).

Sinds 2019 moet er een Belgische federale regering gevormd worden. De twee belangrijkste partijen van België (de NVA in Vlaanderen en de PS in Wallonië) zouden een overeenstemming moeten bereiken om het land samen te besturen. Jammer genoeg hebben deze twee partijen bijna niets met elkaar gemeen aangezien de N-VA rechts-liberaal en nationalistisch is en de onafhankelijkheid van

Vlaanderen wenst te verkrijgen in tegenstelling tot de PS die links is en België wil behouden. Bovendien heeft '[h]et Vlaamse nationalisme [...] een oeroude traditie van antipolitiek. [...] De Vlaamse nationalisten hebben de diepgewortelde neiging om bij elk compromis te roepen: Verraad! [Dus] slagen ze er niet in een compromis te vinden. Bart de Wever, die historicus is, weet dat ongetwijfeld. Deze lucide politicus zegt tegen zijn eigen partijleden: Van verraad tot verraad, gaan we naar de Vlaamse staat.' (Van Istendael 2015: 286)

Vandaag de dag is er nog geen officiële regering gevonden, slechts een tijdelijke minderheidsregering onder leiding van Sophie Wilmès om te proberen de coronacrisis in België te bestrijden. Wat er aan het einde van die coronacrisis zal gebeuren, is nog onduidelijk. Om een beter inzicht op het conflict te kunnen krijgen, moeten belangrijke concepten zoals het federalisme, het nationalisme, het collectief geheugen en de stereotypen worden verklaard. Dit zal het focus zijn van het volgende hoofdstuk.

¹¹ Cartoon 'La NVA présente son programme (d'Halloween ?) pour la Belgique - Oli (oktober 2013) <<https://www.humeurs.be/2013/10/la-n-va-presente-son-programme-dhalloween-pour-la-belgique/>>

2. THEORETISCHE CONCEPTEN – Definities en verklaringen

2.1. Van unitarisme tot federalisme en confederalisme

Als reactie op verzoeken van zowel Walen als Vlamingen is België een federale staat geworden in plaats van een unitair land. Zoals vermeld in het vorige hoofdstuk (zie 1.) zijn het land en zijn 11 miljoen inwoners ingedeeld in drie verschillende gewesten (die voor de economie zorgen en zijn vastgesteld naargelang het territorium) en drie gemeenschappen (die zich bijvoorbeeld bezighouden met de cultuur en het onderwijs, vastgesteld volgens de taal): ‘In other words, two layers of federal entities coexist within the same national territory’ (Van der Linden & Roets 2017: 1). Sinds de hervorming van de staat die tot de federalisering van België leidde, zijn er voortdurende debatten over de toekomst van België en aanvragen om meer macht en meer autonomie aan de gefedereerde entiteiten toe te kennen, vooral aan de kant van de Vlamingen (Fabre 2009: 2).

Maar waar verwijst het begrip ‘federalisme’ eigenlijk naar? In België zou het federalisme kunnen worden vergeleken met een huwelijk: een gedwongen huwelijk voor sommigen, een liefdeshuwelijk voor anderen (die zouden kunnen beschouwen dat Belgen één en dezelfde familie of natie vormen) en een verstandshuwelijk voor het deel van de bevolking dat ervan uitgaat dat het federalisme de beste oplossing is om het land verenigd te houden en om de separatie te vermijden: ‘Cette vision s’inscrit dans le prolongement de l’ambiguïté du mot fédéralisme, perçu comme une étape vers la séparation’ (Dassargues, Perrez & Reuchamps 2014: 126). In haar wetenschappelijke artikel geeft Fabre (2009) ons een definitie van het federalisme:

Federalism is a term that refers to the promotion of multi-tiered government, which combines a central government and regional governments. It is based on the principles of balance between diversity and unity within a complex society, freedom and shared power to achieve common ends [...]. [A federal political system consists in] a form of government that combines ‘elements of shared-rule and regional self-rule. (Fabre 2009: 3)

Belgische burgers mogen aan het politieke leven van hun land deelnemen maar slechts binnen hun eigen taalgroep. Een dergelijke organisatie moedigt een autonome beleidsvorming aan. Zelfs de federale verkiezingen lijken op een bepaalde manier regionaal te zijn. De bevolking mag immers slechts stemmen voor politici die deel uitmaken van de partijen van hun eigen taalgebied: Vlamingen moeten hun keuze maken tussen

Nederlandstalige partijen en Walen moeten vasthouden aan Franstalige partijen. Alle politieke partijen zijn dus eentalig. Noch Nederlandstalige partijen, noch Franstalige partijen mogen beslissingen opleggen aan het andere taalgebied. De politici en de Koning moeten een meerderheidsregering vormen via een coalitie die de taalgrens oversteekt. De grens tussen de twee taalgroepen is overal terug te vinden in het Belgische politieke systeem:

This Belgian federation based on a language divide with its political class operating in two separate party systems offers an obvious image of a society fully divided along that line. And since the language divide is not independent from other political cleavages—the north normally votes for a centre-right majority and the south a centre-left majority—the use of language can easily be seen and easily be used as the shortcut to understand what is going on. [...] Belgium is certainly a case where the federal-type solution has strongly institutionalized and essentialized the language differences. One of the important consequences of that is thus the stressing of the differences between rather than within the language groups.’ (Reuchamps e.a. 2014: 46-47)

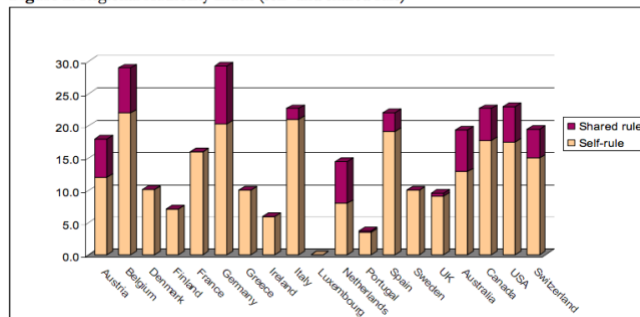
Een land kan op twee verschillende manieren federaal worden. Onafhankelijke eenheden kunnen zich verenigen om een federale staat te vormen (‘federalisation by aggregation’) of een gecentraliseerde staat kan beslissen om macht te geven aan zijn afzonderlijke delen (‘federalism by decentralisation’). België is een voorbeeld van ‘federalism by decentralisation’. De unitaire Belgische staat heeft immers de macht van het hele land moeten decentraliseren naar zijn afzonderlijke delen onder de druk van regionalistische bewegingen en partijen (Fabre 2009: 3-4).

Federale systemen kunnen gesorteerd worden op een schaal gaande van heel dual (als de federale- en regionale niveaus redelijk onafhankelijk zijn van elkaar) tot heel coöperatief (als de bevoegdheden gedeeld worden door de federale- en regionale niveaus) (Fabre 2009: 5). In België hebben de opeenvolgende crises altijd geresulteerd in een daling van de bevoegdheden van het federale niveau ten gunste van de gefedereerde entiteiten. België is dus een perfect voorbeeld van dual federalisme. De gefedereerde entiteiten zijn nogal vrij om hun eigen beleid uit te voeren zonder overleg met de federale overheid of met de andere regio’s. Belgen zijn overgeleverd aan de genade van bepaalde acteurs die zouden kunnen weigeren mee te werken. Het is bijvoorbeeld het geval met de N-VA ‘qui voudrait ainsi démontrer l’impossibilité de fonctionner dans un cadre belge et, partant, la nécessité de passer à autre chose’ (Visscher & Laborderie 2013: 26). Volgens Visscher en Laborderie (2013) zouden deze duale structuur van het Belgische federalisme en de afwezigheid van banden tussen de gefedereerde entiteiten moeten leiden tot nieuwe crises met als gevolg daarvan andere bevoegdheidsoverdrachten (p. 27).

Standpunten over de langetermijngevolgen van de federalisering van België wijken af. Sommigen hopen dat de Belgen loyaliteit zullen ontwikkelen aan hun federatie naast hun subnationale loyaliteit. Anderen gaan ervan uit dat het federalisme in een overgangsfase bestaat en dat het zal leiden tot instabiliteit: ‘Regions awarded autonomy will use these powers and demand ever more authority, in the end hollowing out the federal level’ (Euwema & Verbeke 2009: 149).

Fabre (2009) verklaart dat federaties in twee verschillende opzichten kunnen worden beschreven: volgens de aard van de bevoegdheidsverdeling (de manier waarop de bevoegdheden uitgedeeld worden tussen de nationale- en regionale niveaus) en volgens de mate van regionale autonomie (p. 4). De grafiek hieronder ¹² toont duidelijk aan dat België

Figure 2. Regional Authority Index (self- and shared rule)

het land is waarin het niveau van zelfbestuur het hoogste is in vergelijking met achttien andere landen (waaronder dertien Westerse leden van de Europese Unie). De mate van autonomie van de Gewesten is dus zeer gunstig in België, meer dan in alle

andere federale landen die onderzocht zijn: ‘Au terme de la sixième réforme de l’État, la Belgique apparaît comme l’un des États au monde où les entités fédérées disposent des compétences les plus étendues’ (Visscher & Laborderie 2013: 25).

De Belgische politieke spanningen en blokkeringen zijn ook te wijten aan het feit dat alle partijen soms heel tegenstrijdige standpunten hebben over het ideale toekomstbeeld van België. De Belgische politieke partijen kunnen in dit opzicht worden gecategoriseerd in drie verschillende groepen: De eerste groep bevat de partijen die zich aan de zijde van het federalisme scharen om deze oplossing te behouden. In die categorie kunnen bijna alle Waalse partijen worden teruggevonden evenals drie Vlaamse partijen: de ecologisten (Groen), de socialisten (SPA) en de liberalen (OpenVLD). Waarschijnlijk wil dus de meerderheid van de Belgische partijen de scheiding van het land voorkomen (Visscher & Laborderie 2013: 29). De confederalisten vormen de tweede groep waarvan het doel waarschijnlijk is om de macht van de gemeenschappen en gewesten te vergroten ten koste van de federatie (Vos 2002: 21):

A confederation goes one step further in the direction of empowering compounded units and limiting the competences of the central government. This form of

¹² Grafiek ‘Regional Authority Index (self- and shared rule)’ (Fabre 2009: 10)

government is generally the result of ‘several preexisting polities join[ing] together to form a common government for strictly limited purposes, usually foreign affairs and defence’, like in Switzerland [...]. The confederated entities retain the status of sovereign states and are in a dominant position vis-à-vis the confederal government. Any decision of the central government requires the approval of the confederated entities. In addition, unlike in federal states, it is possible for one entity to secede unilaterally from the confederation’ (Fabre 2009: 3)

Een beroemd voorbeeld daarvan is de Vlaams-nationalistische partij ‘N-VA’ die de federale staat wil ‘leegmaken’ zodat de federatie slechts beperkte bevoegdheden behoudt. In hun scenario zou er geen Eerste Minister meer zijn en ook geen federale verkiezingen meer. De derde groep bevat de voorvechters van de onafhankelijkheid van Vlaanderen waarvan een duidelijk voorbeeld kan worden gevonden: Het extreem-rechtse Vlaams-Belang (Visscher & Laborerie 2013: 29).

De politieke organisatie van het land en het feit dat België nu een (nogal kwetsbare) federatie is geworden, zijn niet de enige factoren die de spanningen tussen Walen en Vlamingen versterken. De media en hun gebruik van stereotypen spelen ook een schadelijke rol in het conflict.

2.2. Stereotypen en invloed van de media

In *Stéréotypes et cognition sociale* geven Leyens, Yserbyt en Schadron (1996) ons een duidelijke definitie van het begrip ‘stereotype’. Volgens hen verwijst die term naar gedeelde overtuigingen met betrekking tot persoonlijke karakteristieken, over het algemeen persoonlijkheidskenmerken, maar ook vaak gedragen, van een groep mensen (p. 24).

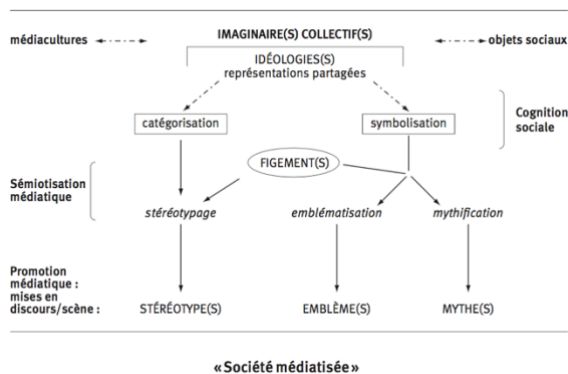
Boyer (2008) beschouwt dat stereotypen geassocieerd zijn met één of verschillende ideologieën en hebben een impact op de acties van de individuen die deel uitmaken van bepaalde groepen of gemeenschappen, soms via negatievere attitudes zoals de ontwikkeling van vooroordelen:

Le stéréotype est ici considéré comme une sorte de représentation que la notoriété, la fréquence, la simplicité ont imposée comme évidence à l’ensemble d’une communauté (ou d’un groupe à l’intérieur de la communauté). Il s’agit donc d’une structure sociocognitive figée, dont la pertinence pratique en discours est tributaire de son fonctionnement réducteur et univoque et d’une stabilité de contenu rassurante pour les usagers. Cependant, « on le développe et le confirme de cas en cas, on le nourrit d’exemples, on lui reconnaît s’il le faut des exceptions, on l’adapte selon les circonstances en jouant plus ou moins sur l’accentuation de ses traits, et il se pourrait même qu’on le perfectionne à force de s’en servir. (Boyer 2008: 102).

Stereotypen zijn winstgevend vanuit een communicatieperspectief wegens hun stabiliteit en hun consensuele karakter (p. 103). Deze trekken zorgen ervoor dat stereotypen heel vaak gebruikt worden en zelfs alomtegenwoordig zijn in het alledaagse leven. Klein (2012) gaat min of meer in dezelfde richting maar voegt eraan toe dat stereotypen flexibel zijn aangezien hun inhoud kan afwijken naargelang hun vermogen om een coherente en gedeelde interpretatie van de sociale wereld te verschaffen (p. 22). Boyer (2008) verduidelijkt dat stereotypen een functie hebben ten opzichte van de beschrijving van de identiteit van een bepaalde gemeenschap. Zowel positieve als negatieve stereotypen bestaan in etnische en socio-culturele filters (p. 104).

Het proces van stereotypering van individuen bestaat erin een stereotypisch oordeel toe te kennen aan die individuen (Leyens, Yzerbyt & Schadron 1996: 24). Hoewel de media stereotypen niet creëren, dragen de media bij aan het proces van stereotypering:

[L]es médias [...] sont devenus les institutions par excellence de production de l'interdiscours dominant dans la société concernée [...]. [...] [M]ême s'ils ne créent pas de toutes pièces de la matière représentationnelle (socioculturelle), ils en sont les principaux pourvoyeurs, sélectifs bien entendu, c'est-à-dire filtrants, minorants, mais aussi redondants et emphatiques, avec une tendance appuyée, on le sait, à la conformité et au figement. [...] Cependant ces mêmes médias [...] sont [...] particulièrement impliqués dans la diffusion de représentations partagées (composantes de base, selon moi, de l'imaginaire collectif – ou des imaginaires collectifs). (Boyer 2008 : 99-100)

De afbeelding hiernaast ¹³ toont duidelijk aan dat de media die collectieve verbeeldingen promoten en uitdragen (Boyer 2008: 109).

In het geval van België lijkt het voortdurende gebruik van zowel humoristische als serieuze stereotypen het conflict tussen Walen en Vlamingen over het algemeen te escaleren (Euwema & Verbeke 2009: 167). De metaforen waarvan de media gebruik maken om naar de ontwikkeling van het Belgische conflict te verwijzen, hebben betrekking op pessimistische beelden zoals 'oorlog', 'scheiding', 'tijdbom' of 'de regering probeert een dode patiënt weer tot leven te wekken' (Euwema & Verbeke 2009: 167). Euwema en Verbeke (2009) zijn er niet in geslaagd om optimistische beelden te vinden of metaforen die het conflict zouden kunnen

¹³ Schema 'Société médiatisée' (Boyer 2008: 109)

de-escaleren. België wordt volgens hen nooit beschreven als een echte natie met een eigen duidelijke identiteit in de media. In tegenstelling daarmee leggen de media de nadruk op een pessimistisch toekomstbeeld voor ons land en daardoor wordt het conflict onderhouden (p. 168). De organisatie van de Belgische media weerspiegelt die scheiding tussen het Noorden en het Zuiden van het land. Er bestaat geen enkel mediakanaal (kranten, televisiezenders of radiozenders) dat gericht is op beide taalgemeenschappen, tweetalige mediakanalen zijn niet de norm in België. Elke gemeenschap heeft haar eigen mediakanalen die niet gereguleerd worden door de nationale regering. Op die manier promoot elke gemeenschap haar eigen culturele identiteit ten koste van het benadrukken van een samenhangende nationale identiteit (p. 151). De mediakanalen van een bepaalde gemeenschap focussen op de informatie van hun eigen streek en vermelden bijna niets over hun burens, wat de segregatie tussen Walen en Vlamingen versterkt: 'Flanders and Wallonia are unknown and foreign territories to each other' (p. 151). Dit is vooral het geval in Vlaanderen waarin slechts 3% van de informatie toegewijd is aan Wallonië. In tegenstelling daarmee besteden Waalse mediakanalen meer aandacht aan Vlaanderen en ze zijn ook meer federaal georiënteerd zelfs als Walen meer informatie verzenden over verkiezingen en sportieve en culturele gebeurtenissen in Frankrijk dan over dergelijke gebeurtenissen in Vlaanderen (p. 152). Als er effectief informatie over de andere gemeenschap wordt gegeven, wordt die informatie vereenvoudigd door het gebruik van stereotypen. Eén bepaald aspect of opinie wordt een symbool voor de hele andere gemeenschap:

The focus is on one often- caricatured feature of each community, while other features are ignored. The Freudian narcissism of the small differences, with the focus on enlarging every tiny difference to one of consequential size, is applied very skillfully. The image-building is symmetrical, with each community perceiving itself as the victim dominated by the other side. All of this is spiced up with metaphors ranging from divorce to war. Thus, Flanders is often simplified in the Francophone media into one single group of extreme right fascists who want independence from the Francophones. An extreme opinion of one person of a separatist party is regularly extended to the entire political class, and from there to the entire community. [...] The same is true in the Flemish media: the Francophones are portrayed as lazy, socialist parasites full of scandals and corruption. The rich Brabant-Wallon (politically supporting the liberal Reformist Movement) and the agrarian Luxembourg provinces (with a strong Christian Democrat tradition) are regularly ignored. Here, too, sometimes the opinion of one politician is extrapolated to the entire Francophone community. (Euwema & Verbeke 2009: 152)

De impact van dergelijke alomtegenwoordige stereotypen is aangetoond op basis van de documentaire 'Bye Bye Belgium'. Op 13 december 2006 onderbrak de Franstalige

omroep RTBF zijn programma's om een stuk nieuws van het allergrootste belang uit te zenden: Het Vlaamse parlement heeft de onafhankelijkheid van Vlaanderen unilateraal uitgeroepen. Eén van de journalisten kondigt aan dat Koning Albert II en zijn vrouw, Koningin Paola, België hebben verlaten aan boord van een militair vliegtuig naar Kinshasa. Beelden van de celebraties van gelukkige separatistische Vlamingen op de Grote Markt van Antwerpen volgen. De voorzitter van het Waalse Parlement concludeert verdrietig door te zeggen dat de Walen nog Europa hebben... De documentaire gaat door hoewel er een waarschuwing op het scherm na dertig minuten uitgezonden wordt om de bevolking gerust te stellen: dit is fictie (Euwema & Verbeke 2009: 153).

De Vlamingen maakten natuurlijk bezwaar tegen deze karikatuur van Vlaanderen. Die docu-fictie is het hoogtepunt van 'decades of simplified and stereotyped image-building of Flanders by the French-speaking communities' en [...] 'has made very explicit what is often implicit: that television and other media confirm and reinforce identity values based on the focus of oneself and intolerance for the other. These identity values in the two Belgian communities both influence and are influenced by political and cultural thoughts' (Euwema & Verbeke 2009: 153-154).

2.3. Identiteitsgevoel en collectieve geheugens

De meest separatistische mensen gaan ervan uit dat België nooit uit één enkel volk heeft bestaan en dus dat het nooit een collectieve cultuur of identiteit kende (De Keere e.a. 2011: 7). Wegens ons niet-geconsolideerde opbouwproces van de Belgische natie is identificatie met de natie altijd vrij laag geweest, zelfs voor het federaliseringsproces (Billiet e.a. 2006: 915). Voor sommigen is identiteit vooral een kwestie van geschiedenis. De nationale en regionale identiteiten zouden uit het verleden stammen en hoe ouder ze zijn, hoe meer de identificaties ermee legitiem en authentiek zouden moeten zijn (Jacquemain e.a. 2005: 1). Voor anderen maken collectieve identiteiten deel uit van ons 'ego', ze structureren ons maar ze zijn geen beperkingen of verplichtingen. Ze zijn gebaseerd op historische wortels maar zonder er afhankelijk van te zijn aangezien ze snel kunnen evolueren.

De context is van cruciaal belang om zich met een bepaalde identiteit te mogen identificeren of om tot een bepaalde groep te mogen behoren. De identificatie met een groep is mogelijk op voorwaarde dat de identificatie op dat moment beschikbaar is (ze moet deel uitmaken van de 'stock' identiteiten verworven door iemand in de loop van zijn leven) en als de omstandigheden (de context) de activatie van die identificatie toelaten. Het

samenhorigheidsgevoel met België bijvoorbeeld vertegenwoordigt slechts één identiteit van de vele die mogelijk zijn: een identificatie met zijn professionele groep (wij, de leerkrachten), met een geslacht (wij, vrouwen), met een leeftijdsgroep (wij, jongeren) komt natuurlijker in ons op dan een identificatie met een natie of een regio (Jacquemain e.a. 2005: 2). De omstandigheden kunnen het opvallende karakter of de zichtbaarheid van het samenhorigheidsgevoel veranderen zoals het het geval is tijdens het Wereldkampioenschap Voetbal of tijdens perioden van nationale rouw (Jacquemain 2011: 7). Het proces van sociale identificatie verwijst naar het feit dat we onszelf beschouwen als lid van een sociale categorie. Er bestaan categorieën die evident zijn (zoals het geslacht, de nationaliteit, de leeftijdsgroep, de professionele categorie...) en die in veel omstandigheden optreden, maar ook minder evidente identificaties zoals mensen die zich met de supporters van een voetbalclub of van een ster identificeren, mensen die zich met een groep zieke mensen identificeren (de Anonieme Alcoholisten bijvoorbeeld) enz. Collectieve identiteiten zijn dus talrijk en overlappen elkaar. We kunnen ons immers tegelijkertijd Belg, Waal, Vlaming of Europeaan voelen. Collectieve identiteiten zijn niet concurrerend maar vullen elkaar aan (Jacquemain e.a. 2005: 3).

Zoals het later zal worden verklaard (zie 3.1.), vinden het wantrouwen jegens de Belgische staat en de steun voor het separatisme die in de Vlaamse publieke opinie aanwezig zijn, hun oorsprong grotendeels in het Vlaamse collectieve geheugen (Rimé e.a. 2015: 517). Het collectieve geheugen draagt bij tot de definitie van een groep of een identiteit. Elke sociale groep ontwikkelt zijn eigen collectieve geheugen maar het betekent niet dat alle leden van eenzelfde sociale groep dit collectieve geheugen ten volle delen. De geschiedenis is vol verhalen die ons verklaren waar we vandaan komen, wie we zijn en waar we zouden moeten gaan. In zekere gevallen (zoals in België) wordt het collectieve geheugen gedomineerd door een gevoel van collectief slachtofferschap:

Group members may experience this sense of victimhood on the basis of their identification with the group, which facilitates empathy with other in-group members' suffering [...]. [They] can maintain a sense of woundedness and past injustice through generations [...]. Research has shown that once a group has been victimised in the past, these collective memories are then drawn upon for making sense of new events, which tend to be viewed as similar to, or as a continuation of, historical victimisation [...]. As a consequence, these collective memories can play an active role in the onset and/or the perpetuation of intergroup conflicts [...]. Hence, research showed that reminders of historical victimisation led to more distancing towards members of the past perpetrator group [...] collective memories are not only inherited from the past but they are also moulded by group members' current experiences. They are maintained as long as group members can use them to make sense of their present reality. (Rimé e.a. 2015: 516)

Op die manier zorgt het collectieve geheugen gedeeltelijk voor de opbouw van de identiteit van een groep. Het kan worden gemobiliseerd om leden van eenzelfde groep aan te moedigen om een bepaald collectief project te verrichten. De collectieve identiteit wordt ook gebruikt om verleden, tegenwoordige en toekomstige houdingen en gedragingen tegenover andere groepen te legitimeren (Klein 2012: 17-18). De opbouw van een collectieve identiteit is een voortdurend proces van selectie en her-toeëigening van historische elementen geleid door de strategieën van sociale, politieke of economische actoren en mediaspelers (Jacquemain e.a. 2005: 4): ‘La tentation à instrumentaliser l’identité collective n’est évidemment jamais bien loin et, *a fortiori*, elle est plus grande encore dans le chef de partis qui font de cette identité une fin en soi de l’offre politique comme les partis nationalistes xénophobes’ (Jacquemain e.a. 2005 : 11). Het is bijvoorbeeld het geval in België met separatistische politici die misbruik maken van het collectieve geheugen van de Vlamingen om hun sub-nationale identiteit te scheppen en te versterken. Na de verkiezingen van 2019 publiceerde Bart de Wever *Over Identiteit*, een essay over de Vlaamse collectieve en ‘nationale’ identiteit. In dit essay legt de Vlaams-nationalistische politicus de nadruk op het feit dat de Vlaamse sub-nationale identiteit vooral op de Nederlandse taal berust (hoewel hun identiteit verschillend is van de Nederlandse): ‘Het aanleren van de taal wordt voorgesteld als een *sine qua non* voorwaarde om opgenomen te worden in de ontvangende gemeenschap’ (Amez 2019). Volgens hem heeft de Belgische identiteit alleen maar een beperkte symbolische betekenis en is niet langer (of is nooit geweest) een realiteit in tegenstelling tot de Vlaamse identiteit die werkelijk bestaat (Amez 2019):

Het afzwakken van het Belgische ten voordele van het Vlaamse identiteitsgevoel is niet het gevolg van het toeval: het is het resultaat van een politieke actie waartoe ook de auteur van dit boek een zeer belangrijke bijdrage levert. [...] In zijn hoedanigheid van voorzitter van de grootste partij van Vlaanderen speelt hij een actieve rol bij het versterken van de Vlaamse identiteit (of wat hij hieronder verstaat) ten nadele van de Belgische identiteit. Hij is een van de belangrijkste promotors van de Vlaamse identiteit als tegenstelling tot de Belgische identiteit of minstens een aftakelen ervan. Zijn mening is immers geen neutrale vaststelling van een feitelijk gegeven maar de beschrijving van een proces waarin de auteur zelf een actieve rol speelt. De publicatie van "Over Identiteit" is dan ook een bijdrage tot dit politieke project. (Amez 2019)

Bart de Wever versterkt zijn pleidooi door de identiteits-bevorderende Belgische symbolen bewust te minimaliseren. De Belgische identiteit wordt immers ‘herleid tot de chocolade, tot Manneken-Pis, het Atomium’ of de Rode Duivels en op die manier belachelijk gemaakt (Amez 2019). Niettemin is het eigenlijk de rol van deze symbolen om ‘het identiteitsgevoel te bevorderen binnen de gemeenschap waartoe men behoort’ (Amez 2019).

2.4. Op zoek naar een definitie van het nationalisme

Het begrip ‘nationalisme’ is onduidelijk, het kan overal en nergens worden teruggevonden. In zijn boek probeert Lemmens (2015) er een definitie van te geven. Soms wordt dit begrip gebruikt als synoniem voor ‘vaderlandsliefde’ en in andere contexten als ‘aanduiding van een strijd voor onafhankelijkheid’ of het kan ook verwijzen naar ‘de propagering van staatswege van een collectief wij-gevoel voor alle burgers’ (p. 7). Er bestaan ook verschillende soorten nationalisme, sommige lijken ‘zuiverder’ te zijn dan andere. Nationalisten kunnen beroep doen op meerdere factoren (zoals taal, geografie, religie of etniciteit) om zich als een natie te beschrijven. Maar zijn die factoren echt legitiem? Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de belangrijkste ideeën van Lemmens (2015) daarover.

Het Europees nationalisme heeft vooral zijn wortels in het ‘romantische, op culturele identiteit en historische authenticiteit gefixeerde nationalisme’ dat na de grote revoluties van de achttiende eeuw ontstond. Die variant van het nationalisme kan worden beschreven op basis van drie karakteristieken: Ten eerste is de natie een ‘diep in de geschiedenis verworteld gegeven’, ten tweede wordt de natie bepaald door culturele elementen zoals de ‘taal, historische herinneringen, cultureel geheugen, materieel erfgoed, zeden en gewoontes’. Dankzij die culturele elementen is ten laatste elke natie uniek en anders dan alle andere (pp. 24-25).

Natie en staat moeten niet met elkaar worden verward aangezien een ‘staat’ naar een zelfstandig land verwijst terwijl een ‘natie’ met een groep mensen gepaard gaat. De verhouding tussen de staat (het land) en de natie (het volk) leidt tot het nationalisme (p. 11). Europeanen hebben de gewoonte om alle patronen die afwijken van ‘de ideale één-op-één relatie tussen natie en staat’ als problematisch te ervaren. De verspreiding van een natie over meerdere staten wordt immers niet goed aanvaard. Het was bijvoorbeeld het geval tijdens de Tweede Wereldoorlog met de Duitsers die hun natie wilden opleggen aan andere staten. Het tegenovergestelde scenario veroorzaakt ook negatieve reacties:

De aanwezigheid of de influx van meerdere naties of etniciteiten in één land wordt als problematisch ervaren. [...] In Europa [...] wordt de betrokken migrantengemeenschap vaak met afstandelijkheid en xenofobie bejegend. (Lemmens 2015: 31)

We hanteren [...] een eenvoudig schema over landen en volkeren: in Frankrijk wonen de Fransen en die spreken Frans [...]. Dat bevattelijke schema kent [...] uitzonderingen. In Frankrijk en Spanje wonen ook Basken en er wordt dus Baskisch gesproken [...], net zoals Vlamingen géén Nederlanders zijn maar wel Nederlands

spreken (en er wel een land bestaat dat België heet, maar geen Belgische taal). (Lemmens 2015: 35)

Naties worden immers ‘als intern homogeen en extern contrasterend’ gepresenteerd. Die visie is misleidend aangezien verschillende landen ook op elkaar kunnen lijken of ‘in hun eigen boezem grote verschillen herbergen’ (p. 107). Om de nadruk te leggen op de interne homogeniteit van landen wordt er gebruik gemaakt van stereotypen om landen te reduceren tot wat ze herkenbaar maakt. Nederland wordt bijvoorbeeld herkenbaar dankzij klompen en windmolens, Frankrijk wordt gereduceerd tot baret en stokbrood (p. 97) en België tot chocolade, mosselen, frieten, en bier zoals getoond op de afbeelding hiernaast ¹⁴.

Deze stereotypen kennen aan deze landen hun eigen identiteit toe, typeren die landen met kenmerken die elders afwezig zijn, zonderen die van de rest van de wereld uit (p. 99). Zulke stereotypen hebben niet slechts te maken met objecten die typerend zijn voor elk land maar ook met gedragingen en karaktertrekken van landen, adjectieven die ‘om een innerlijke, morele of collectief-psychologische aanleg’ gaan en die een overzicht geven van de persoonlijkheid of van een verondersteld ‘zedelijk DNA’ van het land in kwestie (p. 100-101). Op die manier wordt het DNA van de Vlamingen beschreven als ‘intolerant’, ‘egoïstisch’ en ‘nationalistisch’ maar ‘hardwerkend’ terwijl de persoonlijkheid van Walen uit karaktertrekken zoals ‘lui’ en ‘profiteur’ maar ‘open’ en ‘bon vivant’ bestaat (Meeusen e.a. 2017: 56). Dit wordt het typicaliteitseffect genoemd: ‘stereotypen zijn niet per se leugens. De ‘typische’ elementen die er in een land uitspringen bestaan wel degelijk [...]. Maar ook al maken ze deel uit van *the truth*, ze zijn noch *the whole truth*’ (Lemmens 2015: 107-108).

De natiestaat moet vanzelfsprekend zijn in de geest van het volk. Als het volk sterk verdeeld is of als de staat ‘alleen van de samenbindende macht van de regeringsleiders’ afhangt, wordt de vanzelfsprekendheid van de natiestaat in twijfel getrokken. Het is bijvoorbeeld het geval in België waarin de communautaire problemen de toekomst van het land bedreigen. In crisismomenten pleiten Vlaamse nationalistenvoor een opsplitsing van België ‘langs lijnen van talig-culturele identiteit’ (Lemmens 2015: 29). Het taalverschil tussen Walen en Vlamingen staat in de weg van de ontwikkeling van België als duurzame

¹⁴ Cartoon van Le Placide (2010), geraadpleegd op: <<http://www.leplacide.com/caricature-L%C3%A9gislatives-en-Belgique-Victoire-des-s%C3%A9paratistes-flamands-7368-8-justice.html>>

natiestaat. Veel nationalisten baseren hun definitie van het vaderland op taal, cultuur of etniciteit en niet op samenleving: ‘de cultuur bepaalt de politieke geografie, niet omgekeerd’ (p. 38). De culturele identiteit bepaalt de natie ‘en het woongebied van de natie bepaalt het territorium [...] en de grenzen van de staat’ (p. 40). De etnicering van burgerschap en de territorialisering van cultuur zijn twee essentiële eigenschappen van het Europees historisch nationalisme (p. 41).

Naast die visie van de natie als culturele traditie kan de natie ook als een politiek contract worden beschouwd. Een schoolvoorbeeld daarvoor is Canada waarin de bevolking ‘cultureel-etnisch uiterst heterogeen’ is. Daarom is de Canadese identiteit ‘eerst en vooral een politiek burgerlijke. [...] [B]ijna in alle gevallen zien we een mengvorm van een deels culturele, deels politiek-burgerlijke invulling van de nationale eenheid, [...] en dat in wisselende gradaties’ (p. 28-29).

Twee vormen van nationaal wij-gevoel kunnen worden onderscheiden: het etnische nationalisme en het civieke nationalisme. De tabel 15 hieronder plaatst de twee begrippen terug op een zekere schaal:

etniciteit irrelevant	Etniciteit en burgerschap gaan samen		burgerschap irrelevant
	burgerschap (politieke identiteit) belangrijker	etniciteit (culturele identiteit) belangrijker	
bijv. socialisme, liberalisme	civiek nationalisme	← nationalisme → etnisch nationalisme	Bijv. racisme, kolonialisme

Volgens het etnische nationalisme moet de samenhang tussen de burgers gebaseerd zijn op hun gedeelde afkomst of cultuur. Volksgenoten behoren tot dezelfde natie bijvoorbeeld op voorwaarde dat ze etnisch solidair zijn. In tegenstelling daarmee bestaat het civieke nationalisme. Volgens die tweede visie moeten de landgenoten burgerlijk solidair met elkaar zijn om hun natie te vormen. Canada is een voorbeeld van zo’n samenleving...

waar nationalisme sterk op burgerlijke waarden stoelt, en waarin etniciteit een betrekkelijk onderschikte rol speelt [...]. [Canada] hanteert [...] het zelfbeeld van een mozaïek, waarin de verschillende immigrantengemeenschappen hun identiteit behouden om deel uit te maken van een divers en onderling respectvol en tolerant Canada. De trots op die tamelijk harmonieuze multiculturaliteit maakt een belangrijk deel uit van het Canadese vaderlandse zelfbesef. (Lemmens 2015: 43)

Tussen die twee ‘zwarte’ en ‘witte’ polen (etnisch en civiek nationalisme) bestaan er immers grijsnuances van vormen van nationaal wij-gevoel die kunnen worden teruggeplaatst op de bovenstaande schaal (p. 48).

Aan het begin en aan het einde van die glijdende schaal kunnen twee uitersten worden bepaald. Aan het rechtse uiterste van de schaal kan het habituele en emotionele nationalisme worden teruggevonden. Dit nationalisme heeft te maken met ‘alledaagse zaken waar we zo aan gewend zijn dat ze tegelijkertijd comfortabel en haast onderbewust zijn’ zoals het vermogen om onze eigen moedertaal te spreken, ervaringen van ‘gedeelde blijdschap’, momenten tijdens welke alle burgers hun land steunen tijdens voetbal-interlands, typische ‘gerechten en gebruiken die we sinds onze kindertijd kennen’ (p. 59). Dat zijn zaken die tegelijkertijd persoonlijk en collectief zijn en die de saamhorigheid tussen de burgers van eenzelfde natie versterkt. Aan het linkse uiterste van de schaal staat het programmatische nationalisme dat de autochtone meerderheidscultuur binnen de staat als standaard beschermt ‘tegen allochtone of buitenlandse verwatering’. Dit soort nationalisme past de staatsgrenzen aan culturele breuklijnen aan (p. 60).

Nationalisten negeren vaak hun eigen nationalisme door ervoor te pleiten dat de Andere nationalistischer is dan zij. Ze beschouwen dat de Andere fanatiek nationalistisch en aangedreven wordt door kwaadwillendheid terwijl ze zich als ‘redelijke en constructieve patriotten’ gedragen (p. 124). Het is bijvoorbeeld het geval met Walen die Vlamingen voorstellen als slechte nationalisten in tegenstelling tot de Waalse bevolking die goede Belgische patriotten zijn zoals aangetoond in de docu-fictie ‘Bye Bye Belgium’ (zie 2.2.). Vlamingen stellen ook Walen voor als Andere, een economische (Waalse) Andere (wat als een ‘realistische’ bron van bedreiging voor het zelfbeeld zou kunnen worden beschouwd) en een culturele (Franstalige) Andere (een ‘symbolische’ bron van bedreiging voor het zelfbeeld). Dit wordt genoemd het ‘intergroup threat theory’ (Meuleman e.a. 2017: 76-78). Volgens een aanvullende theorie (de ‘Syndrome of Group-focused enmity’ theorie) hebben mensen die vrij bevooroordeeld tegen een bepaalde out-groep (bijvoorbeeld immigranten) zijn de neiging om ook bevooroordeeld te zijn tegen andere out-groepen (zoals homoseksuelen, Joden,...). Ze beschouwen alle andere out-groepen als ‘Band of Others’. Hoe meer ze zich met hun eigen in-groep identificeren, hoe minder ze Anderen zullen aanvaarden. De naties hebben de noodzaak om anders te zijn dan de Anderen:

Elk zelfbeeld heeft iets nodig om zichzelf tegen te silhouetteren, een contrastieve achtergrond voor wat (of wie) men *niet* is. [...] [H]et is de strijd en de vijandschap met de Anderen die de leden van de natie in elkaars armen drijft. [...] De Vlaamse

Beweging is ondenkbaar zonder Franstaligheid in België. [...] Opmerkelijk is dat nationale saamhorigheid bedreigd wordt zodra de grote boze buitenlander van het toneel verdwijnt. [...] [N]a het verdwijnen van die context werden de interne spanningen groter dan de externe compressie. [...] België was België zolang het zijn afzonderlijke status naast Nederland moest bevechten; toen dat eenmaal goed en wel was geslaagd begon de interne spanning de overhand te krijgen. (Lemmens 2015: 114-115).

Hoewel de Vlaams-nationalisten ervoor pleiten dat er geen echt Belgisch nationalisme bestaat, kan een Belgisch gevoel op bepaalde sleutelmomenten worden waargenomen. De Belgische nationale loyaliteit kan wakker worden als reactie op zowel positieve als negatieve gebeurtenissen: In tijden van conflict en oorlog bijvoorbeeld, zoals tijdens de aanslagen van Brussel om zich samen tegen het terrorisme te verzetten, tijdens de ‘witte mars’ die georganiseerd is om hulde te brengen aan de slachtoffers van Dutroux, of na de dood van Koning Boudewijn in 1993 (Billiet e.a. 2006: 918); maar ook in momenten van blijdschap zoals tijdens het Wereldkampioenschap Voetbal (wat op de cartoon ¹⁶ hieronder kan worden vastgesteld) als Walen en Vlamingen samen de Rode Duivels steunen.

Na zulke gebeurtenissen ontstaan er telkens opstoten van eenheidsgevoel en patriottisme (Van Istendael 2015: 31), wat naar een gematigde vorm van vaderlandsliefde verwijst, met andere woorden, een ‘positiever’ subtype van nationalisme (Historiek 2019). Dit wordt vastgesteld op basis van symbolische elementen die ons patriottisme aantonen zoals de nationale zwart-geel-rode vlag van België, het nationale volkslied, de standbeelden en straatnamen die

aanwezig zijn in alle Belgische straten om zich het verleden van het land te herinneren, de nationale feestdagen (Historiek 2019), het hoofd van de Koning der Belgen op munten, enz. Dat zijn allemaal ‘graadmeters van de toe-eigening en identificering van publieke ruimtes’ (Lemmens 2015: 91) die representatief zijn voor ons Belgische nationalisme.

¹⁶ Cartoon van Wauter Mannaert over het Belgische patriottisme (2014), geraadpleegd op: <http://www.wautermannaert.be/cartoons-brussel-deze-week/>

3. VOORMALIGE ONDERZOEKEN EN BESTAANDE LITERATUUR OVER HET ONDERWERP

Meerdere onderzoekers raakten geïnteresseerd in de spanningen tussen Walen en Vlamingen en in de Belgische taalstrijd. Om dit conflict dieper te kunnen bestuderen, hebben ze hun aandacht gericht op de invloed van het collectieve geheugen en van de media op de tegenwoordige – soms nationalistische – gevoelens van zowel Walen als Vlamingen, evenals op de stereotypen waarover Walen en Vlamingen over elkaar beschikken en die ons een overzicht geven van de visie die Walen en Vlamingen van elkaar hebben.

Wetenschappers hebben ook belangstelling getoond voor de mate van identificatie van Belgen met hun gemeenschap, hun gewest of met hun land en voor het verband van die identificatie met bepaalde identiteiten, met politieke voorkeuren en racistische-, (con)federalistische- of separatistische visies.

De conclusies van enkele van deze onderzoeken worden in de volgende alinea's in verband met elkaar gebracht en samengevat.

3.1. Tegenstrijdige stereotypen waarover Vlamingen en Walen over elkaar beschikken en die hen verder scheiden

Om hun onderzoek (samengevat in het boek *Eén land | Twee talen*) te voeren hebben De Keere en zijn medewerkers (2011a) 'intermenselijke ontmoetingen van elke dag' bestudeerd (p. 9) over de taalgrens heen om 'Walen en Vlamingen 'met elkaar in dialoog te laten treden' (p. 11). Op die manier kregen Vlamingen en Walen de gelegenheid om positieve of negatieve ervaringen met de andere taalgemeenschap te vertellen en om de Andere 'die door het taalverschil en de daaruit voortkomende maatschappelijke grenzen bijna een "vreemde" is geworden' – regelmatig op een stereotypische manier – te beschrijven (p. 12).

Uit sommige getuigenissen bleek dat 'Franstaligen op sommige vlakken simpelweg anders zijn dan Vlamingen [...] omdat zij niet dezelfde mentaliteit hebben, niet over dezelfde eigenschappen beschikken' (De Keere e.a. 2011: 42).

Tegenstrijdige stereotypische adjectieven worden dan gebruikt om dit anders-zijn te beklemtonen. De Walen worden bijvoorbeeld 'getypeerd als eerder easy-going en passief' (De Keere e.a. 2011: 43) aangezien ze waarschijnlijk minder belang hechten aan het volgen van strikte regels en lijken daardoor te snel tevreden te zijn en weinig inspanningen te leveren in hun alledaagse leven, wat ervoor zorgt dat de samenwerking met de Vlamingen verkeerd gaat. Integendeel kenschetsen deze laatsten zichzelf immers 'graag als actief, nauwkeurig en

hardwerkend' (De Keere e.a. 2011: 43), het compleet tegenovergestelde van hun descriptie van de Walen zoals op de afbeelding hiernaast kan worden vastgesteld ¹⁷.

Andere antoniemen die vaak gebruikt worden om beide gemeenschappen tegenover elkaar te plaatsen betreffen de openheid van de Walen en bijgevolg de geslotenheid van de Vlamingen. Deze laatsten worden immers vaak als Vlaams-nationalisten, flaminganten, extremisten en zelfs fascisten ¹⁸ vertegenwoordigd in de

getuigenissen die De Keere (2011: 57) en zijn medewerkers hebben verzameld. Deze racistisch-gebonden stereotypen bij Walen zijn onder andere te wijten aan taalkundige beperkingen die door Vlamingen worden opgelegd. Met andere woorden wordt het spreken van de Franse taal in Vlaanderen niet aanvaard door Vlamingen. In tegenstelling daarmee zijn Walen van mening dat ze hun taal overal in openbare omgevingen zouden mogen gebruiken aangezien het in een individueel recht bestaat. Door hen dit recht te ontkennen, worden Vlamingen beschouwd als intolerant, racist en egoïstisch in tegenstelling tot Walen die 'open-minded' en tolerant zouden zijn (Klein 2012: 23).

Niettemin heeft Meeusen (en anderen) in één van zijn onderzoeken (2017) uitgewezen dat Vlamingen positievere attitudes hadden ten opzichte van immigranten en homoseksuelen dan hun Waalse landgenoten (p. 66). Misschien zijn Walen niet zo ruimdenkend als ze beweren en bijgevolg zouden misschien racistische gedragingen overal in België kunnen worden teruggevonden.

Walen worden ook beschreven op basis van adjectieven zoals 'arrogant', 'minachtend', 'hooghartig' en 'zich superieur voelend' (Meuleman en a. 2017: 79), wat verbazend zou kunnen zijn aangezien deze adjectieven typisch geassocieerd worden met 'high-status' groepen en weerspiegelen in het geval van de Walen geen materiële werkelijkheid: 'on most objective indices (numerical size, [financial] power, etc.), French-

¹⁷ Cartoon van Zaza aanwezig in het artikel 'Alleen eigen beleid schept banen' (De Standaard), terug te vinden op <<https://www.standaard.be/cnt/s11qt8dq>>

¹⁸ Cartoon van Kroll (2019) verschenen in: Le Soir, geraadpleegd op <<https://www.lesoir.be/227108/article/2019-05-26/elections-2019-le-kroll-sur-les-depouillements-des-votes>>

speakers constitute a lower-status group. One can only interpret these traits as a function of the frame of reference provided by a representation of Flanders' history in which French-speakers "dominated" the region' (Van der Linden & Roets 2017: 4).

De collectieve herinneringen uit het verleden versterken immers de tegenwoordige stereotypen en attitudes van de Belgen. De Franstalige burgerij, de periode waarin de Franse taal verplicht was en de superioriteit van de Franstalige officieren tijdens de Eerste Wereldoorlog zijn in het Vlaamse collectieve geheugen verankerd, wat hen de Walen doet beschouwen als superieur en arrogant in tegenstelling tot het beeld dat Vlamingen van zichzelf hebben: simpele, directe en eerlijke mensen (Luminet & Rossoux 2012). Integendeel bestaat het Waalse collectieve geheugen uit herinneringen zoals het Vlaamse activisme of de collaboratie en de verbanning van de Waalse studenten uit de universiteit van Leuven. Zulke herinneringen versterken het racistische en intolerante beeld dat Walen van Vlamingen zouden kunnen krijgen, een beeld dat contrasteert met de visie die Walen over zichzelf hebben: een genereuze, solidaire en gastvrije bevolking die integendeel open-minded en tolerant is (Luminet & Rossoux 2012). Beide volken beschouwen zichzelf als slachtoffers: Vlamingen als verleden slachtoffers van de arrogante Walen en Walen als tegenwoordige slachtoffers van de dominante en nationalistische Vlamingen. Niettemin is in onderzoeken aangetoond dat de erkenning van gedeelde pijn van het verleden de attitudes ten opzichte van de Andere gemeenschap zou verbeteren, wat tot een zekere verzoening van Walen en Vlamingen zou kunnen leiden (Van der Linden & Roets 2017: 6).

3.2. Verband tussen politieke voorkeur en openheid voor de Andere

Een ander stereotypisch beeld waarmee de Belgische bevolking steeds meer verdeeld wordt, is het idee dat Vlamingen volgens een rechtsgeoriënteerde politiek ¹⁹ fungeren en soms xenofobische gevoelens uitdrukken terwijl Walen eerder links zijn en bijgevolg veel opener (Billiet e.a. 2006: 913). Sommige wetenschappers hebben zich dus tot doel gesteld om het verband tussen vooroordelen (qua openheid of

¹⁹ Cartoon van André Nolllet (2019) verschenen in: 't Pallieterke, geraadpleegd op: <https://pallieterke.net/2019/07/belgie-geografisch-uitgelegd/>

geslotenheid) ten opzichte van de Andere en politieke voorkeuren te onderzoeken en ‘investigate how regional intergroup experiences with regard to target groups such as immigrants and the other regional group affect the translation of target-specific prejudices into party preferences in the two main regions of the country’ (Meeusen e.a. 2017: 53).

Immigratie wordt in Vlaanderen en in Wallonië op verschillende manieren ervaren. Het Waalse integratiebeleid is gericht op het voorkomen van uitsluiting. Niettemin heeft de verslechtering van de Waalse economie gevoelens van rivaliteit, competitie en bedreiging ten opzichte van immigranten veroorzaakt. De toestand in Vlaanderen zou vergelijkbaar kunnen zijn behalve dat de oorsprong van hun geslotenheid afwijkend is. De historische strijd van Vlamingen om hun culturele erfgoed te behouden, leidde tot een ernstige angst voor culturele bedreiging en resulteerde dus in een restrictievere houding tegenover zowel immigranten als Walen:

In Flanders, these feelings of threat are crystalized in the anti-immigrant discourse of a strong extreme-right party, keeping the issue constantly on the political agenda. Right-wing extremism in Flanders also has a strong Flemish identity component and claims the existence of irreconcilable cultural differences between Flemings and Walloons. As such, Flemish nationalism urges thinking in terms of “us” (Flemings) versus “them” (the culturally and economically threatening Walloons and immigrants) and thus combines prejudice toward both target groups in one overarching political ideology [...] (Meeusen e.a. 2017: 56).

Om hun anti-Waalse en anti-immigranten gevoelens uit te drukken, stemmen Vlamingen voor de Vlaams-nationalistische partij genoemd ‘N-VA’ of voor de nog meer extremistische partij ‘Vlaams Belang’, bijzonder populair tijdens de laatste verkiezingen van 2019. Deze partijen zetten zich in voor de bereiking van meer regionale autonomie voor Vlaanderen. De N-VA lijkt te dienen als een ‘democratisch’ of acceptabeler alternatief voor Vlamingen die anti-immigranten attitudes hebben maar die niet zouden durven voor het Vlaams Belang te stemmen. Hoewel Vlamingen een vijandige houding zowel tegenover Walen als immigranten aannemen, hebben hun anti-immigranten vooroordelen een grotere invloed op hun voorgenomen stemgedrag dan hun anti-Waalse gevoelens (Meeusen e.a. 2017: 67). Bijgevolg zouden Vlamingen misschien voor extreemrechtse partijen stemmen wegens hun vrees voor terrorisme en voor het buitenland in het algemeen, met name na de aanslagen van Brussel die ons land op 22 maart 2016 hebben getroffen. Hun haat van Walen zou dus van secundair belang kunnen zijn in hun beslissing om voor zulke partijen te stemmen, in tegenstelling tot wat Walen op het eerste gezicht zouden kunnen denken.

Zowel in Wallonië als in Vlaanderen bestaan er anti-immigranten gevoelens en vooroordelen die zouden kunnen leiden tot ‘right-wing attitudes and essentialist thinking,

which in turn is associated with less outgroup empathy and trust, and more outgroup anger' (Van der Linder & Roets 2017: 8). Niettemin verschillen de twee regio's in één opzicht. Terwijl anti-immigranten vooroordelen een invloed op politieke voorkeuren zowel in Wallonië als in Vlaanderen hebben, zijn regionale vooroordelen slechts relevant voor het politieke gedrag van Vlamingen (Van der Linden & Roets 2017: 7). Zelfs als er soms bij sommige Walen anti-Vlaamse gevoelens bestaan, worden ze niet politiek gemobiliseerd aangezien al de belangrijkste Waalse partijen hetzelfde standpunt delen, met name de voorkeur voor een Belgische federale staat en geen separatie (Meeusen e.a. 2017: 57). Stemmers die een anti-immigranten houding willen aannemen, lijken te stemmen voor de Waalse liberale partij (MR), de meest rechtse partij van Wallonië (Meeusen e.a. 2017: 67).

3.3. Identificatiegraad van Walen en Vlamingen met bepaalde identiteiten

Andere wetenschappers hebben onderzoeken gevoerd naar de identificatiegraad van Walen en Vlamingen met bepaalde identiteiten, bij zowel leerlingen als volwassenen. Het was bijvoorbeeld het geval met Billiet (en zijn medewerkers) van wie de resultaten al uit 2003 dateren. In die tijd hechtten de Walen even veel belang aan hun Waalse- als aan hun Belgische identiteit (39,1 %) zoals op de tabel hieronder kan worden vastgesteld (p. 915).

TABLE 1
IDENTIFICATION WITH BELGIUM AND THE REGION, IN FLANDERS
AND WALLONIA, 2003 (VERTICAL PERCENTAGES)

	Flanders	Wallonia
Only Fleming/Walloon	7.4	3.6
More Fleming/Walloon than Belgian	23.9	8.3
As much Fleming/Walloon as Belgian	42.8	39.1
More Belgian than Fleming/Walloon	14.0	18.2
Only Belgian	11.9	30.8
N	1204	731

20

Voor één derde van de respondenten werd er beschouwd dat de Belgische identiteit meer zinvol was. Een redelijk klein gedeelte (11,9 %) van de Walen vonden dat de Waalse identiteit belangrijker was. In 1999 was de identificatie met de regio groter dan vier jaar later in tegenstelling tot de Belgische identiteit waaraan meer en meer belang in de loop der jaren wordt gehecht (Billiet e.a. 2006: 916).

In Vlaanderen is de stand van zaken enigszins anders. Terwijl de Belgische identiteit en de Vlaamse identiteit voor een betrekkelijk ruime meerderheid van de Vlamingen

²⁰ Tabel 'Identification with Belgium and the region, in Flanders and Wallonia, 2003' (Billiet e.a. 2006: 916)

(42,8%) op gelijke voet stonden, had de Vlaamse identiteit op zich ($7,4 + 23,9 = 31,1\%$) lichte voorrang op de Belgische identiteit ($14 + 11,9 = 25,9\%$). De groep Vlamingen voor wie de regionale of sub-nationale identiteit dominant is (31,1%), is significant groter dan in Wallonië ($3,6 + 8,3 = 11,9\%$). Volgens Billiet zouden de Belgische identiteitsgevoelens van Vlamingen geleidelijk moeten worden afgebrokkeld zolang België het federaliseringsproces voortzet (p. 917).

Het onderzoek van Reuchamps (2014) gaat min of meer in dezelfde richting. Daarin wordt er bevestigd dat de sub-nationale identiteit belangrijker is in Vlaanderen dan in Wallonië maar dat de menging van Belgische en de Vlaamse of Waalse identiteit op gelijke voet het krachtigste identiteitsgevoel blijft. Reuchamps ondersteunt ook het idee dat de Belgische identiteit alleen veel sterker is in Wallonië dan in Vlaanderen (p. 42). Daarentegen claimt Reuchamps (in tegenstelling tot Billiet in 2006) dat er geen duidelijke trend naar een versterking van de sub-nationale Vlaamse identiteit bestaat (p. 42).

De identificatiegraad van de respondenten moest worden weergegeven op een schaal van 0 (als de respondent zich met de bepaalde identiteit helemaal niet identificeert) tot 10 (volledige identificatie met de bepaalde identiteit). Op die manier kon er worden vastgesteld dat de meeste respondenten een sterke identificatie met België combineren met een sterke identificatie met hun gemeenschap (p. 42). De combinatie van beide identiteiten is dus waarschijnlijk niet tegenstrijdig.

In zijn verklaring van waarin de Waalse identiteit precies bestaat, geeft Jacquemain (2011) ons een overzicht van de resultaten van een opiniepeiling over de samenhangsgevoelens van de Belgen gevoerd door de krant *La Libre Belgique*: 44% van de Belgen definiëren zichzelf eerst als Belgen, 26% als Vlamingen en slechts 4% als Walen, toch 11% als Europeanen en een andere 11% als wereldburgers (p. 1). Deze cijfers bevestigen de tendens volgens welke sub-nationale identiteiten zich in Vlaanderen scherper doen gevoelen dan in Wallonië:

[U]n coq wallon sur fond de drapeau tricolore, emblème de la Belgique. Le cœur de l'identité wallonne est là : ce n'est pas une identité à prétention exclusive ou même hégémonique. C'est une identité qui vit en symbiose avec l'identité belge : massivement, en Wallonie on est wallon et belge, au moment où une part croissante de la population, au nord du pays, se sent flamande plutôt que belge. [...] [L]e régionalisme, qui emboîte les compétences, convient bien au Wallon. Ceux-ci acceptent bien que les fonctions régaliennes soient exercées par l'État fédéral et projettent sur la Belgique leur (très modéré) besoin de symbolique nationale. [...] On voit tout de suite que l'identité flamande se décline autrement, avec, à l'inverse sa soif de symboles et d'affirmation identitaire, comme une demande jamais assouvie de reconnaissance.' (Jacquemain 2011: 1)

Jacquemain bevestigt ook het idee van Reuchamps volgens welke de combinatie van meerdere identiteiten mogelijk en niet paradoxaal is. Hij gaat verder door te zeggen dat samenhorighedsgevoelens positief gecorreleerd zijn, vooral wat België en Wallonië betreft: bij de meerderheid van de respondenten van een onderzoek gevoerd door het CLEO (Centre d'Etude de l'Opinion de l'Ulg) wordt er vastgesteld dat hoe meer men zich Waal voelt, hoe meer men zich Belg voelt. Beide identiteiten worden op een aanvullende manier ervaren en zijn helemaal niet tegenstrijdig, ze zijn niet concurrerend maar vullen elkaar aan (p.2).

Hierbij dient eraan te worden herinnerd dat identiteiten en samenhorighedsgevoelens niet vast zijn maar kunnen evolueren naargelang economische en structurele omstandigheden. Deze afwijkingen blazen op in tijden van politieke conflicten tussen de twee gemeenschappen maar verminderen in tijden van pacificatie (Van der Linden & Roets 2017: 6-7).

Exclusivisme, zoals met mensen die zich als pure 'Belgicanen' of pure 'Wallinganten' beschrijven, is uitzonderlijk. Uit een onderzoek beschreven door Jacquemain (2011) blijkt dat de meeste Walen (85%) in 2004 evenveel belang hechtten aan hun Waalse als aan hun Belgische identiteit. De 'Belgicaanse' voorkeur (11%) hangt af van de politieke voorkeuren: in de groep mensen die voor linkse partijen stemmen, waren er 7% 'Belgicanen' in tegenstelling tot de rechtse groep waarin er 19% pure 'Belgicanen' waren (Jacquemain 2011: 3).

In 2013 publiceerde Duriez een artikel waarin hij een overzicht gaf van onderzoeken die bijvoorbeeld het verband tussen identificatiegraad en nationalistische voorkeuren (etnisch en civiek nationalisme) analyseren. Een van deze onderzoeken toont aan dat hoe meer mensen met de Vlaams-nationale in-groep identificeren, hoe etnischer hun nationalisme wordt (Duriez e.a. 2013: 459-460). Er bestaat volgens hem een duidelijke bilaterale link tussen Vlaams-nationale identificatie en etnisch nationalisme aangezien beide tendensen elkaar versterken (Duriez e.a. 2013: 470). Duriez voegt hieraan toe dat een hoge identificatie met de Vlaams-nationale in-groep gepaard gaat met sterke anti-Walloon en anti-immigrant attitudes terwijl het voor identificatie met de Belgisch-nationale in-groep het geval niet is aangezien die groep vermoedelijk met een civiek nationalisme geassocieerd wordt: '[T]he highest out-group derogation levels were found among people strongly identifying with the Flemish and weakly identifying with the Belgian national in-group, whereas at the same time, the lowest out-group derogation levels were found among people

strongly identifying with the Belgian and weakly identifying with the Flemish national in-group' (Duriez e.a. 2013: 471).

Van der Linden en Roets (2017) en Rimé (e.a. 2015) bevestigen dat Vlamingen zich meer met hun eigen gemeenschap identificeren dan met België in tegenstelling tot Walen. Bovendien concluderen ze allen dat Vlamingen staatsburgerschap in etnische termen definiëren terwijl Walen het in civiele termen definiëren (Van der Linden & Roets 2017: 5).

3.4. Het cliché van de luie Waal die misbruik maakt van het Vlaamse geld

Zoals uitgelegd in de historische achtergrond (zie 1.) beschouwen Franstalige politieke partijen tegenwoordig dat de mate van autonomie van de gewesten en gemeenschappen voldoende is en hopen voor meer solidariteit tussen Walen en Vlamingen in tegenstelling tot Vlaamse politieke partijen die steeds meer autonomie zouden wensen via verdere hervormingen (Meeusen en a. 2017: 56).

Die queeste naar een toenemende autonomie van Vlaanderen is niet alleen te wijten aan de Vlaamse vrees voor hun eigen cultuur maar ook aan economische motieven. De Walen worden immers ervan beschuldigd (door de Vlamingen) dat ze de economische dynamiek van Vlaanderen vertragen: '[T]he rivalry with the Walloons involves a competition for resources from the federal welfare state. The Flemish call for increasing autonomy emphasizes the illegitimacy of the financial transfers between Flanders and Wallonia using populist statements of 'lazy Walloons living on the rents of the hardworking Flemish tax-payers' and of an 'inefficient, clientelistic, and even corrupt Walloon government squandering public money'' (Meuleman e.a. 2017: 79).

Vlamingen worden dus stereotypisch beschreven als onafhankelijke, productieve, hardwerkende en autonome mensen in tegenstelling tot Walen op wie etiketten zoals afhankelijk, niet-productief, lui, profiteur en klaploper worden geplakt (Meuleman e.a. 2017: 79). Walen worden beschouwd als mensen die het geld van de Vlamingen stelen zoals getoond op de bovenstaande cartoon ²¹. Meer dan 50% van de Vlamingen gaan sterk akkoord met het feit dat Walen van het Belgische sociaalzekerheidsstelsel profiteren. Op de taalstrijd

²¹ Cartoon van André Nollet (2010) verschenen in: 't Pallieterke, geraadpleegd op: https://pallieterke.advn.be/pdf/2010/20100929_065_039.pdf

tussen Walen en Vlamingen heeft de economie een grotere invloed dan de bedreiging van de Vlaamse cultuur, wat Van Istendael betreurde in onze historische achtergrond door die houding een kil ‘geldflamingatisme’ te noemen (Van Istendael 2015: 288).

Terwijl Vlaams-nationalisten een voorkeur voor een ‘equity-based distribution’ van de hulpbronnen hebben, bestaat ‘distribution based on need’ in een betere oplossing volgens de Walen (Van der Linden & Roets 2017: 6). Voor Vlamingen zou elke gemeenschap op zijn eigen middelen moeten rekenen eerder dan afhankelijk zijn van de hulpbronnen die door de andere gemeenschap worden geproduceerd. Elke gemeenschap zou ook moeten worden beloond in overeenkomst met haar eigen bijdragen tot de maatschappij. Voor Walen zouden mensen die zich in een gunstigere financiële situatie bevinden geld moeten geven aan de minst welgestelden onder ons en op die manier intermenselijke solidariteit behouden tussen alle Belgen (Klein 2012: 24). Deze ideeën worden vooral verdedigd door de grootste partij van Wallonië, de socialistische partij (PS):

This contrast between equity and solidarity is also structured along a political right (equity) versus left (solidarity) dimension, which partly overlaps the linguistic distinction, Flanders being predominantly right wing and Wallonia, left wing. Again, violating the need-based justice principle can be interpreted in moral terms by the French speakers as reflecting ‘selfishness’ or ‘nationalism’, whereas the in-group is perceived as ‘generous’ and ‘open’ [...]. Francophones may stress these positive traits to compensate their negative image on the ‘competence’ dimension [...]. Another example is the image used by the Flemish far-right party ‘Vlaams Belang’ suggesting that, because of the financial transfers between Flanders and Wallonia, it is like every Flemish family offered a small size car every year to every Walloon family. This image provides a vivid illustration of the claim that the group-based equity is violated. (Klein 2012: 25)

Er bestaat dus een stereotypische oppositie tussen, aan de ene kant, de competente maar koude ‘high-status’ groep (met andere woorden de Vlamingen) en, aan de andere kant, de incompetente maar warme ‘low-status’ groep (de Walen). De vernederde, arme en afhankelijke Vlaming uit het verleden contrasteert dus met de welgestelde, zelfstandige en succesvolle Vlaming van vandaag, dankzij hun bevrijding van de Franstalige dominantie die tot hun autonomie en hun economische welvaart heeft geleid: ‘The ‘good’ Flamings find redemption by escaping the domination of the French speakers. In this tale, the quest for autonomy, which is typical of nationalist discourse [...], is further legitimized’ (Klein 2012: 25).

Hoewel het cliché van de ‘luie Waal’ in de Vlaams-nationalistische gedachten alomtegenwoordig is, moet dit vooroordeel met een korreltje zout worden genomen. Bijvoorbeeld heeft Simons (2017) de resultaten van een enquête uit de krant Le Soir naar de

attitudes van werknemers in België voorgesteld. Die gegevens tonen aan dat ‘meer Walen (38%) dan Vlamingen (30%) bereid waren om na de uren nog wat door te werken. Ook had maar liefst 85% van de Walen er geen problemen mee dat de middagpauze nu en dan wegviel in ruil voor meer werk. Bij de Vlamingen was dat 75%. Ten slotte wilden Waalse werknemers verder rijden voor hun job dan hun Vlaamse collega’s. Walen doen het dus iets rustiger aan, maar dat betekent niet dat ze minder werklust hebben’ (Simons 2017).

3.5. Verband tussen racisme, separatisme en economie

Billiet (e.a. 2006) leert ons ook dat België in 1997 voorgesteld werd als het land met de meest racistische bewoners van Europa. Belgen zouden over het algemeen niet geneigd zijn om mensen uit het buitenland te aanvaarden ongeacht hun karakteristieken (rijk of arm, dezelfde etnische groep of een andere). Dit alomtegenwoordige racisme was (en is nog vandaag de dag) te wijten aan een gevoel van culturele en economische bedreiging, vooral door immigranten, bijvoorbeeld in termen van werkgelegenheid en sociale voorzieningen. Dit gevoel lijkt sterker te zijn in Wallonië dan in Vlaanderen. In 2003 beschouwden bijvoorbeeld vier op de tien Vlamingen dat immigranten met langdurige werkloosheid België zouden moeten verlaten in tegenstelling tot Wallonië waarin de helft van de bevolking dit eiste (pp. 923-924).

Zoals eerder gezegd (zie 3.4.) hebben wetenschappers ook een duidelijk verband gevonden tussen anti-immigranten en anti-Walen gevoelens bij Vlamingen aangezien beide te wijten zijn aan een vrees voor culturele en economische bedreiging (Van der Linden & Roets 2017: 7).

Vlamingen hebben de neiging om immigranten met Turkse en Marokkaanse gemeenschappen te associëren. Deze over het algemeen socio-economisch achtergestelde immigranten worden, net zoals Walen, gezien als ‘dieven’ van laaggeschoolde banen en van welzijnsvoorzieningen: ‘Similar as for anti-Walloon prejudice, social security threat seems to be the most salient source of anti-immigrant prejudice with 62% expressing fear that immigrants take advantage of the welfare state. Immigrants also elicit stronger cultural threat perceptions than Walloons: 52% sees immigrants as a “threat to our culture and customs”, while only 31% believes that cultural diversity enriches society’ (Meuleman e.a. 2017: 85). Beide vormen van vooroordelen kunnen worden teruggevonden bij hetzelfde publiek, met andere woorden oudere mensen, laaggeschoolden en mensen met een laag sociaal kapitaal (Meuleman e.a. 2017: 92).

Het verschil tussen Walen en immigranten is dat de laatsten in een zichtbare cultureel-afwijkende out-groep bestaan. Immigranten zouden ook gevaarlijker ten opzichte van de Vlaamse cultuur kunnen zijn aangezien er geen sterke ruimtelijke scheiding tussen immigranten en Vlamingen bestaat in tegenstelling tot de taalgrens die Walen en Vlamingen uit elkaar houdt. Immigranten zijn in Vlaanderen op zichtbare wijze aanwezig ‘thereby increasing the breeding ground for perceptions of symbolic threat’ (Meuleman e.a. 2017: 79). Volgens Meuleman (2017) beschouwt slechts 10 procent van de Vlamingen dat Walen niet betrouwbaar zijn en 22 procent gaat akkoord met het idee dat Walen lui zijn. Vlamingen zouden die stereotypen gemakkelijker associëren met immigranten (een Andere met wie ze bijgevolg grotere negatieve attitudes hebben) dan met Walen (p. 85).

Reuchamps (e.a. 2014) voegt eraan toe dat politieke voorkeuren voor bepaalde partijen meer te maken hebben met sociale en economische zaken dan met discussies over de institutionele toekomst van het land (pp. 32-33). Er bestaat dus ook een bepaald verband tussen economische toestand en separatistische visies van Belgen.

3.6. Hoe ziet de Belgische landkaart in het hoofd van Walen en Vlamingen eruit?

Dassargues, Perez en Reuchamps hebben in 2014 de mentale representaties van Belgische studenten bestudeerd, met andere woorden de manier waarop die jongeren zich België afbeeldden. Op de mentale kaarten hebben ze rekening gehouden met de aanwezigheid of niet van de linguïstische dimensie (taalgrens of niet) en met de mogelijke verschillen tussen de tekeningen van de twee taalgroepen (p. 119).

Op de helft van de mentale kaarten werden slechts de buitencontouren van het land afgebeeld terwijl de rest van de tekeningen de taalgrens bevatten, net alsof ze een staatsgrens hadden getekend. In vergelijking met andere politieke elementen zoals de provincies of de Duitstalige gemeenschap die niet afgebeeld zijn, lijkt de taalgrens belangrijker te zijn in de mentale representaties waarover studenten van België beschikken (p. 120).

Ten opzichte van het mogelijke verschil tussen Vlamingen en Walen bestonden er eigenlijk geen merkbare afwijkingen. Aan beide kanten konden afbeeldingen met zowel boodschappen van unie als boodschappen van separatie worden teruggevonden. Er was ook geen verschil qua frequentie waarmee de taalgrens afgebeeld werd (p. 121).

In aanvulling op de mentale kaarten moesten de respondenten hun identificatiegraad met bepaalde identiteiten (België, het Waalse gewest, de Franstalige gemeenschap, het

Vlaamse gewest en de Nederlandstalige gemeenschap) op een schaal van 0 tot 10 terugplaatsen. Combinaties van identiteiten waren op die manier mogelijk aangezien de respondenten geen unieke keuze tussen die identiteiten moesten maken. Deze techniek heeft ervoor gezorgd dat het verband tussen identificatiegraad en de manier waarop de respondenten zich België mentaal representeren, kon worden beoordeeld (p. 121-122).

De resultaten tonen aan dat de respondenten die zich exclusief met Vlaanderen identificeren de neiging hebben om de taalgrens te tekenen in tegenstelling tot de respondenten die zich slechts met België identificeren (p. 122).

Ook in 2014 heeft Reuchamps hetzelfde type onderzoek uitgevoerd (ook bij studenten) door mentale kaarten te gebruiken om de manier waarop Belgen hun land percipiëren in te schatten. Hij analyseerde onder andere de aanwezigheid of niet van interne grenzen en de positie van Brussel in het land (Reuchamps e.a. 2014: 32). Die afbeeldingen zijn ook in verband gebracht met vragen over de politieke voorkeuren en de identificatiegraad met bepaalde identiteiten van de respondenten.

Op die mentale kaarten tekenden 56% van de respondenten de Belgische taalgrens (p. 38). Vlaamse studenten hebben de neiging om de taalgrens een beetje vaker aan te geven dan Walen (p. 41). Bovendien zijn de respondenten die hun identiteit als exclusief Vlaams beschrijven vatbaarder om de grens te tekenen en om Brussel in hun mentale representatie van België te omvatten (p. 44). In tegenstelling hiermee hebben de respondenten die zich exclusief Belg voelen of die zich met geen specifieke regio identificeren meer kans om een mentale kaart te scheppen zonder taalgrens en zonder Brussel: 'The proponents of territorial devolution stress the boundaries, while the proponents of union tend to ignore these political relevant markers. The identification thus tends to match the drawn representation' (p. 46).

Niettemin legt Reuchamps de nadruk op het feit dat de mentale representaties van Vlamingen en Walen niet zo verschillend zijn van elkaar, ze zijn eigenlijk veel beperkter dan wat zou kunnen worden gesuggereerd door politieke debatten (p. 48).

Van der Linden & Roets (2017) gaan verder door nog strictere conclusies te trekken. Volgens hen gaat disidentificatie met België gepaard met percepties van ernstige conflicten tussen de twee taalgroepen en aanvragen om de federale staat in onafhankelijke regio's op te splitsen (p. 7). In tegenstelling hiertoe zouden hoge identificaties met regionale identiteiten waarschijnlijk niet noodzakkelijk geassocieerd worden met negatieve attitudes tegenover de andere taalgroep (p. 8).

3.7. Wat zou het ideale toekomstbeeld voor het land zijn volgens Belgen?

Om het Belgische politieke systeem te beschrijven worden conceptuele metaforen soms gebruikt. Het is bijvoorbeeld het geval met de uiting volgens welke het Belgische federalisme in een liefdesrelatie tussen de twee belangrijkste taalgemeenschappen bestaat (Dassargues, Perez & Reuchamps 2014: 125-126).

Die relatie zou ook kunnen worden beschouwd als een ‘gedwongen’ huwelijk, vooral door de Nederlandstalige bevolking. Dit paar zou bijgevolg ook kunnen worden gescheiden ²².

Voor andere Belgische bewoners bestaan Belgen, ongeacht hun taal of hun regio, in één en dezelfde familie, één en dezelfde natie. Voor hen betekent de Belgische federatie een liefdeshuwelijk of tenminste een verstandshuwelijk. Ze gaan ervan uit dat het federalisme de beste oplossing is om de unie van het land te behouden of, in ieder geval, de minst slechte optie om de opsplitsing van België te vermijden (Dassargues, Perez & Reuchamps 2014: 126).

Een derde groep Belgen beschouwt dat het federalisme artificieel is aangezien het een systeem is dat slechts was gewenst door de politici, maar niet door de burgers (Dassargues, Perez & Reuchamps 2014: 124). Dit systeem versterkt volgens hen de communautaire spanningen in plaats van die te verminderen en zou ons kunnen leiden tot separatisme. Naar hun mening dient de economische dimensie als brandstof in dit systeem. De spanningen tussen Walen en Vlamingen zouden niet meer gevoed worden door linguïstische kwesties maar door economische uitdagingen (Dassargues, Perez & Reuchamps 2014: 125).

Deze economische belangen zijn in feite de reden waarom 60,7% van de Vlamingen voorstander waren van een grotere autonomie van de gemeenschappen in 1999. Niettemin ondersteunde slechts een kleine minderheid van de Vlamingen de separatistische oplossing en dus de volledige Vlaamse onafhankelijkheid (12%) (Billiet e.a. 2006: 917).

²² Cartoon van Serge Baeken verschenen in: Knack, kan geraadpleegd worden op: <https://www.knack.be/nieuws/magazine/franstaligen-zoeken-nieuwe-blauwdruk-voor-belgie-willen-de-belgen-nog-samenleven/article-longread-1552969.html>

TABLE 3
ATTITUDE WITH REGARD TO THE DESIRED STATE STRUCTURE
IN 1999, BY REGION (VERTICAL PERCENTAGES)

	Flanders	Wallonia
Return to unitary Belgium	14.5	46.7
Federal state with more powers for the central authority than now	12.7	13.9
Federal state with more powers for the communities and regions than now	28.1	14.6
Federal state with as many powers as possible for communities and regions	32.6	19.3
Separatism	12.0	5.5
N	1760	1112

Een andere Vlaamse minderheid van 14,5% wenste een volledige terugkeer naar een unitaire Belgische staat ten koste van de regio's zoals op de bovenstaande tabel 23 kan worden vastgesteld (Billiet e.a. 2006: 917).

In Wallonië was het aantal bewoners die voorstanders waren van een unitaire Belgische staat veel hoger dan in Vlaanderen aangezien bijna de helft van de Walen ermee akkoord gingen (46,7%) in plaats van 14,5% bij Vlamingen. Slechts 5,5% van de Waalse bevolking zouden geneigd zijn om het land te laten scheiden (Billiet e.a. 2006: 918).

De resultaten van Billiet (e.a. 2006) dateren toch uit het begin van deze eeuw en zouden sindsdien kunnen zijn veranderd, onder andere sinds de verkiezingen van 2019 met de toenemende macht van het Vlaams-nationalisme.

Niettemin wensen, volgens Visscher en Laborderie (2013), slechts 15% van de Vlamingen de onafhankelijkheid van hun regio in 2010 hoewel separatistische partijen (zoals de N-VA en het Vlaams-Belang) in die tijd 40% van de stemmen vertegenwoordigden (p. 30). Naar hun mening evolueren de cijfers niet in de loop der jaren, zelfs tijdens periodes van politieke crisis: 'L'explication

de cette stabilité est assez simple: pour les Flamands, ces crises n'ont jamais eu pour objet l'existence de la Belgique mais portaient sur la réforme de son mode de fonctionnement. Le quiproquo entre Belges flamands et francophones sur ce point ne manque pas d'étonner, puisque ce sont les francophones qui évoquent le plus souvent la fin du pays... censée être provoquée par des Flamands qui n'en ont en réalité aucune envie' (Visscher & Laborderie 2013 : 30) in tegenstelling tot wat de bovenstaande cartoon 24 ons doet geloven.

²³ Tabel 'Attitude with regard to the desired state structure in 1999, by region' (Billiet e.a. 2006: 918)

²⁴ Cartoon van André Nollet (2010) verschenen in: 't Pallieterke, geraadpleegd op: https://pallieterke.advn.be/pdf/2010/20100929_065_039.pdf

De Belgische monarchie heeft ook een rol te spelen in het Belgische conflict. De cartoon hiernaast²⁵ toont duidelijk aan dat de monarchie immers de symbolische link tussen Vlaanderen en Wallonië vertegenwoordigt. Billiet (e.a. 2006) bevestigde bijvoorbeeld dat 52% van de Belgen in 2003 akkoord gingen met het feit dat de monarchie van cruciaal belang was omdat het land anderszins zou instorten (p. 919). Vroeger werd de monarchie in Wallonië betwist terwijl het conservatieve Vlaanderen de Koning verdedigde. Als bewijs daarvan kan de naoorlogse Koningskwestie worden vermeld. De meerderheid van de Vlamingen stemden in 1950 vóór de terugkeer van Leopold III op de troon in tegenstelling tot de Walen die ertegen waren (p. 919). In de loop der jaren zijn de rollen omgedraaid zodat de steun voor de monarchie tegenwoordig groter is in Wallonië dan in Vlaanderen. In 2003 dachten 52,7% van de Vlamingen dat België nog behoefte had aan een Koning in tegenstelling tot 71% van de Waalse bevolking:

This is perhaps related to the fact that the monarch, in strongly defending the unity of the country and explicitly rejecting the more radical demands for increased regional autonomy, fits in more closely with Walloon than with Flemish public opinion. This is also why Flemings sometimes have the impression that the monarch serves primarily francophone interests (Billiet e.a. 2006: 919).

3.8. Hoe zit het met de jongere generaties Belgen?

Nationalisme en invloed van de familie en de media op hun standpunt

In de historische achtergrond (zie 1.) werd er vastgesteld dat een groot aantal jonge Vlamingen voor nationalistische partijen zoals het Vlaams Belang hadden gestemd bij de laatste federale verkiezingen, wat onder andere te wijten was aan de ingezette middelen van die partijen zoals hun aanwezigheid op sociale media, hun onzichtbare racisme verscholen achter hun linkere maatregelen en het gebruik van hun vrees voor terrorisme. Deze resultaten doen ons geloven dat jonge Vlamingen het einde van België wensen.

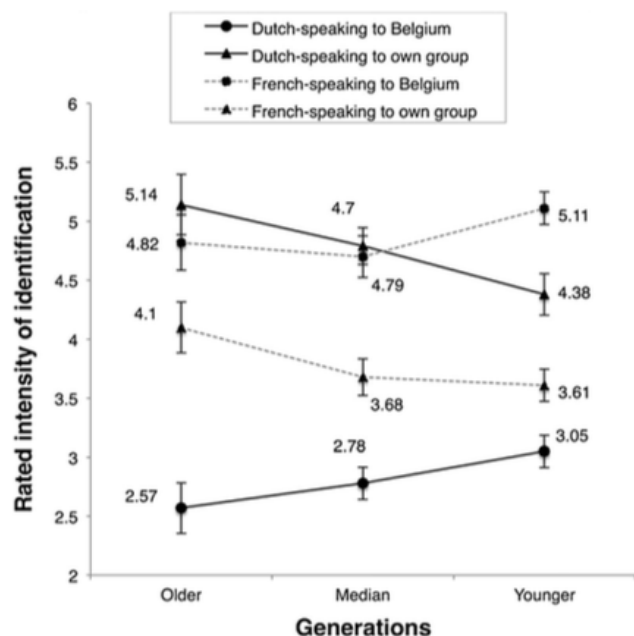
Na de verkiezingen van 2010 had De Keere (e.a. 2011) al dezelfde bezorgdheid voor dit onderwerp ontwikkeld. Hij bemerkte ‘een generatiekloof in de manier waarop men de

²⁵ Cartoon van Jancart (2019) verschenen in: 't Pallieterke, kan geraadpleegd worden op: <https://pallieterke.net/2019/07/koning-filip-voert-de-druk-op/>

geschiedenis interpreteert en bovenal in het belang dat eraan wordt gehecht. Enkele jongeren pleiten ervoor de geschiedenis en zeker de pijn van de geschiedenis achter [zich] te laten' in tegenstelling tot de oudere generaties die wel belang hechtten 'aan de lessen van de geschiedenis' (p. 61). Voor die laatsten bestonden het bewustzijn voor hun geschiedenis en de kennis van het verleden in essentiële voorwaarden voor de beschrijving van de Vlaamse identiteit (p. 61).

In 2015 volgden Rimé en zijn medewerkers een vergelijkbare redenering om hun onderzoek uit te voeren. Hun enquête was gebaseerd op de veronderstelling dat het streven naar autonomie van de nieuwe generaties opvallend gedaald zou moeten zijn in vergelijking met de vorige generaties aangezien het collectieve geheugen van slachtofferschap niet meer samenhangend was met de tegenwoordige toestand (p. 519).

Zoals opgenomen op de grafiek hiernaast ²⁶ identificeren de jongere generaties die zowel tot Vlaanderen als tot Wallonië behoren zich meer met België dan met hun eigen taalgroep. Die jongere generaties nemen ook minder afstandelijke houdingen aan tegenover de andere taalgroep dan hun voorouders en ze manifesteren minder steun aan de radicale scheiding van het land. Het aantal Vlaamse respondenten die separatisme kozen als favoriete

optie voor de toekomst van België bereikte 34% bij de oudere generatie en 33% bij de midden generatie in tegenstelling tot de jongere generatie waarbij 16% akkoord ging met die oplossing (p. 529). Met betrekking tot 'the question of the possible evolution of Belgium towards its separation' bieden hun resultaten 'a clear negative answer as far as the evolution of generations could help predicting the future. In our date indeed, the younger generations have positions far less favourable to regionalism and far more favourable to concessions and integration than older generations' (p. 529).

²⁶ Grafiek 'Results on identification with Belgium and with the linguistic in-group' (Rimé e.a. 2015: 524).

Er bestaan allerlei factoren die een invloed kunnen hebben op de perceptie van België van de jongeren, op de stereotypen die ze over de andere taalgroep zouden kunnen hebben, op hun politieke voorkeuren en op hun identificatiegraad met België en met hun eigen regio.

De cartoon hiernaast ²⁷ maakt één van die factoren belachelijk, de invloed van de familie: ‘Recent studies have stressed the importance of the style that parents use in interacting with their children and especially of the goals they promote in this interaction for the development of related concepts such as right-wing authoritarianism and social dominance orientation’ (Duriez e.a. 2013: 471).

Voorkeuren voor een specifieke identiteit, voor etnisch of civiek nationalisme, of voor politieke partijen zouden ook kunnen worden bepaald door de politici of de media. De media scheppen of verscherpen vaak attitudes en gedragen tegenover ‘out-groups’. Zoals vermeld in de theoretische concepten (zie 2.2.) begonnen politici en de media op een bepaald moment naar allerlei dingen te verwijzen in termen van ‘Vlaams’ in plaats van ‘Belg’ en op die manier richtten ze hun aandacht meer en meer op het lokale Vlaamse nieuws en niet meer op de andere taalgroep. Zulke evoluties en beslissingen hebben de identificatiegraad met de Vlaamse identiteit en de populariteit van het Vlaams-nationalisme gewijzigd (Duriez e.a. 2013: 472). Bovendien veroorzaakt het feit dat er in de media bijna niets over de andere taalgroep verteld wordt een miskenning van de buurregio. In zo’n context is de ontwikkeling van een nationale identiteit nauwelijks mogelijk ‘whereas attempts at (mis)representing the different Belgian linguistic communities as homogeneous groups with opposed public opinions are made easier’ (Van der Linden & Roets 2017: 4).

De media en de politici maken gebruik van ‘othering’ strategieën door bijvoorbeeld beroep te doen op de Vlaamse vrees voor economische en culturele bedreiging. Om dit te doen worden stereotypische uitdrukkingen en metaforen gebruikt zoals ‘Waalse werkloze profiteurs’, ‘Franstalige bourgeois’ en ‘corrupte Waalse politici’ (Meuleman e.a. 2017: 76).

In de getuigenissen die de Keere en anderen (2011) hebben verzameld, wordt er gepleit voor ‘een cross-over tussen de Nederlandstalige en Franstalige media. Zo zouden er

²⁷ Cartoon van Zaza (2014) verschenen in: Knack, kan geraadpleegd worden op: <https://www.knack.be/nieuws/magazine/de-jeugd-heeft-de-toekomst-en-gelooft-dat-ook/article-normal-1080147.html>

meer programma's en reportages uitgewisseld moeten worden tussen de verschillende zenders en zou er meer informatie beschikbaar moeten zijn over de andere gemeenschap. Ook meer ondertiteling en tweetalige uitzendingen zouden bijdragen tot een betere kennis van de anderstaligen' (p. 20). De deelnemers bevestigen ook het feit dat de media een vijandigheid tussen de twee taalgroepen schept en versterkt hoewel die rivaliteit in de werkelijkheid niet altijd bestaat (p. 60). Hoewel er daadwerkelijk culturele verschillen tussen Vlamingen en Walen zijn, is het onderscheid tussen hen 'subtieler dan bepaalde media en politici ons willen doen geloven' (Simons 2017).

3.9. Tweetaligheid of niet? Het leren van de taal van de Andere...

In weerwil van de geringe omvang van het land blijft sociale interactie tussen Vlamingen en Walen uiterst beperkt, behalve in de tweetalige Brusselse hoofdstad. Dit zou een resultaat kunnen zijn van de eentalige taalpolitiek van België die in 1932 begon met de invoering van het Territorialiteitsbeginsel (zie 1.) (Euwema & Verbeke 2009: 146).

In de getuigenissen die De Keere en zijn medewerkers (2011) hebben verzameld, werden er verschillende verhalen verteld over de positieve en negatieve aspecten van een meertalige samenleving en taaldiversiteit (p. 20). Eén vaak terugkerende stereotype in die getuigenissen betreft het feit dat Walen het Nederlands niet kunnen (of soms ook niet 'willen') spreken:

Het eerste van die vertogen [...] gaat [...] over de taalonkunde van de Franstalige en de veronderstelde superioriteit van de Franse taal. In deze verhalen ging het telkens over hoe een Vlaams hoofdpersonage hulp nodig heeft van een Franstalige. Maar dan wordt dit hoofdpersonage geconfronteerd met de taalonkundigheid van de Franstalige. [...] Deze onbekwaamheid om Nederlands te spreken, wordt op verschillende manieren aangetoond en begrepen. [...] Bepaalde verhalen maakten duidelijk dat Nederlandstaligen tweetaligheid als een absolute vereiste beschouwen in sommige contexten. [...] Soms kwam in de verhalen zelfs de idee aan bod dat Frans spreken tegen een Vlaming getuigt van hooghartigheid. [...] In de verhalen bleek dat men moeite had met de vaak gemaakte veronderstelling dat alle Belgen Frans spreken. Nederlandstaligen vinden het vaak volstrekt ongepast dat ze zomaar bediend of aangesproken worden in het Frans. Belg zijn mag volgens hen niet gelijkgesteld worden aan Franstalig zijn. (De Keere e.a. 2011: 39-40)

Dit toont aan dat het belang van de Nederlandse taal prominent blijft in Vlaanderen. Walen worden gepercipieerd als mensen die geen enkele moeite doen om het Nederlands te leren, of slechts om enkele beleefdheidsformules te gebruiken als ze door Vlaanderen rijden

(p. 41). Vlamingen verkiezen een gesprek in ‘gebrekkig Nederlands’ boven één dat helemaal geen Nederlands bevat (p. 42). Volgens Van der Linden & Roets (2017) heeft meer dan de helft van de Vlamingen een uitstekende beheersing van het Frans terwijl slechts 31 procent van de Brusselaars en 16 procent van de Waalse bevolking blijk geven van een dergelijke beheersing (p. 4). Voor Vlamingen overtreden Walen een wederkerigheidsbeginsel als ze het Nederlands weigeren te spreken in Vlaanderen, ze tonen hen geen respect en zijn minachtend. Als een Vlaming naar Wallonië gaat, verwacht hij niet dat Walen zich tot hem in het Nederlands zullen wenden. Op het Vlaamse grondgebied eisen Walen een recht op waarop Vlamingen in Wallonië niet genieten (Luminet & Rossoux 2012).

In verschillende getuigenissen (verzameld door De Keere e.a. in 2011) nemen de Vlamingen de rol van helper niet ten volle op. Walen worden geconfronteerd met Vlamingen die het Frans weigeren te spreken en die in plaats ervan het Nederlands eisen. Dit is één van de redenen waarom die Vlamingen als stereotypisch ‘intolerant’ en ‘racistisch’ worden beschouwd in het Waalse collectieve bewustzijn (p. 53-54). Voor Walen overtreden Vlamingen één van hun individuele rechten (Luminet & Rossoux 2012).

In ieder geval bleek uit die getuigenissen dat de ‘meerderheid van de deelnemers’, zowel Vlamingen als Walen, ‘België liefst als tweetalig land zou zien voortbestaan’ (De Keere e.a. 2011: 29). Als oplossingen om dit ideale droombeeld te bereiken, stellen die deelnemers voor dat jongeren en volwassenen ‘vaker op uitwisseling zouden kunnen gaan naar het andere landsdeel’ (p. 20). Jongeren zouden ook volgens hen zo vroeg mogelijk moeten beginnen de taal van de Andere te leren aangezien ‘de taalkloof het makkelijkst op jonge leeftijd overbrugd kan worden’ (p. 21).

Tenminste tot 2017²⁸ was het leren van het Frans verplicht als tweede vreemde taal in Vlaanderen terwijl het vak Nederlands niet verplicht is in Wallonië hoewel die taal natuurlijk toch onderwezen wordt. Naast het Nederlands kunnen Walen het vaakst een keuze maken tussen het Engels, het Duits en het Spaans. Waalse leerlingen kunnen dus hun studies afronden, zonder enig Nederlands woord te hebben geleerd. In 2020 kiest slechts één Franstalige Belg op drie nog voor het Nederlands²⁹. Dit cijfer blijft afnemen in de loop der jaren. Vijftien jaar geleden beliep het aantal Waalse leerders van het Nederlands ongeveer 50%. Vandaag de dag is het Engels de grote overwinnaar als eerste vreemde taal van Walen.

²⁸ Informatie terug te vinden in het artikel ‘Kies als tweede taal niet voor het verleden’ van Pieter Bauwens (2017) op: Doorbraak.be, geraadpleegd op: < <https://doorbraak.be/kies-als-tweede-taal-verleden/>>

²⁹ Informatie terug te vinden in het artikel ‘Le néerlandais obligatoire dans les écoles en Wallonie?’ van Laurent Henrard (2020) op: RTBF.be < https://www.rtbf.be/info/belgique/detail_le-neerlandais-obligatoire-dans-les-ecoles-en-wallonie?id=10432921>

Vlamingen worden ook meer en meer aangetrokken tot het Engels. De jongere generaties Vlamingen hebben immers de neiging om het Frans veel minder vlot te kunnen spreken. Er zou kunnen worden gedacht dat dit verschijnsel een gevolg is van de toenemende segregatie tussen Walen en Vlamingen (Euwema & Verbeke 2009: 146-147).

De standpunten van Walen en Vlamingen over tweetaligheid in België kunnen worden samengevat in twee tegenstrijdige visies die in de historische achtergrond zijn gedefinieerd: het territorialiteitsbeginsel (bepleit door Vlamingen) en het persoonlijkheidsbeginsel (gekozen door Walen). Jean-Luc Dehaene verklaarde in 2010 dat er een compromis tussen die twee standpunten moest worden gevonden:

[Dit] betekent [...] dat elke gemeenschap van uit haar eigen uitgangspunt gelooft in haar eigen grote gelijk. De ene gemeenschap gaat uit van het territorialiteitsbeginsel; de andere van het persoonlijkheidsbeginsel. Beide staan haaks op elkaar. Een compromis is maar mogelijk als elke partij bereid is voor een deel haar eigen logica te verlaten, om elementen van de logica van de gesprekspartner te integreren en omgekeerd. ³⁰

Op basis van de resultaten van al die voormalige onderzoeken over stereotypen, identiteitsgevoel, nationalisme in verband met politieke voorkeuren en ideale toekomstbeeld van België, kunnen onderzoeksvragen worden geformuleerd in het volgende hoofdstuk.

³⁰ Citaat terug te vinden in het artikel 'LETTERLIJK. De mededeling van Jean-Luc Dehaene' (2010), in: De Standaard. Geraadplaagd op: <https://www.standaard.be/cnt/dmf20100420_139>

4. FORMULERING VAN DE ONDERZOEKSVRAGEN EN HYPOTHESES

De bedoeling van dit onderzoek is om na te gaan ***waarop de perceptie van België door jonge Walen en Vlamingen lijkt in 2020***. Om een antwoord te vinden op deze centrale onderzoeksvraag kunnen verschillende sub-vragen worden gesteld. Eerst gaat de nadruk worden gelegd op de samenhangsgevoelens van deze Waalse en Vlaamse jongeren.

☞ *Op welke manier definiëren Vlamingen en Walen zich in termen van identiteit? Met welke identiteiten identificeren ze zich het meest? Wat is hun dominante graad van identificatie? (Belg? Vlaming? Waal? Europeaan?)*

Daarna zullen de stereotypen waarvan jonge Walen en Vlamingen gebruik maken, worden geanalyseerd.

☞ *Welke stereotypische adjectieven worden gebruikt door Waalse en Vlaamse jongeren om België en zijn organisatie te beschrijven?*

De stereotypen die aanwezig waren in voormalige studies zullen in dit onderzoek voorgesteld worden opdat de respondenten de gelegenheid zouden hebben om deze stereotypen te bevestigen of te ontkrachten.

☞ *Welke stereotypische karaktertrekken komen het best overeen met de visie van jonge Vlamingen en Walen op zichzelf en op elkaar? Met welke van de stereotypen die voorgesteld zijn in voormalige studies gaan jonge Walen en Vlamingen helemaal (niet) akkoord?*

De visie van de jongeren op de tegenwoordige organisatie van het land zal ook worden bestudeerd.

☞ *Wat zijn de voor- en nadelen van het leven in een meertalig en multicultureel land zoals België volgens jonge Walen en Vlamingen? Wat denken ze van de tegenwoordige organisatie van hun land?*

Om een beter inzicht te krijgen op de perceptie van Walen en Vlamingen, zal dit onderzoek proberen de visie van deze respondenten over de (ideale) toekomst van hun land af te bakenen.

☞ *Waarop lijkt het ideale toekomstbeeld van België volgens Walen en Vlamingen? Zijn ze voorstanders van het separatisme, het confederalisme, het federalisme of van het herstellen van de unitaire Belgische staat?*

In de getuigenissen van zowel deze Waalse als Vlaamse jongeren zullen we ook op zoek gaan naar de aanwezigheid van nationalistische of patriottische neigingen ten opzichte van hun eigen regio of van hun land.

Politiek gesproken fungeren Vlamingen vaak meer volgens een rechtsgeoriënteerde politiek terwijl Walen eerder voor linksere partijen stemmen. In dit onderzoek hebben de jonge respondenten de leeftijd bereikt om aan de verkiezingen deel te nemen. In Vlaanderen zouden ze volgens ons geneigd kunnen zijn om voor de beroemde nationalistische partijen zoals de N-VA en het Vlaams Belang te stemmen aangezien die twee partijen de meerderheid van de Vlamingen vertegenwoordigen. In de historische achtergrond kon er ook worden vastgesteld dat het Vlaams Belang vrij populair was bij jongeren tijdens de federale verkiezingen van 2019 (zie 1.) (H1).

In Wallonië zijn de voorspellingen (op basis van de resultaten van de federale verkiezingen van 2019) meer verdeeld. In Henegouwen zouden jonge respondenten een voorkeur moeten hebben voor linkse partijen zoals de PS terwijl jonge respondenten in de provincies Namen, Waals-Brabant en in het oosten van de provincie Luik voor de MR zouden moeten stemmen. Niettemin kan Ecolo ook goede punten scoren bij jongeren overall in Wallonië aangezien de jongere generaties meer en meer betrokken zijn bij de klimaatverandering (H2).

We verwachten ook verschillen ten opzichte van de samenhangsgevoelens van Walen en Vlamingen. Vlamingen zouden zich – volgens vorige onderzoeken van Jacquemain (2011), Billiet (2006), Van der Linden & Roets (2017) en Rimé (2015) – scherper moeten identificeren met hun subnationale identiteit dan Walen (H3). Niettemin zou volgens Reuchamps (2014) en Billiet (2006) de menging van de Belgische en de Vlaamse of Waalse identiteit op gelijke voet het krachtigste identiteitsgevoel blijven voor zowel Walen als Vlamingen (H4). Exclusivisme (zoals met mensen die zich als pure ‘Belgicanen’ of pure ‘Wallinganten’ beschrijven) is uitzonderlijk, vooral bij Walen. Daarom zou dit exclusivisme minder worden geobserveerd in onze resultaten.

Hun anti-Waalse en vooral anti-immigranten vooroordelen hebben een grote invloed op het stemgedrag van Vlamingen (Meeusen e.a. 2017: 67). Duriez (2013) voegt eraan toe dat een hoge identificatie met de Vlaams-nationale in-groep gepaard gaat met sterke anti-

Waalse en anti-immigranten attitudes (p. 471). Op die manier zouden jongeren die zich sterk met hun Vlaamse identiteit identificeren, meer moeten stemmen voor (extreem-)rechtse partijen. Ze zouden ook vaker voorstanders moeten zijn van de opsplitsing van België (H5). In Wallonië worden anti-Vlaamse gevoelens daarentegen niet gemobiliseerd als ze een keuze moeten maken tussen Waalse partijen (Meeusen e.a. 2017: 57). Als ze een anti-immigranten houding willen aannemen, zullen ze waarschijnlijk voor de MR stemmen (Meeusen e.a. 2017: 67). Dassargues, Perez & Reuchamps (2014) gaan in dezelfde richting door te zeggen dat de respondenten die zich exclusief met Vlaanderen identificeren de neiging hebben om de taalgrens te tekenen in tegenstelling tot de respondenten die zich slechts met België identificeren en die België in dit geval als een eenheidsstaat willen afbeelden (p. 122). Dit wordt bevestigd door Van der Linden en Roets (2017). Volgens hen gaat disidentificatie met België gepaard met percepties van ernstige conflicten tussen de twee taalgroepen en aanvragen om de federale staat in onafhankelijke regio's op te splitsen (H6) (p. 7). Daar zijn we het helemaal mee eens.

Zoals eerder gezegd, heeft De Keere (2011) getuigenissen geanalyseerd van Walen en Vlamingen waarin ze zich uitspraken over hun positieve en slechte ervaringen met de andere taalgemeenschap en over de voor- en nadelen van hun leven in een meertalig en multicultureel land. Op dezelfde manier hebben we ons afgevraagd of Vlaamse en Waalse jongeren zichzelf en de Andere met positieve of met slechte adjectieven zouden beschrijven. Van welke (vaak stereotypische) adjectieven zullen ze in dit onderzoek gebruik maken om typische Walen, Vlamingen en Belgen voor te stellen?

Zoals Meuleman (2017) gaan we ervan uit dat Vlamingen adjectieven zoals 'minachtend', 'hooghartig' en 'zich superieur voelend' maar 'niet-productief' zullen gebruiken om Walen te beschrijven (p. 79). We volgen ook de karaktertrekken geanalyseerd door Meeusen (2017) volgens welke Walen ook zullen worden voorgesteld als 'profiteurs' en 'luie' mensen die aan de andere kant toch 'open' en 'bon vivants' zijn. De Keere voegt eraan toe dat Walen als 'easy-going' en 'passief' zullen worden voorgesteld in tegenstelling tot Vlamingen die 'hardwerkend', 'actief' en 'nauwkeurig' zijn volgens zowel Walen als Vlamingen (p. 43) (H7).

Bovendien zouden we ervan overtuigd kunnen zijn dat zowel Walen als Vlamingen de nadruk zullen leggen op het feit dat ze simpelweg verschillend zijn van elkaar, dat ze niet dezelfde mentaliteit en cultuur hebben (H8) net zoals De Keere (2011) het heeft vastgesteld in zijn verzamelde getuigenissen (p. 42).

Onze hypothesen gaan verder met adjectieven die zeker zullen worden gebruikt in verband met het nationalisme van de Belgen. Vlamingen zouden kunnen worden beschreven als ‘Vlaams-nationalisten’, ‘extremisten’ of zelfs ‘fascisten’ door Walen (De Keere 2011: 57). In tegenstelling daarmee zouden Walen zich als ‘goede’ Belgische patriotten kunnen voorstellen (H9) op basis van wat Lemmens (2015) vastgesteld heeft in zijn analyses.

Walen zouden ook problemen kunnen hebben met het feit dat er in België geen persoonlijkheidsbeginsel gerespecteerd wordt maar een territorialiteitsbeginsel. Op die manier zouden Walen de nadruk kunnen leggen op de onwil van Vlamingen om de Franse taal te horen in hun eigen gemeenschap. Daarom zouden Vlamingen kunnen worden beschreven als ‘intolerante’ mensen. Zoals Klein (2012) verwachten we dat Walen de Vlamingen zullen beschrijven als ‘intolerant’, ‘racist’, ‘egoïstisch’ en zichzelf als ‘open-minded’ en ‘tolerant’ (p. 23) maar ook als ‘genereus’, ‘solidair’ en ‘gastvrij’ (Luminet & Rossoux 2012) (H10).

Niettemin heeft Meeusen (2017) uitgewezen dat Vlamingen positievere attitudes hadden ten opzichte van immigranten en homoseksuelen dan Walen (p. 66). Daarom zouden Walen ook als racist kunnen worden beschouwd (H11). Billiet (2006) versterkt deze hypothese door te zeggen dat België het land met de meest racistische bewoners van Europa is en dat dit gevoel sterker is in Wallonië dan in Vlaanderen (pp. 923-924).

Walen zouden adjectieven kunnen gebruiken om hun visie van de Vlamingen als de ‘high-status’ groep te benadrukken. Adjectieven zoals ‘rijk’, ‘hooghartig’ en ‘arrogant’ zullen zeker verschijnen om de socio-economische superioriteit van Vlamingen te beschrijven. In tegenstelling daarmee zouden Vlamingen zichzelf beschouwen als ‘simpele’, ‘directe’ en ‘eerlijke’ mensen (Luminet & Rossoux 2012) (H12).

Volgens Billiet (2003) is de steun voor de monarchie nogal heel groot in Wallonië (met 71%) maar lager in Vlaanderen (52, 7%). Het belang van de monarchie in België zal voor ons gedevalueerd worden zowel door Walen als Vlamingen in tegenstelling tot wat Billiet in 2003 verklaarde. De Belgische monarchie lijkt meer en meer als nutteloos en ouderwets te worden beschouwd, maar dit is slechts onze persoonlijke hypothese (H13).

In de theorie over stereotypen hebben we vastgesteld dat de media een enorme invloed hadden op de perceptie van Walen en Vlamingen over elkaar. Hun voortdurende gebruik van slechte stereotypen om de andere gemeenschap te beschrijven, zorgen ervoor dat het conflict geëscaleerd wordt (Euwema & Verbeke 2009: 167). De Franstalige en Vlaamse media zijn volledig gescheiden van elkaar. Er bestaan in België geen enkele tweetalige mediakanalen die een nationale identiteit zouden kunnen promoten. Onze

hypothese is dus dat onze respondenten akkoord zullen gaan met het feit dat een betere communicatie tussen Walen en Vlamingen de spanningen tussen hen zou kunnen verminderen (H14).

Jonge respondenten zullen ook voor- en nadelen moeten vinden voor het feit dat ze in België wonen, een meertalig en multicultureel land. Aangezien de historische strijd van Vlamingen om hun culturele erfgoed te behouden tot een ernstige angst voor culturele bedreiging heeft geleid (Meeusen e.a. 2017: 56), zouden Vlamingen het leven in een multicultureel land als een nadeel moeten ervaren. De Belgische culturele diversiteit zal waarschijnlijk moeilijker worden aanvaard door Vlamingen dan door Walen, zelfs als hun cultuurverschillen minder zichtbaar zijn dan die met immigranten (Meuleman e.a. 2017: 79). Volgens Meuleman (2017) zouden Walen die culturele diversiteit moeten beschouwen als een rijkdom aangezien ze stereotypisch ‘toleranter’ en meer ‘open-minded’ zijn. Het feit dat Vlamingen en Walen ‘te’ verschillend zijn van elkaar en tegenstrijdige levensstijlen hebben zou ook kunnen worden vermeld in de nadelen van zowel Walen als Vlamingen (H15).

De meertaligheid van ons land zou kunnen worden beschouwd zowel als een rijkdom als een obstakel. Enerzijds zouden Vlamingen bang kunnen zijn voor de tweetaligheid van het hele land aangezien ze een jarenlange strijd hebben gevoerd om hun taal te verdedigen. Anderzijds bekritiseren Vlamingen vaak het feit dat weinig Walen het vermogen hebben om het Nederlands te spreken. Op die manier pleiten we ervoor dat de tweetaligheid van het land ook een oplossing voor hen zou kunnen zijn. Net zoals de Keere (2011) zijn we ervan overtuigd dat de meerderheid van de respondenten (zowel Vlamingen als Walen) België liefst als tweetalig land zullen willen zien voortbestaan (p. 29) (H16). Niettemin zullen Vlamingen zeker worden beschreven als mensen die weigeren dat er in hun eigen streek Frans wordt gesproken door Walen (p. 53-54) (H16a). Op dezelfde manier zullen Walen beschreven worden als mensen die geen enkele moeite doen om het Nederlands te leren door Vlamingen (p. 41) (H16b).

We verwachten (in overeenstemming met Meeusen e.a. 2017) dat de Waalse respondenten voor meer solidariteit tussen Walen en Vlamingen hopen. Hun ideale toekomstbeeld van België zal waarschijnlijk de beschrijving zijn van een unitaire Belgische staat (H17a). De bedreiging van de economie heeft een grote invloed op de mening van Vlamingen over hun ideale toekomstbeeld van België. Om hun economische welvaart te behouden, zouden ze meer geneigd zijn om verdere hervormingen van de staat te aanvaarden. Dat ‘kille geldflamingantisme’ zou tot de scheiding van België kunnen leiden (Van Istendael 2015: 288). Jonge Vlamingen zijn volgens ons te jong om de Walen als een

bedreiging voor hun economie te beschouwen of als een vertraging voor hun economische dynamiek in tegenstelling tot wat Meuleman (2017) beschrijft bij oudere Vlamingen (p. 79). Daarom verwachten we dat ze geen scheiding van België wensen. Niettemin zouden ze het culturele verschil tussen Walen en Vlamingen kunnen beschouwen als een onoverkomelijk probleem en op die manier zouden ze de federale staat kunnen willen behouden maar met meer kracht voor de gefedereerde entiteiten (H17b). Het idee van het confederalisme lijkt immers heel aantrekkelijk te zijn voor Vlamingen die in groten getale voor de N-VA stemmen.

Zelfs als er kon worden gedacht dat de politieke voorkeuren in tijden van crisis meer gericht zijn naar separatistische partijen pleitten Visscher en Laborderie (2013) voor het feit dat er geen grotere neiging tot separatisme is tijdens periodes van politieke crisis (p. 30). De resultaten van de verkiezingen van 2019 zouden dus niet zo zorgwekkend zijn als gedacht. In 2010 vertegenwoordigden separatistische partijen ook bijna de helft van de Vlamingen maar toch wensten slechts 13% van de Vlaamse bevolking België op te splitsen. We gaan ermee akkoord dat de meerderheid van de Vlamingen eigenlijk geen voorstanders zijn van het separatisme maar dat het een vooropgezet idee van de Walen is.

In dit onderzoek wordt de perceptie van de *jongeren* geanalyseerd. Normaal gezien zouden het verleden en het collectieve geheugen weinig impact moeten hebben op deze jongeren. Herinneringen zoals het Vlaamse activisme en de collaboratie en de verbanning van de Waalse studenten van de universiteit van Leuven hadden het racistische en intolerante beeld dat Walen over Vlamingen hadden heel versterkt in die tijd (Luminet & Rossoux 2012) en konden ook aanwezig zijn in het collectieve geheugen van enkele volgende generaties, maar dit beeld moet nu minder aanwezig zijn in het collectieve geheugen van de tegenwoordige jongeren. Volgens het onderzoek van Rimé (2015) nemen de jongere generaties Vlamingen minder afstandelijke houdingen aan tegenover de andere taalgroep dan hun voorouders en ze manifesteren ook minder steun aan de radicale scheiding van het land (p. 529). We verwachten dezelfde resultaten met onze jonge Vlaamse respondenten (H18).

Laten we dit hoofdstuk beëindigen met algemenere hypotheses die de houdingen van de verschillende doelpublieken vergelijken. De Waalse jonge respondenten maken deel uit van drie verschillende Waalse scholen: een eerste school in Gosselies (in Henegouwen), een andere in Hannut (dichtbij de Belgische taalgrens) en een laatste in Vielsalm (in de Ardennen). Volgens ons zal de ligging van de scholen (en dus de woonplaats van de respondenten) een invloed hebben op de resultaten van dit onderzoek. De respondenten die

dichterbij de taalgrens wonen, zouden immers een positievere perceptie van de Vlamingen hebben aangezien ze elkaar normaal gezien meer kennen wegens hun gemakkelijke en dichtere contacten (H19a). In tegenstelling met de respondenten van Hannut zouden de respondenten van Vielsalm een minder positieve perceptie van de Vlamingen kunnen hebben als er rekening gehouden wordt met de grotere afstand tussen Vlamingen en Ardenners (H19b). Bovendien wordt er gezegd dat Vlamingen en Nederlanders vaak op vakantie in de Ardennen gaan. Als dit stereotype in de werkelijkheid waar is, zouden de Ardenners de Vlamingen slechts kunnen beschouwen als ‘buitenlandse’ of onbekende toeristen en niet als echte compatriotten. In dit opzicht verwachten we dat de respondenten uit Henegouwen een ‘middenpositie’ zullen innemen (H19c), met andere woorden, een slechtere houding tegenover Vlamingen dan in Hannut maar een betere houding dan in Vielsalm.

In elke van de Waalse scholen moesten (theoretisch) twee doelpublieken worden onderzocht: één groep van Waalse leerlingen die het Nederlands als eerste vreemde taal op school leren en een andere groep die helemaal geen Nederlands op school leert maar die het Engels als eerste vreemde taal hebben gekozen, gevolgd door het Spaans als tweede vreemde taal. Volgens ons zullen de Waalse leerlingen die het Nederlands als eerste vreemde taal leren een betere perceptie van de Vlamingen en van België hebben dan leerlingen die het Nederlands helemaal niet hebben gekozen (H20). Vaak hebben Waalse leerders van het Nederlands kennisgemaakt met de Vlaamse cultuur dankzij hun lessen Nederlands en hebben dus op een bepaalde manier een betere band met Vlaanderen. Als Walen het Nederlands zelf hebben gekozen (of ‘aanvaardden’ te leren), is het vaak omdat ze belang hechten zowel aan de taal als aan de Vlaamse gemeenschap. Hun perceptie van de Vlamingen zou dus positiever zijn dan leerlingen die het Nederlands, vaak uit vrije wil, niet leren omdat die taal stereotypisch ‘lelijk’ is of omdat het volgens hen nutteloos is in tegenstelling tot het Engels en het Spaans. Misschien spelen de spanningen tussen Walen en Vlamingen ook een rol in hun beslissing om het Nederlands niet te leren.

Volgens ons zullen de leerlingen die het Nederlands als eerste vreemde taal hebben gekozen, beschouwen dat het leren van het Nederlands belangrijk is voor hun toekomstige leven en dus zouden ze hun kinderen kunnen aanzetten om die taal op hun beurt te leren (H21a). In tegenstelling daarmee zouden leerlingen die het Nederlands helemaal niet leren de neiging kunnen hebben om het Nederlands als nutteloos te beschouwen (H21b).

Alvorens de waarachtigheid van deze hypothesen te analyseren, laten we een overzicht geven van de methodes die zijn gebruikt om dit onderzoek te voeren.

5. METHODOLOGIE

Zodra deze scriptie begonnen is, was de problematiek ervan al bekend: we wilden weten hoe Walen en Vlamingen elkaar beschouwden, hoe hun perceptie van elkaar eruitzag, waarop hun stereotypen over elkaar leken. Ons onderzoek richtte zich onmiddellijk tot een jongere populatie, een doelpubliek uit het middelbaar onderwijs, omdat deze jongere generaties de toekomst vertegenwoordigen. Weinig onderzoekers interesseren zich dieper in hun visie op de Belgische conflicten tussen Walen en Vlamingen. Daarom hebben we besloten om hen het woord te verlenen. Zowel Vlamingen als Walen moesten aan dit onderzoek deelnemen om de opinies van beide gemeenschappen op een voet van gelijkheid te verzamelen. Aangezien we jongeren als doelpubliek hebben gekozen, weten we dat het onvoorzichtig is om conclusies uit deze resultaten te trekken voor een grotere (volwassen)populatie of voor de hele Belgische samenleving maar deze resultaten zullen het niettemin mogelijk maken om een overzicht te krijgen van de perceptie van de conflicten in België door zijn bewoners. We moeten immers niet vergeten dat de familie en vooral de ouders een grote invloed hebben op de mening van de jongeren, bijvoorbeeld ten opzichte van politieke voorkeuren of van de verspreiding van vooropgezette ideeën binnen familiekringen. Daarom zouden de resultaten van de ondervraagde jongeren representatief kunnen zijn van een veel groter deel van de bevolking. Bovendien bevestigt Duriez (e.a. 2013) dat jongeren een interessant publiek zijn: ‘Adolescence is generally not only considered a turbulent period but also a critical period for the development of a stable identity (both personal and social), and it is often argued that the sociopolitical attitudes that become incorporated in one’s identity in this period become relatively stable dispositions by late adolescence’ (p. 460). Hun mening moet dus niet worden onderschat.

Eerst en vooral moesten we ons in de historische achtergrond van het conflict onderdompelen om een beter inzicht te krijgen in de tegenwoordige houdingen en percepties van zowel Walen als Vlamingen. In de bestaande literatuur die de communautaire spanningen en de percepties van de Belgen over hun land en hun medeburgers betreft, hebben we een heleboel stereotypen over België, Walen en Vlamingen ontmoet, verschillende percepties van de ideale toekomst van België, verschillende manieren om het dominante samenhorigheidsgevoel te beschrijven. Op basis van deze bestaande stereotypen en dankzij de beschrijving van het collectieve geheugen van Walen en Vlamingen, de onderzochte gegevens over hun dominante identiteiten, hun politieke voorkeuren en hun

ideale toekomstbeeld van België, hebben we een onderzoek geschapen. De vragen van dit onderzoek maken het mogelijk om de resultaten van onze eigen doelpublieken te vergelijken met de resultaten die in de voormalige onderzoeken zijn bereikt.

De populatie waarop we ons gefocust hebben, bestaat uit leerlingen uit het einde van het middelbaar onderwijs, meer precies uit leerlingen die in de zesde klas zitten. De verwachting was dat deze leerlingen meer vertrouwd zouden zijn met de gaande politieke crisis. Oorspronkelijk wensten we zes klasgroepen in totaal te vinden: drie scholen in Wallonië en drie scholen in Vlaanderen, met één klasgroep van min of meer twintig leerlingen per school. In totaal moesten we dus ongeveer 120 respondenten ondervragen. De geografische liggingen van de scholen waren ook van cruciaal belang aangezien de mening van bijvoorbeeld Waalse leerlingen die uit Charleroi komen (een streek die stereotypisch voorgesteld wordt als politiek links, minder welgesteld en vol ‘barakis’), niet dezelfde zou kunnen zijn als die van Waalse leerlingen uit Waals-Brabant (stereotypisch voorgesteld als rijkere Walen die meer geneigd zouden kunnen zijn om het Nederlands te leren en die dichtbij de taalgrens wonen en dus betere contacten met Vlamingen zouden kunnen hebben) of die van Waalse leerlingen uit de Ardennen (die verder van de taalgrens wonen en die Vlamingen zouden kunnen beschouwen als ‘buitenlanders’ die slechts op vakantie in de ‘vreemde’ Ardennen gaan). Dezelfde redenering gold voor de drie scholen uit Vlaanderen: het standpunt van mensen die in Antwerpen wonen (dé nationalistische stad bij uitstek, het ‘graafschap’ van Bart de Wever en van alle Vlaamse separatisten) zou niet hetzelfde moeten zijn als dat van de bewoners van Landen (die dichtbij de taalgrens wonen en dus betere contacten met Walen zouden moeten hebben), of dat van Oostendenaars (die aan de andere kant van het land wonen, verder van de taalgrens, en die Walen ook zouden kunnen beschouwen als ‘buitenlandse’ toeristen die op vakantie naar de ‘Vlaamse’ kust gaan).

In september begonnen we aan de slag te gaan met het sturen van mails aan de directie van de scholen die in deze zes streken liggen. Voor de Waalse scholen hebben we bijna onmiddellijk (begin oktober) antwoorden gekregen uit drie scholen binnen welke we persoonlijke contacten hadden:

1. In Hannut (Collège Saint-Croix et Notre-Dame) hebben we toestemming gekregen om ons onderzoek te voeren in een klasgroep van 22 leerlingen van het zesde middelbaar.
2. In Gosselies (Institut de la Providence) hebben we de gelegenheid gekregen om 17 leerlingen van het zesde middelbaar te ondervragen.

3. In Vielsalm (Institut du Sacré-Coeur) hebben 24 leerlingen uit het zesde middelbaar deelgenomen aan het onderzoek.

Voor de Vlaamse scholen was de taak heel ingewikkelder: ofwel hebben we geen antwoord van de directie gekregen, ofwel was het antwoord negatief. Niettemin hebben we niet opgegeven. We zijn doorgegaan met het sturen van verzoeken aan alle scholen die in de omgeving van Antwerpen lagen, in alle scholen uit de Belgische kust (niet alleen Oostende maar ook Knokke, De Panne, Koksijde,...), in verschillende steden langs de taalgrens (Landen, Tongeren, Sint-Truiden) tot en met januari, jammer genoeg zonder succes. In februari moesten we een oplossing vinden om deze scriptie te voltooien zonder Vlaamse scholen hoewel we toch bleven hopen op een wonder. We merkten op dat we in de drie vorige scholen onderzoeken hadden gekregen van klasgroepen die allemaal het Nederlands als eerste vreemde taal leerden (Waalse NLM1 groepen). Om de meningen van twee doelpublieken te kunnen vergelijken, besloten we (in plaats van Waalse en Vlaamse leerlingen te toetsen) om Waalse leerlingen die het Nederlands als eerste vreemde taal leren te confronteren met Waalse leerlingen die het Nederlands helemaal niet leren (Waalse ALM1 groepen). We hebben dus de drie vorige Waalse scholen begin maart opnieuw gecontacteerd om drie andere klasgroepen te ondervragen in deze scholen:

1. In Gosselies kregen we begin maart ingevulde onderzoeken van een klasgroep van 21 leerlingen uit het zesde middelbaar die het Nederlands helemaal niet leren op school (maar die het Engels en het Spaans in plaats ervan leren).
2. In Hannut hebben we antwoorden gekregen van de directie na het begin van de lockdown die te wijten was aan de coronacrisis. De directie heeft ons een lijst verstrekt van de ALM1 leerlingen die aan het onderzoek konden deelnemen. Deze leerlingen werden online gecontacteerd om het onderzoek virtueel in te vullen. Tien leerlingen uit deze lijst hebben ons ingevulde onderzoeken teruggestuurd.
3. In Vielsalm hebben we geen antwoord meer gekregen van de directie nog van de leerkrachten met wie we contacten hadden.

Ondertussen (ook eind februari) kregen we, dankzij leerkrachten uit Hannut, een antwoord van een Vlaamse school die in het midden van Vlaanderen ligt (een vrij neutrale ligging, halfweg tussen Antwerpen en de taalgrens): het Instituut Sancta Maria in Aarschot. Begin maart stuurden ze ons 28 ingevulde onderzoeken van Vlaamse leerlingen die het Frans als eerste vreemde taal leren (De Vlaamse FLM1 groep). Normaal gezien hadden we

besloten om slechts met Waalse doelpublieken te werken maar aangezien Vlamingen hier bijna een kwart van onze streeproef vertegenwoordigen (23%), hebben we toch gebruik gemaakt van hun waardevolle gegevens. Er ontbreekt dus één groep voor de Waalse respondenten, de ALM1 leerlingen uit Vielsalm om zo relevant mogelijk te zijn maar de rest van de Waalse groepen zorgen voor de representativiteit en de externe validiteit van dit onderzoek. In de volgende tabel wordt dus de samenstelling van onze steekproef van 122 respondenten opgenomen:

	Ligging van de school	Eerste vreemde taal	Aantal leerlingen	Percentage
1	Gosselies	NLM1	17	14%
2	Gosselies	ALM1	21	17%
3	Hannut	NLM1	22	18%
4	Hannut	ALM1	10	8%
5	Vielsalm	NLM1	24	20%
6	Aarschot	FLM1	28	23%
			TOTAL = 122	100%

De leerlingen kregen anonieme papieren enquêtes van een veertigtal vragen. Er werd hun duidelijk gevraagd om op alle vragen te antwoorden en er werd ook expliciet gezegd dat alles anoniem zou blijven. Diverse meetinstrumenten kwamen in het papierenformulier voor. Het onderhavige onderzoek zou grotendeels kunnen worden beschouwd als een kwantitatief onderzoek. Er wordt immers vaak gebruik gemaakt van cijfermatige informatie (bv. ‘Hoe zou u uw mening daarover beschrijven op een schaal van 0 tot 10?’). Er wordt besloten om een kwantitatief onderzoek uit te voeren om de verzamelde gegevens later in een gegevensbestand in te voeren en deze door middel van statistieken te analyseren en aan de hand ervan een antwoord op de onderzoeksvraag te formuleren. Dit leek de meest gepaste methode te zijn om op deze vraag te antwoorden en abstracte concepten op een subjectieve manier te operationaliseren. Het kwantitatieve karakter van het onderzoeksproject zou normaal gezien een groot aantal informanten eisen. Jammer genoeg waren de tijdsbeperking en het geldgebrek belangrijke factoren bij de gegevensverzameling maar er werd wel geprobeerd om een zeker aantal deelnemers te vinden.

Niettemin worden in dit onderzoek soms kwalitatieve en kwantitatieve dataverzamelingsmethoden gecombineerd (bijvoorbeeld met open vragen waarop leerlingen in enkele woorden moesten antwoorden). Dit wordt triangulatie genoemd. Dit zou de geldigheid van de onderzoeksresultaten kunnen verhogen aangezien triangulatie ervoor zorgt dat we een onderzoeksvraag van verschillende kanten kunnen belichten ³¹.

³¹ Cursus Isa Hendrikx – Seminarie Nederlandse taalkunde

Dit onderzoek bestaat in een surveyonderzoek, de meest gebruikte methode om meningen, opinies en houdingen bij grote groepen mensen te meten ³². Het opnemen van open vragen is tot een minimum beperkt in dit onderzoek. In plaats ervan wordt er vaak gebruik gemaakt van antwoordschalen (van helemaal niet mee eens tot helemaal mee eens). De steekproef voor dit surveyonderzoek is aselekt samengesteld aangezien de onderzoekseenheden volstrekt willekeurig zijn getrokken. Een aselechte steekproef zorgt ervoor dat de mogelijkheden tot generalisatie van de onderzoeksresultaten minder beperkt zijn. Het aselekt trekken van een steekproef is de beste manier om een representatieve steekproef te krijgen ³³. Deze steekproef is ook blind. De namen van de respondenten zijn immers onbekend gebleven. Meer specifiek is deze aselechte steekproef een clustersteekproef aangezien zes hele (al bestaande) klasgroepen onderzocht worden die dezelfde karakteristieken meedelen, met andere woorden, de taal die ze als eerste vreemde taal op school leren (NLM1, ALM1 of FLM1) en de ligging van hun school (Gosselies, Hannut, Vielsalm en Aarschot).

Tijdens het opstellen van onze vragenlijst hebben we aandacht besteed aan het feit dat die lijst bruikbaar, concreet en helder moest zijn. De vragen zijn zo neutraal en objectief mogelijk zodat de respondenten niet in een bepaalde richting gestuurd worden. Hun leerkrachten hebben richtlijnen ontvangen volgens welke ze zo weinig mogelijk informatie moesten geven over de context van dit onderzoek en over ons profiel om niet beïnvloed te worden door de benaming van onze studies. De vragen zijn ook eenvoudig te begrijpen, enkelvoudig (er wordt immers slechts één vraag tegelijkertijd gesteld) en bevatten geen dubbele ontkenning zodat ze niet verkeerd geïnterpreteerd worden.

Om een antwoord te vinden op de onderzoeksvraag (en dus op de sub-vragen) hebben we dus besloten om verschillende types vragen te stellen. Eerst hebben we ons gefocust op hun persoonlijke achtergrond: hun woonplaats, hun leeftijd, hun schooljaar, de talen die ze aan het leren zijn en hun politieke voorkeuren (ze hebben een lijst gekregen van alle politieke partijen van het land en mochten hun keuze maken tussen deze partijen). Deze nominale variabelen waren noodzakelijk om de zes verschillende doelpublieken beter af te bakenen. Laten we beginnen met de eerste sub-vraag: *‘Op welke manier definiëren Vlamingen en Walen zich in term van identiteit? Met welke identiteiten identificeren ze zich het meest? Wat is hun dominante graad van identificatie?’*. Eerst hebben we de respondenten gevraagd om voor verschillende identiteiten aan te geven in welke mate die op hen van toepassing waren

³² Cursus Isa Hendrikx – Seminarie Nederlandse taalkunde

³³ Cursus Isa Hendrikx – Seminarie Nederlandse taalkunde

op een schaal gaande van 0 (helemaal niet van toepassing) tot 10 (heel sterk van toepassing).

De vraag was voorgesteld als volgt:

	<i>Helemaal niet</i>										<i>Heel sterk</i>	
1. Belg	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐ geen mening
2. Vlaming	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐ geen mening
3. Franstalige	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐ geen mening
4. Waal	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐ geen mening
5. Brusselaar	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐ geen mening
6. Nederlandstalige	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐ geen mening
7. Europeaan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐ geen mening

Met deze methode was het wel mogelijk voor de leerlingen om de middelste waarde te kiezen maar het kan hier niet als een echt neutraal antwoord geïnterpreteerd worden. Het gebruik van een numerieke schaal diende echter om een score op de maximale waarde (10) aan te duiden. Met zulke schalen hadden de respondenten de gelegenheid om een meer nauwkeurige mening te geven dan als Likertschalen worden gebruikt. De resultaten zijn ook gemakkelijker te meten op basis van cijferige statistieken.

Om een beter inzicht te kunnen krijgen in hun dominante identiteitsgevoelens moesten de respondenten vervolgens een keuze maken tussen vijf mogelijke samenhangsgevoelens. Op basis van die vraag is het gemakkelijker om te bepalen of hun nationale identiteit (normaal gezien de Belgische) belangrijker is (of niet) dan hun regionale identiteit (de Waalse of de Vlaamse). Hieronder staat de vraag waarop de leerlingen moesten antwoorden:

Welke van de volgende uitspraken is op u het meest van toepassing?

- ☐ Ik voel me enkel Vlaming
- ☐ Ik voel me meer Vlaming dan Belg
- ☐ Ik voel me evenveel Vlaming als Belg
- ☐ Ik voel me meer Belg dan Vlaming
- ☐ Ik voel me enkel Belg
- ☐ geen mening

Laten we verder gaan met de tweede sub-vraag van het onderzoek: ‘*Welke stereotypische adjectieven worden gebruikt door Waalse en Vlaamse jongeren om België en zijn organisatie te beschrijven?*’. Om op die vraag te kunnen antwoorden, hebben we gebruik gemaakt van open vragen. De respondenten moesten immers vijf adjectieven (of korte uitdrukkingen) geven om de typische Waal, Vlaming en Belg te beschrijven zoals in de volgende instructies staat:

(11) Geef 5 adjectieven om de typische BELG te beschrijven:

Voor mij is een typische Belg:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

☐ geen mening

De adjectieven of korte zinnen die dezelfde ideeën uitdrukten, zijn verwerkt om homogenere antwoorden te hebben en om statistieken gemakkelijker te formuleren (bv: in plaats van allerlei synonieme adjectieven te gebruiken zoals ‘lief’, ‘sympathiek’, ‘aangenaam’, ‘vriendelijk’ hebben we een globale algemenere uitdrukking gebruikt, dat wil zeggen ‘sympathiek’).

Om op de volgende sub-vraag te antwoorden, met andere woorden ‘*Welke stereotypische karakters trekken komen het best overeen met de visie van jonge Vlamingen en Walen op zichzelf en op elkaar? Met welke van de stereotypen die voorgesteld zijn in voormalige studies gaan jonge Walen en Vlamingen helemaal (niet) akkoord?*’, hebben we telkens dezelfde methode gebruikt: het gesloten ordinale meetinstrument van de schaal gaande van 0 tot 10. De respondenten mochten op die manier een nauwkeurigere mening over verschillende stereotypen geven door die een score toe te kennen op een schaal van 0 (helemaal niet mee eens) tot 10 (helemaal mee eens):

(21) In welke mate bent u het met de volgende stelling eens: ‘Walen zijn luiër dan Vlamingen’?

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐ ₀	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄	☐ ₅	☐ ₆	☐ ₇	☐ ₈	☐ ₉	☐ ₁₀
Helemaal niet eens				☐ geen mening			Helemaal eens			

De andere met deze schaal gemeten variabelen zijn de volgende stereotypen:

- Vlamingen werken meer dan Walen.
- Walen zijn minder veeleisend dan Vlamingen.
- Vlamingen zijn nauwkeuriger en zorgvuldiger dan Walen.
- Walen doen geen enkele moeite om Nederlands te leren.
- Vlamingen zijn minder sympathiek dan Walen.
- Walen zijn toleranter en meer ruimdenkend dan Vlamingen.
- Vlamingen zijn racistischer dan Walen.
- Walen zijn echte feestgangers in tegenstelling tot Vlamingen.
- Walen zijn socialer dan Vlamingen.
- Vlamingen geven weinig kussen.
- Walen zijn echte royalisten.
- Vlamingen houden niet veel van de monarchie.

De volgende sub-vraag was ‘Wat zijn de voor- en nadelen van het leven in een meertalig en multicultureel land zoals België volgens jonge Walen en Vlamingen? Wat denken ze van de tegenwoordige organisatie van België?’ en is op de volgende manier getoetst:

(37) Geef ten minste 2 voordelen van het feit dat u in een meertalig / multicultureel land woont: ☐ geen mening

☺ _____

☺ _____

De voor- en nadelen die dezelfde ideeën uitdrukten, zijn nog eens verwerkt om homogenere antwoorden te hebben en om statistieken gemakkelijker te formuleren (bv: in plaats van allerlei synonieme adjectieven te gebruiken zoals ‘Walen en Vlamingen hebben verschillende culturen, ‘rijkdom van het land wegens het verschil aan culturen’, ‘verschillende levensstijlen en culturen’, ‘cultuur is rijker’ hebben we een globale algemenere uitdrukking gebruikt, dat wil zeggen ‘culturele diversiteit en rijkdom, gevarieerde levensstijlen’).

Drie andere vragen worden gesteld om deze sub-vraag te beantwoorden maar deze variabelen worden nog eens gemeten op basis van een schaal gaande van 0 tot 10:

- *België is zoals een huwelijk; Vlamingen en Walen kunnen dus van elkaar scheiden.*
- *België is zoals een liefdespaar. Een betere communicatie zal de spanningen tussen Vlamingen en Walen verminderen.*
- *Van Vlamingen en Walen wordt vaak gezegd dat ze verschillend zijn. Wat is uw inschatting daarvan? Hoe groot is volgens u het verschil tussen Vlamingen en Walen? (van geen enkel verschil (0) tot totaal verschillend (10))*

De laatste sub-vraag was ‘Waarop lijkt het ideale toekomstbeeld van België volgens jonge Walen en Vlamingen?’ en is eerst op de volgende manier getoetst:

Geef 5 adjectieven om uw ideale toekomstige België te beschrijven:

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____ ☐ geen mening

Ook voor deze vraag zijn de verkregen gegevens verwerkt om synonieme ideeën samen te brengen en op die manier de ontwikkeling van statistieken te vereenvoudigen.

Om een beter inzicht te kunnen krijgen in hun ideale scenario in verband met de evolutie van België moesten de respondenten vervolgens een keuze maken tussen vier plausibele scenario's. Op basis van die vraag is het gemakkelijker om te bepalen of ze meer aangetrokken zijn tot het federalisme, het separatisme of tot het unitarisme:

(19) **Welk scenario i.v.m. de evolutie van België komt het best overeen met uw eigen visie?**

- ☐ De unitaire Belgische staat moet hersteld worden.
- ☐ De huidige situatie moet behouden blijven.
- ☐ De federale staat moet blijven bestaan maar met meer bevoegdheden voor de gemeenschappen en gewesten dan nu het geval is.
- ☐ België moet gesplitst worden.
- ☐ Geen mening.

Twee andere vragen worden gesteld om deze sub-vraag te beantwoorden maar deze variabelen worden nog eens gemeten op basis van een schaal gaande van 0 tot 10:

- *Hoe wenselijk is het dat Walen en Vlamingen in één enkel land samenleven? (van helemaal niet wenselijk (0) tot absoluut wenselijk (10))*
- *In welke mate is het leren van het Frans belangrijk voor u, bijvoorbeeld voor uw toekomstige leven? (van helemaal niet belangrijk (0) tot heel belangrijk (10))*

Al deze opgesomde gevarieerde methoden hebben ervoor gezorgd dat abstracte concepten in meetbare eenheden zijn vertolkt.

De antwoorden op al de geciteerde vragen zijn dan opgenomen in staafdiagrammen en cirkeldiagrammen waarin telkens ten minste twee variabelen met elkaar zijn vergeleken. Elke grafiek vertegenwoordigt de antwoorden op één vraag naargelang de zes groepen respondenten (bv: de antwoorden op de vraag 'Is het wenselijk dat Walen en Vlamingen in één enkel land samenleven?' worden in één grafiek opgenomen – bijvoorbeeld op de verticale as – naargelang de zes groepen respondenten – op de horizontale as).

De zes groepen respondenten worden benoemd volgens verschillende codes:

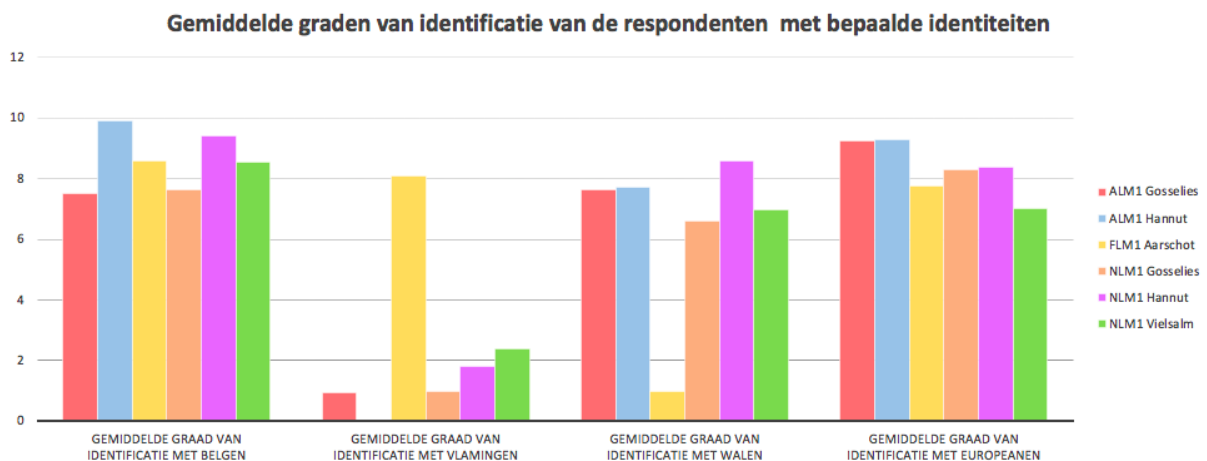
CODE	NLM1 Gosselies	Leerlingen uit Gosselies die het Nederlands als LM1 leren
	ALM1 Gosselies	Leerlingen uit Gosselies die het Nederlands niet leren
	NLM1 Hannut	Leerlingen uit Hannut die het Nederlands als LM1 leren
	ALM1 Hannut	Leerlingen uit Hannut die het Nederlands niet leren
	NLM1 Vielsalm	Leerlingen uit Vielsalm die het Nederlands als LM1 leren
	FLM1 Aarschot	Leerlingen uit Aarschot die het Frans als LM1 leren

6. RESULTATEN VAN HET ONDERZOEK

Om de gegevens te verwerken wordt er besloten om de data in Exceltabellen op te nemen. De ondervraagden werden geclassificeerd in termen van (1) leiders van het Nederlands, het Engels of het Frans als eerste vreemde taal (2) en naargelang de ligging van hun school (Aarschot, Hannut, Gosselies of Vielsalm). Op die manier was het de bedoeling om mogelijke verschillen te spotten tussen de onderzochte groepen. De antwoorden op de verschillende vragen worden eerst in tabellen gecodificeerd (zie in bijlage) en later in grafieken opgenomen. Verschillende gemiddelden en relatieve frequenties worden dan op basis van de resultaten berekend. De resultaten op de gestelde vragen zullen nu uitgelegd worden aan de hand van een aantal grafieken.

6.1. Op Welke manier definiëren Vlamingen en Walen zich in term van identiteit? Met welke identiteiten identificeren ze zich het meest? Wat is hun dominante graad van identificatie?

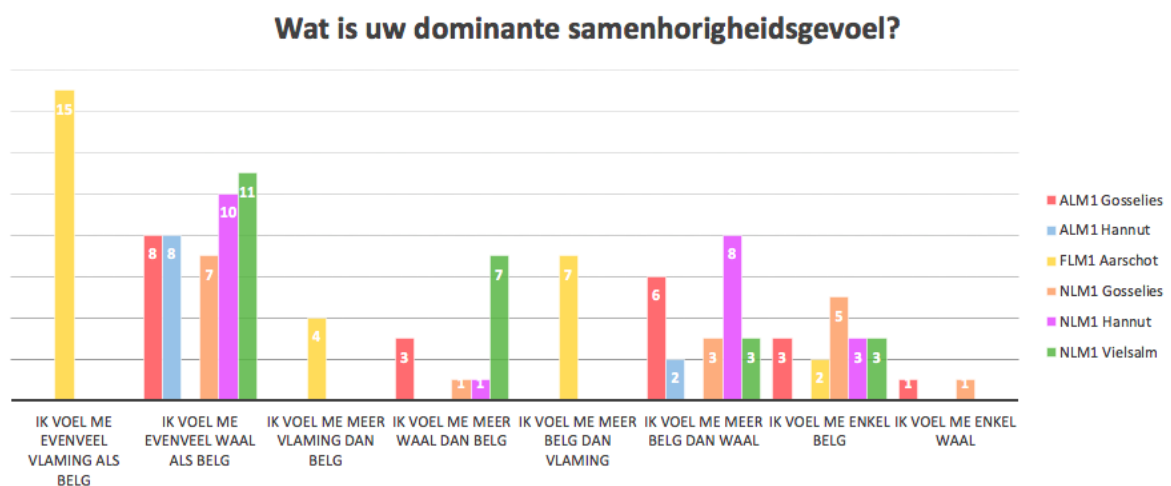
Het onderzoek was ook bedoeld om de samenhorigheidsg gevoelens van de respondenten te analyseren. Enkele vragen waren dus gericht op de **identificatiegraden van de respondenten met bepaalde identiteiten: de Belgische-, de Vlaamse-, de Waalse- en de Europeaanse identiteit**. De resultaten zijn opgenomen op de grafiek hieronder:

Over het algemeen identificeren alle groepen zich veel (met een gemiddelde score die hoger dan of gelijk aan 6 op 10 is) met de Belgische- en met de Europeaanse identiteit. Deze gegevens gelden zowel voor Vlamingen als voor Walen. De gemiddelde graad van

identificatie met Belgen en Europeanen bedragen respectievelijk 8,5 en 8,1 op 10. Als er meer specifiek individueel gekeken wordt naar elke groep kan er bijvoorbeeld worden vastgesteld dat de Vlaamse respondenten zich veel identificeren met België (met een score van 8,5 op 10), wat meer dan met Vlaanderen (8 op 10) of dan met Europa (7,8 op 10). In ieder geval blijven de identificatiegraden van de Vlamingen met België, Vlaanderen en Europa redelijk hoog en relatief vergelijkbaar. Andere groepen identificeren zich meer met België dan met hun eigen regio. Het is bijvoorbeeld het geval voor de NLM1 groep uit Gosselies (met een gemiddelde identificatiegraad van 7,6 op 10 voor België en 6,6 voor Wallonië), maar ook voor de NLM1 groep uit Hannut (9,4 voor België en 8,6 voor Wallonië), de ALM1 groep uit Hannut (9,9 voor België en 7,7 voor Wallonië) evenals voor de NLM1 groep uit Vielsalm (met 8,5 voor België en 6,9 voor Wallobië). Slechts voor één groep is het het tegenovergestelde, de ALM1 groep uit Gosselies die een gemiddelde identificatiegraad van 7,5 met België heeft toegekend in tegenstelling tot 7,6 voor Wallonië. De kloof tussen de twee gemiddelden blijft niettemin heel beperkt.

Om een beter inzicht te kunnen krijgen in hun **dominante identiteitsgevoelens** moesten de respondenten vervolgens een **keuze maken tussen vijf mogelijke samenhorighedsgevoelens**. Op basis van die vraag is het gemakkelijker om te bepalen of hun nationale identiteit (normaal gezien de Belgische) belangrijker is (of niet) dan hun regionale identiteit (de Waalse of de Vlaamse). Hieronder staat de grafiek waarin de gegevens opgenomen zijn:

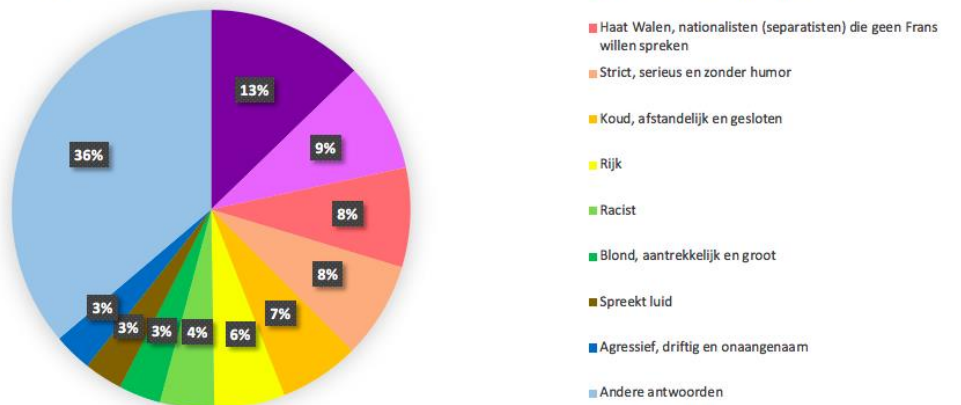
Op de grafiek kan er worden geobserveerd dat Vlamingen zich voornamelijk evenveel Vlaming als Belg voelen aangezien 54% onder hen deze keuze hebben gemaakt. Daarna voelen 25% onder hen zich meer Belg dan Vlaming. Slechts 14% van de Vlaamse

respondenten voelen zich meer Vlaming dan Belg. Bovendien heeft niemand onder hen zich beschreven als enkel Vlaming in tegenstelling tot 7% onder hen die zich enkel Belg voelen. Wat de Waalse respondenten betreft, ze voelen zich over het algemeen evenveel Waal als Belg (47% van de Waalse respondenten), daarna komt het feit dat ze zich meer Belg dan Waal voelen op de tweede stap van het podium (23%), het derde dominante samenhorigheidsgevoel is het feit dat ze zich enkel Belg voelen (15%), daarna voelen ze zich meer Waal dan Belg (13%) en de laatste 2% betreffen de Waalse respondenten die zich enkel Waal voelen. De volgorde van de dominante samenhorigheidsgevoelens is vrij constant maar wijkt soms af naargelang elke groep. Laten we beginnen met de ALM1 groep uit Gosselies: 38% onder hen voelen zich evenveel Waal als Belg, 28% onder hen voelen zich meer Belg dan Waal, 14% voelen zich enkel Belg, 14% voelen zich meer Waal dan Belg en 5% voelen zich enkel Belg. Een vergelijkbaar schema geldt voor de ALM1 groep uit Hannut met 80% onder hen die zich evenveel Waal als Belg voelen en 20% die zich meer Belg dan Waal voelen. De respondenten van de NLM1 groep uit Hannut hebben min of meer dezelfde resultaten gekregen met 45% onder hen die zich evenveel Waal als Belg voelen, 36% die zich meer Belg dan Waal voelen, 14% die zich enkel Belg voelen en 5% die zich meer Waal dan Belg voelen. De resultaten die bereikt zijn door de NLM1 groep uit Gosselies zijn meer gemengd met 41% die zich evenveel Waal als Belg voelen, 29% voelen zich enkel Belg, 18% onder hen voelen zich meer Belg dan Waal, 6% voelen zich meer Waal dan Belg en 6% voelen zich enkel Belg. De laatste groep – de NLM1 groep uit Vielsalm – gaat minder in dezelfde richting als die van de resultaten van de voormalige groepen met 46% van deze respondenten die zich evenveel Waal als Belg voelen, 29% die zich meer Waal dan Belg voelen (een samenhorigheidsgevoel dat nooit op de tweede plaats kwam bij de andere groepen), 12,5% die zich meer Belg dan Waal voelen en 12,5% die zich enkel Belg voelen.

6.2. Welke stereotypische adjectieven worden gebruikt door Waalse en Vlaamse jongeren om België en zijn organisatie te beschrijven?

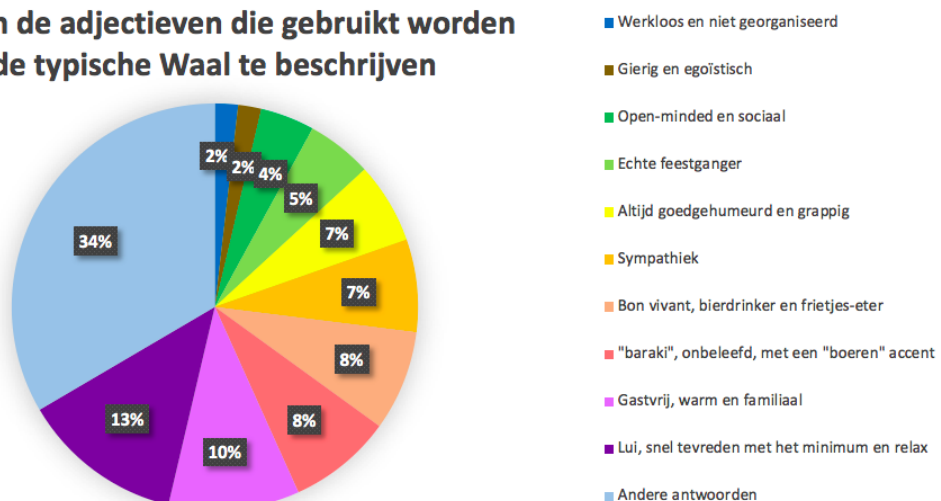
Om een beter inzicht te krijgen in de manier waarop jonge Vlamingen en Walen elkaar percipiëren, is er gevraagd om vijf verschillende adjectieven te geven om de typische Waal, de typische Vlaming en de typische Belg te beschrijven. In elk geval zijn de onderzoeksgegevens verwerkt om een ranglijst van de tien meest gebruikte adjectieven te ontwikkelen. Laten we beginnen met de **beschrijving van de typische Vlaming**:

Top 10 van de adjectieven die gebruikt worden om de typische Vlaming te beschrijven.

De grafiek toont duidelijk aan dat Vlamingen eerst en vooral als arrogante, hooghartige en verwaande mensen die zich superieur voelen, worden beschouwd. Daarna wordt de nadruk gelegd op hun intelligentie, hun perfectionisme, hun perfecte organisatie en het feit dat ze harde werkers zijn. Deze adjectieven zouden kunnen leiden tot de waarschijnlijke rijkdom van de Vlamingen die uitgedrukt wordt in het zesde adjectief van de top 10. Op de derde stap van het podium wordt hun haat tegen Walen benadrukt, wat de respondenten leidt te denken dat Vlamingen separatistische nationalistes zijn die de Franse taal weigeren te spreken. Bovendien worden Vlamingen later beschreven als racistische mensen. Gesloten karaktertrekken worden ook gebruikt om het beeld van de typische Vlaming uit te dragen zoals het feit dat ze koud en afstandelijk zijn, dat ze strikt en serieus blijven en geen humor hebben en zelfs dat ze agressief, driftig en onaangenaam zouden zijn. Daarentegen wordt de grafiek van **de typische Waal** gebouwd als volgt:

Top 10 van de adjectieven die gebruikt worden om de typische Waal te beschrijven

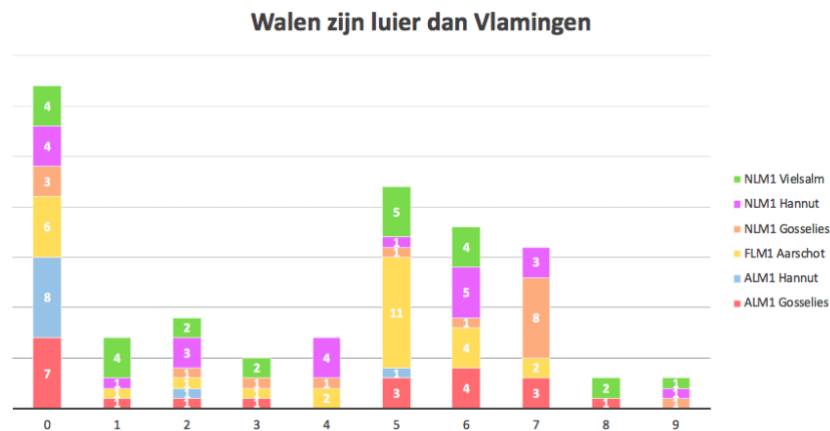
Ten opzichte van het werk worden Walen hier eerst en vooral beschreven als werkloze mensen die niet georganiseerd zijn. Deze adjectieven gaan gepaard met het feit dat Walen luie mensen zijn die te snel tevreden zijn met het minimum en die ‘relax’ zijn in de zin dat ze zich waarschijnlijk weinig zorgen maken over hun werk (tiende op de lijst). Walen worden ook beschreven als gierige en egoïstische mensen die onbeleefd zijn en die zich met een sterk ‘boeren’ accent uitdrukken. Positievere adjectieven worden ook gebruikt om hun ruimdenkendheid en hun sociabele karakter te benadrukken: Walen zouden sympathieke, warme, gastvrije en familiale mensen zijn die altijd goedgehumeurd en grappig zijn. Daarnaast zijn ze echte feestgangers en levensgenieters die niet aarzelen om teveel van het goede (zoals bier en frietjes) te hebben.

In bijlage (1C) kan de grafiek waarin de top 10 van de adjectieven die gebruikt worden om **de typische Belg te beschrijven**, worden teruggevonden. Belgen worden eerst en vooral stereotypisch beschreven als levensgenieters die graag bier drinken en frietjes eten. Meerdere positieve karaktertrekken volgen zoals bijvoorbeeld hun gastvrijheid, hun warme en familiale attitude, hun sympathie, het feit dat ze altijd goedgehumeurd en grappig zijn, evenals open-minded en sociaal. Hun intelligentie wordt ook benadrukt, evenals het feit dat ze harde werkers zijn. Negatieve adjectieven worden ook gebruikt om het beeld van de typische Belg uit te dragen, zoals het feit dat ze racisten zijn die de Fransen haten. Tegelijkertijd worden ze beschouwd als echte patriotten die verliefd zijn op hun eigen land. De nadruk wordt ook gelegd op hun sterke ‘boeren’ accent.

6.3. Welke stereotypische karaktertrekken komen het best overeen met de visie van jonge Vlamingen en Walen op zichzelf en op elkaar? Met welke van de stereotypen die voorgesteld zijn in voormalige studies gaan jonge Walen en Vlamingen helemaal (niet) akkoord?

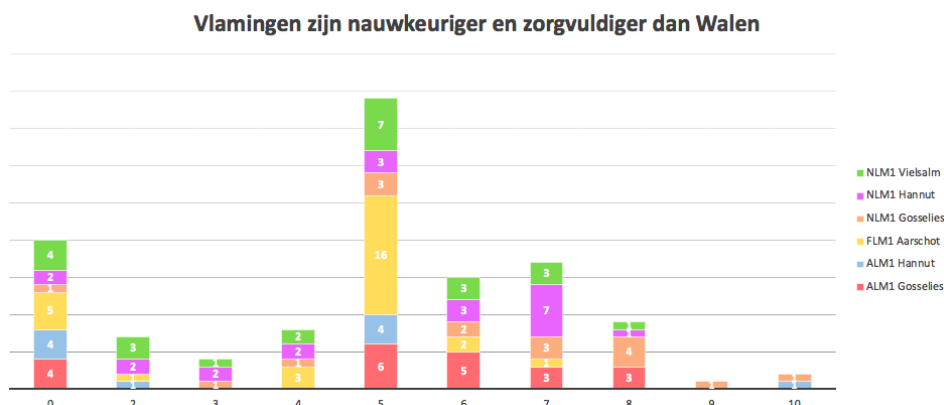
Daarna moesten de respondenten hun mening over verschillende stereotypen geven door die een score toe te kennen op een schaal van 0 tot 10. De respondenten hebben de neiging om het feit dat **Walen luier zijn dan Vlamingen** af te keuren (met een score van 3,8 op 10 qua juistheid van de stelling). Hoewel 39% van de Vlamingen (FLM1 Aarschot) besluiteloos zijn (aangezien ze een score van 5 op 10 hebben toegekend aan de stelling), zijn ze vooral oneens met het feit dat Walen luier zijn dan zij (met een gemiddelde score van 3,8 op 10). Hetzelfde geldt voor alle andere doelgroepen voor welke de score altijd onder 5 staat. De

leerlingen uit Hannut die het Nederlands helemaal niet leren, gaan het minst akkoord met de stelling (met een heel lage score van 0,7 op 10).

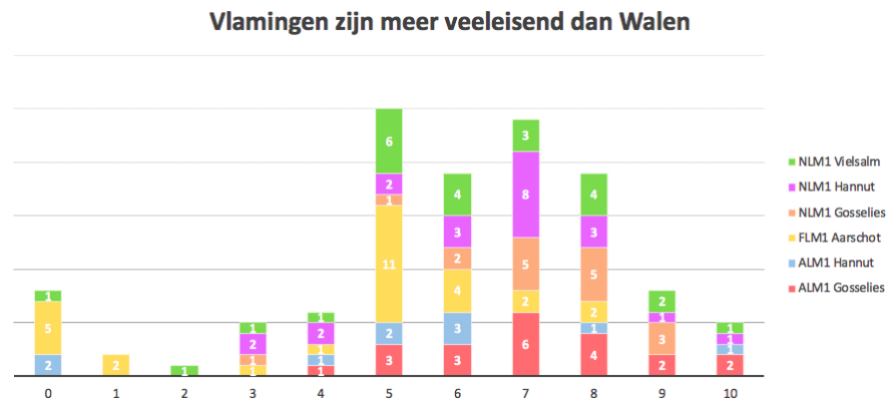

De respondenten moesten ook besluit nemen over de stelling volgens welke **Vlamingen meer werkten dan Walen** (zie grafiek in bijlage: 1D). Hier blijven de respondenten dit stereotype afkeuren met een gemiddelde score van 4,3 op 10: 4,25 voor Vlamingen; 3,2 op 10 voor ALM1 leerlingen uit Hannut (de laagste score) en 5,5 op 10 voor NLM1 uit Gosselies (de hoogste score).

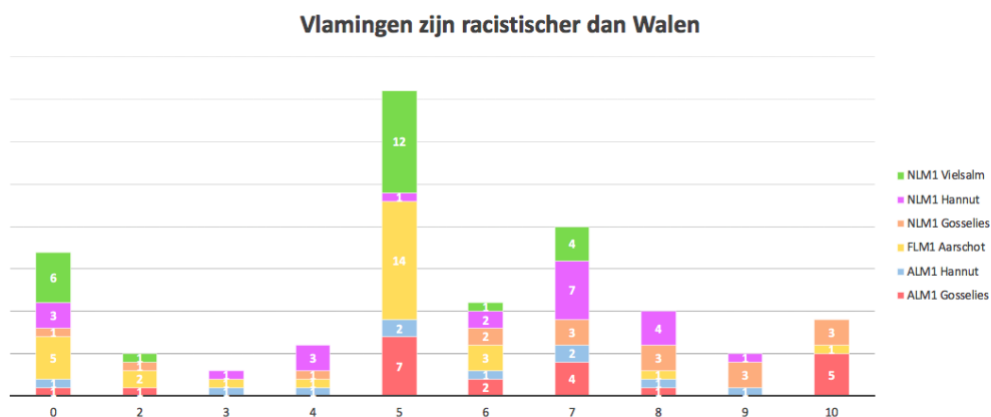
Voor het stereotype volgens welke **Vlamingen nauwkeuriger en zorgvuldiger dan Walen zijn**, kunnen twee tendensen worden geobserveerd (zie grafiek op de volgende pagina). De meerderheid van de respondenten zijn ofwel volledig oneens met dit stereotype (16,4% hebben immers met een nul op tien geantwoord), ofwel blijven ze neutraal (aangezien 32% van de respondenten een score van 5 aan de stelling hebben toegekend). De gemiddelde score van dit stereotype bedraagt 4,6 op 10. De ALM1 groep uit Hannut is er het meest oneens mee (3,2 op 10) en de NLM1 groep uit Gosselies gaan er het meest akkoord mee (6,2 op 10). Vlamingen hebben gemiddeld een lage score aan dit stereotype toegekend met 4 op 10.

Daarentegen wordt het volgende stereotype heel vaak goedgekeurd door de respondenten. Volgens 61,5% van de respondenten **zijn Vlamingen immers meer veeleisend dan Walen**. De stelling wordt bevestigd door alle groepen Walen, vooral door de NLM1 groep uit Gosselies (met een score van 7,2 op 10) maar niet door Vlamingen (FLM1 Aarschot) die een gemiddelde van 4,2 (op 10) hebben bereikt.

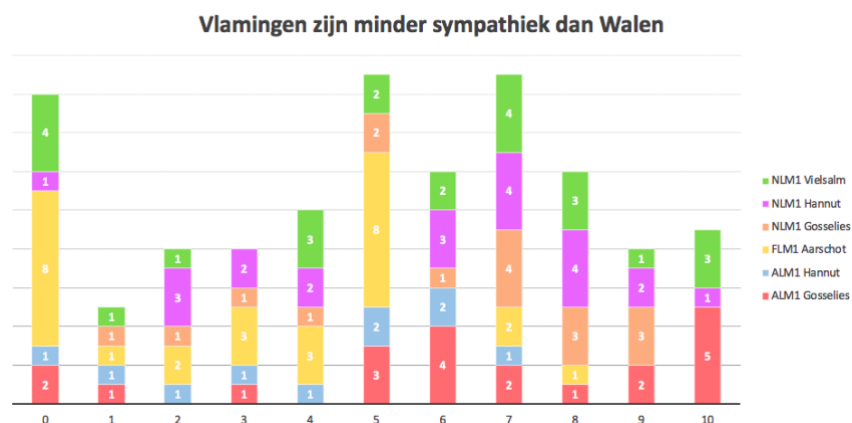

Vervolgens moesten de respondenten hun mening geven over de stelling volgens welke **Vlamingen racistischer waren dan Walen** (zie grafiek op de volgende pagina). Over het algemeen waren de meningen verdeeld: 29,6% van de respondenten hebben immers een neutraal antwoord gegeven op die vraag (5 op 10). Het aantal respondenten die niet akkoord gaan met het feit dat Vlamingen racistischer dan Walen zijn, bedraagt 25,4%. De rest (maar ook de meerderheid) van de respondenten bevestigen dus deze stereotypische stelling, dat wil zeggen 45%. De Vlaamse respondenten (FLM1 Aarschot) vinden gemiddeld dat Vlamingen niet racistischer zijn dan Walen (met 4,2 op 10). Het is ook het geval voor de leiders van het Nederlands uit Vielsalm (NLM1 Vielsalm), met een score 4 op 10 (de laagste score). Niettemin blijft de gemiddelde score van alle respondenten hoger (5,3 op 10) wegens de andere Waalse groepen die allemaal akkoord gaan met dit stereotype, onder wie de NLM1 groep uit Gosselies die de hoogste score heeft toegekend aan de stelling (7 op 10).

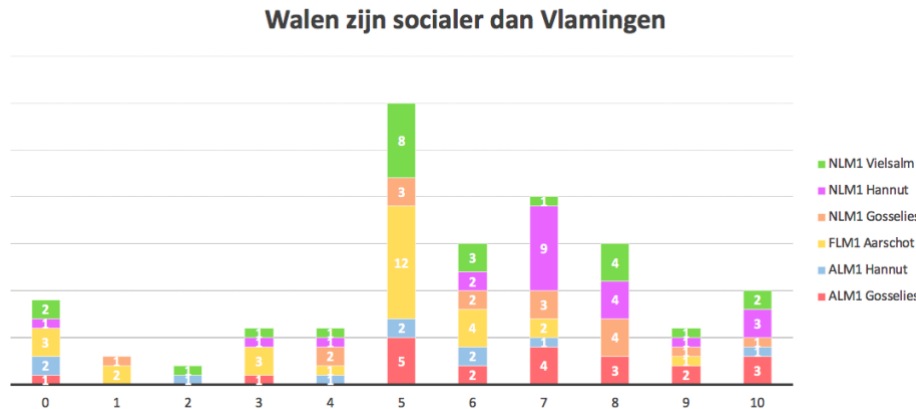
Tegelijkertijd moesten de respondenten het stereotype van de **tolerantere en meer ruimdenkende Walen** analyseren (zie grafiek in bijlage: 1E). De resultaten volgen hier hetzelfde schema als dat van de statistieken die voor het stereotype van de racistische Vlamingen zijn gevonden. De meningen zijn immers nog eens verdeeld met 29,5% van de respondenten die neutraal zijn gebleven (door een score van 5 op 10 toe te kennen aan het stereotype). Bijna de helft van de deelnemers (47,5%) hebben dit stereotype goedgekeurd, met een gemiddelde score van 6,7 op 10 voor de ALM1 groep uit Gosselies en 6,5 voor de NLM1 groep uit Hannut maar slechts van 5,1 op 10 voor de ALM1 groep uit Hannut. In tegenstelling daarmee is de Vlaamse groep (FLM1 Aarschot) de enige groep die het stereotype afgekeurd heeft (met een gemiddelde van 4,2 op 10).

Een ander stereotype dat geanalyseerd moest worden is dat volgens welke **Vlamingen minder sympathiek dan Walen zouden zijn** (zie grafiek op de volgende pagina). Dit stereotype krijgt een gemiddelde score van 5,1 op 10, wat de resultaten weinig opvallend maakt. Als er slechts rekening wordt gehouden met de goed- of afkeuring van het stereotype gaan 38,5% van de respondenten niet akkoord met het feit dat Vlamingen minder sympathiek dan Walen zijn in tegenstelling tot 49% van de respondenten die het eens zijn met dit stereotype. De twee groepen die de laagste score hebben toegekend aan dit stereotype zijn de jongeren uit Aarschot (3,1 op 10) en de ALM1 groep uit Hannut (3,9 op 10). De hoogste scores zijn toegekend door de twee groepen uit Gosselies (een gemiddelde van 6,3 voor de ALM1 groep en 6,2 voor de NLM1 groep).

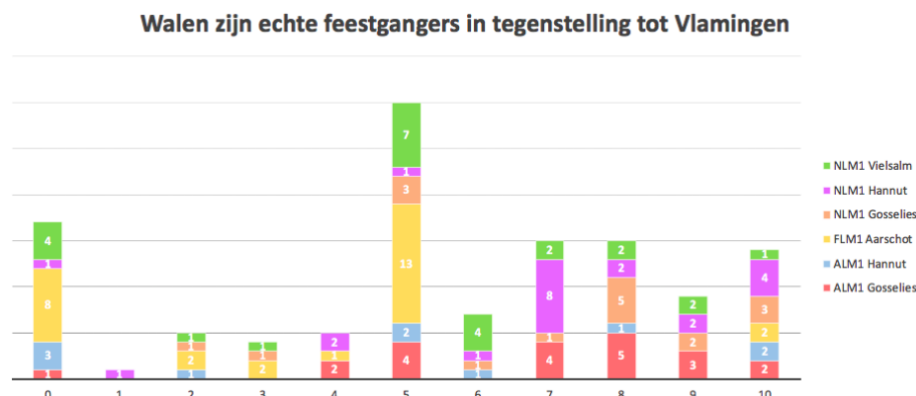

De resultaten van het volgende stereotype zijn op het eerste gezicht opvallender. Op de grafiek is het onmiddellijk duidelijk dat de meerderheid van de respondenten akkoord gaan met het feit dat **Walen socialer zijn dan Vlamingen** aangezien de gemiddelde score 5,8 op 10 bedraagt. De twee groepen die niet akkoord gaan met dit stereotype zijn nog eens

de FLM1 groep uit Aarschot (met een gemiddelde van 4,3) en de ALM1 groep uit Hannut (met 4,5 op 10). De ALM1 groep uit Gosselies en de NLM1 groep uit Hannut hebben de hoogste scores toegekend aan dit stereotype (respectievelijk met 6,7 en 6,9).

Tegelijkertijd moesten de respondenten het stereotype van de **Vlaming die weinig kussen geeft**, analyseren (zie grafiek in bijlage: 1F). De resultaten volgen hier hetzelfde schema als dat van de statistieken die voor het stereotype van de socialere Walen zijn gevonden. Hier zijn de resultaten nog eens opvallend. Als er een kijkje genomen wordt op de grafiek, kan het onmiddellijk worden opgemerkt dat Vlamingen wel degelijk beschouwd worden als mensen die weinig kussen geven met een gemiddelde score van 6,9 op 10. Wat nog opvallender is, is dat 70,5% van de respondenten akkoord gaan met dit stereotype, onder wie 22 van de 28 Vlaamse respondenten uit Aarschot. Slechts 12 respondenten op 122 waren het niet eens met het feit dat Vlamingen weinig kussen geven. De groep die de laagste score aan deze stelling heeft toegekend, is de ALM1 groep uit Hannut (5,6 op 10). In tegenstelling daarmee hebben de NLM1 groep uit Gosselies en de NLM1 groep uit Hannut er de hoogste scores aan toegekend (respectievelijk 7,3 en 7,7 op 10).

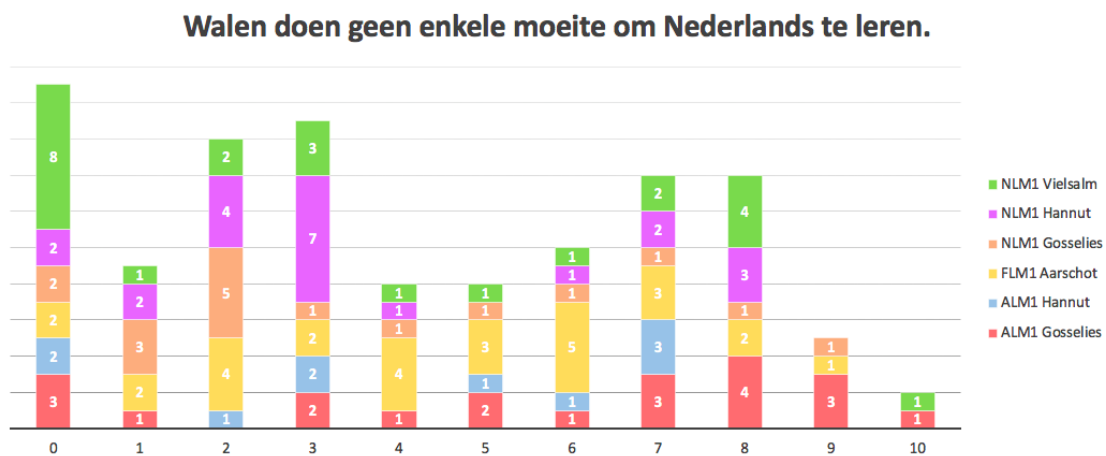

Daarna is een ander stereotype voorgesteld: dat van de **Walen die echte feestgangers zijn in tegenstelling tot Vlamingen**. De resultaten hiervan zijn wat genuanceerder aangezien de gemiddelde score 5,6 bedraagt. Bovendien zijn 25% van de respondenten neutraal gebleven. Toch zijn bijna de helft van de respondenten akkoord gegaan met deze stelling. De hoogste scores zijn bereikt door de NLM1 groep uit Gosselies (7,1 op 10) en door de ALM1 groep uit Gosselies en de NLM1 groep uit Hannut (beide met 6,8 op 10). De twee enige groepen die het gemiddeld niet eens zijn geweest met het stereotype zijn de ALM1 groep uit Hannut (met 4,6) en de FLM1 groep uit Aarschot (met 3,5).

Vervolgens moesten de respondenten hun mening geven over de stelling volgens welke **Walen echte royalisten zijn** (zie grafiek in bijlage: 1A). Over het algemeen zijn de meningen verdeeld: 55% van de respondenten hebben een neutraal antwoord gegeven op die vraag (5 op 10). Het aantal respondenten die niet akkoord gaan met het feit dat Walen echte royalisten zijn, bedraagt 27%. De rest van de respondenten bevestigen dus deze stereotypische stelling, dat wil zeggen 18%. De Vlaamse respondenten (FLM1 Aarschot) vinden gemiddeld dat Walen geen royalisten zijn (met 4,8 op 10). Het is ook het geval voor Walen, met 4,9 op 10 voor NLM1 uit Gosselies en 3,5 voor NLM1 in Vielsalm die Walen het minst beschouwen als royalisten. De respondenten moesten ook besluit nemen over de stelling volgens welke **Vlamingen niet veel van de monarchie houden** (zie grafiek in bijlage: 1B). Hier zijn de meningen nog meer verdeeld aangezien 64% van de respondenten neutraal zijn ten opzichte van deze stelling. In ieder geval gaan meer respondenten akkoord met het feit dat Vlamingen niet veel van de monarchie houden (25,4%) dan ertegen (10,6%). Vlamingen zijn het gemiddeld niet eens met deze stelling (met een gemiddelde score van 4,8 op 10), in tegenstelling tot Walen die de stelling bevestigen (5,8/10 voor NLM1 Hannut en 6,6/10 voor NLM1 Gosselies).

Een ander stereotype dat geanalyseerd moest worden is dat volgens welke **Walen geen enkele moeite doen om Nederlands te leren** (zie grafiek hieronder). Dit stereotype krijgt een gemiddelde score van 4,1 op 10, zelfs als de resultaten weinig opvallend waren op de grafiek. Als er slechts rekening wordt gehouden met de goed- of afkeuring van het stereotype gaan 56% van de respondenten niet akkoord met het feit dat Walen geen moeite doen om het Nederlands te leren in tegenstelling tot 37% van de respondenten die het eens zijn met dit stereotype. De groepen die de laagste score hebben toegekend aan dit stereotype zijn de NLM1 groepen uit Gosselies, Vielsalm en Hannut (respectievelijk met 3,2; 3,5 en 3,6 op 10). De hoogste score is toegekend door de ALM1 groep uit Gosselies (met een

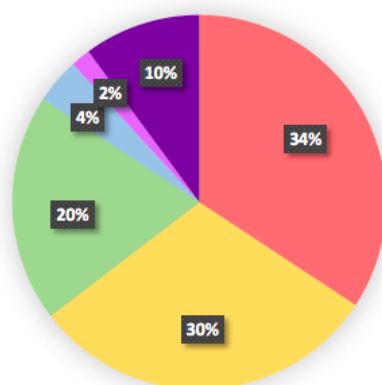
gemiddelde van 5,6 op 10). De Vlaamse respondenten waren het ook niet eens met die stelling (met een score van 4,4 op 10).

6.4. Wat zijn de voor- en nadelen van het leven in een meertalig en multicultureel land zoals België volgens Walen en Vlamingen? Wat denken ze van de tegenwoordige organisatie van België?

Aan het einde van het onderzoek is er gevraagd om twee voor- en nadelen te vinden voor het feit dat we in een multicultureel en meertalig land wonen. De onderzoeksgegevens zijn verwerkt om een ranglijst van de vijf meest terugkerende voor- en nadelen te ontwikkelen. Hieronder staat de **top 5 van de voordelen van het leven in een multicultureel en meertalig land**:

Voordelen van het feit dat we in een meertalig en multicultureel land wonen.

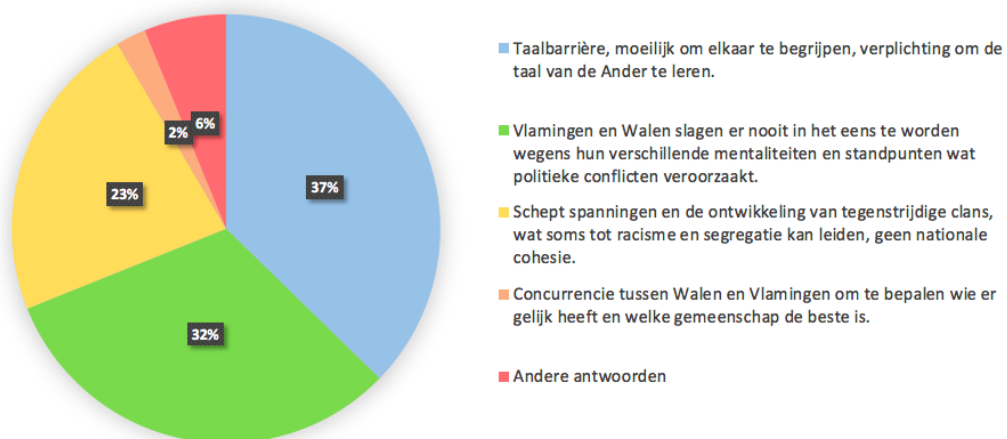

- Culturele diversiteit en rijkdom, gevarieerde levensstijlen
- In een meertalig land is het gemakkelijker om meerdere talen van kindsbeen te beheersen, wat geeft ons meer gelegenheden qua beroepen
- Het leven in een multicultureel land stelt ons in staat om een diversiteit van standpunten en gewoontes te aanvaarden, om meer open-minded en toleranter te zijn ten opzichte van mensen / dingen die verschillend zijn.
- Walen en Vlamingen vullen elkaar aan en kunnen veel van elkaar leren
- Het land is minder monotoon, er is veel te bezoeken dankzij de culturele diversiteit van het land
- Andere antwoorden

Ten eerste biedt het leven in ons multiculturele land een rijke culturele diversiteit. De levensstijlen van Walen en Vlamingen zijn gevarieerd en op die manier wordt ons land cultureel verrijkt. Deze rijkdom zorgt ervoor dat ons land minder monotoon is dan andere ‘uni-culturele’ landen. Dankzij de Belgische verscheidenheid aan culturen is er veel te bezoeken in het land, wat ook beschouwd wordt als een voordeel voor een paar respondenten. Het leven in een multicultureel land stelt ons normaal gezien in staat om een diversiteit van standpunten en gewoontes te aanvaarden, om meer open-minded en toleranter te zijn ten opzichte van mensen of dingen die verschillend zijn. Ook al wijken Walen en Vlamingen op een aantal punten af, deze twee gemeenschappen vullen elkaar aan en kunnen heel veel van elkaar leren, wat in een ander voordeel bestaat.

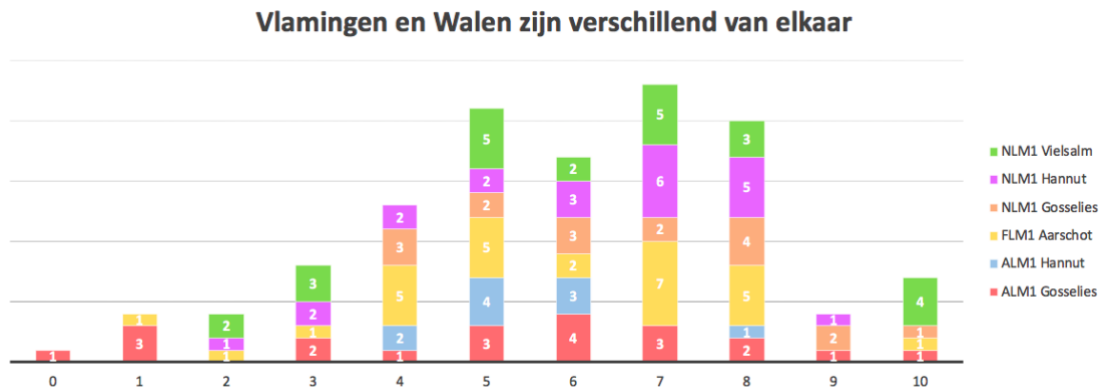
Daarentegen wordt de grafiek van **de nadelen van het leven in een meertalig en multicultureel land** gebouwd als volgt:

Nadelen van het feit dat we in een meertalig en multicultureel land wonen.

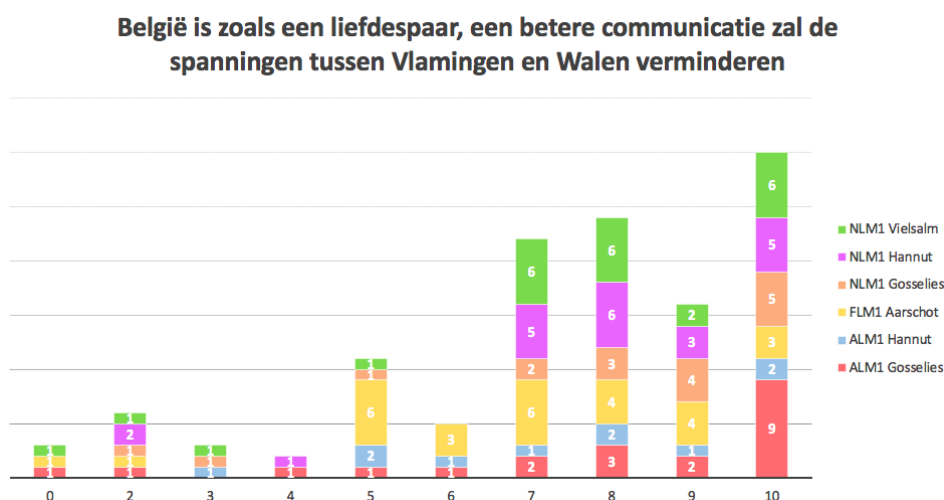

Volgens de respondenten bestaat het grootste nadeel van ons meertalige land in het feit dat het een taalbarrière veroorzaakt tussen Walen en Vlamingen die met elkaar moeilijk kunnen communiceren, vooral als een deel van het land geen moeite doet om de taal van de Andere te leren. Ze leggen de nadruk op het feit dat ze zich verplicht voelen om de taal van de Andere te leren hoewel ze misschien van die taal niet veel houden. Bovendien voegen ze eraan toe dat Vlamingen en Walen er nooit in slagen het eens te worden, wat te wijten zou zijn aan hun verschillende mentaliteiten en standpunten. Dit leidt tot politieke conflicten tussen beide gemeenschappen maar ook tot spanningen tussen de bewoners van het land. Tegenstrijdige clans ontwikkelen zich die racistisch zijn tegenover elkaar en die de andere gemeenschap willen segregeren. Deze spanningen tussen Belgen voorkomen de

ontwikkeling van een nationale cohesie. Ten laatste betreuren de respondenten het feit dat er concurrentie bestaat tussen Walen en Vlamingen om te bepalen wie er gelijk heeft (in tijden van conflicten) en welke gemeenschap de beste is.

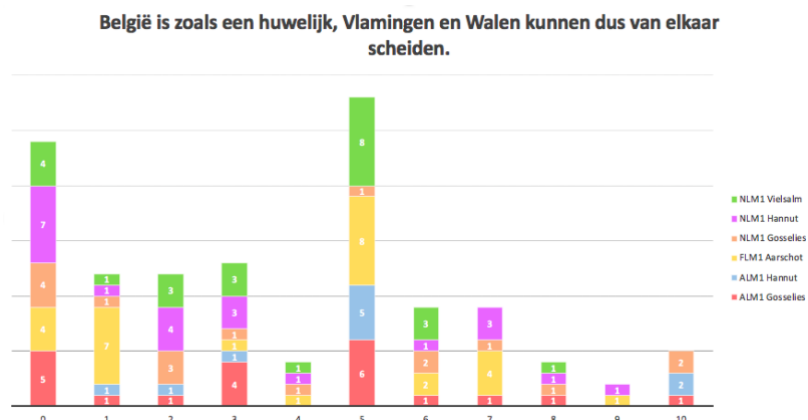

Als er gevraagd wordt **of Vlamingen en Walen verschillend van elkaar zijn**, gaan de meerderheid van de respondenten daarmee akkoord. Hieronder staat de grafiek waarin de gegevens van de vijf doelpublieken zijn opgenoemen. De respondenten moesten hun mening op een schaal van 0 tot 10 uitdrukken. De stelling wordt bevestigd zowel door Vlamingen (FLM1 Aarschot) als Walen (de vijf andere doelpublieken) met een gemiddelde van 5,9 (op 10). De leerders van het Nederlands als eerste vreemde taal van Gosselies vinden het meest dat Vlamingen en Walen verschillend van elkaar zijn met een gemiddelde van 6,7 op 10. De groep die het minst akkoord gaat met deze stelling bevat de leerlingen die het Nederlands helemaal niet leren als vreemde taal en waarvan de school in Gosselies ligt met een gemiddelde van 5,1 op 10 (ALM1 Gosselies).

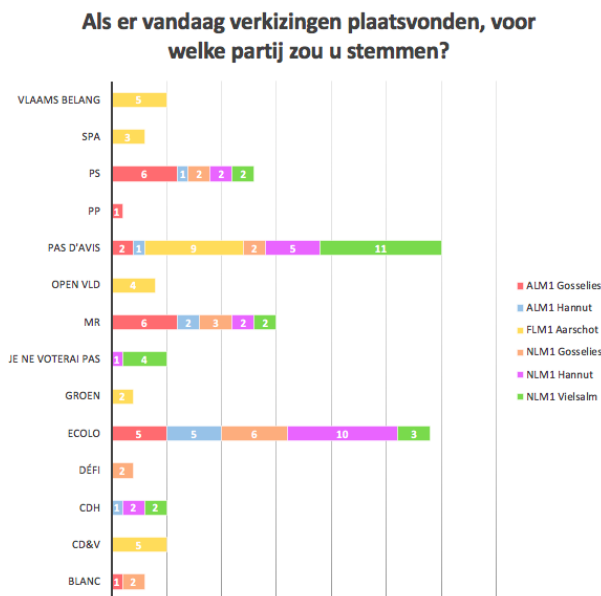

Zoals in de vorige hoofdstukken vermeld, lijkt de communicatie tussen Walen en Vlamingen immers heel beperkt te zijn, vooral door het feit dat de (allemaal eentalige) mediakanalen slechts informatie in verband met hun eigen gemeenschap verspreiden. Op die manier zijn de media verantwoordelijk voor een segregatie tussen Walen en Vlamingen die elkaar weinig kennen. Wat ook onderzocht is, is dus of **een betere communicatie de spanningen tussen Vlamingen en Walen zou kunnen verminderen indien België als een liefdespaar wordt beschouwd**. De grafiek lijkt erop te wijzen dat een heel grote meerderheid van de respondenten (zowel Vlamingen als Walen) ermee akkoord gaan. Deze stelling wordt bevestigd door de respondenten met een mening van 7,4 op 10, onder wie de Vlaamse leerlingen met 6,8 op 10 (met andere woorden de groep genoemd ‘FLM1 Aarschot’) die de groep die het minst akkoord gaat met de stelling vertegenwoordigen. De respondenten voor wie de stelling het meest van toepassing was, zijn de leerders van het Nederlands als eerste vreemde taal uit Gosselies (NLM1 Gosselies) met een gemiddelde van 7,9.

Wat ook onderzocht is, is dus of **Vlamingen en Walen van elkaar zouden kunnen scheiden indien België als een huwelijk wordt beschouwd**. De grafiek die op de volgende pagina staat, lijkt erop te wijzen dat een heel grote meerderheid van de respondenten (zowel Vlamingen als Walen) er niet mee akkoord gaan. Deze stelling wordt ontkracht door de respondenten met een mening van 3,7 op 10, onder wie de NLM1 groep uit Gosselies met 3,9 op 10, de Vlaamse leerlingen met 3,7 op 10 (FLM1 Aarschot), de ALM1 groep uit Gosselies en de NLM1 groep uit Vielsalm met 3,6 op 10, de NLM1 groep uit Hannut die het minst akkoord gaat met de stelling (met een score van 3 op 10). De respondenten voor wie de stelling het meest van toepassing was, zijn de leerders van het Nederlands als eerste vreemde taal uit Gosselies (NLM1 Gosselies) met een gemiddelde van 7,9. Niettemin hebben toch 23% van de respondenten een neutraal antwoord gegeven op die vraag.

6.5. Waarop lijkt het ideale toekomstbeeld van België volgens jonge Walen en Vlamingen? Zijn ze voorstanders van het separatisme, het confederalisme, het federalisme of van het herstellen van de unitaire Belgische staat?

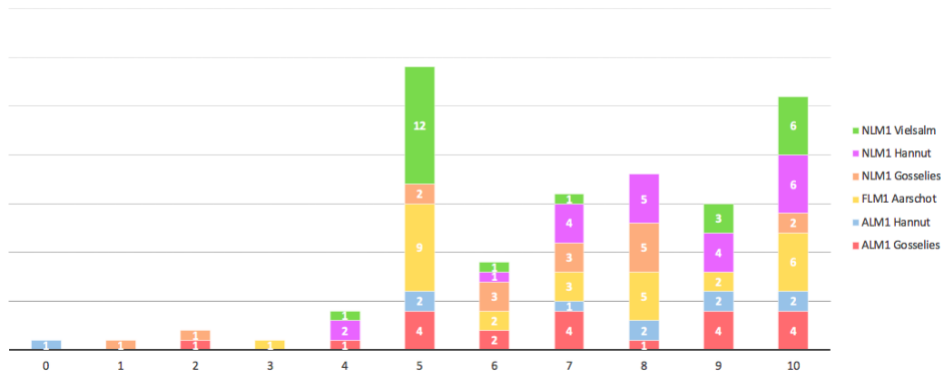

De **politieke voorkeuren van de respondenten** zijn ook onderzocht. **Als er verkiezingen plaatsvonden**, zouden veel respondenten ofwel geen idee hebben (25%), ofwel zouden ze voor de 'ECOLO' partij stemmen (24%). Deze tweede keuze geldt natuurlijk slechts voor de Walen (31% onder hen zouden die keuze maken). Op de tweede en de derde stappen van het Waalse podium kunnen de MR (vooral in Gosselies) en de PS (ook in Gosselies)

worden teruggevonden. De andere Waalse resultaten zijn minder significant en zullen daarom niet in rekening worden gehouden. In Vlaanderen zou één kwart van de respondenten (uit Aarschot) geen idee hebben. Daarna zijn het Vlaams Belang (met slechts 5 stemmen op 28 Vlaamse respondenten) en de CD&V (ook met 5 stemmen) de meest populaire partijen, van nabij gevolgd door de Open VLD (met 4 stemmen).

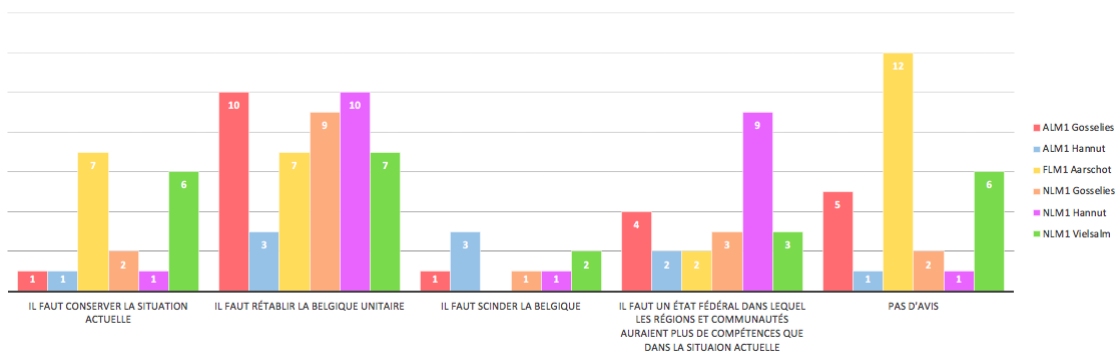
Daarna is er gevraagd **of het wenselijk was dat Walen en Vlamingen in één enkel land samenleven**. Op die vraag heeft een heel grote meerderheid van de respondenten een positief antwoord gegeven. Het feit dat Walen en Vlamingen in één enkel land moeten blijven samenleven, is toegekend met een hoge gemiddelde score van 7,2 op 10. Die score is ook bereikt door drie van de groepen respondenten: de ALM1 groep uit Gosselies en Hannut en die van de FLM1 groep uit Aarschot. De hoogste score (8,1) is verkregen door de NLM1 groep uit Hannut en de laagste (6,6) door de NLM1 groep uit Gosselies. Vlamingen bevinden zich in het midden met een gemiddelde van 7,1. De toestand van de NLM1 groep uit Vielsalm is ingewikkelder. Hoewel de gemiddelde score van die groep 6,8 bedraagt, zijn de helft van de respondenten neutraal gebleven.

Hoe wenselijk is het dat Walen en Vlamingen in één enkel land samenleven?

De respondenten moesten daarna een keuze maken tussen verschillende **mogelijke scenario's ten opzichte van de toekomst van ons land door hun ideale scenario te selecteren**: 15% van de respondenten zouden graag de tegenwoordige situatie willen behouden, 38% van de jongeren pleiten ervoor dat de unitaire Belgische staat hersteld moet worden, volgens 19% van de jongeren moet de federale staat blijven bestaan maar met meer bevoegdheden voor de gemeenschappen en gewesten dan nu het geval is en voor slechts 6% van de respondenten moet België gesplitst worden. Als er op de statistieken van elke groep gefocust wordt, kan er worden vastgesteld dat de Vlaamse leerlingen (FLM1 Aarschot) de scheiding van België nooit hebben gekozen. In plaats ervan pleiten ze voor een herstelling van de unitaire Belgische staat of voor het behoud van de tegenwoordige situatie, net zoals de NLM1 groep uit Vielsalm. De twee groepen (ALM1 en NLM1) uit Gosselies hebben ook een duidelijke voorkeur voor een geünificeerde toekomst tussen Walen en Vlamingen in een Belgische eenheidsstaat. De ALM1 groep uit Hannut is de groep die het meest onzeker is aangezien deze jongeren wisselende beoordelingen hebben.

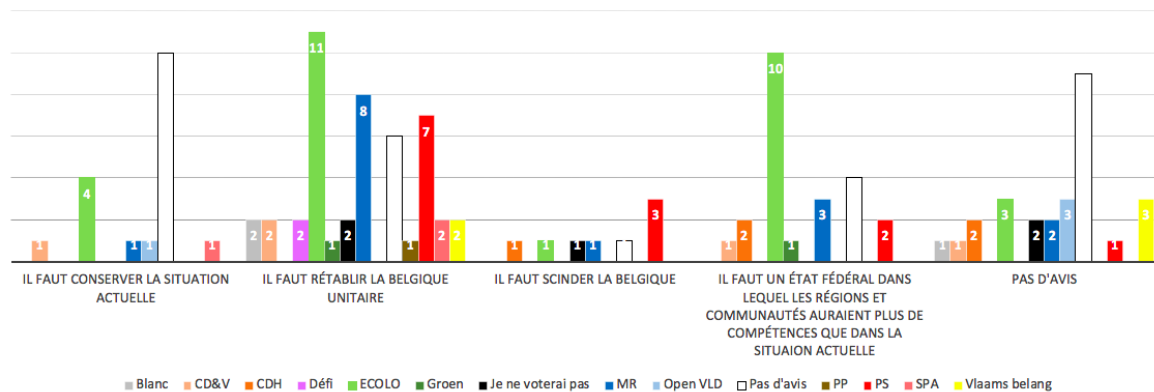
Ideaal scenario voor de toekomst van België

Vervolgens kunnen de resultaten van de **politieke voorkeuren van de respondenten vergeleken worden met hun ideale toekomstbeeld van België**. Zoals eerder gezegd had

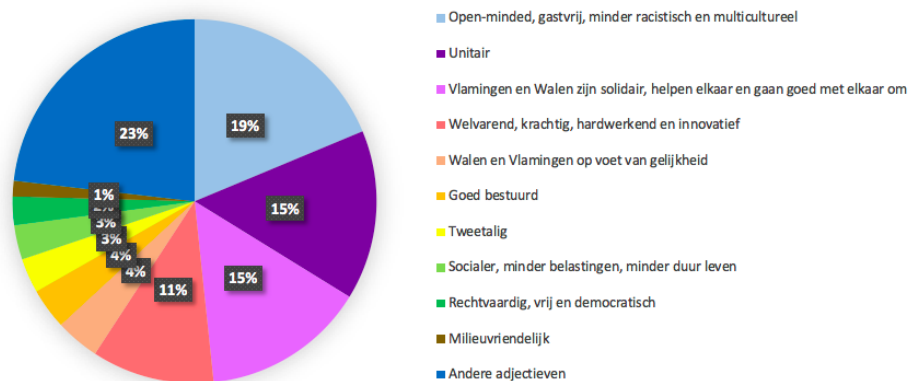
de meerderheid van de Waalse respondenten voor de ECOLO partij gestemd. Die ECOLO-stemmers kiezen ofwel de herstelling van de unitaire Belgische staat, ofwel een federale staat met meer bevoegdheden voor de gemeenschappen als ideale toekomstbeeld. Een groot aantal leerlingen die over hun politieke voorkeuren geen mening hadden, willen hier de tegenwoordige situatie van België behouden. De leerlingen die voor de MR zouden hebben gestemd, zouden het vaakst graag de unitaire Belgische staat herstellen, net zoals de leerlingen die de PS zouden hebben gekozen. Er kan ook op de grafiek worden vastgesteld dat de Vlaamse leerlingen die voor het Vlaams Belang zouden hebben gestemd ofwel geen mening over hun ideale toekomstbeeld van België hebben, ofwel hebben ze de Belgische unitaire staat gekozen.

Politieke voorkeur naar gelang van het ideale toekomstbeeld van België

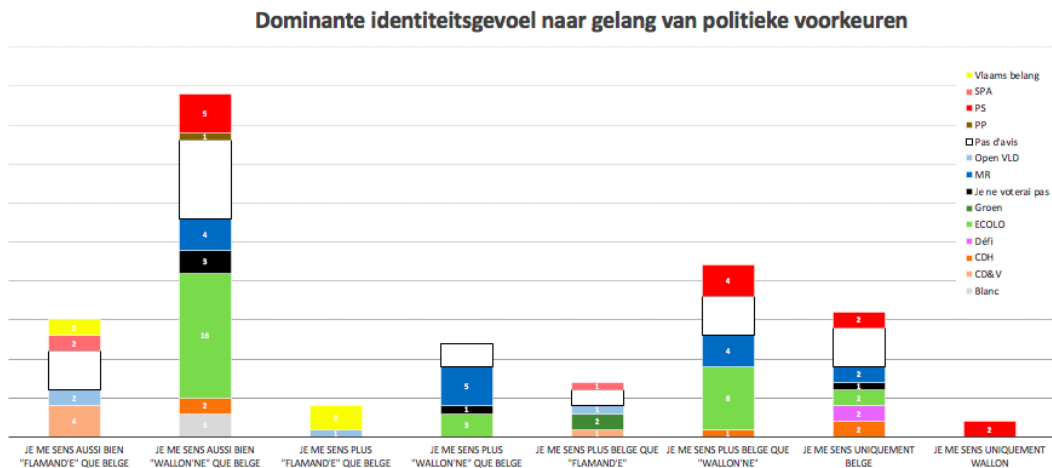
Om een beter inzicht te krijgen in het ideale toekomstbeeld van hun land hebben de respondenten ook vijf verschillende **adjectieven moeten vinden om hun ideale België te beschrijven**. De onderzoeksgegevens zijn verwerkt om een ranglijst van de tien meest gebruikte adjectieven te ontwikkelen.

Top 10 van de adjectieven die gebruikt worden om het ideale toekomstbeeld van België te beschrijven

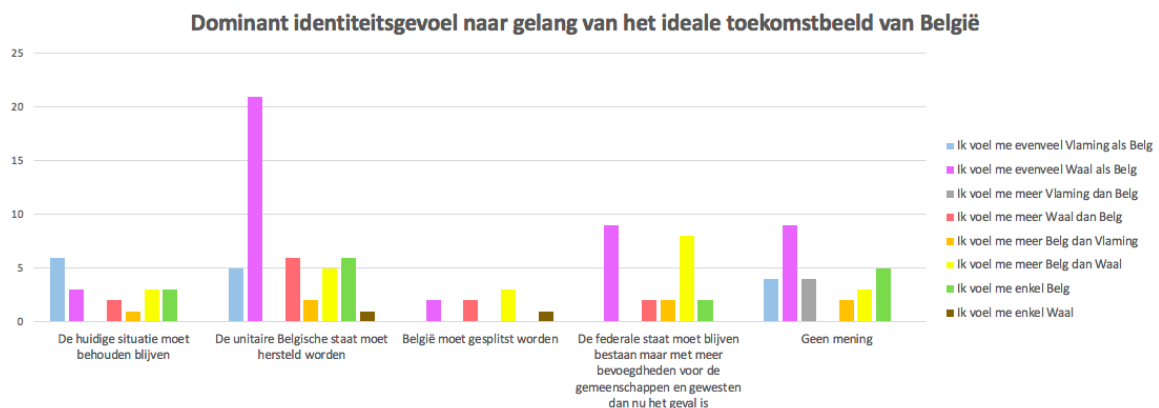

De grafiek toont duidelijk aan dat hun ideale België eerst en vooral open-minded, gastvrij, minder racistisch en multicultureel zou moeten zijn. Daarna wordt de nadruk gelegd op het feit dat België een unitair land zou moeten zijn. Op de derde stap van het podium wordt een verlangen naar solidariteit tussen Walen en Vlamingen benadrukt, de respondenten wensen dat de twee gemeenschappen elkaar ondersteunen en ze zouden ook graag mooie relaties en sterke banden tussen de twee volken zien ontwikkelen. De twee gemeenschappen zouden ook volgens hen op voet van gelijkheid moeten staan. Dit adjectief zou gepaard kunnen gaan met het feit dat België tweetalig moet zijn, wat deze gelijkwaardigheid tussen Walen en Vlamingen zou kunnen versterken. Het feit dat België welvarend, krachtig, hardwerkend en innovatief zou moeten zijn, wordt uitgedrukt in het vierde adjectief van de top 10. Bovendien zou België goed bestuurd moeten zijn met een politiek leven dat rechtvaardig, vrij en democratisch moet zijn. Idealiter moet dit politieke leven ook socialer (zorgzamer voor de behoeften van de bevolking, vooral van de lagere klassen) zijn met middelen om het leven minder duur te maken en om minder belastingen te laten betalen. Uiteindelijk zou België milieuvriendelijker moeten zijn.

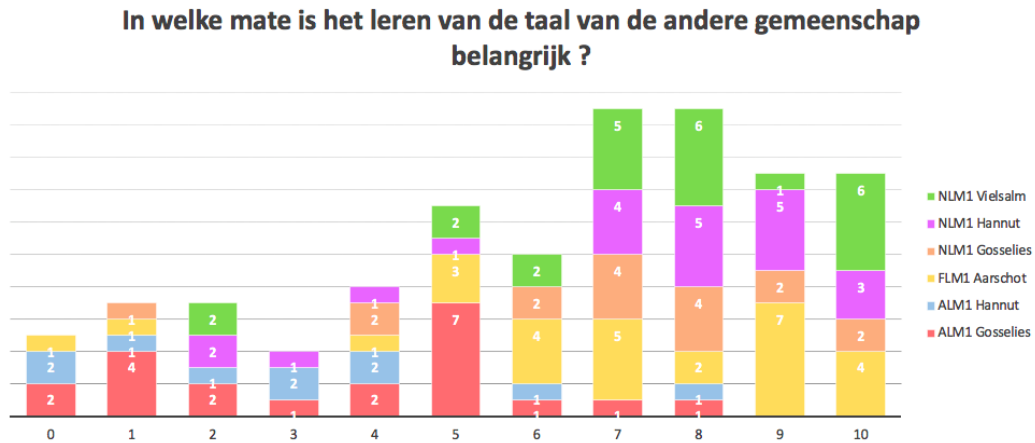
Vervolgens kunnen de resultaten van de **politieke voorkeuren van de respondenten vergeleken worden met hun dominante samenhorigheidsgevoel**. Drie van de vijf Vlaamse respondenten die voor het Vlaams Belang zouden hebben gestemd, voelen zich meer Vlaming dan Belg. De twee andere Vlaams Belang-stemmers beschrijven zichzelf als evenveel Vlaming als Belg. De Vlaamse respondenten die voor de SPA, de Open VLD, GROEN of de CD&V zouden hebben gestemd, voelen zich ofwel evenveel Vlaming als Belg, ofwel voelen ze zich meer Belg dan Vlaming. De Vlaamse jongeren die geen mening over hun politieke voorkeuren hadden, maken ook deel uit van de groep Vlamingen die zich evenveel Vlaams als Belg voelen. Ten opzichte van de Walen is de relatie tussen hun hypothetische stemgedrag en hun dominante samenhorigheidsgevoel minder gemakkelijk te generaliseren. Bijvoorbeeld hebben de MR-stemmers, de PS-stemmers en de ECOLO-stemmers immers elk vier verschillende dominante samenhorigheidsgevoelens, waaronder drie die identiek zijn: Waalse respondenten voelen zich vaak evenveel Waals als Belg, of meer Belg dan Waal of enkel Belg als ze voor de MR, de PS of ECOLO stemmen. De CDH-stemmers hebben ook deze drie voorstellingen gekozen. Er kan toch één duidelijk verschil tussen deze drie partijen worden geobserveerd: de PS-stemmers zijn de enige Waalse respondenten die zich als enkel Waal voelen. Niettemin tonen een paar MR- en ECOLO-stemmers een voorkeur voor het samenhorigheidsgevoel volgens welke ze zich meer Waal dan Belg voelen.

De resultaten van het **dominante samenhorigheidsgevoel van de respondenten kunnen ook worden vergeleken met hun ideale toekomstbeeld van België**. Als we een blik werpen op de grafiek die op de volgende pagina staat, merken we onmiddellijk op dat de Waalse leerlingen die zich evenveel Waal als Belg voelen er vaak voor pleiten dat de unitaire Belgische staat hersteld moet worden. De Vlaamse leerlingen die zich evenveel Vlaming als Belg voelen, denken ofwel dat de huidige situatie behouden moet blijven, ofwel denken ze dat het unitaire België hersteld moet worden. Voor leerlingen die zich enkel Waal voelen, zijn er twee tegenstrijdige tendensen: ofwel wensen ze een herstelling van de unitaire Belgische staat, ofwel denken ze dat België gesplitst moet worden. De respondenten die zich als enkel Belg beschrijven, hebben nooit het scenario van de splitsting van het land gekozen. Hetzelfde geldt voor de Vlaamse leerlingen die zich meer Belg dan Vlaming voelen. De Vlaamse respondenten die zich meer Vlaming dan Belg voelen hadden waarschijnlijk geen mening over hun ideale toekomstbeeld van België. We weten dus niet of ze België liever als gescheiden of geünificeerd willen zien.

De laatste vraag van het onderzoek was bedoeld om te weten **of de respondenten het leren van de taal van de Andere als belangrijk beschouwden of niet**. De resultaten van de volgende vraag zijn op het eerste gezicht opvallender:

Op de grafiek is het onmiddellijk duidelijk dat de meerderheid van de respondenten beschouwt dat het vrij belangrijk is om de taal van de andere gemeenschap te leren aangezien de gemiddelde score 6,2 op 10 bedraagt. De twee groepen die niet akkoord gaan met het belang van de taal van de Andere zijn de twee ALM1 groepen, die van Hannut (met een gemiddelde score van 3,1 op 10) en die van Gosselies (met 3,6 op 10). Alle andere groepen vinden het heel belangrijk om de taal van de andere gemeenschap te leren. De NLM1 groep uit Hannut en de NLM1 groep uit Vielsalm hebben de hoogste scores aan die vraag toegekend (respectievelijk met 7,2 en 7,4).

7. DISCUSSIE VAN DE RESULTATEN VAN HET ONDERZOEK

De bedoeling van dit onderzoek was om na te gaan ***waarop de perceptie van België door jonge Walen en Vlamingen lijkt in 2020***. De resultaten van het onderzoek maken het mogelijk om antwoorden te leveren op alle sub-vragen, en dus op de voornaamste onderzoeksvraag.

Alvorens de resultaten van elk sub-vraag te discussiëren, moeten we de balans opmaken van de resultaten van een hypothese in verband met de verwachte politieke voorkeuren van de respondenten (H1 en H2). In Vlaanderen hebben de respondenten nooit voor de N-VA gestemd hoewel die de meest populaire partij in Vlaanderen was tijdens de laatste verkiezingen, wat in tegenspraak is met onze eerste hypothese (H1). Niettemin kan het extreemrechtse Vlaams Belang op de eerste stap van het podium kunnen worden teruggevonden, op gelijke voet met de CD&V, en vlak voor de Open VLD (een andere rechtse partij). Politiek gesproken, lijken Vlamingen dus wel meer te fungeren volgens een rechtsgeoriënteerde politiek. In Wallonië hebben een derde van de Waalse respondenten voor de ECOLO partij gestemd, wat onze hypothese gedeeltelijk bevestigt. We verwachtten immers dat deze partij populair zou zijn in het licht van de klimaatveranderingen die ons land ondermijnen (H2). De twee andere partijen waarvoor er meer zou worden gestemd, zijn (zoals verwacht) de MR en de PS. Niettemin zijn de resultaten voor de PS en de MR meer verdeeld in het hele land dan verwacht: de respondenten uit Henegouwen en uit Hannut kunnen zowel voor de MR als voor de PS stemmen, er wordt geen duidelijke voorkeur voor één of de andere partij aangetoond in beide streken. Deze resultaten zijn verrassend aangezien Gosselies tijdens de verkiezingen helemaal links heeft gestemd in tegenstelling tot Hannut waarin de bewoners fervente voorstanders waren van de MR.

Om een antwoord te vinden op de centrale onderzoeksvraag zijn verschillende sub-vragen gesteld. Nu zal elke verwachting in verband worden gebracht met de resultaten en er zal ook worden bekeken of de bevindingen van dit onderzoek met eerdere studies overeenstemmen.

Eerst gaat de nadruk worden gelegd op de samenhangsgevoelens van deze Waalse en Vlaamse jongeren. De volgende vraag moest worden beantwoord: *Op welke manier definiëren Vlamingen en Walen zich in term van identiteit? Met welke identiteiten identificeren ze zich het meest? Wat is hun dominante graad van identificatie?* Uit het onderzoek bleek dat de Vlaamse respondenten een hoge graad van identificatie met België hebben (8,5 op 10), een score die bijna identiek is aan hun identificatie met Vlaanderen. Als

ze voor hun dominante samenhorigheidsgevoel moeten kiezen, beschouwt meer dan de helft onder hen dat ze zich evenveel Vlaams als Belg voelen. Het dominante samenhorigheidsgevoel van de Walen is hetzelfde. De Waalse respondenten lijken ook te denken dat de Belgische en de Waalse identiteiten niet concurrerend zijn maar elkaar aanvullen. Deze resultaten komen overeen met onze verwachtingen. Zoals Reuchamps (2014) en Billiet (2006) dachten we immers dat de menging van de Belgische en de Vlaamse of Waalse identiteit op gelijke voet het krachtigste identiteitsgevoel zou blijven voor zowel Walen als Vlamingen (H4). Exclusivisme is daadwerkelijk uitzonderlijk in onze resultaten, zoals bevestigd door de voormalige onderzoekers. Geen enkele Vlaamse respondent voelde zich enkel Vlaming en slechts 2% van de Walen voelden zich enkel Waal. Niettemin voelen 13% van de respondenten zich toch enkel Belg. Net zoals Jacquemain (2011), Billiet (2006), Van der Linden & Roets (2017) en Rimé (2015) dachten we dat de Vlaamse respondenten zich meer met hun sub-nationale identiteit zouden identificeren dan Walen. Daarentegen identificeerden Vlamingen zich hier heel weinig met hun sub-nationale identiteit. Onze derde hypothese (H3) wordt dus tegengesproken.

Bovendien dachten we dat een hoge identificatie met de Vlaams-nationale in-groep gepaard zou gaan met een grotere voorkeur voor (extreem-)rechtse partijen (H5). We zouden kunnen zeggen dat onze resultaten in deze richting gaan. Drie van de vijf Vlaamse respondenten die voor het Vlaams Belang zouden hebben gestemd, voelen zich meer Vlaming dan Belg. Voor hen zou hun hogere identificatie met de Vlaamse identiteit een zekere correlatie vertonen met hun politieke voorkeuren voor (extreem-)rechtse partijen. De rest van de partijen waarvoor er gestemd zou worden, zijn partijen die zich aan de zijde van het federalisme scharen om deze oplossing te behouden, met andere woorden de SPA, de Open VLD, GROEN en de CD&V. De Vlaamse leerlingen die deze partijen zouden kiezen, voelden zich ofwel evenveel Vlaming als Belg, ofwel meer Belg dan Vlaming. Het belang van België wordt voor hen uitgedrukt zowel in hun politieke voorkeuren als in hun dominante samenhorigheidsgevoel.

Als algemeen antwoord op de eerste sub-vraag *‘Op welke manier definiëren Vlamingen en Walen zich in term van identiteit. Met welke identiteiten identificeren ze zich het meest? Wat is hun dominante graad van identificatie?’* zouden we kunnen zeggen dat zowel de Waalse als de Vlaamse jongeren zich evenveel identificeren met hun nationale als met hun sub-nationale identiteit, de twee staan op gelijke voet. Hun dominante samenhorigheidsgevoel bestaat immers in een menging van de Belgische en de Waalse of Vlaamse identiteit die niet als concurrerend worden beschouwd maar als aanvullend. Naast

dit dominante identiteitsgevoel voelen ze zich meer Belg dan Waal of Vlaming. Het Belgische samenhorighedsgevoel maakt volledig deel uit van de identiteit van zowel Vlaamse als Waalse jongeren.

Daarna zijn de stereotypen waarvan jonge Walen en Vlamingen gebruik maken, geanalyseerd om de volgende vraag te beantwoorden: *Welke stereotypische adjectieven worden gebruikt door Waalse en Vlaamse jongeren om België en zijn organisatie te beschrijven?* Om een antwoord op die vraag te geven, hebben we een ranglijst geschapen van de tien adjectieven die het meest gebruikt worden door alle respondenten om de typische Waal, Vlaming en Belg te beschrijven.

De typische Vlaming is vooral beschreven als arrogant, hooghartig, verwaand en zich superieur voelend, wat overeenkomt met onze zesde hypothese. Walen hebben immers adjectieven gebruikt om hun visie van de Vlamingen als de ‘high-status’ groep te benadrukken. Vlamingen zijn ook als rijke mensen voorgesteld door de Waalse jongeren. We waren ervan overtuigd dat zulke adjectieven gebruikt zouden worden om de socio-economische superioriteit van Vlamingen te beschrijven (H6).

Bovendien zijn Vlamingen immers voorgesteld als nationalisten die de scheiding van het land wensen en die Walen haten. Onze hypothese (H9) wordt dus gedeeltelijk bevestigd: Vlamingen zijn volgens Walen nationalisten, maar adjectieven zoals ‘extremisten’ en ‘fascisten’ worden integendeel niet gebruikt.

Zoals verwacht (H16a), veroorzaakt het feit dat er in België geen persoonlijkheidsbeginsel gerespecteerd wordt problemen bij Walen: Walen hebben immers de nadruk gelegd op de onwil van Vlamingen om de Franse taal te spreken in hun eigen regio. Vlamingen eisen het gebruik van de Nederlandse taal op het Vlaamse gebied. Zoals in de historische achtergrond kan worden vastgesteld, hebben Vlamingen zo veel moeten bevechten om hun taal te verdedigen dat ze nu nors zijn bij het vooruitzicht van het spreken van de taal van de Andere. Ook al wordt dit fenomeen daadwerkelijk benadrukt, Vlamingen worden niet beschreven als ‘egoïstisch’, maar wel als ‘intolerante’ en ‘racistische’ Vlamingen (H10). Andere negatieve karaktertrekken worden gebruikt door Walen om de typische Vlaming voor te stellen zoals ‘strict, serieus en zonder humor’, ‘gesloten, koud en afstandelijk’ of ‘agressief, driftig en onaangenaam’. Deze karaktertrekken hadden we niet opgenomen in onze hypothesen hoewel het niet verrassend is aangezien Walen zichzelf over het algemeen stereotypisch beschouwen als open mensen.

In tegenstelling tot wat we verwachtten (H6), beschrijven Vlamingen zichzelf niet in termen van ‘eenvoudigheid’, ‘directheid’ of ‘eerlijkheid’ maar wel als ‘hardwerkend’,

‘slim’, ‘perfectionist’ en ‘georganiseerd’ (in overeenkomst met H7), wat bevestigd is door Waalse respondenten.

Zowel Walen als Vlamingen beschrijven Walen eerst en vooral als mensen die weinig georganiseerd zijn en Wallonië als een streek vol werkloze mensen. Bovendien voegen de Vlaamse respondenten eraan toe dat Walen luie mensen zijn die ‘relax’ en snel tevreden met het minimum zijn, wat overeenkomt met onze zevende hypothese (H7). Zoals eerder gezegd (zie 3.4.) moet het cliché van de ‘luie Waal’ met een korreltje zout worden genomen volgens Simons (2017) hoewel dit vooroordeel alomtegenwoordig is in de gedachten van de Vlamingen, en hier waarschijnlijk ook in die van de Walen. Niettemin lijkt deze stereotype echt verankerd te zijn in het Belgische collectieve geheugen.

De Waalse en de Vlaamse respondenten waren het allemaal eens met het feit dat Walen ‘open-minded, sociale, sympathieke, gastvrije, warme en familiale’ mensen zijn, evenals ‘echte feestgangers en bons vivants’ die ‘altijd goedgehumeurd en grappig’ zijn. Deze adjectieven kunnen grotendeels worden teruggevonden in onze hypotheses. We hadden immers verwacht dat Walen zichzelf als ‘open-minded’ zouden beschrijven, maar ook als ‘genereus’, ‘solidair’ en ‘gastvrij’ (H10).

Als algemeen antwoord op de tweede sub-vraag ‘*Welke stereotypische adjectieven worden gebruikt door Waalse en Vlaamse jongeren om België en zijn organisatie te beschrijven?*’ zouden we kunnen zeggen dat de stereotypen die in de voormalige onderzoeken voorgesteld zijn, identiek zijn aan de stereotypen die verspreid worden door de respondenten van dit onderzoek. De typische Belg, Waal en Vlaming worden allemaal op een heel stereotypische manier voorgesteld op basis van zowel positievere en valoriserende als negatievere en discriminerende adjectieven. Wat vooral opvallend is, is dat de beschrijving van de typische Belg en van de typische Waal bijna identiek zijn: werkloze en niet-georganiseerde mensen, levensgenieters die graag bier drinken en frietjes eten, warme, familiale, sympathieke, goedgehumeurde en grappige mensen die echte feestgangers zijn en ten slotte, patriotten die verliefd zijn op hun land (in tegenstelling tot nationalist en separatisten). Vlamingen worden op een heel verschillende manier voorgesteld: hardwerkende en slimme mensen die perfectionist en goed georganiseerd zijn maar die ook strikt, hooghartig, racist, zonder humor, koud, onaangenaam, afstandelijk en gesloten zijn. Dit kan zeker te wijten zijn aan het feit dat de steekproef vooral uit Waalse respondenten bestaat (75% van de respondenten). Hun mening heeft dus een grotere impact gehad op de meest terugkomende adjectieven die in de top 10 van de typische Belg terechtkomen. Aangezien de Vlaamse respondenten zich vrij veel identificeren met België (zie boven)

zouden deze resultaten niet te wijten zijn aan een desidentificatie van Vlamingen met typische Belgen.

De stereotypen die aanwezig waren in voormalige studies zijn in dit onderzoek voorgesteld zodat de respondenten de gelegenheid hebben gehad om deze stereotypen te bevestigen of te ontkrachten. *Welke stereotypische karaktertrekken komen het best overeen met de visie van jonge Vlamingen en Walen op zichzelf en op elkaar? Met welke van de stereotypen die voorgesteld zijn in voormalige studies gaan jonge Walen en Vlamingen helemaal (niet) akkoord?*

Laten we beginnen met het stereotype van de Walen die luiër zijn dan Vlamingen. Dit stereotype is sterk afgekeurd door zowel de Waalse als de Vlaamse respondenten, wat tegenstrijdig is met de resultaten van de vorige sub-vraag aangezien de Vlaamse respondenten adjectieven zoals ‘lui, snel tevreden met het minimum en relax’ hadden gebruikt om de typische Waal te beschrijven. De respondenten moesten ook besluit nemen over de stelling volgens welke Vlamingen meer werkten dan Walen, een stereotype dat afgekeurd blijft door zowel Walen als Vlamingen, wat ook vreemd is aangezien Vlamingen als hardwerkende mensen werden voorgesteld in de resultaten van de vorige sub-vraag, een adjectief dat niet gebruikt is om de typische Waal te beschrijven. Daarentegen wordt het stereotype van de Vlamingen die meer veeleisend zijn dan de Walen goedgekeurd door alle Waalse groepen, wat overeenkomt met de adjectieven die gebruikt worden om de typische Vlaming te beschrijven. Vlamingen zijn immers voorgesteld als echte perfectionisten. Niettemin zijn die laatste resultaten niet consistent met de resultaten van het volgende stereotype: alle groepen respondenten (zelfs de Vlaamse) waren het immers oneens met de stelling volgens welke Vlamingen nauwkeuriger en zorgvuldiger dan Walen zijn hoewel ze het adjectief ‘perfectionist’ gebruiken om het portret van de typische Vlaming uit te dragen.

Een ander stereotype dat geanalyseerd moest worden is dat volgens welke Walen geen enkele moeite doen om Nederlands te leren. In onze hypothesen dachten we dat Walen zouden worden beschreven als mensen die geen enkele moeite doen om de taal van de andere gemeenschap te leren (H16b). De Waalse leerlingen die het Nederlands helemaal niet leren (de ALM1 groepen), zijn de enige groepen die dit stereotype hebben goedgekeurd. Alle andere groepen (zelfs Vlamingen) zijn niet akkoord gegaan met deze stelling, wat tegenstrijdig is met de resultaten van De Keere (2011) en dus ook met onze verwachtingen.

Het stereotype van de Vlamingen die minder sympathiek dan Walen zouden zijn, is goedgekeurd door de helft van de respondenten. De twee groepen die helemaal niet akkoord gingen met dit stereotype zijn de Vlaamse jongeren uit Aarschot en de ALM1 jongeren uit

Hannut. Deze resultaten zijn niet verrassend aangezien ze met de stereotypen die over het algemeen aanwezig zijn in het collectieve geheugen van de Walen overeenkomen. Op dezelfde manier is de meerderheid van de respondenten (behalve de Vlaamse jongeren en de ALM1 groep uit Hannut) akkoord gegaan met het feit dat Walen socialer zijn dan Vlamingen. Bovendien worden Vlamingen stereotypisch voorgesteld als mensen die weinig kussen geven door alle groepen. Deze twee stereotypen gaan in dezelfde richting als onze hypothesen. We waren er immers van overtuigd dat Vlamingen als gesloten mensen zouden worden voorgesteld in tegenstelling tot de open en gastvrije Walen (H10). Op dezelfde manier is de meerderheid van de Waalse respondenten (behalve de ALM1 groep uit Hannut) akkoord gegaan met het stereotype van de Walen die echte feestgangers zijn in tegenstelling tot Vlamingen. Daarentegen hebben de Vlaamse respondenten dit stereotype afgekeurd. Al deze resultaten komen overeen met de top 10 van de adjectieven die het meest gebruikt worden om de typische Waal (sociaal, echte feestganger, sympathiek, gastvrij, warm en familiaal) en de typische Vlaming (serieus, zonder humor, onaangenaam, koud, afstandelijk en gesloten) te beschrijven. We moeten natuurlijk niet vergeten dat deze adjectieven vooral de mening van de Waalse respondenten aantonen aangezien ze 75% van onze steekproef vertegenwoordigen.

Bovendien moesten de respondenten het stereotype van de tolerantere en meer ruimdenkende Walen analyseren. De resultaten hebben hetzelfde schema gevolgd als dat van de statistieken die voor de racistische Vlamingen zijn gevonden. De twee stereotypen zijn goedgekeurd door alle Waalse groepen en ze worden afgekeurd door de Vlaamse respondenten. Deze resultaten bevestigen onze hypothesen (H9 en H10) en ook de adjectieven die gebruikt zijn om de typische Walen (open-minded) en de typische Vlamingen (racisten en nationalistes die Walen haten) te beschrijven. Nog eens moeten deze resultaten met een korreltje zout worden genomen aangezien ze vooral het standpunt van de Waalse respondenten vertegenwoordigen.

Volgens ons ging het belang van de monarchie in België zowel door Walen als Vlamingen gedevalueerd worden (H12) in tegenstelling tot wat Billiet in 2003 verklaarde. Uit zijn onderzoek had gebleken dat de steun voor de monarchie nogal heel groot in Wallonië was (71%) maar wat lager in Vlaanderen (52,7%). Waarschijnlijk is deze steun gedaald aangezien alle groepen respondenten het niet eens zijn geweest met het feit dat Walen echte royalisten zijn en ze zijn allemaal akkoord gegaan met het feit dat Vlamingen niet veel van de monarchie houden.

Als algemeen antwoord op de derde sub-vraag ‘*Welke stereotypische karaktertrekken komen het best overeen met de visie van jonge Vlamingen en Walen op zichzelf en op elkaar? Met welke van de stereotypen die voorgesteld zijn in voormalige studies gaan jonge Walen en Vlamingen helemaal (niet) akkoord?*’ zouden we kunnen zeggen dat de volgende stereotypen goedgekeurd zijn door alle groepen respondenten:

- Vlamingen zijn meer veeleisend dan Walen.
- Vlamingen zijn mensen die weinig kussen geven.

In tegenstelling daartoe worden de volgende stereotypen afgekeurd door alle groepen respondenten:

- Walen zijn luiër dan Vlamingen.
- Vlamingen werken meer dan Walen.
- Vlamingen zijn nauwkeuriger en zorgvuldiger dan Walen.
- Walen doen geen enkele moeite om het Nederlands te leren.
- Walen zijn echte royalisten.
- Vlamingen houden niet veel van de monarchie.

De rest van de stereotypen zijn goedgekeurd door de meerderheid van de Waalse respondenten maar niet door de Vlaamse jongeren:

- Vlamingen zijn minder sympathiek dan Walen.
- Walen zijn echte feestgangers in tegenstelling tot Vlamingen.
- Walen zijn toleranter en meer ruimdenkend.
- Vlamingen zijn racistischer dan Walen.

Deze resultaten botsen soms met de adjectieven die gebruikt zijn om de typische Vlaming, Waal en Belg te beschrijven. De antwoorden op deze meer gesloten vragen maken het duidelijk dat de Vlaamse jongeren eigenlijk een positiever beeld van de Walen hebben dan zou kunnen worden verwacht. Over het algemeen hebben Walen immers het stereotypische idee dat Vlamingen hen ‘haten’. Daarentegen worden bijna alle negatieve stereotypen in verband met Walen hier afgekeurd door Vlamingen (bv: het feit dat Walen luiër zijn, dat ze minder nauwkeurig en zorgvuldig zijn, dat ze geen enkele moeite doen om het Nederlands te leren...). In tegenstelling daartoe worden bijna alle negatieve stereotypen in verband met Vlamingen goedgekeurd door Walen (maar natuurlijk niet door Vlamingen) zoals bijvoorbeeld het feit dat Vlamingen minder sympathiek zijn dan Walen, dat ze geen feestgangers zijn, dat ze minder tolerant en minder ruimdenkend zijn en dat ze racistischer zijn. Op basis van deze twee centrale conclusies zouden we kunnen denken dat Vlaamse jongeren een betere perceptie van Walen hebben dan het tegenovergestelde.

De visie van de jongeren op de tegenwoordige organisatie van het land is ook bestudeerd. Een antwoord op de volgende vraag moest worden gevonden: *Wat zijn de voor-*

en nadelen van het leven in een meertalig en multicultureel land zoals België volgens jonge Walen en Vlamingen? Wat denken ze van de tegenwoordige organisatie van hun land?

In onze hypothesen zijn we er eerst van uitgegaan dat het leven in een multicultureel land zoals België zowel als een pluspunt of als een nadeel zou kunnen worden beschouwd. De Belgische culturele diversiteit kan als een rijkdom maar ook als een bedreiging worden gezien, vooral door Vlamingen aangezien ze een historische strijd hebben moeten voeren om hun culturele erfgoed te behouden (Meeusen e.a. 2017: 56). Net zoals Meuleman (2017) dachten we dat Walen die culturele diversiteit zouden moeten beschouwen als een rijkdom aangezien ze stereotypisch ‘toleranter’ en ‘open-minded’ zijn (H15).

Uit de resultaten blijkt dat een heel groot aantal respondenten (zowel Walen als Vlamingen) de nadruk hebben gelegd op het feit dat de culturele diversiteit en de gevarieerde levensstijlen die in België aanwezig zijn een rijkdom waren. De Waalse respondenten voegen eraan toe dat dit leven in een multicultureel land zoals België hen in staat stelt om een diversiteit van standpunten en gewoontes beter te aanvaarden, om meer open-minded en toleranter te zijn ten opzichte van mensen of gedragingen die verschillend zijn. Bovendien vinden de Vlaamse respondenten dat Walen en Vlamingen elkaar aanvullen met hun verschillende culturen en op die manier kunnen ze veel van elkaar leren. Naast deze voordelen worden er verschillende nadelen ook benadrukt zoals het feit dat de bewoners van een multicultureel land er moeilijk in slagen het eens met elkaar te worden wegens hun afwijkende mentaliteiten en standpunten. Dit kan tot politieke conflicten, spanningen en zelfs segregatie leiden tussen de gemeenschappen en de bewoners van een multicultureel land die tot tegenstrijdige clans zouden kunnen behoren.

In onze hypothesen zijn we ervan uitgegaan dat de meertaligheid van ons land zowel als een rijkdom als een obstakel zou kunnen worden beschouwd. Enerzijds zouden Vlamingen bang kunnen zijn voor de tweetaligheid van het hele land aangezien ze een jarenlange strijd hebben gevoerd om hun taal te verdedigen. Anderzijds bekritisieren Vlamingen vaak het feit dat weinig Walen het vermogen hebben om het Nederlands te spreken. Op die manier hebben we ervoor gepleit dat de tweetaligheid van het land niet alleen een bedreiging maar ook een oplossing voor hen zou kunnen zijn (H16). Zonder verrassing beschouwen zowel Walen als Vlamingen dat het in een meertalig land gemakkelijker is om van kindsbeen af meerdere talen te beheersen, wat in de toekomst meer gelegenheden kan geven om een beroep overal in België te vinden. Volgens de meerderheid van de respondenten bestaat het grootste nadeel van ons meertalige land in het feit dat het een taalbarrière veroorzaakt tussen Walen en Vlamingen die met elkaar moeilijk kunnen

communiceren, vooral als een deel van het land geen moeite doet om de taal van de Andere te leren. Deze laatste nauwkeurigheid is vooral toegevoegd door de Vlaamse respondenten, wat bevestigt dat Walen soms gezien worden als mensen die minder moeite doen om het Nederlands te leren hoewel het tegenstrijdig is met de antwoorden die we hebben gekregen tijdens de analyse van het stereotype ‘Walen doen geen enkele moeite om het Nederlands te leren’.

Volgens ons kon het feit dat Vlamingen en Walen simpelweg ‘te’ verschillend zijn van elkaar en tegenstrijdige levensstijlen en culturen hebben ook worden vermeld in de nadelen van zowel Walen als Vlamingen (H8 + H15) net zoals De Keere (2011) het heeft vastgesteld in zijn verzamelde getuigenissen (p. 42). Hun verschillen in standpunten en mentaliteit en de daaruit voortvloeiende problemen zijn wel benadrukt. Deze hypothese is ook bevestigd door een volgende stelling waarover de respondenten hun mening moesten geven: ‘Van Vlamingen en Walen wordt vaak gezegd dat ze verschillend zijn. Wat is uw inschatting daarvan? Hoe groot is volgens u het verschil tussen Vlamingen en Walen?’. Alle groepen respondenten zijn, zoals verwacht, akkoord gegaan met die stelling.

Zoals verklaard in onze hypothesen heeft de bedreiging van de economie over het algemeen een grote invloed op de mening van Vlamingen over hun ideale toekomstbeeld van België. Om hun economische welvaart te behouden, zouden ze meer geneigd zijn om verdere hervormingen van de staat te aanvaarden. Dat ‘kille geldflamingantisme’ zou tot de scheiding van België kunnen leiden (Van Istendael 2015: 288). Jonge Vlamingen zijn volgens ons te jong om de Walen als een bedreiging voor hun economie te beschouwen of als een vertraging voor hun economische dynamiek in tegenstelling tot wat Meuleman (2017) beschrijft bij oudere Vlamingen (p. 79). Daarom verwachtten we (H17b) dat ze geen scheiding van België wensen. In overeenstemming met Meeusen e.a. 2017 verwachtten we ook dat de Walen geen voorstanders waren van de scheiding van hun land (H17a) aangezien ze stereotypisch bang zijn voor de separatistische Vlaamse partijen. Van der Linden en Roets (2017) hebben immers verklaard dat Bart de Wever de Waalse vrees dat België uiteindelijk zou splitsen, belichaamt (p. 3). Bovendien bestaan er geen echte separatistische bewegingen in Wallonië. Deze twee hypothesen (H17a en H17b) zijn in ons onderzoek bevestigd. Als ze gevraagd worden of Vlamingen en Walen van elkaar zouden kunnen scheiden indien België als een huwelijk wordt beschouwd, geven alle groepen respondenten er een negatief antwoord op. De twee gemeenschappen mogen volgens Waalse en Vlaamse jongeren niet van elkaar scheiden.

Op dezelfde manier gingen ze akkoord met het feit dat een betere communicatie de spanningen tussen Vlamingen en Walen zou verminderen indien België met een liefdespaar wordt vergeleken. Dit komt overeen met onze verwachtingen (H14) en met het onderzoek van Euwema en Verbeke (2009) waarin er verklaard wordt dat de scheiding van de mediakanalen (die allemaal eentalig zijn) tussen Wallonië en Vlaanderen een zekere segregatie tussen de twee bevolkingen veroorzaakt, wat het conflict escaleert. Als er tweetalige mediakanalen bestonden om een nationale identiteit te kunnen promoten, zou er meer communicatie en dus minder scheiding bestaan tussen Walen en Vlamingen, wat de spanningen waarschijnlijk zou kunnen verminderen volgens onze jonge respondenten.

Als algemeen antwoord op de vierde sub-vraag *‘Wat zijn de voor- en nadelen van het leven in een meertalig en multicultureel land zoals België volgens jonge Walen en Vlamingen? Wat denken ze van de tegenwoordige organisatie van hun land?’* zouden we kunnen zeggen dat het leven in het meertalige en multiculturele België zowel positief als negatief wordt ervaren door Vlaamse en Waalse respondenten. Volgens ons hebben de gevonden voordelen te maken met een utopische visie waarop België zou moeten lijken in tegenstelling tot de voorgestelde nadelen die meer op de werkelijkheid van de toestand in ons land lijken. De Waalse en de Vlaamse jonge respondenten lijken deze multiculturaliteit te willen aanvaarden maar in de praktijk is het volgens hen moeilijker omdat hun grote verschillen in culturen, talen, mentaliteiten en standpunten veel spanningen en onbegrip veroorzaken. Ondanks deze verschillen wensen zowel de Vlaamse als de Waalse jongeren geen scheiding van hun land. De twee gemeenschappen denken ook dat een betere communicatie tussen Walen en Vlamingen de spanningen in België zal verminderen. Deze antwoorden zouden hoop kunnen bieden voor de toekomst van het land en ze zouden kunnen worden geassocieerd met een nogal mooie perceptie van België.

Om een beter inzicht te krijgen op de perceptie van Walen en Vlamingen, heeft dit onderzoek geprobeerd de visie van deze respondenten over de (ideale) toekomst van hun land af te bakenen. De sub-vraag was *‘Waarop lijkt het ideale toekomstbeeld van België volgens Walen en Vlamingen? Zijn ze voorstanders van het separatisme, het confederalisme, het federalisme of van het herstellen van de unitaire Belgische staat?’*.

Om die vraag te beantwoorden hebben we eerst gevraagd hoe het wenselijk was dat Walen en Vlamingen in één enkel land samenleven. Alle groepen respondenten hebben een heel hoge score toegekend aan die vraag. Met een gemiddelde van 7,2 op 10 denken ze dat Walen en Vlamingen daadwerkelijk in één enkel land moeten samenleven, wat overeenkomt met onze verwachtingen (H17a en H17b) evenals met de antwoorden op de vorige vragen.

Vervolgens moesten de leerlingen een keuze maken tussen verschillende mogelijke scenario's in verband met de toekomst van hun land door hun ideale scenario te selecteren. Het meest gekozen scenario was de herstelling van de unitaire Belgische staat. Verder kwam het scenario van de federale staat met meer bevoegdheden voor de gewesten en de gemeenschappen (in tweede positie voor de Waalse respondenten in tegenstelling tot de Vlaamse respondenten die als tweede keuze het behoud van de tegenwoordige situatie hebben gekozen). De splitsing van België is bijna nooit gekozen door zowel Waalse als Vlaamse respondenten. Aangezien Walen op meer solidariteit tussen Walen en Vlamingen in de voormalige onderzoeken hoopten (bijvoorbeeld in dat van Meeusen e.a. 2017), dachten we dat hun ideale toekomstbeeld van België de beschrijving van een unitaire Belgische staat zou zijn geweest. De resultaten op die vraag bevestigen deze hypothese (H17a). Zoals eerder gezegd, verwachtten we ook dat Vlamingen geen scheiding van België wensten, wat ook bevestigd is. Niettemin dachten we dat ze de federale staat zouden willen behouden maar met meer kracht voor de gefedereerde entiteiten (H17b). Het idee van het confederalisme leek immers heel aantrekkelijk te zijn voor Vlamingen die in groten getale voor de N-VA stemmen. Niettemin gaan onze resultaten in de tegenovergestelde richting. De Vlaamse respondenten hebben het scenario van de hervormde federale staat heel weinig gekozen. In plaats ervan hebben ze een voorkeur gehad voor de scenario's van de unitaire Belgische staat of voor het behoud van de tegenwoordige situatie. Nooit hebben ze de scheiding van het land gekozen. Slechts drie van de 28 Vlaamse leerlingen hebben de meest 'confederalistische' oplossing gekozen. De resultaten van de Vlaamse jongeren geven ons een veel positiever toekomstbeeld van België dan verwacht. In de voormalige onderzoeken was het aantal separatistische Vlamingen ook nogal laag maar nooit was het nul. Hier wordt bevestigd dat Vlaamse jongeren eigenlijk geen voorstanders zijn van het separatisme maar dat het waarschijnlijk een vooropgezet idee van de Walen is. Blijkbaar hebben het verleden en het collectieve geheugen van slachtofferschap geen impact meer op hun tegenwoordige perceptie van België, wat in dezelfde richting gaat als de resultaten van Rimé (2015) en als onze verwachtingen (H18). Hier zijn de Walen degenen die een confederalistische oplossing overwegen, na de herstelling van de unitaire Belgische staat.

Daarna wilden we checken of er verbanden bestonden tussen de politieke voorkeuren van de respondenten en hun ideale toekomstbeeld van België. Volgens Meeusen (e.a. 2017) zouden de anti-Waalse vooroordelen van de Vlamingen een grote invloed hebben op hun stemgedrag (p. 67). De Vlaamse leerlingen die voor het Vlaams Belang hebben gestemd, zouden dus meer geneigd zijn om anti-Waalse gevoelens te hebben. Op die manier zou het

ideale toekomstbeeld van zulke Vlaamse jongeren Wallonië excluderen. In tegenstelling met de resultaten van voormalige onderzoeken wordt dit verband niet bevestigd. De Vlaamse leerlingen die voor het extreemrechtse partij ‘Vlaams belang’ zouden stemmen hebben ofwel de herstelling van de Belgische unitaire staat gekozen, ofwel hadden ze geen mening over hun ideale toekomstbeeld. Hun keuze voor het Vlaams Belang heeft dus a priori weinig te maken met een zogenaamde ‘haat’ tegen Walen. Niettemin moet herinnerd worden dat onze steekproef meer beperkt is dan die van voormalige onderzoeken, wat een impact op onze resultaten zou kunnen hebben. In Wallonië hebben we gezien dat anti-Vlaamse gevoelens daarentegen niet gemobiliseerd worden als Walen een keuze moeten maken tussen Waalse partijen (Meeusen e.a. 2017: 57). Dit kunnen we ook bevestigen. De Waalse respondenten die de scheiding van België wensen, zouden voor allerlei verschillende Waalse partijen stemmen. Geen enkele partij wordt in dit geval meer gekozen dan een andere. Zoals verwacht bestaan de MR, ECOLO en de CDH in partijen die zich aan de zijde van het federalisme scharen en die dus geen scheiding van België wensen. In deze categorie kunnen bijna alle Waalse partijen worden teruggevonden. De PS is normaal gezien ook een lid van deze categorie. Hier zouden een kwart van de leerlingen die voor de PS zouden stemmen voor de scheiding van het land kiezen, wat onverwacht is. Dit zou kunnen verklaard worden door het feit dat de anti-Vlaamse gevoelens van de Walen weinig verband met hun politieke voorkeuren hebben aangezien er in Wallonië geen partijen bestaan die de scheiding van het land promoveren.

We hebben ons ook afgevraagd of het dominante samenhorigheidsgevoel van de respondenten gelinkt was aan hun ideale toekomstbeeld van België. In onze hypothesen zijn we ervan uitgegaan dat een hoge identificatie met de Vlaams-nationale in-groep gepaard ging met sterke anti-Waalse attitudes (Duriez 2013: 471). Op die manier zouden jongeren die zich sterk met hun Vlaamse identiteit identificeren vaker voorstanders moeten zijn van de opsplitsing van België (H5). Voor de Waalse respondenten zou een disidentificatie met België gepaard moeten gaan met percepties van ernstige conflicten tussen de twee taalgroepen en aanvragen om de federale staat in onafhankelijke regio’s op te splitsen (H6) (Van der Linden & Roets 2017: 7). De resultaten op die vraag zijn zo tegenstrijdig dat ze onze hypothese niet kunnen bevestigen. De Waalse leerlingen die zich evenveel Waal als Belg voelden of de Vlaamse leerlingen die zich evenveel Vlaming als Belg voelden, pleitten er vaak voor dat de unitaire Belgische staat hersteld moest worden. Tot dan toe gaan de resultaten in de richting van onze hypothesen. Niettemin hadden de Vlaamse jongeren die zich meer Vlaming dan Belg voelden geen ideaal toekomstbeeld van België vermeld.

Daarom kan H5 niet worden gecheckt. Bovendien dacht de meerderheid van de leerlingen die zich meer Waal dan Belg voelden dat de unitaire Belgische staat hersteld moest worden, wat onze zesde hypothese (H6) ontkent.

Om het onderzoek te beëindigen, is er gevraagd of het leren van de taal van de andere gemeenschap belangrijk was voor de respondenten, voor hun toekomstige leven. Net zoals de Keere (2011) waren we in onze hypothesen ervan overtuigd dat de meerderheid van de respondenten België liefst als tweetalig land willen zien voortbestaan (p. 29) (H16). Daarentegen hebben we gezien dat er een stereotype bestond volgens welke Walen geen enkele moeite zouden doen om het Nederlands te leren (H16b). We hebben al aangetoond dat de meerderheid van de respondenten uiteindelijk niet akkoord gingen met dit laatste stereotype. Niettemin zouden er toch verschillen moeten zijn tussen twee types Walen: de Waalse respondenten die het Nederlands als eerste vreemde taal leren (de NLM1 groepen), zouden volgens ons meer geneigd moeten zijn om het Nederlands te beschouwen als belangrijk voor hun toekomstige leven (H21a) in tegenstelling tot de Waalse respondenten die het Nederlands helemaal niet hebben gekozen en die dus het Nederlands zouden kunnen beschouwen als nutteloos (H21b). Op basis van de resultaten hebben we vastgesteld dat deze indrukken accuraat waren. De meerderheid van de respondenten (vier van de zes groepen respondenten) hebben bevestigd dat het vrij belangrijk was om de taal van de andere gemeenschap te leren (de hoogste scores zijn toegekend door de NLM1 groepen uit Hannut en Vielsalm). De twee groepen die het leren van het Nederlands niet belangrijk vinden, zijn de ALM1 groepen uit Hannut en Gosselies. Onze hypothesen (H16, H21a en b) worden dus bevestigd door deze resultaten.

Laten we deze discussie beëindigen met de analyse van de algemenere hypothesen die we hadden geformuleerd. Volgens Rimé (2015) en ons zouden de jongere generaties Vlamingen minder afstandelijke houdingen aannemen tegenover de andere gemeenschap en ze zouden ook minder steun manifesteren aan de radicale scheiding van het land (p. 529).

De resultaten van onze Vlaamse respondenten bevestigen immers deze overtuigingen (H18). De Vlaamse jongeren hebben immers een vrij positieve perceptie van België en van de Walen vertoond in hun antwoorden. De slechte vooroordelen in verband met Wallonië hebben ze vaker ontkend. De meerderheid van hen voelt zich evenveel Vlaming als Belg. We hebben weinig (of geen) nationalistische gevoelens ontmoet in hun getuigenissen. Hun ideale toekomstbeeld van België was vaker gericht op een unitaire Belgische staat.

We dachten ook dat de ligging van de scholen (en dus de woonplaats van de respondenten) een invloed zou hebben op de antwoorden van de Waalse respondenten. De respondenten die dichterbij de taalgrens wonen (Hannut), moesten immers een positievere perceptie van de Vlamingen hebben aangezien ze elkaar normaal gezien meer kennen wegens hun gemakkelijke en dichtere contacten (H19a) in tegenstelling tot de Waalse jongeren die aan de andere kant van het land wonen (Vielsalm) en die dus een grotere afstand met Vlamingen zouden moeten vertonen. Deze Ardenners zouden de Vlamingen kunnen beschouwen als ‘buitenlandse’ of onbekende toeristen die slechts op vakantie in hun streek komen maar die geen echte compatriotten zijn (H19b). Bovendien dachten we dat de Waalse leerlingen die het Nederlands als LM1 leren een betere perceptie van de Vlamingen en van België zouden hebben dan leerlingen die het Nederlands helemaal niet hebben gekozen (H20). In praktijk is het ingewikkeld om deze groepen Waalse respondenten te vergelijken. Soms delen de groepen die dezelfde talen leren, dezelfde mening (bijvoorbeeld vinden de ALM1 groepen uit Gosselies en Hannut dat Walen en Vlamingen licht verschillend zijn van elkaar in tegenstelling tot de NLM1 groepen uit Gosselies en Vielsalm die ervan overtuigd zijn dat de twee taalgroepen heel verschillend zijn) en op andere momenten hebben de groepen die dezelfde talen leren tegenstrijdige meningen (bijvoorbeeld denkt de NLM1 groep uit Gosselies dat Vlamingen racistischer zijn dan Walen in tegenstelling tot de NLM1 groep uit Vielsalm). Hetzelfde geldt voor groepen die in dezelfde school zijn ingeschreven. Soms delen ze dezelfde mening (bijvoorbeeld denken de twee groepen uit Gosselies dat Vlamingen meer veeleisend zijn dan Walen) en soms gaan ze helemaal niet akkoord met elkaar (bijvoorbeeld gaan de ALM1 respondenten uit Hannut het meest akkoord met het feit dat Walen en Vlamingen van elkaar kunnen scheiden in tegenstelling tot de NLM1 respondenten uit Hannut die het helemaal niet eens zijn met deze stelling). Voor deze laatste hypothesen (H18, H19 en H20) mogen we ons dus niet uitspreken.

Om deze drie laatste hypothesen te checken zouden we meer klasgroepen moeten ondervragen, meer leerlingen binnen eenzelfde school (om het verband tussen hun antwoorden en hun woonplaats te onderzoeken) en meer leerlingen die dezelfde taal leren (meer NLM1 en ALM1 klasgroepen binnen eenzelfde school om gemakkelijker te kunnen bepalen of het leren van het Nederlands als eerste vreemde taal echt een impact heeft op de perceptie van België van de Waalse respondenten). Bredere steekproeven zouden de representativiteit van de populatie en de generaliseerbaarheid van de resultaten kunnen versterken.

We kunnen slechts een duidelijk verschil maken tussen de meningen van de Waalse en de Vlaamse jongeren aangezien hun antwoorden sterk van hun taalgemeenschap afhangen. De Vlaamse jongeren lijken een betere perceptie van België te hebben dan hun Waalse compatriotten, wat verrassend is in het licht van de vooropgezette ideeën die we vaak hebben over het feit dat ‘alle Vlamingen separatisten zijn aangezien ze Walen haten’. De resultaten van de Waalse groepen vertonen geen pessimistische perceptie van België en van zijn toekomst maar ze geven toch een minder positieve visie op de Vlamingen. De Waalse respondenten zijn immers vaak akkoord gegaan met de stereotypen die de Vlamingen denigreerden en ze hebben vrij negatieve adjectieven gebruikt om de typische Vlamingen te beschrijven. Misschien zijn deze negatievere attitudes van de Walen ten opzichte van de Vlamingen te wijten aan de invloed van de politici en vooral van de media die het conflict zouden kunnen versterken door deze vooropgezette ideeën over Vlamingen uit te zenden. De media en de politici zouden gedeeltelijk verantwoordelijk zijn voor de spanningen tussen Walen en Vlamingen door te laten geloven dat de ‘kloof’ tussen hen onoverbrugbaar is.

8. CONCLUSIE

De doelstelling van dit onderzoek was om na te gaan ***waarop de perceptie van België door jonge Walen (NLM1 en ALM1) en Vlamingen (FLM1) leek in 2020***. Tot slot zouden we kunnen zeggen dat de resultaten van ons onderzoek eigenlijk een paar relevante antwoorden op deze vraag hebben geleverd zoals het feit dat de perceptie van de Vlamingen tegenover de Walen en België minder pessimistisch en minder bevooroordeeld lijkt te zijn dan die van de Walen tegenover hun land en hun Vlaamse compatriotten. Op basis van de open vragen hebben we ook kunnen vaststellen dat de stereotypen over typische Walen, Vlamingen en Belgen alomtegenwoordig waren in de gedachten van de respondenten. Ondanks deze vooroordelen die soms een negatiever beeld van de Ander geven, blijft het ideale toekomstbeeld van ons land vrij optimistisch bij bijna alle respondenten. Volgens de resultaten van ons onderzoek zou België nog enkele mooie jaren in het vooruitzicht moeten hebben (als er slechts rekening wordt gehouden met de mening van de inwoners en niet met die van de politici).

De liggingen van de scholen van de Waalse respondenten veroorzaken geen duidelijk verschil tussen de resultaten van de Waalse respondenten. Op dezelfde manier hebben we

de invloed van het leren van het Nederlands op de perceptie van Vlaanderen bij Waalse jongeren niet kunnen controleren. Uit het onderzoek bleek immers dat de leerlingen die het Nederlands leren niet meer geneigd waren om een positievere perceptie van Vlaanderen en van België aan te tonen dan de Waalse leerlingen die het Nederlands helemaal niet leren en die dus bijna geen contacten hebben met de Vlaamse cultuur.

Niettemin moet herinnerd worden dat onze steekproef meer beperkt is dan die van voormalige onderzoeken (door gebrek aan tijd en geld), wat een impact op onze resultaten zou kunnen hebben. In verdere studies zou de nadruk moeten worden gelegd op het vinden van evenwichtige doelpublieken met evenveel Vlaamse als Waalse respondenten. Bovendien zou het verschil in perceptie tussen leerders of niet van het Frans (FLM1 en ALM1) in Vlaanderen moeten worden geanalyseerd en dit ook in 3 verschillende regio's, bijvoorbeeld Antwerpen, de Belgische kust en dichtbij de taalgrens, zoals oorspronkelijk uitgestippeld. Op die manier zouden we kunnen bepalen of de woonplaats van de Vlaamse respondenten een invloed heeft op hun antwoorden.

Als slotwoord zouden enkele oplossingen en maatregelen kunnen worden genomen om de communautaire spanningen in ons land te verminderen.

Eerst moeten we voorzichtig zijn met onze neiging om identiteiten te 'essentialiseren' aangezien identiteiten contingente en veranderende constructies zijn (Jacquemain 2011: 2). Alle individuen hebben meerdere identiteiten die naargelang het context variëren (zie 2.3.). Als Belgen, Walen en Vlamingen zijn we dus op sommige vlakken allemaal verschillend en op andere vlakken lijken we meer op elkaar dan gedacht, niet alleen binnen maar zelfs buiten een gemeenschap.

De crisis kan ook gedeeltelijk worden verklaard door de afwijkende en soms tegenstrijdige herinneringen die elke gemeenschap over het verleden heeft. Zonder te proberen de visie van het verleden van de andere gemeenschap te begrijpen, is het niet mogelijk om zich een gezamenlijke toekomst voor te stellen: 'recognition of shared past suffering can improve intergroup attitudes and lead to reconciliation between Flemings and French-speakers provided that intergroup trust is present' (Van der Linden & Roets 2017: 5-6). Onze herinneringen zijn flexibel en kneedbaar en ze kunnen dus worden gewijzigd. Als we aan onze huidige attitudes tegenover de Andere positief werken, zullen onze herinneringen en ons collectieve geheugen aangepast worden aan onze positievere huidige werkelijkheid om aan onze nieuwe attitudes te voldoen (Luminet & Rossoux 2012). Op die manier zouden we een positievere collectieve perceptie van de andere taalgemeenschap ontwikkelen. Bijvoorbeeld zouden de Walen zich van bepaalde vooropgezette ideeën

moeten ontdoen zoals het feit dat alle Vlamingen ‘flaminganten’ zijn, of het feit dat het leren van het Nederlands op school helemaal niet nuttig is, het feit dat de Vlaamse cultuur lelijk en vulgair is of dat een amnestie onbespreekbaar en onaanvaardbaar is. Deze attitudes versterken de woede en de wrok van de Vlamingen en zouden het aantal nationalistische stemmen dus ook kunnen verhogen.

De politici en de media lijken de nadruk te leggen op de verschillen die Walen en Vlamingen van elkaar scheiden. Ze versterken de al bestaande segregatie die tussen beide gemeenschappen bestaat. De stereotypen die ze verspreiden, scheppen afstand tussen Walen

en Vlamingen en zorgen ervoor dat de kloof ³⁴ tussen hen onoverbrugbaar lijkt te zijn. Beide gemeenschappen moeten zich bewust worden van hun stereotypen over de Andere. Alle Belgen moeten hun negatieve vooroordelen in twijfel trekken. De focus moet niet worden gelegd op wat Vlamingen en Walen van elkaar scheidt maar op wat deze Belgen met elkaar verenigt.

³⁴ Cartoon 'Le fossé se creuse en Belgique' - Oli (18 février 2020) <<https://www.humeurs.be/2020/02/le-fosse-se-creuse-en-belgique/>>

BIBLIOGRAFIE

Boeken:

Keere, Kobe de, Marc Elchardus en Olivier Servais, *Eén land / Twee talen: België uit het leven gegrepen*. Tielt: Lannoo Campus, 2011.

Istendael, Geert van, *Het Belgisch labyrint*. Olympus, 2015.

Leerssen, Joep, *Nationalisme*. Amsterdam: Elementaire Deeltjes, 2015.

Leyens, J.-P., V. Yzerbyt en G. Schadron, *Stéréotypes et cognition sociale*. Sprimont: Mardaga, 1996.

Artikels in bundel:

Vos, Louis, 'Van Belgische naar Vlaamse identiteit. Een historisch overzicht.', in: Paul Gillaerts, Hilde van Belle en Luc Ravier (red.), *Vlaamse identiteit: mythe én werkelijkheid*. Leuven: Acco, 2002, pp. 11-21.

Artikels in tijdschrift:

Billiet, Jaak, Bart Maddens, André-Paul Frogner, 'Does Belgium (Still) Exist? Differences in Political Culture between Flemings and Walloons', in: *West European Politics* 29, nr. 5 (2006), pp. 912-932.

Boyer, Henri, 'Stéréotype, emblème, mythe. Sémiotisation médiatique et figement représentationnel.', in: *Mots. Les langages du politique* 88 (2008), pp. 99-113.

Dassargues, Alix, Julien Perrez en Min Reuchamps, 'Les relations entre langue et politique en Belgique : linguistiques ou communautaires ?' in: *Revue Internationale de Politique Comparée* 21, nr. 4 (2014), pp. 105-128.

- Duriez, Bart, Arjan Reijerse, Koen Luyckx, Norbert Vanbeselaere en Joke Meeus, 'Which national group will I identify myself with? The role of preferred and perceived identity representations.', in: *Nations and Nationalism* 19, nr. 3 (2013), pp. 456-474.
- Euwema, M. en A. Verbeke, 'Negative and positive roles of media in the Belgian conflict: A model for de-escalation.', in: *Marquette Law Review* 93, nr. 1 (2009), pp. 139-171.
- Fabre, Elodie, 'Belgian Federalism in a comparative perspective.', in: *VIVES discussion paper* 5 (2009), pp. 1-18.
- Jacquemain, M., P. Italiano, D. Deflandre en F. Héselmans, 'Sentiments identitaires : le cœur des Wallons balance.', in: *Politique : Revue Belge d'Analyse et de Débat* 40 (2005), pp. 1-14.
- Jacquemain, Marc, 'L'identité wallonne aujourd'hui.', in : *L'État de la Wallonie. Portrait d'un pays et de ses habitants* (2011), pp. 1-10.
- Klein, Olivier, Laurent Licata, Nicolas Van der Linden, Aurélie Mercy en Olivier Luminet, 'A waffle- shaped model for how realistic dimensions of the Belgian conflict structure collective memories and stereotypes.', in: *Memory Studies* 5, nr. 1 (2012), pp. 16-31.
- Linden, Nicolas van der en Arne Roets, 'Insights into the Belgian Linguistic Conflict from a (Social) Psychological Perspective: Introduction to the Special Issue.', in: *Psychologica Belgica* 57, nr. 3 (2017), pp. 1-12.
- Meeusen, Cecil, Joris Boonen en Ruth Dassonneville, 'The Structure of Prejudice and Its Relation to Party Preferences in Belgium: Flanders and Wallonia Compared.', in: *Psychologica Belgica* 57, nr. 3 (2017), pp. 52-74.
- Meuleman, Bart, Koen Abts en Cecil Meeusen, 'Wallons as General or Specific Others? A Comparison of anti-Walloon and anti-immigrant Attitudes in Flanders.', in:

Psychologica Belgica 57, nr. 3 (2017), pp. 75-97.

Reuchamps, Min; Dimokrito Kavadias en Kris Deschouwer, 'Drawing Belgium: Using Mental Maps to Measure Territorial Conflict.', in: *Territory, Politics, Governance* 2, nr. 1 (2014), pp. 30-51.

Rimé, B., P. Bouchat, O. Klein en L. Licata, 'When collective memories of victimhood fade: Generational evolution of intergroup attitudes and political aspirations in Belgium.', in: *European Journal of Social Psychology* 45 (2015), pp. 515-532.

Visscher, Christian de en Vincent Laborderie, 'Belgique : stop ou encore ? Entre fédéralisme, confédéralisme et séparatisme.', in: *Politique étrangère* 4 (2013), pp. 23-35.

Artikels op het web:

Amez, Frédéric, 'Afzwakken van Belgische identiteitsgevoel ten voordele van het Vlaamse is niet toevallig gebeurd', in: *Knack* (7 september 2019). <https://www.knack.be/nieuws/belgie/afzwakken-van-belgische-identiteitsgevoel-ten-voordele-van-het-vlaamse-is-niet-toevallig-gebeurd/article-opinion-1505141.html?cookie_check=1582402323> [geraadpleegd op 12/02/2020]

Bauwens, Pieter, 'Kies als tweede taal niet voor het verleden', in: *Doorbraak.be* (10 november 2017) <<https://doorbraak.be/kies-als-tweede-taal-verleden/>> [geraadpleegd op 07/03/2020]

Bombaerts, Jean-Paul, 'Flandre: un nouveau « dimanche noir », in: *L'echo* (26 mei 2019). <<https://www.lecho.be/economie-politique/belgique/elections/flandre-un-nouveau-dimanche-noir/10130783.html>> [geraadpleegd op 16/03/2020]

Dussein, Dominique, 'A la recherche des électeurs du Vlaams Belang', in: *Rtbf.be* (27 mei 2019). <https://www.rtbf.be/info/societe/detail_a-la-recherche-des-electeurs-du-vlaams-belang?id=10231962> [geraadpleegd op 23/01/2020]

Henrard, Laurent, ‘Le néerlandais obligatoire dans les écoles en Wallonie?’ op: RTBF.be (14 februari 2020) < https://www.rtbf.be/info/belgique/detail_le-neerlandais-obligatoire-dans-les-ecoles-en-wallonie?id=10432921 >

Santens, Tobias, “‘Eerst onze mensen’ en een Vlaamse Leeuw, maar waar staat Vlaams Belang eigenlijk voor?’ (27 mei 2019).
<<https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2019/05/27/vlaams-belang-wat/>> [geraadpleegd op 23/01/2020]

Simons, Olivier, ‘De waarheid achter Vlaamse clichés: zijn Walen nu echt zo lui?’, in: *Et pour les Flamands la même chose* (11 april 2017).
<<https://etpourlesflamandslamemechoseblog.wordpress.com/2017/04/11/de-waarheid-achter-vlaamse-cliches-zijn-walen-nu-echt-zo-lui/>> [geraadpleegd op 14/02/2020]

Steffens, Eric, ‘ « Pourquoi j’ai voté pour le Vlaams Belang » : quatre flamands expliquent leur choix’, in: VRT NWS (28 mei 2019).
<https://www.vrt.be/vrtnws/fr/2019/05/28/_pourquoi-j_ai-vote-pour-le-vlaams-belang-quatre-flamands-expl/> [geraadpleegd op 23/01/2020]

TT, ‘Unitarisme, federalisme en confederalisme: wat is het verschil ?’, in: Het Laatste Nieuws (23 januari 2020).
< <https://www.hln.be/nieuws/binnenland/unitarisme-federalisme-en-confederalisme-wat-is-het-verschil~af32e36e/> > [geraadpleegd op 11/02/2020]

websites:

Historiek ‘Nationalisme – patriottisme – chauvinisme’
<<https://historiek.net/nationalisme-patriottisme-chauvinisme/80568/>>
[geraadpleegd op 08/03/2020]

PowerPoint op het web:

Luminet, Olivier; Rosoux, Valérie, 'Belgique – België : Un État, deux mémoires collectives.' [online Power Point presentatie] (11 juin 2012)

<https://ffue.org/archive/PDF/Cercle_g_120612_Belgique-orateurs.pdf>

[geraadpleegd op 25/02/2020]

Visuele bronnen:

Nazipropaganda ter attentie van de Vlamingen om hen ertoe aan te sporen om het Derde Rijk te vervoegen <<https://vads.ac.uk/large.php?uid=27224&sos=0>>

Taalgrens die België scheidt in vier verschillende taalgebieden, afbeelding terug te vinden op <http://neon.niederlandistik.fu-berlin.de/nl/nedling/taalgeschiedenis/nederlands_in_vlaanderen/>

Zetelverdeling in het Vlaams Parlement bij de verkiezingen van 2004, geraadpleegd op <https://nl.wikipedia.org/wiki/Vlaamse_verkiezingen_2004#/media/Bestand:Zetelverdeling-VP-2004.gif>

Tabel waarin de resultaten van de federale verkiezingen van 2007 opgenomen zijn, terug te vinden op <https://fr.wikipedia.org/wiki/%C3%89lections_l%C3%A9gislatives_f%C3%A9d%C3%A9rales_belges_de_2007>

Kaart waarin de resultaten van de federale verkiezingen van 2010 opgenomen zijn, terug te vinden op <https://fr.wikipedia.org/wiki/%C3%89lections_l%C3%A9gislatives_f%C3%A9d%C3%A9rales_belges_de_2010>

Zetelverdeling in de Kamer bij de Belgische federale verkiezingen van 2014, geraadpleegd op <https://www.rtbf.be/info/election/circonscription/detail_federal-le-vlaams-belang-frappe-fort-dans-les-premiers-bureaux-depouilles?id=10216027>

Resultaten van de Belgische federale verkiezingen in 2019 <

<https://www.lecho.be/economie-politique/belgique/federal/voici-a-quoi-ressemblerait-le-nouveau-parlement-federal/10130769.html>>

Cartoon 'La NVA présente son programme (d'Halloween ?) pour la Belgique - Oli

(oktober 2013) <<https://www.humeurs.be/2013/10/la-n-va-presente-son-programme-dhalloween-pour-la-belgique/>>

Cartoon van Le Placide (2010), geraadpleegd op: <<http://www.leplacide.com/caricature-L%C3%A9gislatives-en-Belgique:-Victoire-des-s%C3%A9paratistes-flamands-7368-8-justice.html>>

Cartoon van Wauter Mannaert over het Belgische patriottisme (2014), geraadpleegd op:

<<http://www.wautermannaert.be/cartoons-brussel-deze-week/>>

Cartoon van Zaza aanwezig in het artikel 'Alleen eigen beleid schept banen' (De

Standaard), terug te vinden op <<https://www.standaard.be/cnt/s11qt8dq>>

Cartoon van Kroll (2019) verschenen in: Le Soir, geraadpleegd op

<<https://www.lesoir.be/227108/article/2019-05-26/elections-2019-le-kroll-sur-les-depouillements-des-votes>>

Cartoon van André Nollet (2019) verschenen in: 't Pallieterke, geraadpleegd op:

<<https://pallieterke.net/2019/07/belgie-geografisch-uitgelegd/>>

Cartoon van André Nollet (2010) verschenen in: 't Pallieterke, geraadpleegd op:

<https://pallieterke.advn.be/pdf/2010/20100929_065_039.pdf>

Cartoon van Serge Baeken verschenen in: Knack, kan geraadpleegd worden op:

<<https://www.knack.be/nieuws/magazine/franstaligen-zoeken-nieuwe-blauwdruk-voor-belgie-willen-de-belgen-nog-samenleven/article-longread-1552969.html>>

Cartoon van André Nollet (2010) verschenen in: 't Pallieterke, geraadpleegd op:

<https://pallieterke.advn.be/pdf/2010/20100929_065_039.pdf>

Cartoon van Jancart (2019) verschenen in: 't Pallieterke, kan geraadpleegd worden op:
<<https://pallieterke.net/2019/07/koning-filip-voert-de-druk-op/>>

Cartoon van Zaza (2014) verschenen in: Knack, kan geraadpleegd worden op:
<<https://www.knack.be/nieuws/magazine/de-jeugd-heeft-de-toekomst-en-gelooft-dat-ook/article-normal-1080147.html>>

Citaat terug te vinden in het artikel 'LETTERLIJK. De mededeling van Jean-Luc Dehaene' (2010), in: De Standaard. Geraadplaagd op:
<https://www.standaard.be/cnt/dmf20100420_139>

Cartoon 'Le fossé se creuse en Belgique' - Oli (18 février 2020)
<<https://www.humeurs.be/2020/02/le-fosse-se-creuse-en-belgique/>>

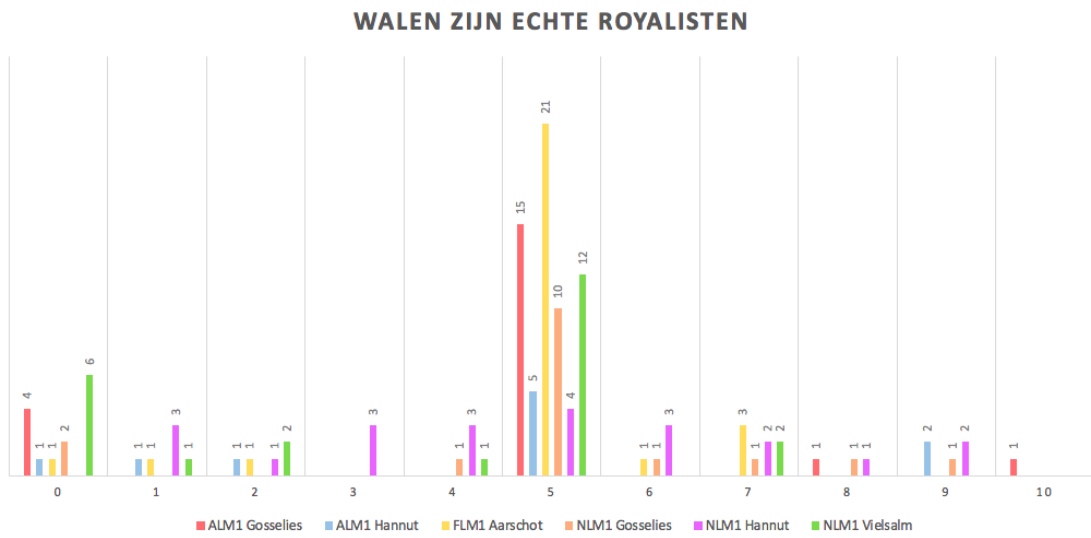
Schilderij van Gustaaf Wappers (1834) 'Tafereel van de Septemberdagen 1830 op de Grote Markt te Brussel' geraadpleegd op <<https://www.fine-arts-museum.be/nl/de-collectie/baron-gustaf-wappers-tafereel-van-de-septemberdagen-1830-op-de-grote-markt-te-brussel#>>

Andere bronnen:

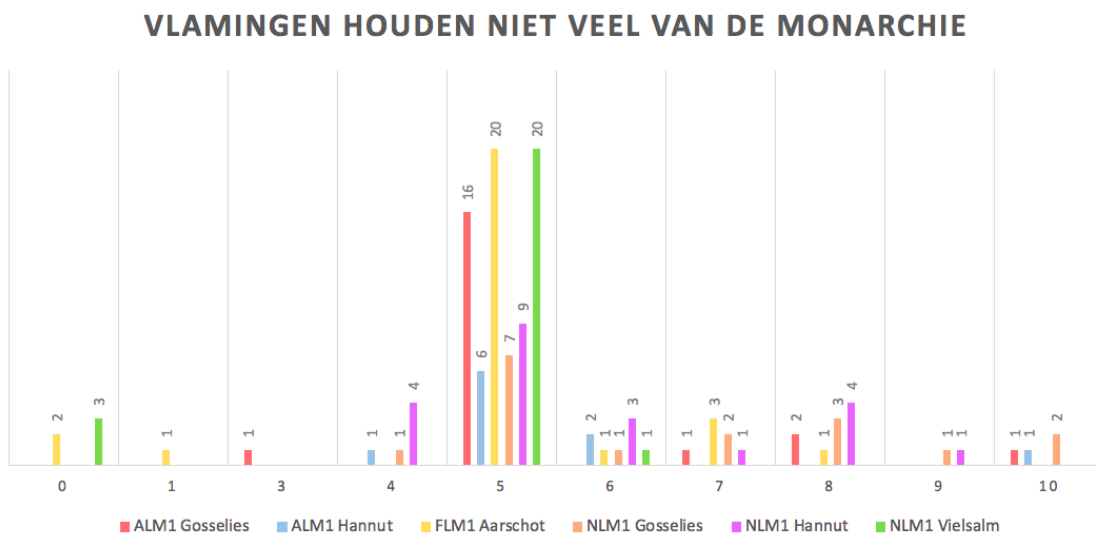
Hendrikx, Isa, *Seminarie Nederlands letterkunde*. Mastercollege Uliège, 2019-2020.

BIJLAGEN 1 - Grafieken

A) Walen zijn echte royalisten (zie 6.1.)

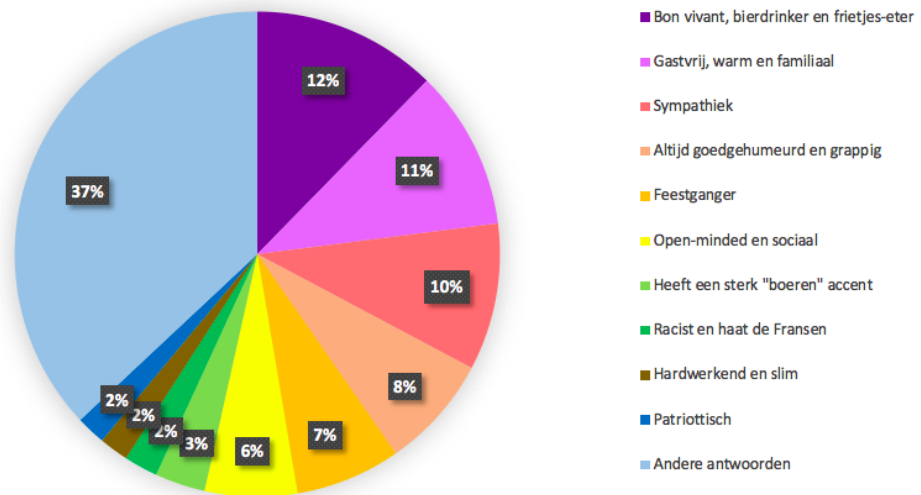

B) Vlamingen houden niet veel van de monarchie (zie 6.1.)

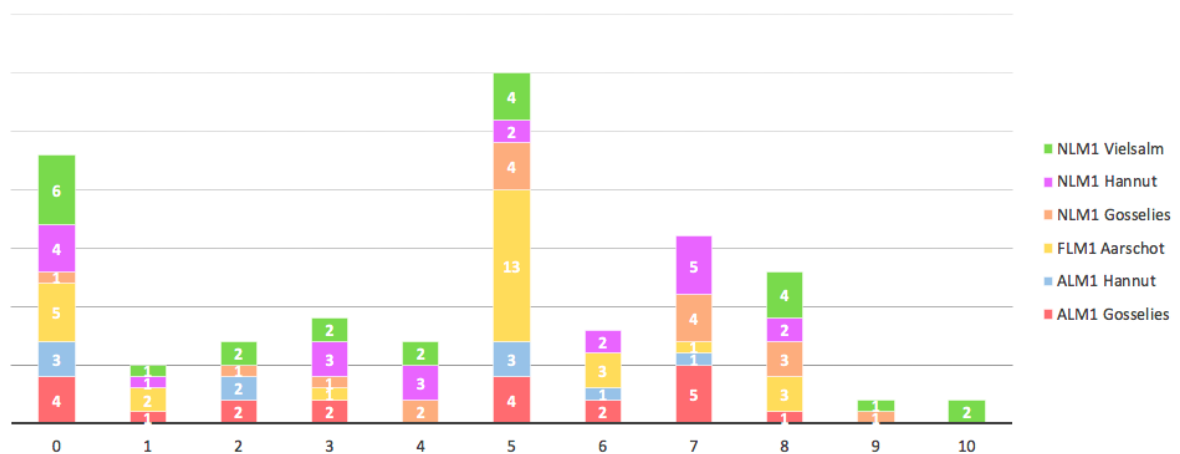
C) Top 10 van de adjectieven die gebruikt worden om de typische Belg te beschrijven (zie 6.1.)

Top 10 van de adjectieven die gebruikt worden om de typische Belg te beschrijven

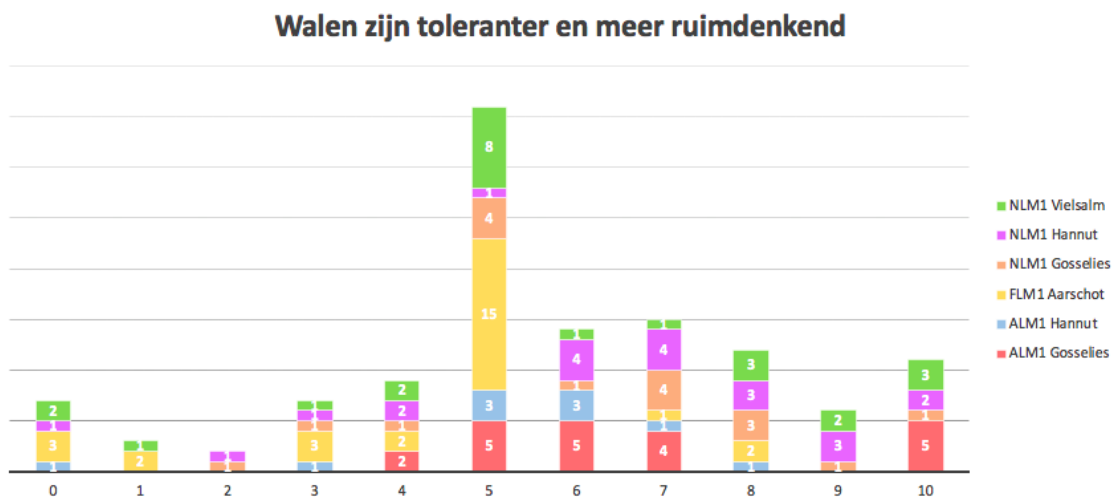

D) Vlamingen werken meer dan Walen (zie 6.2.)

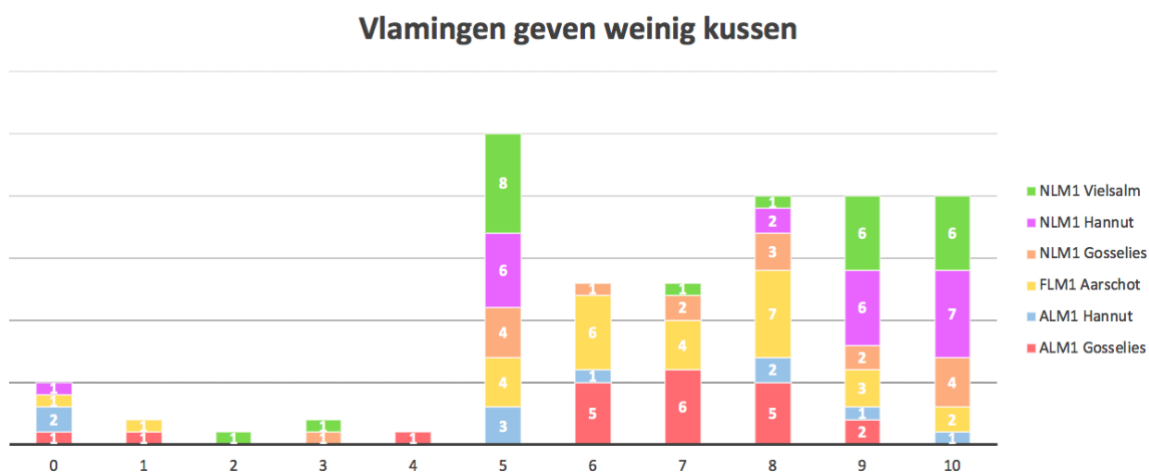
Vlamingen werken meer dan Walen

E) Walen zijn toleranter en meer ruimdenkend dan Vlamingen (zie 6.2.)

F) Vlamingen geven weinig kussen (zie 6.2.)

WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK

*‘De perceptie van België door jongeren in 2019-2020:
Stereotypen en identiteitsgevoel.’*

(1) Bent u een man of een vrouw ?

☐ man

☐ vrouw

☐ ander

(2) In welk jaar bent u geboren? _____

(3) In welke klas zit u? _____

(4) In welk(e) stad/dorp woont u? _____

(5) In welk land bent u geboren? _____

(6) In welk land werd uw moeder geboren? _____

(7) In welk land werd uw vader geboren? _____

(8) Welke eerste (en eventueel tweede) taal (of talen) leer je op school en sinds wanneer? _____

(9) De volgende vraag gaat over uw identiteit. Kan u voor elke van de onderstaande identiteiten aangeven in welke mate die op u van toepassing is? U kan hierop antwoorden door gebruik te maken van een schaal gaande van 0 (helemaal niet), tot en met 10 (heel sterk).

	<i>Helemaal niet</i>										<i>Heel sterk</i>										
1. Belg	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	geen mening
2. Vlaming	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	geen mening
3. Franstalige	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	geen mening
4. Waal	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	geen mening
5. Brusselaar	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	geen mening
6. Nederlandstalige	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	geen mening
7. Europeaan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	geen mening

(10) **Welke van de volgende uitspraken is op u het meest van toepassing?**

- ☐ Ik voel me enkel Vlaming
- ☐ Ik voel me meer Vlaming dan Belg
- ☐ Ik voel me evenveel Vlaming als Belg
- ☐ Ik voel me meer Belg dan Vlaming
- ☐ Ik voel me enkel Belg
- ☐ geen mening

(11) **Geef 5 adjectieven om de typische BELG te beschrijven:**

Voor mij is een typische Belg:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

☐ geen mening

(12) **Geef 5 adjectieven om de typische VLAMING te beschrijven:**

Voor mij is een typische Vlaming:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

☐ geen mening

(13) **Geef 5 adjectieven om de typische WAAL te beschrijven:**

Voor mij is een typische Waal:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

☐ geen mening

- (14) **Van Vlamingen en Walen wordt vaak gezegd dat ze verschillend zijn. Wat is uw inschatting daarvan? Hoe groot is volgens u het verschil tussen Vlamingen en Walen?**

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
☐_0 ☐_1 ☐_2 ☐_3 ☐_4 ☐_5 ☐_6 ☐_7 ☐_8 ☐_9 ☐_10

Geen enkel verschil

☐ geen mening

Totaal verschillend

- (15) **Hoe wenselijk is het dat Walen en Vlamingen in één enkel land samenleven?**

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
☐_0 ☐_1 ☐_2 ☐_3 ☐_4 ☐_5 ☐_6 ☐_7 ☐_8 ☐_9 ☐_10

Helemaal niet wenselijk

☐ geen mening

Absoluut wenselijk

- (16) **In welke mate bent u het met de volgende stelling eens: 'Walen doen geen enkele moeite om Nederlands te leren in tegenstelling tot Vlamingen die allemaal Frans kunnen spreken.'?**

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
☐_0 ☐_1 ☐_2 ☐_3 ☐_4 ☐_5 ☐_6 ☐_7 ☐_8 ☐_9 ☐_10

Helemaal niet eens

☐ geen mening

Helemaal eens

- (17) **In welke mate bent u het met de volgende stelling eens: 'België is zoals een huwelijk; Vlamingen en Walen kunnen dus van elkaar scheiden.'?**

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
☐_0 ☐_1 ☐_2 ☐_3 ☐_4 ☐_5 ☐_6 ☐_7 ☐_8 ☐_9 ☐_10

Helemaal niet eens

☐ geen mening

Helemaal eens

- (18) **In welke mate bent u het met de volgende stelling eens: 'België is zoals een liefdespaar. Een betere communicatie zal de spanningen tussen Vlamingen en Walen verminderen.'?**

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
☐_0 ☐_1 ☐_2 ☐_3 ☐_4 ☐_5 ☐_6 ☐_7 ☐_8 ☐_9 ☐_10

Helemaal niet mee eens

☐ geen mening

Volledig mee eens

(19) Welk scenario i.v.m. de evolutie van België komt het best overeen met uw eigen visie?

- ☐ De unitaire Belgische staat moet hersteld worden.
- ☐ De huidige situatie moet behouden blijven.
- ☐ De federale staat moet blijven bestaan maar met meer bevoegdheden voor de gemeenschappen en gewesten dan nu het geval is.
- ☐ België moet gesplitst worden.
- ☐ Geen mening.

(20) Als er vandaag verkiezingen plaatsvonden, voor welke van de volgende partijen zou u stemmen?

/ ! \ Gelieve slechts één antwoord te kiezen.

☐ N-VA		☐ PS	
☐ CD&V		☐ MR	
☐ OPEN VLD		☐ CDH	
☐ SP.A		☐ Défi	
☐ VLAAMS BELANG		☐ ECOLO	
☐ GROEN		☐ PP	
☐ Een andere partij: _____		☐ PTB/PVDA	
☐ Ik zou niet/blanco stemmen		☐ Geen mening	

(21) In welke mate bent u het met de volgende stelling eens: 'Walen zijn luier dan Vlamingen'?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
☐ ₀ ☐ ₁ ☐ ₂ ☐ ₃ ☐ ₄ ☐ ₅ ☐ ₆ ☐ ₇ ☐ ₈ ☐ ₉ ☐ ₁₀

Helemaal niet eens

☐ geen mening

Helemaal eens

(22) In welke mate bent u het met de volgende stelling eens: 'Vlamingen zijn minder sympathiek dan Walen'?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
☐ ₀ ☐ ₁ ☐ ₂ ☐ ₃ ☐ ₄ ☐ ₅ ☐ ₆ ☐ ₇ ☐ ₈ ☐ ₉ ☐ ₁₀

Helemaal niet eens

☐ geen mening

Helemaal eens

(23) In welke mate bent u het met de volgende stelling eens: 'Walen zijn toleranter en meer ruimdenkend'?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
☐ ₀ ☐ ₁ ☐ ₂ ☐ ₃ ☐ ₄ ☐ ₅ ☐ ₆ ☐ ₇ ☐ ₈ ☐ ₉ ☐ ₁₀

Helemaal niet eens

☐ geen mening

Helemaal eens

(24) In welke mate bent u het met de volgende stelling eens: 'Vlamingen zijn racistischer dan Walen.'?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
☐ ₀ ☐ ₁ ☐ ₂ ☐ ₃ ☐ ₄ ☐ ₅ ☐ ₆ ☐ ₇ ☐ ₈ ☐ ₉ ☐ ₁₀

Helemaal niet mee eens

☐ geen mening

Volledig mee eens

(25) In welke mate bent u het met de volgende stelling eens: 'Walen zijn echte feestgangers in tegenstelling tot Vlamingen.'?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
☐ ₀ ☐ ₁ ☐ ₂ ☐ ₃ ☐ ₄ ☐ ₅ ☐ ₆ ☐ ₇ ☐ ₈ ☐ ₉ ☐ ₁₀

Helemaal niet eens

☐ geen mening

Helemaal eens

(26) In welke mate bent u het met de volgende stelling eens: 'Vlamingen werken meer dan Walen'?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
☐ ₀ ☐ ₁ ☐ ₂ ☐ ₃ ☐ ₄ ☐ ₅ ☐ ₆ ☐ ₇ ☐ ₈ ☐ ₉ ☐ ₁₀

Helemaal niet eens

☐ geen mening

Helemaal eens

(27) In welke mate bent u het met de volgende stelling eens: 'Walen zijn socialer dan Vlamingen'?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
☐ ₀ ☐ ₁ ☐ ₂ ☐ ₃ ☐ ₄ ☐ ₅ ☐ ₆ ☐ ₇ ☐ ₈ ☐ ₉ ☐ ₁₀

Helemaal niet eens

☐ geen mening

Helemaal eens

(28) In welke mate bent u het met de volgende stelling eens: 'Vlamingen zijn strenger dan Walen'?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
☐ ₀ ☐ ₁ ☐ ₂ ☐ ₃ ☐ ₄ ☐ ₅ ☐ ₆ ☐ ₇ ☐ ₈ ☐ ₉ ☐ ₁₀

Helemaal niet eens

☐ geen mening

Helemaal eens

(29) In welke mate bent u het met de volgende stelling eens: 'Walen zijn minder veeleisend dan Vlamingen'?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
☐ ₀ ☐ ₁ ☐ ₂ ☐ ₃ ☐ ₄ ☐ ₅ ☐ ₆ ☐ ₇ ☐ ₈ ☐ ₉ ☐ ₁₀

Helemaal niet eens

☐ geen mening

Helemaal eens

(30) In welke mate bent u het met de volgende stelling eens: 'Vlamingen zijn directer dan Walen'?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
☐ ₀ ☐ ₁ ☐ ₂ ☐ ₃ ☐ ₄ ☐ ₅ ☐ ₆ ☐ ₇ ☐ ₈ ☐ ₉ ☐ ₁₀

Helemaal niet eens

☐ geen mening

Helemaal eens

(31) In welke mate bent u het met de volgende stelling eens: 'Vlamingen geven weinig kussen'.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
☐ ₀ ☐ ₁ ☐ ₂ ☐ ₃ ☐ ₄ ☐ ₅ ☐ ₆ ☐ ₇ ☐ ₈ ☐ ₉ ☐ ₁₀

Helemaal niet eens

☐ geen mening

Helemaal eens

(32) In welke mate bent u het met de volgende stelling eens: 'Vlamingen zijn nauwkeuriger en zorgvuldiger dan Walen'?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
☐ ₀ ☐ ₁ ☐ ₂ ☐ ₃ ☐ ₄ ☐ ₅ ☐ ₆ ☐ ₇ ☐ ₈ ☐ ₉ ☐ ₁₀

Helemaal niet mee eens

☐ geen mening

Volledig mee eens

(33) In welke mate bent u het met de volgende stelling eens: 'Walen zijn echte royalisten.'?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
☐_0 ☐_1 ☐_2 ☐_3 ☐_4 ☐_5 ☐_6 ☐_7 ☐_8 ☐_9 ☐_10

Helemaal niet eens

☐ geen mening

Helemaal eens

(34) In welke mate bent u het met de volgende stelling eens: 'Vlamingen houden niet veel van de monarchie.'?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
☐_0 ☐_1 ☐_2 ☐_3 ☐_4 ☐_5 ☐_6 ☐_7 ☐_8 ☐_9 ☐_10

Helemaal niet eens

☐ geen mening

Helemaal eens

(35) In welke mate bent u het met de volgende stelling eens: 'Walen gaan op vakantie naar de Belgische kust.'?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
☐_0 ☐_1 ☐_2 ☐_3 ☐_4 ☐_5 ☐_6 ☐_7 ☐_8 ☐_9 ☐_10

Helemaal niet eens

☐ geen mening

Helemaal eens

(36) In welke mate bent u het met de volgende stelling eens: 'Vlamingen gaan op vakantie in de Belgische Ardennen.'?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
☐_0 ☐_1 ☐_2 ☐_3 ☐_4 ☐_5 ☐_6 ☐_7 ☐_8 ☐_9 ☐_10

Helemaal niet eens

☐ geen mening

Helemaal eens

(37) Geef ten minste 2 voordelen van het feit dat u in een meertalig / multicultureel land woont:

☐ geen mening

😊 _____

😊 _____

- (38) Geef ten minste 2 nadelen van het feit dat u in een meertalig /
multicultureel land woont:

☐ geen mening

⊕ _____

⊕ _____

- (39) Geef 5 adjectieven om uw ideale toekomstige België te beschrijven:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

☐ geen mening

- (40) In welke mate is het leren van het Frans belangrijk voor u, bijvoorbeeld
voor uw toekomstige leven?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
☐_0 ☐_1 ☐_2 ☐_3 ☐_4 ☐_5 ☐_6 ☐_7 ☐_8 ☐_9 ☐_10

Helemaal niet belangrijk

Heel belangrijk

☐ geen mening

Dank u wel voor uw deelname aan dit onderzoek !

BIJLAGEN 3 – Data in Exceltabellen

1) Gegevens van de NLM1 groep uit Vielsalm:

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T
1	Code	Nie van di	geleerd	Gesl	Van na	cho	Woonplaat	Land	Land h	Land V	LM	LM	LM	identific	nificat	nificati	identific	identific	catie n	nificati
2	NLM1 Vielsalm	Vielsalm	NLM1	F	2002	6e	Grand-Halleux	BEL	BEL	POR	NEERL	x	x	5	x	x	5	x	x	5
3	NLM1 Vielsalm	Vielsalm	NLM1	F	2003	6e	Vielsalm	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	8	5	10	5	0	0	2
4	NLM1 Vielsalm	Vielsalm	NLM1	F	2003	6e	Vielsalm	SPA	SPA	BEL	NEERL	x	x	5	2	5	3	0	0	5
5	NLM1 Vielsalm	Vielsalm	NLM1	F	2002	6e	Grand-Halleux	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	10	0	10	10	0	0	0
6	NLM1 Vielsalm	Vielsalm	NLM1	F	2003	6e	Gouvy	FRA	FRA	BEL	NEERL	x	x	5	10	10	0	0	10	10
7	NLM1 Vielsalm	Vielsalm	NLM1	F	2003	6e	Malempré	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	8	x	10	8	0	x	10
8	NLM1 Vielsalm	Vielsalm	NLM1	H	2002	6e	Odeigne	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	10	5	5	10	5	0	10
9	NLM1 Vielsalm	Vielsalm	NLM1	H	2003	6e	Regné	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	10	5	5	10	0	0	10
10	NLM1 Vielsalm	Vielsalm	NLM1	F	2002	6e	Grand-Halleux	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	10	0	10	10	0	x	10
11	NLM1 Vielsalm	Vielsalm	NLM1	F	2003	6e	Lierneux	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	10	5	10	5	0	5	10
12	NLM1 Vielsalm	Vielsalm	NLM1	H	2002	6e	Grand-Halleux	BEL	BEL	MAROC	NEERL	x	x	6	0	10	6	0	1	8
13	NLM1 Vielsalm	Vielsalm	NLM1	F	2002	6e	Gouvy	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	9	0	10	10	0	0	8
14	NLM1 Vielsalm	Vielsalm	NLM1	F	2002	6e	Lierneux	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	10	0	10	10	0	5	10
15	NLM1 Vielsalm	Vielsalm	NLM1	F	2003	6e	Commanster	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	10	0	5	10	0	x	0
16	NLM1 Vielsalm	Vielsalm	NLM1	H	2004	6e	Vielsalm	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	10	0	10	5	0	0	5
17	NLM1 Vielsalm	Vielsalm	NLM1	F	2002	6e	Vielsalm	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	7	x	7	7	x	x	7
18	NLM1 Vielsalm	Vielsalm	NLM1	F	2002	6e	Lierneux	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	10	0	10	10	0	0	10
19	NLM1 Vielsalm	Vielsalm	NLM1	F	2003	6e	Malempré	BEL	BEL	MAROC	NEERL	x	x	8	1	10	8	9	0	0
20	NLM1 Vielsalm	Vielsalm	NLM1	F	2002	6e	Houffalize	BEL	GER	BEL	NEERL	x	x	10	0	10	10	0	0	10
21	NLM1 Vielsalm	Vielsalm	NLM1	F	2001	6e	Emmels	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	10	7	7	0	0	7	10
22	NLM1 Vielsalm	Vielsalm	NLM1	F	2002	6e	Prüm (GER)	BEL	RUSSIE	KAZAKHISTAN	NEERL	x	x	5	8	x	2	x	0	10
23	NLM1 Vielsalm	Vielsalm	NLM1	F	2002	6e	Hinderhausen	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	9	2	3	3	2	2	8
24	NLM1 Vielsalm	Vielsalm	NLM1	F	2002	6e	Gouvy	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	10	0	9	10	0	0	5
25	NLM1 Vielsalm	Vielsalm	NLM1	H	2002	6e	Vielsalm	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	10	0	10	10	2	2	5

	A	U	V	W	X	Y	Z
1	Code	Dominante identiteitsgroep	Typische Vlaming 1	Typische Vlaming 2	Typische Vlaming 3	Typische Vlaming 4	Typische Vlaming 5
2	NLM1 Vielsalm	Je me sens plus "wallon/ne" que belge	Sandales-chaussettes	Roule mal	Se sent chez lui partout.	N'essale pas de parler français	Parle fort
3	NLM1 Vielsalm	Je me sens plus "wallon/ne" que belge	Parle fort	Riche	Cycliste, roule n'importe où	Parle bien français	Pas consciencieux
4	NLM1 Vielsalm	Je me sens plus belge que "wallon/ne"	Parle fort	Coup de soleil	Sandales-chaussettes	Riche	Cycliste, roule n'importe où
5	NLM1 Vielsalm	Je me sens plus "wallon/ne" que belge	Cycliste, roule n'importe où	Parle fort	Peu sociable	N'essale pas de parler français	x
6	NLM1 Vielsalm	Je me sens aussi bien "wallon/ne" que belge	x	Parle fort	xénophobe	x	x
7	NLM1 Vielsalm	Je me sens aussi bien "wallon/ne" que belge	Parle fort	Roule mal	x	x	x
8	NLM1 Vielsalm	Je me sens plus "wallon/ne" que belge	Parle fort	N'essale pas de parler français	Festival	Vacances dans les Ardennes	Déteste les wallons
9	NLM1 Vielsalm	Je me sens plus "wallon/ne" que belge	Parle fort	N'essale pas de parler français	Vacances dans les Ardennes	Sandales-chaussettes	Se sent supérieur
10	NLM1 Vielsalm	Je me sens aussi bien "wallon/ne" que belge	Parle fort	Aggressif	Se sent supérieur	Capricieux	Prétentieux
11	NLM1 Vielsalm	Je me sens aussi bien "wallon/ne" que belge	Strict	Elitiste	Travailleur	Perfectionniste	Prétentieux
12	NLM1 Vielsalm	Je me sens plus "wallon/ne" que belge	Prétentieux	Peu sociable	Fétard	Nationaliste	Parle fort
13	NLM1 Vielsalm	Je me sens aussi bien "wallon/ne" que belge	Impoli	x	x	x	x
14	NLM1 Vielsalm	Je me sens uniquement belge	N'essale pas de parler français	Déteste les wallons	x	x	x
15	NLM1 Vielsalm	Je me sens aussi bien "wallon/ne" que belge	Cycliste, roule n'importe où	N'essale pas de parler français	x	x	x
16	NLM1 Vielsalm	Je me sens plus belge que "wallon/ne"	N'essale pas de parler français	Déteste les wallons	Nationaliste	x	x
17	NLM1 Vielsalm	Je me sens aussi bien "wallon/ne" que belge	Grand	Beau	Gentil	Blond	x
18	NLM1 Vielsalm	Je me sens aussi bien "wallon/ne" que belge	x	x	x	x	x
19	NLM1 Vielsalm	Je me sens aussi bien "wallon/ne" que belge	N'essale pas de parler français	Fermé	x	x	x
20	NLM1 Vielsalm	Je me sens aussi bien "wallon/ne" que belge	Blond	Grand	Strict	Parle fort	Sympathique
21	NLM1 Vielsalm	Je me sens uniquement belge	x	x	x	x	x
22	NLM1 Vielsalm	Je me sens uniquement belge	Riche	Intelligent	Drôle	Sympathique	x
23	NLM1 Vielsalm	Je me sens plus belge que "wallon/ne"	x	x	x	x	x
24	NLM1 Vielsalm	Je me sens plus "wallon/ne" que belge	Impoli	Se sent supérieur	x	x	x
25	NLM1 Vielsalm	Je me sens aussi bien "wallon/ne" que belge	Nationaliste	Se sent supérieur	Fermé	x	x

	A	AA	AB	AC	AD	AE
1	Code	Typische Waal 1	Typische Waal 2	Typische Waal 3	Typische Waal 4	Typische Waal 5
2	NLM1 Vielsalm	Accent de paysan	Accueillant	Sympathique	x	x
3	NLM1 Vielsalm	Accent de paysan	Accueillant	Travailleur	x	x
4	NLM1 Vielsalm	Socialiste	Chômeur	Accent de paysan	Accueillant	x
5	NLM1 Vielsalm	Accent de paysan	Accueillant	x	x	x
6	NLM1 Vielsalm	x	x	x	x	x
7	NLM1 Vielsalm	x	x	x	x	x
8	NLM1 Vielsalm	Colérique	Accent de paysan	Buveur	Aime la nature	Baraki
9	NLM1 Vielsalm	Accent de paysan	Baraki	Aime la nature	x	x
10	NLM1 Vielsalm	Accent de paysan	Familial	Accueillant	Simple	x
11	NLM1 Vielsalm	Accent de paysan	Fétard	Mangeur de frites	Simplet	x
12	NLM1 Vielsalm	Fier	Toujours de bonne humeur	Sympathique	Drôle	x
13	NLM1 Vielsalm	x	x	x	x	x
14	NLM1 Vielsalm	Moqueur envers les flamands	Fier	Jaloux des flamands	x	x
15	NLM1 Vielsalm	Accent de paysan	Ne parle pas Néerlandais	Buveur	x	x
16	NLM1 Vielsalm	Ne parle pas Néerlandais	Déteste les flamands (raciste envers eux)	Nationaliste	Intelligent	x
17	NLM1 Vielsalm	Sympathique	Parle fort	x	x	x
18	NLM1 Vielsalm	x	x	x	x	x
19	NLM1 Vielsalm	Ne parle pas Néerlandais	Accent de paysan	x	x	x
20	NLM1 Vielsalm	Relax	Se contente du minimum	x	x	x
21	NLM1 Vielsalm	x	x	x	x	x
22	NLM1 Vielsalm	x	x	x	x	x
23	NLM1 Vielsalm	x	x	x	x	x
24	NLM1 Vielsalm	x	x	x	x	x
25	NLM1 Vielsalm	Travailleur	Courageux	Persévérant	Batant	x

	A	AF	AG	AH	AI	AJ	AK	AL	AM	AN	AO
1	Code	Typische Belg 1	Typische Belg 2	Typische Belg 3	Typische Belg 4	Typische Belg 5	verschil	lien en v	ankels	lueren	commun
2	NLM1 Vielsalm	Buveur	Accueillant	Drôle	Simple	x	7	10	0	2	10
3	NLM1 Vielsalm	Buveur	Accueillant	Toujours de bonne humeur	x	x	6	10	1	1	7
4	NLM1 Vielsalm	Simple	Sympathique	Accueillant	Drôle	Bon vivant	7	10	0	3	8
5	NLM1 Vielsalm	Buveur	Sympathique	Toujours de bonne humeur	Accueillant	x	8	10	4	3	9
6	NLM1 Vielsalm	x	x	x	x	x	5	9	10	0	7
7	NLM1 Vielsalm	x	x	x	x	x	7	6	8	5	7
8	NLM1 Vielsalm	Buveur	Fétard	Accent de paysan	Sympathique	Déteste les français	7	5	2	3	10
9	NLM1 Vielsalm	Accueillant	Déteste les français	Ouvret, sociable	x	x	6	4	7	5	8
10	NLM1 Vielsalm	Sympathique	Accueillant	Toujours de bonne humeur	Préteux	Franc	8	5	5	5	8
11	NLM1 Vielsalm	Simplet	Sympathique	Accueillant	Fétard	x	10	5	7	0	7
12	NLM1 Vielsalm	Sympathique	Bon vivant	Fier	Atypique	x	7	5	3	6	7
13	NLM1 Vielsalm	x	x	x	x	x	8	5	8	6	10
14	NLM1 Vielsalm	Accent de paysan	Bilingue	Multiculturel	x	x	2	10	0	0	10
15	NLM1 Vielsalm	Buveur	Bon vivant	Mangeur de frites	x	x	3	7	0	0	8
16	NLM1 Vielsalm	Aime les diables rouges	Accent de paysan	Attaché à son pays	x	x	10	5	2	8	3
17	NLM1 Vielsalm	Bon vivant	Sympathique	x	x	x	3	9	6	5	9
18	NLM1 Vielsalm	Sympathique	x	x	x	x	3	5	0	5	10
19	NLM1 Vielsalm	Accent de paysan	Ouvret, sociable	x	x	x	5	5	0	5	8
20	NLM1 Vielsalm	Sympathique	Relax	Ouvret, sociable	x	x	5	9	3	2	8
21	NLM1 Vielsalm	x	x	x	x	x	5	5	8	5	5
22	NLM1 Vielsalm	Parle fort	Bon vivant	x	x	x	10	5	8	2	7
23	NLM1 Vielsalm	Ouvret d'esprit	Libre	Démocrate	x	x	2	10	3	4	10
24	NLM1 Vielsalm	Toujours de bonne humeur	x	x	x	x	10	5	0	6	2
25	NLM1 Vielsalm	x	x	x	x	x	5	5	0	5	0

	A	AP	AQ	AR	AS	AT	AU	AV	AW	AX	AY	AZ	BA	BB	BC	BD	BE	BF
1	Code	Ik scenario komt het best overeen met	tsvonden, voor w	Walen kule	In mind	tolerantie	hingen n	stang	Vlaming	elen soc	ningen	hinder vi	amingen	en Vlaming	soekleurij	h Walen e	ningen n	op vakant
2	NLM1 Vielsalm	Il faut conserver la situation actuelle	Pas d'avis	0	10	9	5	10	5	10	7	8	0	10	5	4	5	5
3	NLM1 Vielsalm	Il faut rétablir la Belgique unitaire	Pas d'avis	1	4	6	5	7	8	5	7	8	4	3	5	5	5	8
4	NLM1 Vielsalm	Il faut conserver la situation actuelle	ECOLO	5	6	8	2	0	5	2	6	0	5	5	2	5	5	7
5	NLM1 Vielsalm	Il faut un état fédéral dans lequel les régis	ECOLO	2	10	10	5	8	8	8	8	7	5	9	2	0	0	7
6	NLM1 Vielsalm	Il faut un état fédéral dans lequel les régis	Por d'avis	8	6	4	0	0	10	5	6	3	7	2	6	1	5	7
7	NLM1 Vielsalm	Il faut rétablir la Belgique unitaire	Pas d'avis	3	7	5	0	6	3	6	6	5	5	10	3	0	5	8
8	NLM1 Vielsalm	Il faut rétablir la Belgique unitaire	MR	5	8	10	5	6	8	8	9	9	9	9	6	5	5	6
9	NLM1 Vielsalm	Il faut conserver la situation actuelle	MR	6	8	9	5	6	3	9	8	8	7	9	7	2	5	4
10	NLM1 Vielsalm	Pas d'avis	Je ne voterai pas	2	7	7	5	3	2	8	6	8	5	9	2	5	5	0
11	NLM1 Vielsalm	Il faut rétablir la Belgique unitaire	Je ne voterai pas	6	0	1	0	7	5	4	9	8	4	10	5	0	0	9
12	NLM1 Vielsalm	Il faut rétablir la Belgique unitaire	Pas d'avis	1	9	4	5	9	4	8	7	2	2	10	4	2	5	1
13	NLM1 Vielsalm	Il faut un état fédéral dans lequel les régis	Pas d'avis	1	4	8	7	9	0	7	10	5	5	9	7	5	5	6
14	NLM1 Vielsalm	Pas d'avis	Je ne voterai pas	5	1	0	5	0	0	5	0	0	0	5	5	0	5	10
15	NLM1 Vielsalm	Il faut conserver la situation actuelle	Pas d'avis	1	0	0	0	2	1	0	3	3	0	5	0	5	5	1
16	NLM1 Vielsalm	Il faut scinder la Belgique	PS	5	10	10	0	5	2	6	4	4	6	10	4	7	6	8
17	NLM1 Vielsalm	Pas d'avis	ECOLO	5	5	5	5	5	0	5	5	5	5	5	5	5	5	5
18	NLM1 Vielsalm	Il faut conserver la situation actuelle	Pas d'avis	0	5	5	5	8	0	10	5	0	5	5	0	5	5	5
19	NLM1 Vielsalm	Il faut rétablir la Belgique unitaire	Pas d'avis	6	7	5	7	5	8	5	8	7	5	5	5	7	5	5
20	NLM1 Vielsalm	Pas d'avis	Pas d'avis	3	0	5	5	5	5	5	8	7	7	9	5	5	5	5
21	NLM1 Vielsalm	Il faut conserver la situation actuelle	Pas d'avis	8	7	8	6	6	9	6	5	5	5	5	7	5	5	7
22	NLM1 Vielsalm	Pas d'avis	CDH	9	4	5	0	0	10	0	2	5	5	10	6	5	5	0
23	NLM1 Vielsalm	Il faut rétablir la Belgique unitaire	PS	6	0	3	7	5	4	3	5	5	7	7	8	5	5	8
24	NLM1 Vielsalm	Il faut scinder la Belgique	Je ne voterai pas	0	8	5	5	5	0	5	5	5	0	8	0	0	0	5
25	NLM1 Vielsalm	Pas d'avis	CDH	0	2	5	7	5	0	5	5	0	0	5	0	0	0	5

	A	BG	BH	BI	BJ
1	Code	op vakant	ien van het feit dat we in een meertalig en multicultureel land	oordelen van het feit dat we in een meertalig en multicultureel land won	Nadielen van het feit dat we in een meertalig en multicultureel land wonen. 1
2	NLM1 Vielsalm	10	Moins de conflits entre F et W	Diversité de point de vue	N - utile que F
3	NLM1 Vielsalm	9	Diversité de point de vue	x	Nécessaire d'être bilingue pour pouvoir travailler partout
4	NLM1 Vielsalm	10	Possibilité d'être bilingue	x	Barrière de la langue pour se comprendre
5	NLM1 Vielsalm	10	Possibilité d'être bilingue	x	Barrière de la langue pour se comprendre
6	NLM1 Vielsalm	6	Possibilité d'être bilingue	Diversité et richesse culturelle	Trop de différences culturelles entre F et W
7	NLM1 Vielsalm	9	x	x	Barrière de la langue pour se comprendre
8	NLM1 Vielsalm	10	Possibilité d'être bilingue	Diversité de point de vue	F et W n'arrivent jamais à se mettre d'accord à cause de leurs mentalités différentes
9	NLM1 Vielsalm	9	Possibilité d'être bilingue	Diversité de point de vue	Nécessaire d'être bilingue pour pouvoir travailler partout
10	NLM1 Vielsalm	0	Diversité et richesse culturelle	Apprendre à vivre ensemble malgré la différence	Nécessaire d'être bilingue pour pouvoir travailler partout
11	NLM1 Vielsalm	10	Diversité et richesse culturelle	Possibilité d'être bilingue	Barrière de la langue pour se comprendre
12	NLM1 Vielsalm	8	Possibilité d'être bilingue	Diversité et richesse culturelle	x
13	NLM1 Vielsalm	6	Diversité et richesse culturelle	x	Barrière de la langue pour se comprendre
14	NLM1 Vielsalm	10	Possibilité d'être bilingue	Facilité d'apprentissage de la langue de l'autre car on vit dans le même pays	Barrière de la langue pour se comprendre
15	NLM1 Vielsalm	8	Diversité de point de vue	Possibilité d'être bilingue	x
16	NLM1 Vielsalm	8	Diversité et richesse culturelle	Facilité d'apprentissage de la langue de l'autre car on vit dans le même pays	Créer des tensions et des clans (racisme)
17	NLM1 Vielsalm	5	Possibilité d'être bilingue	Diversité et richesse culturelle	F et W n'arrivent jamais à se mettre d'accord à cause de leurs mentalités différentes
18	NLM1 Vielsalm	5	Possibilité d'être bilingue	Diversité et richesse culturelle	Créer des tensions et des clans (racisme)
19	NLM1 Vielsalm	6	Possibilité d'être bilingue	Ouverture d'esprit vis-à-vis de l'autre	x
20	NLM1 Vielsalm	5	Possibilité d'être bilingue	Diversité et richesse culturelle	x
21	NLM1 Vielsalm	5	x	x	x
22	NLM1 Vielsalm	9	Possibilité d'être bilingue	Diversité et richesse culturelle	F et W n'arrivent jamais à se mettre d'accord à cause de leurs mentalités différentes
23	NLM1 Vielsalm	8	Apprendre à vivre et travailler ensemble	Ouverture d'esprit vis-à-vis de l'autre (acceptation de la différence)	F et W n'arrivent jamais à se mettre d'accord à cause de leurs mentalités différentes
24	NLM1 Vielsalm	5	x	x	F et W n'arrivent jamais à se mettre d'accord à cause de leurs mentalités différentes
25	NLM1 Vielsalm	5	x	x	Pas de cohésion nationale

	A	BK	BL	BM	BN	BO
1	Code	Nadielen van het feit dat we in een meertalig en multicultureel land wonen. 2	ale toekomstige België (adjectief 1)	Ideale toekomstige België (adjectif 2)	Ideale toekomstige België (adjectif 3)	Ideale toekomstige België (adjectif 4)
2	NLM1 Vielsalm	x	x	x	x	x
3	NLM1 Vielsalm	Créer des tensions et des clans	Unie	Heureux	Bonne entente	Tous bilingue
4	NLM1 Vielsalm	Points de vue politiques différents	Unie	Démocratique	Equitable	x
5	NLM1 Vielsalm	N - utile que F	Unie	Démocratique	x	x
6	NLM1 Vielsalm	x	Organisée	Plus sérieuse	Paisible	Harmonieuse
7	NLM1 Vielsalm	Créer des tensions et des clans	Unie	Unilingue	Riche	x
8	NLM1 Vielsalm	Nécessaire d'être bilingue	Bonne entente	Partager le même point de vue	Riche	F plus ouvert d'esprit
9	NLM1 Vielsalm	F et W n'arrivent jamais à se mettre d'accord à cause de leurs mentalités différentes	Riche	Plus d'indépendance commerciale et industrielle	Transport gratuit	Moins d'impôts
10	NLM1 Vielsalm	F et W n'arrivent jamais à se mettre d'accord à cause de leurs mentalités différentes	Unie	Homogène	Bonne entente	Fin des stéréotypes
11	NLM1 Vielsalm	Difficulté au niveau scolaire	Unie	Tous bilingue	Pas de distinction entre F et W	x
12	NLM1 Vielsalm	x	x	x	x	x
13	NLM1 Vielsalm	F et W n'arrivent jamais à se mettre d'accord à cause de leurs mentalités différentes	Respect de l'autre	Propreté de l'environnement	x	x
14	NLM1 Vielsalm	Créer des tensions et des clans (racisme)	Unie	Multilingue	Bien gouvernée	Royaliste
15	NLM1 Vielsalm	x	Harmonieuse (sans tension)	x	x	x
16	NLM1 Vielsalm	Harclément entre F et W	x	x	x	x
17	NLM1 Vielsalm	x	Tous bilingue	Libre	Unie	x
18	NLM1 Vielsalm	x	x	x	x	x
19	NLM1 Vielsalm	x	Unie	x	x	x
20	NLM1 Vielsalm	x	x	x	x	x
21	NLM1 Vielsalm	x	Paisible	Multilingue	x	x
22	NLM1 Vielsalm	Créer des tensions et des clans	x	x	x	x
23	NLM1 Vielsalm	Points de vue politiques différents	Unie	Heureux	Libre	Harmonieuse
24	NLM1 Vielsalm	Créer des tensions et des clans	Patriotisme	Pas de distinction entre F et W	x	x
25	NLM1 Vielsalm	Points de vue politiques différents	Egalitaire	Frontière ouverte	Antilibérale	Républicaine

2) Gegevens van de NLM1 groep uit Hannut:

1	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U
1	Code	De van d	geleert	Sent	z van ge	choot	Woonplac	Lat	Land	Land	Land	LM	LM	LM	LM	LM	LM	LM	LM	LM	LM
26	NLM1 Hannut	Hannut	NLM1	F	2002	6e	Latine	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	10	0	10	9	0	0	10	Je me sens plus belge que "wallon/ne"
27	NLM1 Hannut	Hannut	NLM1	F	2002	6e	Burdinne	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	10	0	10	10	0	2	8	Je me sens aussi bien "wallon/ne" que belge
28	NLM1 Hannut	Hannut	NLM1	F	2002	6e	Thièss	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	10	9	7	9	0	7	x	Je me sens plus belge que "wallon/ne"
29	NLM1 Hannut	Hannut	NLM1	F	2002	6e	Geer	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	9	0	9	8	0	0	10	Je me sens plus belge que "wallon/ne"
30	NLM1 Hannut	Hannut	NLM1	H	2002	6e	Lincet	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	8	1	9	5	4	3	8	Je me sens plus belge que "wallon/ne"
31	NLM1 Hannut	Hannut	NLM1	H	2002	6e	Hannut	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	9	0	8	8	1	0	8	Je me sens aussi bien "wallon/ne" que belge
32	NLM1 Hannut	Hannut	NLM1	F	2002	6e	Braves	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	10	0	10	10	0	0	10	Je me sens aussi bien "wallon/ne" que belge
33	NLM1 Hannut	Hannut	NLM1	H	2002	6e	Piétrain	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	10	0	10	10	0	0	8	Je me sens aussi bien "wallon/ne" que belge
34	NLM1 Hannut	Hannut	NLM1	H	2001	6e	Dongeborg	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	10	3	8	10	8	3	8	Je me sens plus belge que "wallon/ne"
35	NLM1 Hannut	Hannut	NLM1	H	2002	6e	Latine	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	10	0	9	8	1	0	7	Je me sens plus belge que "wallon/ne"
36	NLM1 Hannut	Hannut	NLM1	H	2002	6e	Grand-Hallet	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	10	0	7	7	0	0	6	Je me sens uniquement belge
37	NLM1 Hannut	Hannut	NLM1	H	2002	6e	Pellaines	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	10	3	10	10	0	0	10	Je me sens plus belge que "wallon/ne"
38	NLM1 Hannut	Hannut	NLM1	F	2002	6e	Taviers	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	10	3	10	10	4	2	8	Je me sens aussi bien "wallon/ne" que belge
39	NLM1 Hannut	Hannut	NLM1	H	2002	6e	Maeffe	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	10	6	10	10	0	4	8	Je me sens plus "wallon/ne" que belge
40	NLM1 Hannut	Hannut	NLM1	F	2001	6e	Orp-Jauche	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	10	0	7	7	8	0	10	Je me sens uniquement belge
41	NLM1 Hannut	Hannut	NLM1	F	2001	6e	Hélicine	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	10	0	8	8	0	0	8	Je me sens aussi bien "wallon/ne" que belge
42	NLM1 Hannut	Hannut	NLM1	F	2002	6e	Oettepe	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	10	0	10	9	0	0	9	Je me sens aussi bien "wallon/ne" que belge
43	NLM1 Hannut	Hannut	NLM1	F	2002	6e	Avernas-le-Bau	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	10	0	10	10	0	0	10	Je me sens aussi bien "wallon/ne" que belge
44	NLM1 Hannut	Hannut	NLM1	F	2002	6e	Orp-le-Grand	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	10	3	10	10	0	6	10	Je me sens aussi bien "wallon/ne" que belge
45	NLM1 Hannut	Hannut	NLM1	H	2002	6e	Branchon	BEL	FRA	BEL	NEERL	x	x	3	1	7	3	0	2	6	Je me sens aussi bien "wallon/ne" que belge
46	NLM1 Hannut	Hannut	NLM1	F	2003	6e	Orp-le-Grand	BEL	BEL	GER	NEERL	x	x	8	3	8	8	4	3	8	Je me sens uniquement belge
47	NLM1 Hannut	Hannut	NLM1	H	2002	6e	Marchin	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	10	8	10	10	6	8	4	Je me sens plus belge que "wallon/ne"

1	A	V	W	X	Y	Z	AA	AB
1	Code	Typische Vlaming 1	Typische Vlaming 2	Typische Vlaming 3	Typische Vlaming 4	Typische Vlaming 5	Typische Waal 1	Typische Waal 2
26	NLM1 Hannut	Arrogant	Riche	Prétentieux	Hautain	N'a pas d'humour	Buveur	Bon vivant
27	NLM1 Hannut	Se sent supérieur	Blond	Poli	Fermé	Polyglote	Accueillant	Ouvret, sociable
28	NLM1 Hannut	Sympathique	Chaleureux	Bienveillant	Attachant	Poli	Accueillant	Sympathique
29	NLM1 Hannut	Riche	Sans cœur	Ne montre pas ses émotions	Strict	N'a pas d'humour	Sympathique	Fétard
30	NLM1 Hannut	Travailleur	Perfectionniste	Sérieux	Fermé (réservé)	Conservateur	Bon vivant	Paresseux
31	NLM1 Hannut	Strict	N'a pas d'humour	Sérieux	Travailleur	Conservateur	Paresseux	Accueillant
32	NLM1 Hannut	Parle fort	Sérieux	Prétentieux	Cycliste, roule n'importe où	Sérieux	Mauviette	Fétard
33	NLM1 Hannut	Travailleur	Efficace	N'a pas d'humour	Hautain	Raciste	Bon vivant	Fétard
34	NLM1 Hannut	Blond	Grand	Cycliste, roule n'importe où	Riche	Fermé	Drôle	Accueillant
35	NLM1 Hannut	N'a pas d'humour	Parle fort	Riche	Nationaliste	Strict	Patriote	Bon vivant
36	NLM1 Hannut	Riche	Compétiteur	Déterminé	Strict	Travailleur	Fétard	Paresseux
37	NLM1 Hannut	Intelligent	Riche	Déteste les wallons (raciste envers eux)	Déterminé	Compétiteur	Paresseux	Accueillant
38	NLM1 Hannut	Hautain	Perfectionniste	Fermé (réservé)	Poli	Polyglote	Ouvret, sociable	Naïf
39	NLM1 Hannut	Riche	Polyglote	Accueillant	Fier	Drôle	Fétard	Drôle
40	NLM1 Hannut	Prétentieux	Bizarre	Fermé (réservé)	Se sent supérieur	Hautain	Buveur	Ouvret, sociable
41	NLM1 Hannut	Bizarre	Arrogant	Hautain	Egoïste	N'a pas d'humour	Bon vivant	Toujours de bonne humeur
42	NLM1 Hannut	Antipathique	Radin	Déteste les wallons (raciste envers eux)	Egoïste	Râleur	Bon vivant	Sympathique
43	NLM1 Hannut	Sérieux	Hautain	Strict	N'a pas d'humour	x	Fétard	Ouvret, sociable
44	NLM1 Hannut	Socioux de l'environnement	Perfectionniste	Déteste les wallons (raciste envers eux)	Nationaliste	Hautain	Déteste les flamands (raciste envers eux)	Déteste les flamands (raciste envers eux)
45	NLM1 Hannut	Coup de soleil	Hautain	Déteste les wallons (raciste envers eux)	Catholique	Egoïste	Buveur	Déteste les flamands (raciste envers eux)
46	NLM1 Hannut	Déterminé	Fermé (réservé)	Sympathique	Travailleur	Nationaliste	Se contente du minimum	Sympathique
47	NLM1 Hannut	Travailleur	Organisé	Perfectionniste	Riche	Prétentieux	Se contente du minimum	Buveur

1	A	AC	AD	AE	AF	AG	AH
1	Code	Typische Waal 3	Typische Waal 4	Typische Waal 5	Typische Belg 1	Typische Belg 2	Typische Belg 3
26	NLM1 Hannut	Toujours de bonne humeur	x	x	Buveur	N'aime pas les étrangers	Attaché à son pays
27	NLM1 Hannut	Chaleureux	Relax	Franc	Buveur	Bon vivant	Accent de paysan
28	NLM1 Hannut	Impoli	Franc	x	Chaleureux	Sympathique	Accueillant
29	NLM1 Hannut	Toujours de bonne humeur	Ouvret, sociable	x	Fétard	Accueillant	Positif
30	NLM1 Hannut	Pas ouvert d'esprit	Paresseux	Chaleureux	Chaleureux	Drôle	Relax
31	NLM1 Hannut	Baraki	Sympathique	Fétard	Fétard	Sympathique	Accueillant
32	NLM1 Hannut	Faux cul	Aime la nature	Drôle	Patriote	Fier	Buveur
33	NLM1 Hannut	Paresseux	Drôle	Accueillant	Bon vivant	Buveur	Drôle
34	NLM1 Hannut	Paresseux	Bon vivant	Relax	Drôle	Accueillant	Bon vivant
35	NLM1 Hannut	Courageux	Classe moyenne	Ouvret, sociable	Buveur	Gros	Accent de paysan
36	NLM1 Hannut	Relax	Se désresponsabilise	Accueillant	Accueillant	Fétard	Toujours de bonne humeur
37	NLM1 Hannut	Relax	Se contente du minimum	Accueillant	Sympathique	Relax	Accueillant
38	NLM1 Hannut	Sympathique	Se contente du minimum	Bavard	Patriote	Fétard	Attaché à son pays
39	NLM1 Hannut	Accueillant	Franc	Respectueux	Toujours de bonne humeur	Ouvret, sociable	Accueillant
40	NLM1 Hannut	Toujours de bonne humeur	Se contente du minimum	Bon vivant	Buveur	Ouvret, sociable	Toujours de bonne humeur
41	NLM1 Hannut	Buveur	Ouvret, sociable	Paresseux	Bon vivant	Toujours de bonne humeur	Buveur
42	NLM1 Hannut	Accueillant	Toujours de bonne humeur	Paresseux	Accueillant	Bon vivant	Toujours de bonne humeur
43	NLM1 Hannut	Toujours de bonne humeur	Se contente du minimum	Drôle	Fétard	Ouvret, sociable	Toujours de bonne humeur
44	NLM1 Hannut	Accent de paysan	Moins scolaire	Simplet	Fier	Loyal	Sympathique
45	NLM1 Hannut	Accent de paysan	Egoïste	Radin	Opportuniste	N'aime pas les étrangers	Radin
46	NLM1 Hannut	Désorganisé	Paresseux	x	Patriote	Ouvret, sociable	Juste
47	NLM1 Hannut	Ouvret, sociable	x	x	Patriote	Fétard	x

1	A	AI	AI	AK	AL	AM	AN	AO	AP	AQ	AR	AS	AT	AU	AV
1	Code	Typische Belg 4	Typische Belg 5	I verschi	Ilen en V	enkel	kunnen	commun	Ille soos onderling best heeft overeen me	Walen kint	Walen kint	in mind	Iederen	ning in	ligende
26	NLM1 Hannut	x	x	9	4	2	2	2	Il faut rétablir la Belgique	Pas d'avis	4	9	8	3	7
27	NLM1 Hannut	Patriote	Fétard	7	9	2	1	10	Il faut rétablir la Belgique unitaire	ECOLO	1	3	10	0	4
28	NLM1 Hannut	Patriote	Franc	4	8	0	0	8	Il faut rétablir la Belgique unitaire	MR	0	0	0	0	1
29	NLM1 Hannut	A l'écoute	x	7	6	2	4	4	Il faut un état fédéral dans lequel les régis ECOLO	4	9	9	6	10	10
30	NLM1 Hannut	Bon vivant	Fétard	7	10	7	9	9	Il faut conserver la situation actuelle	ECOLO	6	2	3	7	7
31	NLM1 Hannut	Drôle	Attaché à son pays	5	10	1	7	7	Il faut rétablir la Belgique unitaire	Je ne voterai pas	5	6	6	7	7
32	NLM1 Hannut	Accent de paysan	Sympathique	6	8	3	3	7	Il faut un état fédéral dans lequel les régis Pas d'avis	0	8	7	8	7	7
33	NLM1 Hannut	Accueillant	Ouvret, sociable	6	7	7	3	7	Il faut rétablir la Belgique unitaire	ECOLO	9	8	8	8	9
34	NLM1 Hannut	Fétard	Relax	8	9	3	0	8	Il faut un état fédéral dans lequel les régis ECOLO	7	8	9	7	7	7
35	NLM1 Hannut	x	x	2	9	0	0	10	Il faut rétablir la Belgique unitaire	ECOLO	0	7	5	6	8
36	NLM1 Hannut	Sympathique	Cultivé	3	10	6	0	8	Il faut un état fédéral dans lequel les régis ECOLO	6	4	9	7	7	7
37	NLM1 Hannut	Cultivé	Fétard	3	10	3	0	9	Il faut un état fédéral dans lequel les régis Pas d'avis	6	6	7	7	7	9
38	NLM1 Hannut	Chaleureux	Relax	7	10	3	2	10	Il faut rétablir la Belgique unitaire	ECOLO	2	3	7	0	4
39	NLM1 Hannut	Fétard	Buveur	6	8	2	7	8	Il faut rétablir la Belgique unitaire	ECOLO	2	2	4	9	10
40	NLM1 Hannut	Bon vivant	Se contente du minimum	8	4	3	8	2	Pas d'avis	2	10	10	7	10	10
41	NLM1 Hannut	Paresseux	Ouvret, sociable	5	7	3	2	7	Il faut un état fédéral dans lequel les régis CDH	6	6	6	4	10	10
42	NLM1 Hannut	Buveur	Drôle	8	9	8	2	8	Il faut rétablir la Belgique unitaire	Pas d'avis	7	8	7	8	7
43	NLM1 Hannut	Sympathique	Chaleureux	8	7	1	0	9	Il faut un état fédéral dans lequel les régis ECOLO	6	7	6	4	8	8
44	NLM1 Hannut	Patriote	Solidaire	8	8	8	0	10	Il faut rétablir la Belgique unitaire	MR	0	7	8	5	0
45	NLM1 Hannut	Bête	Hautain	7	7	8	3	7	Il faut rétablir la Belgique unitaire	PS	7	7	2	8	7
46	NLM1 Hannut	Sympathique	Travailleur	4	8	4	3	7	Il faut un état fédéral dans lequel les régis CDH	4	2	6	4	5	5
47	NLM1 Hannut	x	x	7	10	3	6	8	Il faut un état fédéral dans lequel les régis PS	4	4	4	4	7	6

	A	AW	AX	AY	AZ	BA	BB	BC	BD	BE	BF	BG	BH	BI
1	Code	Vlaamse	W	Vlaamse	W	Vlaamse	W	Vlaamse	W	Vlaamse	W	Vlaamse	W	Vlaamse
26	NLM1 Hannut	3	8	7	2	7	8	4	5	5	8	6	Diversité et richesse culturelle	x
27	NLM1 Hannut	0	10	6	6	0	10	5	7	8	7	3	Possibilité d'être bilingue	Diversité et richesse culturelle
28	NLM1 Hannut	0	0	4	6	7	5	2	1	5	3	1	Ouverture d'esprit vis-à-vis de l'autre (acceptation de la d	Ouverture d'esprit vis-à-vis de l'autre (acceptation de la d
29	NLM1 Hannut	4	10	6	7	1	9	5	6	4	9	6	Possibilité d'être bilingue	Ouverture d'esprit vis-à-vis de l'autre (acceptation de la d
30	NLM1 Hannut	5	7	7	5	3	5	7	5	5	2	3	Diversité et richesse culturelle	Pays - monotone et bcp de choses à visiter part le dive
31	NLM1 Hannut	6	6	7	7	5	5	7	3	8	4	8	Diversité et richesse culturelle	Ouverture d'esprit vis-à-vis de l'autre
32	NLM1 Hannut	4	9	7	7	7	9	6	9	6	10	7	Ouverture d'esprit vis-à-vis de l'autre	Diversité et richesse culturelle
33	NLM1 Hannut	7	7	8	9	3	0	7	1	5	6	7	F et W se complètent et ont bcp à s'apprendre mutuellement	Possibilité d'être bilingue
34	NLM1 Hannut	4	8	8	6	6	5	7	9	9	5	5	Ouverture d'esprit vis-à-vis de l'autre	Diversité et richesse culturelle
35	NLM1 Hannut	7	6	7	3	1	10	0	4	8	2	10	Possibilité d'être bilingue	Ouverture d'esprit vis-à-vis de l'autre
36	NLM1 Hannut	7	3	8	8	8	5	2	1	4	2	1	F et W se complètent et ont bcp à s'apprendre mutuellement	Diversité et richesse culturelle
37	NLM1 Hannut	6	7	7	4	8	10	5	6	5	0	0	x	x
38	NLM1 Hannut	0	7	3	7	2	10	7	8	7	4	0	Possibilité d'être bilingue	Pays - monotone et bcp de choses à visiter part le dive
39	NLM1 Hannut	3	7	7	4	1	8	6	5	6	7	6	Possibilité d'être bilingue	Diversité et richesse culturelle
40	NLM1 Hannut	5	10	10	8	2	5	6	5	5	5	5	Diversité et richesse culturelle	Ouvre plus de porte pour l'avenir
41	NLM1 Hannut	3	7	6	3	7	9	7	7	5	5	5	Diversité et richesse culturelle	Ouverture d'esprit vis-à-vis de l'autre
42	NLM1 Hannut	8	7	3	4	7	9	3	4	4	7	2	Possibilité d'être bilingue	Diversité et richesse culturelle
43	NLM1 Hannut	1	4	4	2	3	9	3	3	4	4	4	Ouverture d'esprit vis-à-vis de l'autre	Diversité et richesse culturelle
44	NLM1 Hannut	0	8	5	5	5	10	0	2	5	10	10	Ouvre plus de portes pour l'avenir	Diversité et richesse culturelle
45	NLM1 Hannut	7	7	7	7	6	10	4	4	6	9	4	Diversité et richesse culturelle	Diversité et richesse culturelle
46	NLM1 Hannut	7	7	5	5	8	10	7	3	5	9	6	Ouverture d'esprit vis-à-vis de l'autre	Diversité et richesse culturelle
47	NLM1 Hannut	8	8	9	3	8	9	8	6	8	8	8	Diversité et richesse culturelle	Ouverture d'esprit vis-à-vis de l'autre

	A	BJ	BK	BL	BM
1	Code	Nadelen van het feit dat we in een meertalig en multicultureel land wonen. 1	Nadelen van het feit dat we in een meertalig en multicultureel land wonen. 2	Ideale toekomstige België (adjectief 1)	Ideale toekomstige België (adjectief 2)
26	NLM1 Hannut	Barrière de la langue pour se comprendre	Créer des tensions et des clans	Sans concurrence	Bonne entente politique
27	NLM1 Hannut	Barrière de la langue pour se comprendre	Points de vue politiques différents	Unie	Chaleureuse
28	NLM1 Hannut	Manque de communication entre F et W du gouvernement	Chacun reste de son côté alors qu'il devrait s'emêler plus	Bonne entente	Généreux et accueillant
29	NLM1 Hannut	Créer des tensions et des clans	F et W n'arrivent jamais à se mettre d'accord à cause de leurs mentalités différentes	Généreux et accueillant	Bien gouvernée
30	NLM1 Hannut	Barrière de la langue pour se comprendre	Créer des tensions et des clans	Progressiste	Durable
31	NLM1 Hannut	Obligation d'apprendre une langue pas forcément appréciée	Créer des tensions et des clans	Unie	Respectueuse de l'environnement
32	NLM1 Hannut	Créer des tensions et des clans	Concurrence entre F et W pour savoir si est le meilleur	Unie	Pas de distinction entre F et W
33	NLM1 Hannut	Créer des tensions et des clans (racisme)	Concurrence entre F et W pour savoir si est le meilleur	Pas de concurrence	Unie
34	NLM1 Hannut	Barrière de la langue pour se comprendre	x	Unie	Riche
35	NLM1 Hannut	Créer des tensions et des clans	Difficulté au niveau scolaire	Riche	Puissante
36	NLM1 Hannut	Barrière de la langue pour se comprendre	F et W n'arrivent jamais à se mettre d'accord à cause de leurs mentalités différentes	Unie	Puissante
37	NLM1 Hannut	Barrière de la langue pour se comprendre	F et W n'arrivent jamais à se mettre d'accord à cause de leurs mentalités différentes	Unie	Puissante
38	NLM1 Hannut	Créer des tensions et des clans	F et W n'arrivent jamais à se mettre d'accord à cause de leurs mentalités différentes	Unie	Juste
39	NLM1 Hannut	Barrière de la langue pour se comprendre	Créer des tensions et des clans (racisme)	Unie	Bilingue
40	NLM1 Hannut	Créer des tensions et des clans	Pays coupé en 2 (linguistiquement et territorialement)	Pas de flamand	Bonne entente politique
41	NLM1 Hannut	Barrière de la langue pour se comprendre	Nécessaire d'être bilingue pour pouvoir travailler partout	Respectueuse de l'environnement	Bien gouvernée
42	NLM1 Hannut	Barrière de la langue pour se comprendre	F et W n'arrivent jamais à se mettre d'accord à cause de leurs mentalités différentes	Unie	Bonne entente
43	NLM1 Hannut	F et W n'arrivent jamais à se mettre d'accord à cause de leurs mentalités différentes	Barrière de la langue pour se comprendre	Unie	Sans concurrence
44	NLM1 Hannut	F et W n'arrivent jamais à se mettre d'accord à cause de leurs mentalités différentes	Barrière de la langue pour se comprendre	Unie	Fière
45	NLM1 Hannut	F et W n'arrivent jamais à se mettre d'accord à cause de leurs mentalités différentes	Créer des tensions et des clans	Moins paresseuse	Plus de pouvoir au roi
46	NLM1 Hannut	Créer des tensions et des clans	Pays coupé en 2 (linguistiquement et territorialement)	Unie	F et W parviennent à s'arranger
47	NLM1 Hannut	F et W n'arrivent jamais à se mettre d'accord à cause de leurs mentalités différentes	Pas de cohésion nationale	Fière	Plus ouverte d'esprit

	A	BN	BO	BP	BQ
1	Code	Ideale toekomstige België (adjectief 3)	Ideale toekomstige België (adjectief 4)	Ideale toekomstige België (adjectief 5)	me belang
26	NLM1 Hannut	Scission de la Belgique entre F et W	x	x	4
27	NLM1 Hannut	Ouverte	Bien gouvernée	Qui aide les migrants	8
28	NLM1 Hannut	Patriotique	x	x	10
29	NLM1 Hannut	Riche	Respectueuse de l'environnement	Engagée	7
30	NLM1 Hannut	Généreux et accueillant	Chaleureux	x	8
31	NLM1 Hannut	Généreux et accueillant	Travailleuse	Egalitaire	7
32	NLM1 Hannut	Engagée	Bonne entente	Accueillante	9
33	NLM1 Hannut	Progressiste	Respectueuse de l'environnement	Unique dans le monde	2
34	NLM1 Hannut	Royaliste	Ouverte d'esprit	x	2
35	NLM1 Hannut	Unie	Prosper	Heureux	10
36	NLM1 Hannut	Ouverte d'esprit	Progressiste	Patriotique	9
37	NLM1 Hannut	F et W parviennent à s'arranger	Plus de racisme entre F et W	Plus ouverte d'esprit	9
38	NLM1 Hannut	Généreux et accueillant	Chaleureux	A l'écoute de la population	9
39	NLM1 Hannut	Accueillante	Fête	Paisible	8
40	NLM1 Hannut	Paisible	Respectueuse de l'environnement	Moins d'éprouvé politique	3
41	NLM1 Hannut	Moins d'impôt	x	x	5
42	NLM1 Hannut	Moins raciste	x	x	8
43	NLM1 Hannut	Bonne entente	Solidaire	F et W parviennent à s'arranger	7
44	NLM1 Hannut	Solidaire	Démocratique	A l'écoute	10
45	NLM1 Hannut	Championne du monde de foot	x	x	8
46	NLM1 Hannut	Plus de racisme entre F et W	x	x	7
47	NLM1 Hannut	Solidaire	Plus de communication	Championne du monde de foot	9

3) Gegevens van de FLM1 groep uit Aarschot:

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U
1	Code	le van d	geleent	sat	van ge	cho	Woopla	Lat	Land h	Land V	LM	LM	LM	identific	ificat	ificat	identific	identific	caste m	ificat	Dominante identiteitsgroep
48	FLM1 Aarschot	Aarschot	FLM1	F	2002	6e	Tremelo	BEL	BEL	BEL	FR	x	x	10	7	6	5	4	10	5	Je me sens plus belge que "flamand" e
49	FLM1 Aarschot	Aarschot	FLM1	M	2002	6e	Testelt	BEL	BEL	BEL	FR	x	x	8	10	1	0	0	6	8	Je me sens aussi bien "flamand" e que belge
50	FLM1 Aarschot	Aarschot	FLM1	F	2002	6e	Gwewi	BEL	BEL	BEL	FR	x	x	7	5	3	0	0	9	9	Je me sens plus belge que "flamand" e
51	FLM1 Aarschot	Aarschot	FLM1	F	2002	6e	Tielt-Winge	BEL	BEL	BEL	FR	x	x	10	10	3	4	1	9	8	Je me sens plus "flamand" e que belge
52	FLM1 Aarschot	Aarschot	FLM1	F	2002	6e	Aarschot	BEL	BEL	BEL	FR	x	x	10	10	6	0	0	10	9	Je me sens aussi bien "flamand" e que belge
53	FLM1 Aarschot	Aarschot	FLM1	F	2001	6e	Begijnendijk	BEL	NED	BEL	FR	x	x	7	10	2	1	1	9	9	Je me sens aussi bien "flamand" e que belge
54	FLM1 Aarschot	Aarschot	FLM1	F	2002	6e	Testelt	BEL	BEL	BEL	FR	x	x	9	6	2	2	2	5	7	Je me sens uniquement belge
55	FLM1 Aarschot	Aarschot	FLM1	F	2002	6e	Nieuwrode	BEL	BEL	BEL	FR	x	x	10	10	6	1	1	10	8	Je me sens aussi bien "flamand" e que belge
56	FLM1 Aarschot	Aarschot	FLM1	F	2002	6e	Rotselaar	BEL	BEL	BEL	FR	x	x	9	9	x	x	0	10	10	Je me sens aussi bien "flamand" e que belge
57	FLM1 Aarschot	Aarschot	FLM1	F	2003	6e	Ramsel	BEL	BEL	BEL	FR	x	x	10	9	1	1	0	7	10	Je me sens aussi bien "flamand" e que belge
58	FLM1 Aarschot	Aarschot	FLM1	F	2002	6e	Aarschot	BEL	BEL	BEL	FR	x	x	10	10	1	1	1	10	4	Je me sens aussi bien "flamand" e que belge
59	FLM1 Aarschot	Aarschot	FLM1	M	2000	6e	Nieuwrode	BEL	BEL	BEL	FR	x	x	6	5	x	0	0	x	6	Je me sens plus belge que "flamand" e
60	FLM1 Aarschot	Aarschot	FLM1	M	2002	6e	Kaggevinne	toemeni	Roemenie	Roemenie	FR	x	x	6	7	5	0	0	9	10	Je me sens plus "flamand" e que belge
61	FLM1 Aarschot	Aarschot	FLM1	F	2002	6e	Aarschot	BEL	BEL	BEL	FR	x	x	10	10	1	1	1	10	2	Je me sens aussi bien "flamand" e que belge
62	FLM1 Aarschot	Aarschot	FLM1	F	2002	6e	Herselt	BEL	BEL	BEL	FR	x	x	10	10	0	0	0	10	10	Je me sens aussi bien "flamand" e que belge
63	FLM1 Aarschot	Aarschot	FLM1	F	2002	6e	Ramsel	BEL	BEL	BEL	FR	x	x	10	10	0	0	0	10	10	Je me sens uniquement belge
64	FLM1 Aarschot	Aarschot	FLM1	F	2002	6e	Aarschot	BEL	BEL	BEL	FR	x	x	8	8	3	3	6	10	10	Je me sens aussi bien "flamand" e que belge
65	FLM1 Aarschot	Aarschot	FLM1	F	2002	6e	Houtvenne	BEL	BEL	BEL	FR	x	x	10	7	1	3	1	0	10	Je me sens aussi bien "flamand" e que belge
66	FLM1 Aarschot	Aarschot	FLM1	M	2002	6e	Werchter	BEL	BEL	BEL	FR	x	x	8	7	1	2	0	9	x	Je me sens plus belge que "flamand" e
67	FLM1 Aarschot	Aarschot	FLM1	M	2002	6e	Tielt-Winge	BEL	BEL	BEL	FR	x	x	10	10	0	0	0	8	9	Je me sens aussi bien "flamand" e que belge
68	FLM1 Aarschot	Aarschot	FLM1	F	2002	6e	Aarschot	azachsta	BEL	BEL	FR	x	x	1	1	x	0	0	2	0	Je me sens aussi bien "flamand" e que belge
69	FLM1 Aarschot	Aarschot	FLM1	F	2002	6e	Betekom	bEL	BEL	BEL	FR	x	x	9	9	1	1	1	9	7	Je me sens plus belge que "flamand" e
70	FLM1 Aarschot	Aarschot	FLM1	F	2002	6e	Aarschot	BEL	BEL	BEL	FR	x	x	10	9	1	0	0	10	5	Je me sens aussi bien "flamand" e que belge
71	FLM1 Aarschot	Aarschot	FLM1	F	2002	6e	Halsbeek	BEL	BEL	BEL	FR	x	x	7	7	1	1	1	5	7	Je me sens aussi bien "flamand" e que belge
72	FLM1 Aarschot	Aarschot	FLM1	F	2002	6e	Rillaar	BEL	BEL	BEL	FR	x	x	8	7	0	0	3	10	9	Je me sens plus belge que "flamand" e
73	FLM1 Aarschot	Aarschot	FLM1	Ande	2001	6e	Herselt	BEL	BEL	bEL	FR	x	x	7	3	0	0	0	2	10	Je me sens plus belge que "flamand" e
74	FLM1 Aarschot	Aarschot	FLM1	F	2002	6e	Rillaar	BEL	BEL	BEL	FR	x	x	10	10	3	1	0	x	8	Je me sens plus "flamand" e que belge
75	FLM1 Aarschot	Aarschot	FLM1	F	2002	6e	Ramsel	BEL	BEL	BEL	FR	x	x	10	10	0	0	2	10	10	Je me sens plus "flamand" e que belge

	A	V	W	X	Y	Z	AA	AB
1	Code	Typische Vlaming 1	Typische Vlaming 2	Typische Vlaming 3	Typische Vlaming 4	Typische Vlaming 5	Typische Waal 1	Typische Waal 2
48	FLM1 Aarschot	Luid	Enthousiast	Gezellig	x	x	Kalm	rustig
49	FLM1 Aarschot	x	x	x	x	x	x	x
50	FLM1 Aarschot	Aggressief	Rechts	Humoristisch	Uitgaand	Verkeersgevaarlijk	Links	Rustig
51	FLM1 Aarschot	x	x	x	x	x	x	x
52	FLM1 Aarschot	Praat dialect	Iemand die klaagt	x	x	x	Egoïstisch	Rijk
53	FLM1 Aarschot	x	x	x	x	x	x	x
54	FLM1 Aarschot	Veel werkdruk	Gestrest (opgejaagd)	Stiller	Netter	x	Relaxter	Luider
55	FLM1 Aarschot	Harde werker	Eet vaak frietjes	x	x	x	Praat snel	Kust altijd
56	FLM1 Aarschot	x	x	x	x	x	x	x
57	FLM1 Aarschot	x	x	x	x	x	x	x
58	FLM1 Aarschot	Nederlandstalige	Harde werker	x	x	x	Kust vaak	Praat te snel
59	FLM1 Aarschot	x	x	x	x	x	x	x
60	FLM1 Aarschot	x	x	x	x	x	x	x
61	FLM1 Aarschot	x	x	x	x	x	x	x
62	FLM1 Aarschot	x	x	x	x	x	x	x
63	FLM1 Aarschot	x	x	x	x	x	x	x
64	FLM1 Aarschot	Praat dialect	x	x	x	x	Egoïstisch	Lui
65	FLM1 Aarschot	Racistisch	Dom	x	Wild	x	Trots	Zachtaardig
66	FLM1 Aarschot	Leheweterig	Streng	Aantrekkelijk	Eigenwijs	Slim	Sympathique	Vriendelijk
67	FLM1 Aarschot	Bourgonisch	Trots	x	x	x	Bourgonisch	Trots
68	FLM1 Aarschot	x	x	x	x	x	x	x
69	FLM1 Aarschot	x	x	x	x	x	x	x
70	FLM1 Aarschot	x	x	x	x	x	x	x
71	FLM1 Aarschot	x	x	x	x	x	x	x
72	FLM1 Aarschot	x	x	x	x	x	x	x
73	FLM1 Aarschot	x	x	x	x	x	x	x
74	FLM1 Aarschot	Culnair	Vriendlijk	Beliefd	Gastvrij	Spontaan	x	x
75	FLM1 Aarschot	Spontaan	Gastvrij	Nederlandstalig	Culnair	Vriendelijk	Franstalig	x

	A	AC	AD	AE	AF	AG	AH
1	Code	Typische Waal 3	Typische Waal 4	Typische Waal 5	Typische Belg 1	Typische Belg 2	Typische Belg 3
48	FLM1 Aarschot	gastvrij	gezellig	x	Niet-patriotisch	Trots	Luid
49	FLM1 Aarschot	x	x	x	Tweetalig	Vriendelijk	Open-minded
50	FLM1 Aarschot	Rijk	Goedgezind	Efficient	Minder sociaal, apart van elkaar	Vriendelijk	Alcoholisch
51	FLM1 Aarschot	x	x	x	x	x	x
52	FLM1 Aarschot	Werkloos	Deftig	x	Moelijk mens	Ambetant	Gesloten
53	FLM1 Aarschot	x	x	x	Egoïstisch	Spaarzaam	Niet speciaal
54	FLM1 Aarschot	x	x	x	Bourgonisch	Klagers	Zagers
55	FLM1 Aarschot	Eten laat	x	x	Kan ,nederlands en frans	Kan omgaan met Nederlandstalige	Harde werker
56	FLM1 Aarschot	x	x	x	x	x	x
57	FLM1 Aarschot	x	x	x	Nederlandstalig	Franstalig	Duits
58	FLM1 Aarschot	Franstalig	Lui	x	Nederlandstalig	Franstalig	Harde werker
59	FLM1 Aarschot	x	x	x	x	x	x
60	FLM1 Aarschot	x	x	x	x	x	x
61	FLM1 Aarschot	x	x	x	x	x	x
62	FLM1 Aarschot	x	x	x	x	x	x
63	FLM1 Aarschot	x	x	x	x	x	x
64	FLM1 Aarschot	Werkloos	Praat dialect	x	Moelijk mens	Onvriendelijk	Gesloten
65	FLM1 Aarschot	Famillemens	Saai	Rustig	Marginaal	x	x
66	FLM1 Aarschot	Spontaan	Sociaal	Tolerant	Spontaan	Sociaal	Grappig
67	FLM1 Aarschot	x	x	x	Bourgonisch	Trots	x
68	FLM1 Aarschot	x	x	x	x	x	x
69	FLM1 Aarschot	x	x	x	x	x	x
70	FLM1 Aarschot	x	x	x	Bescheiden	Gastvrij	Rustig
71	FLM1 Aarschot	x	x	x	x	x	x
72	FLM1 Aarschot	x	x	x	x	x	x
73	FLM1 Aarschot	x	x	x	x	x	x
74	FLM1 Aarschot	x	x	x	Beliefd	Vriendelijk	Gastvrij
75	FLM1 Aarschot	x	x	x	Spontaan	Beleefd	Culnair

	A	AI	AJ	AK	AL	AM	AN	AO	AP	AQ	AR	AS	AT	AU	AV
1	Code	Typische Belg 4	Typische Belg 5	I verschil	II en en V	III en en V	IV en en V	V en en V	VI en en V	VII en en V	VIII en en V	IX en en V	X en en V	XI en en V	XII en en V
48	FLM1 Aarschot	Vriendelijk	Open-minded	6	10	7	0	10	II faut rétablir la Belgique unitaire	SPA	0	0	1	0	0
49	FLM1 Aarschot	Ondernemend	x	7	9	8	1	10	II faut conserver la situation actuelle	Open VLD	7	4	3	6	0
50	FLM1 Aarschot	Rustig	Nederig	5	7	6	5	8	II faut un état fédéral dans lequel les régis	CD&V	4	2	1	4	0
51	FLM1 Aarschot	x	x	6	7	5	3	6	Pas d'avis	Vlaams belang	5	5	5	5	5
52	FLM1 Aarschot	Saai	x	7	6	3	9	2	Pas d'avis	Open VLD	6	4	4	2	3
53	FLM1 Aarschot	Basic	Saai	5	5	7	5	7	II faut conserver la situation actuelle	Pas d'avis	6	3	3	3	4
54	FLM1 Aarschot	Harde werkers	x	5	8	2	1	5	Pas d'avis	Pas d'avis	5	3	5	5	5
55	FLM1 Aarschot	x	x	7	5	6	4	6	Pas d'avis	CD&V	7	3	5	6	5
56	FLM1 Aarschot	x	x	3	10	5	1	5	II faut conserver la situation actuelle	Pas d'avis	0	5	5	5	5
57	FLM1 Aarschot	x	x	7	5	6	5	9	II faut rétablir la Belgique unitaire	Vlaams belang	5	0	5	5	10
58	FLM1 Aarschot	x	x	7	5	5	7	10	II faut rétablir la Belgique unitaire	Vlaams belang	6	0	5	5	5
59	FLM1 Aarschot	x	x	4	5	3	5	5	Pas d'avis	Pas d'avis	5	5	5	5	5
60	FLM1 Aarschot	x	x	7	5	9	5	7	Pas d'avis	Open VLD	6	5	5	5	10
61	FLM1 Aarschot	x	x	8	9	6	5	7	II faut conserver la situation actuelle	CD&V	5	5	3	5	5
62	FLM1 Aarschot	x	x	10	5	2	7	9	Pas d'avis	Pas d'avis	5	5	5	0	0
63	FLM1 Aarschot	x	x	8	5	8	7	5	Pas d'avis	Pas d'avis	5	0	5	5	5
64	FLM1 Aarschot	Saai	Egoïstisch	5	6	4	1	7	II faut conserver la situation actuelle	SPA	5	8	7	8	5
65	FLM1 Aarschot	x	x	8	7	4	6	9	II faut rétablir la Belgique unitaire	CD&V	2	7	8	10	3
66	FLM1 Aarschot	Slim	Eigenwijs	7	8	2	5	8	II faut rétablir la Belgique unitaire	Groen	3	7	8	6	5
67	FLM1 Aarschot	x	x	1	10	1	0	8	II faut rétablir la Belgique unitaire	CD&V	0	0	0	0	0
68	FLM1 Aarschot	x	x	4	10	1	0	5	II faut rétablir la Belgique unitaire	SPA	0	0	0	5	0
69	FLM1 Aarschot	x	x	2	8	6	1	7	II faut conserver la situation actuelle	Pas d'avis	5	5	5	5	5
70	FLM1 Aarschot	x	x	5	8	4	1	9	II faut conserver la situation actuelle	Pas d'avis	4	5	5	0	2
71	FLM1 Aarschot	x	x	4	8	2	1	8	Pas d'avis	Pas d'avis	1	4	5	5	5
72	FLM1 Aarschot	x	x	4	10	0	5	7	Pas d'avis	Open VLD	0	0	4	0	5
73	FLM1 Aarschot	x	x	4	10	0	0	6	II faut un état fédéral dans lequel les régis	Groen	0	1	5	2	0
74	FLM1 Aarschot	Spontaan	Eerlijk	8	5	4	6	0	Pas d'avis	Vlaams belang	5	0	0	5	0
75	FLM1 Aarschot	Vriendelijk	Gastvrij	8	3	7	7	5	Pas d'avis	Vlaams belang	5	2	5	5	2

	A	AW	AX	AY	AZ	BA	BB	BC	BD	BE	BF	BG	BH	BI
1	Code	Vlaming	II en soc	III en soc	IV en soc	V en soc	VI en soc	VII en soc	VIII en soc	IX en soc	X en soc	XI en soc	XII en soc	XIII en soc
48	FLM1 Aarschot	0	0	0	2	3	8	0	5	5	5	5	Meerdere culturen & andere geschiedenis	Snel 2 taal leren op school
49	FLM1 Aarschot	8	3	8	1	5	7	4	5	5	3	8	Meer talen dus de taal is fleuriger soms praat ik of half frans ha	Wen lever anders dan Vlamingen dus hebben we mee
50	FLM1 Aarschot	6	3	6	3	1	10	0	2	7	8	6	Je leert toleranter zijn, minder nationalitisch	Je leert 2 of meer talen
51	FLM1 Aarschot	5	6	5	5	5	7	5	5	5	5	7	Grotere communicatie mogelijkheden	x
52	FLM1 Aarschot	7	6	3	4	7	9	5	7	5	5	8	Je leert de taal sneller omdat je het op school moet leren	Frans wordt wereldwijd veel gesproken dis is dat handig
53	FLM1 Aarschot	6	4	5	5	7	6	4	5	5	6	7	Meerder talen = handig voor op vakantie	x
54	FLM1 Aarschot	5	6	6	6	4	7	6	5	5	5	6	Meer diversiteit	Cultuur is rijker
55	FLM1 Aarschot	6	7	6	5	3	8	7	5	5	4	5	Je kan op meerdere plaatsen je plan trekken	Je kan met meerdere culturen samenwerken
56	FLM1 Aarschot	5	6	5	5	6	8	5	5	5	5	5	Uw frans is beter	x
57	FLM1 Aarschot	5	5	0	5	5	8	5	5	5	5	8	x	x
58	FLM1 Aarschot	8	9	4	5	8	10	5	5	5	5	6	Ik sta open voor kennismaking met andere culturen	Men leert 2 talen aan de kinderen
59	FLM1 Aarschot	5	5	5	5	7	8	5	5	5	5	5	Je leert meerder talen	Je hebt een andere cultuur
60	FLM1 Aarschot	8	5	7	5	5	7	5	5	5	5	5	Je bent niet beperkt om een taal te beheersen	x
61	FLM1 Aarschot	1	1	1	1	6	1	2	5	6	6	8	x	x
62	FLM1 Aarschot	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	x	x
63	FLM1 Aarschot	5	5	5	5	5	6	5	5	5	5	5	x	x
64	FLM1 Aarschot	5	5	7	7	3	6	5	6	5	5	5	Verschiende cultuur	Men leert 2 talen aan de kinderen
65	FLM1 Aarschot	8	9	4	5	8	10	5	5	5	5	6	I sta open voor kennismaking met andere culturen	Iedere cultuur heeft wel zijn voordelen voor het land
66	FLM1 Aarschot	5	7	8	7	7	8	5	7	7	8	7	Je leert en kan al sneller meerdere talen beter en vlotter spreken	Je leert de andere culturen en gewoontes
67	FLM1 Aarschot	0	0	0	0	0	6	0	5	1	5	5	Betere communicatie	Meer tolerantie
68	FLM1 Aarschot	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Gestimuleerd om andere taal te leren	Overenkomstige cultuur
69	FLM1 Aarschot	5	5	5	5	5	6	5	5	5	5	5	x	x
70	FLM1 Aarschot	5	5	6	6	5	9	5	1	5	10	10	Je leert van jongsaf aan talen	Het is tof om op scoutskamp te gaan in Franstalig bebie
71	FLM1 Aarschot	5	5	5	5	5	9	5	5	5	10	10	Je kant van kindsbeen af in contact met de andere taal	Je voelt je op vakantie in je eigen land
72	FLM1 Aarschot	0	5	0	0	5	6	0	5	0	5	8	x	x
73	FLM1 Aarschot	1	1	5	5	5	5	5	5	5	5	5	x	x
74	FLM1 Aarschot	0	5	1	0	5	5	6	5	5	5	5	x	x
75	FLM1 Aarschot	5	3	5	5	5	5	5	5	7	5	5	x	x

1	A	BJ	BK	BL	BM
1	Code	Nadelen van het feit dat we in een meertalig en multicultureel land wonen. 1	Nadelen van het feit dat we in een meertalig en multicultureel land wonen. 2	Ideale toekomstige België (adjectief 1)	Ideale toekomstige België (adjectief 2)
48	FLM1 Aarschot	Zeer verschillende meningen	Meerdere overheden meer belasting & veel betaalde ministerpostjes die tonnen kosten	Open minded	Inovatief
49	FLM1 Aarschot	Moelijk om regering te vormen	Spitig genoeg leren de Walen niet altijd Nederlands	Futuristisch	Vriendelijk
50	FLM1 Aarschot	Meer verwarring in communicatie en media	Meer haat van ouderen	Samen	Tolerant
51	FLM1 Aarschot	x	x	Eerlijk	Getuigheid
52	FLM1 Aarschot	Geforceerd zijn om de andere taal te leren	Minder contact met de delen waar ze een andere taal spreken	Vrolijkjer vool	Sociaal volk
53	FLM1 Aarschot	Elkaar niet begripen	x	Respectvoller	Zorgzaam
54	FLM1 Aarschot	Ideeen botsen soms	x	Betere regering	Beter onderwjs (beter frans en nederlands len
55	FLM1 Aarschot	Geen nadelen	x	Minder conflicten	Regering
56	FLM1 Aarschot	x	x	Regering	Minder duur
57	FLM1 Aarschot	x	x	x	x
58	FLM1 Aarschot	x	x	x	x
59	FLM1 Aarschot	x	x	x	x
60	FLM1 Aarschot	x	x	Open	Accepterend
61	FLM1 Aarschot	Je verstaat niet iedereen	x	x	x
62	FLM1 Aarschot	x	x	x	x
63	FLM1 Aarschot	x	x	x	x
64	FLM1 Aarschot	Niet iedereen doet moeite om elkaar te verstaan	Er ontstaat vijandigheid tussen de 2 groepen	Unie	Een regering
65	FLM1 Aarschot	Spanningen kunnen oplopen omwille van de verschillen in gewoonten en cultuur	Elkaar niet junner verstaan vormt een barrière vijandigheid voor elkaar	Eenheid	Trouw
66	FLM1 Aarschot	x	x	x	x
67	FLM1 Aarschot	x	x	Unitair	Tweetalig (moeder taal en Engels)
68	FLM1 Aarschot	x	x	Minder rechts	Goede frietjes
69	FLM1 Aarschot	x	x	x	x
70	FLM1 Aarschot	Grotere taalbarrière	Verstaanbaarheid	x	x
71	FLM1 Aarschot	x	x	x	x
72	FLM1 Aarschot	x	x	x	x
73	FLM1 Aarschot	Als niet iedereen genoeg moeite doet loopt het moeilijk	x	Multicultureel	Tolerant
74	FLM1 Aarschot	We krijgen Frans op school	We krijgen duits op school	x	x
75	FLM1 Aarschot	Veel misverstanden ... de taal	Leerlingen zijn verplicht frans te leren	Geen monarchie meer maar eer	Geen verplichte talen meer

1	A	BN	BQ	BP	BQ
1	Code	Ideale toekomstige België (adjectief 1)	Ideale toekomstige België (adjectief 2)	Ideale toekomstige België (adjectief 3)	Ideale toekomstige België (adjectief 4)
48	FLM1 Aarschot	hoog-geschoold	Eenvoudig	Een	10
49	FLM1 Aarschot	Cultureel	x	x	6
50	FLM1 Aarschot	Sterk	Grenslloos	Jong	4
51	FLM1 Aarschot	x	x	x	5
52	FLM1 Aarschot	Muziek and dans op straat	Meer toeristische monumenten en attract x	x	6
53	FLM1 Aarschot	Sociaal	Onverlegen	x	8
54	FLM1 Aarschot	Betere fietswegen	openbaar vervoer	meer verdraagzaamheid	10
55	FLM1 Aarschot	Minder belastingen	x	x	9
56	FLM1 Aarschot	x	x	x	9
57	FLM1 Aarschot	x	x	x	5
58	FLM1 Aarschot	x	x	x	6
59	FLM1 Aarschot	x	x	x	8
60	FLM1 Aarschot	x	x	x	9
61	FLM1 Aarschot	x	x	x	7
62	FLM1 Aarschot	x	x	x	7
63	FLM1 Aarschot	x	x	x	5
64	FLM1 Aarschot	Geen koning meer	2 talig kinderen opvoeden	Verdraagzaam naar iedereen toe	10
65	FLM1 Aarschot	Verwelkomend	Interessant	Sociaal	9
66	FLM1 Aarschot	x	x	x	7
67	FLM1 Aarschot	Doelgericht	Royaliste	Technologisch vooruitdenkend gericht	9
68	FLM1 Aarschot	x	x	x	6
69	FLM1 Aarschot	x	x	x	7
70	FLM1 Aarschot	x	x	x	9
71	FLM1 Aarschot	x	x	x	9
72	FLM1 Aarschot	x	x	x	7
73	FLM1 Aarschot	Meertalig	Deskundig	open-minded	10
74	FLM1 Aarschot	x	x	x	0
75	FLM1 Aarschot	x	x	x	1

4) Gegevens van de NLM1 en ALM1 groepen uit Gosselies:

1	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U
1	Code	Je van de	geleerd	Ben	van ge	hoof	Woonplaats	Land	Land N	Land V	LM	LM	LM	identific	ificatie	ificatie	identific	ificatie	catie n	ificatie	Dominante identiteitsgevoel
76	NLM1 Gosselies	Gosselies	NLM1	H	2002	6e	Lodellinsart	BEL	BEL	FR	NEERL	x	x	4	0	10	4	0	0	10	Je me sens plus belge que "wallon/ne"
77	NLM1 Gosselies	Gosselies	NLM1	F	2002	6e	Charleroi	BEL	Maroc	BEL	NEERL	x	x	7	0	10	7	0	0	10	Je me sens aussi bien "wallon/ne" que belge
78	NLM1 Gosselies	Gosselies	NLM1	F	2002	6e	Pont-à-celles	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	10	0	10	10	2	0	10	Je me sens aussi bien "wallon/ne" que belge
79	NLM1 Gosselies	Gosselies	NLM1	F	2002	6e	Sombreffe	BEL	Corée du Sud	BEL	NEERL	x	x	7	0	10	7	0	0	10	Je me sens uniquement belge
80	NLM1 Gosselies	Gosselies	NLM1	H	2002	6e	Luttre	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	10	6	8	9	0	3	10	Je me sens aussi bien "wallon/ne" que belge
81	NLM1 Gosselies	Gosselies	NLM1	H	2002	6e	Jumet	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	4	0	9	6	1	0	10	Je me sens uniquement wallon
82	NLM1 Gosselies	Gosselies	NLM1	F	2000	6e	Gosselies	Congo	Congo	Congo	NEERL	x	x	8	0	10	1	5	0	7	Je me sens uniquement belge
83	NLM1 Gosselies	Gosselies	NLM1	H	2002	6e	Courcelles	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	10	0	10	10	0	0	10	Je me sens aussi bien "wallon/ne" que belge
84	NLM1 Gosselies	Gosselies	NLM1	F	2002	6e	Courcelles	BEL	Congo	Congo	NEERL	x	x	7	10	0	1	5	6	7	Je me sens uniquement belge
85	NLM1 Gosselies	Gosselies	NLM1	F	2002	6e	Forchies-la-mai	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	8	0	8	7	0	0	10	Je me sens aussi bien "wallon/ne" que belge
86	NLM1 Gosselies	Gosselies	NLM1	F	2002	6e	Godarville	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	10	x	9	8	0	0	8	Je me sens uniquement belge
87	NLM1 Gosselies	Gosselies	NLM1	F	2002	6e	Courcelles	BEL	BEL	Italie	NEERL	x	x	8	0	7	8	0	0	6	Je me sens aussi bien "wallon/ne" que belge
88	NLM1 Gosselies	Gosselies	NLM1	H	2002	6e	Roux	BEL	FR	BEL	NEERL	x	x	5	0	8	4	8	2	6	Je me sens plus belge que "wallon/ne"
89	NLM1 Gosselies	Gosselies	NLM1	H	2002	6e	Gilly	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	10	0	10	10	0	0	0	Je me sens plus "wallon/ne" que belge
90	NLM1 Gosselies	Gosselies	NLM1	H	2002	6e	Charleroi	BEL	Pologne	Pologne	NEERL	x	x	5	0	6	4	4	0	10	Je me sens uniquement belge
91	NLM1 Gosselies	Gosselies	NLM1	H	2002	6e	Jumet	BEL	BEL	Maroc	NEERL	x	x	7	0	10	6	0	0	7	Je me sens aussi bien "wallon/ne" que belge
92	NLM1 Gosselies	Gosselies	NLM1	H	2002	6e	Gosselies	BEL	BEL	BEL	NEERL	x	x	10	0	10	10	0	0	10	Je me sens plus belge que "wallon/ne"
93	ALM1 Gosselies	Gosselies	ALM1	H	2004	6e	Mellet	BEL	BEL	BEL	Angl	x	x	7	2	8	8	0	1	9	Je me sens aussi bien "wallon/ne" que belge
94	ALM1 Gosselies	Gosselies	ALM1	H	2003	6e	Roux	BEL	Italie	Italie	Angl	x	x	5	0	5	5	0	0	10	Je me sens plus belge que "wallon/ne"
95	ALM1 Gosselies	Gosselies	ALM1	H	2002	6e	Ransart	BEL	Mexique	Mexique	Angl	x	x	7	0	9	5	0	0	10	Je me sens plus belge que "wallon/ne"
96	ALM1 Gosselies	Gosselies	ALM1	H	2003	6e	Gilly	BEL	BEL	BEL	Angl	x	x	10	0	10	10	0	0	10	Je me sens aussi bien "wallon/ne" que belge
97	ALM1 Gosselies	Gosselies	ALM1	H	2003	6e	Charleroi	BEL	BEL	Italie	Angl	x	x	7	0	7	7	0	0	10	Je me sens uniquement belge
98	ALM1 Gosselies	Gosselies	ALM1	H	2001	6e	Monceau-sur-s	BEL	Italie	Italie	Angl	x	x	0	0	5	5	0	0	10	Je me sens plus "wallon/ne" que belge
99	ALM1 Gosselies	Gosselies	ALM1	F	2001	6e	Jumet	BEL	BEL	BEL	Angl	x	x	10	0	10	10	0	0	10	Je me sens plus belge que "wallon/ne"
100	ALM1 Gosselies	Gosselies	ALM1	F	2003	6e	Charleroi	BEL	BEL	BEL	Angl	x	x	9	5	0	10	1	1	10	Je me sens aussi bien "wallon/ne" que belge
101	ALM1 Gosselies	Gosselies	ALM1	F	2003	6e	Charleroi	BEL	BEL	France	Angl	x	x	7	3	10	1	0	0	10	Je me sens aussi bien "wallon/ne" que belge
102	ALM1 Gosselies	Gosselies	ALM1	H	2003	6e	Jumet	BEL	BEL	BEL	Angl	x	x	4	0	5	5	0	0	7	Je me sens plus "wallon/ne" que belge
103	ALM1 Gosselies	Gosselies	ALM1	F	2003	6e	Jumet	BEL	BEL	BEL	Angl	x	x	10	0	10	10	0	0	10	Je me sens plus belge que "wallon/ne"
104	ALM1 Gosselies	Gosselies	ALM1	H	2003	6e	Forchies-la-mai	BEL	BEL	BEL	Angl	x	x	7	0	10	10	0	0	10	Je me sens aussi bien "wallon/ne" que belge
105	ALM1 Gosselies	Gosselies	ALM1	H	2003	6e	Charleroi	BEL	Italie	BEL	Angl	x	x	7	0	7	7	0	0	7	Je me sens plus belge que "wallon/ne"
106	ALM1 Gosselies	Gosselies	ALM1	H	2003	6e	Courcelles	BEL	BEL	BEL	Angl	x	x	8	0	10	10	0	0	10	Je me sens uniquement belge
107	ALM1 Gosselies	Gosselies	ALM1	H	2003	6e	Ransart	BEL	BEL	BEL	Angl	x	x	10	1	10	10	0	1	10	Je me sens aussi bien "wallon/ne" que belge
108	ALM1 Gosselies	Gosselies	ALM1	H	2001	6e	Courcelles	BEL	BEL	BEL	Angl	x	x	10	2	8	10	0	1	10	Je me sens plus "wallon/ne" que belge
109	ALM1 Gosselies	Gosselies	ALM1	H	2000	6e	Ransart	BEL	BEL	BEL	Angl	x	x	9	0	9	10	0	0	8	Je me sens uniquement wallon
110	ALM1 Gosselies	Gosselies	ALM1	H	2002	6e	Roux	BEL	BEL	Maroc	Angl	x	x	5	0	1	2	0	0	3	Je me sens uniquement belge
111	ALM1 Gosselies	Gosselies	ALM1	H	2003	6e	Gosselies	BEL	BEL	BEL	Angl	x	x	8	0	8	8	3	0	10	Je me sens aussi bien "wallon/ne" que belge
112	ALM1 Gosselies	Gosselies	ALM1	F	2003	6e	Charleroi	BEL	BEL	BEL	Angl	x	x	10	7	10	10	0	0	10	Je me sens aussi bien "wallon/ne" que belge
113	ALM1 Gosselies	Gosselies	ALM1	F	2003	6e	Jumet	BEL	BEL	BEL	Angl	x	x	8	0	10	7	2	0	10	Je me sens plus belge que "wallon/ne"

	A	V	W	X	Y	Z	AA	AB
1	Code	Typische Vlaamse 1	Typische Vlaamse 2	Typische Vlaamse 3	Typische Vlaamse 4	Typische Vlaamse 5	Typische Waal 1	Typische Waal 2
76	NLM1 Gosselies	Ferme	Riche	travailleur	Tendu	Studeux	Raciste	Stéréotypant
77	NLM1 Gosselies	Arrogant	Raciste	Egocentrique	Neutre	Radin	Joyeux	Fetard
78	NLM1 Gosselies	Riche	Méprisant	Hautain	x	x	Accent de paysan	x
79	NLM1 Gosselies	Froid	Sérieux	Ordonné	Très classique	Très sur les aprioris	Chaleureux	Humoristique
80	NLM1 Gosselies	Il a du caractère	Hautain	Travailleur	Vantard	Aware	Calme et détendu	Fétard
81	NLM1 Gosselies	Antiwallon	Raciste	nationaliste	Sportif	Prévoyant	Courageux	Socialiste
82	NLM1 Gosselies	Plus raciste	Olus riche	Plus nationaliste	Plus froid	Plus innovant	Chomeur	Festif
83	NLM1 Gosselies	Riche	Ventard	Raciste	Nationaliste	Sportif	x	x
84	NLM1 Gosselies	Riche	Raciste	Froid	Nationaliste	Avancé	Sympathique	Chaleureux
85	NLM1 Gosselies	Prétentieux	Raciste	Propre (environnement)	Respectueux	Ouvret d'esprit	Sale (environnement)	Fetard
86	NLM1 Gosselies	Travailleur	Egoïste	Riche	Colérique	Fainéant	Paume	Chaleureux
87	NLM1 Gosselies	Prétentieux	Raciste	Anti wallon	Innovant	Intelligent	Parle pas bien français	x
88	NLM1 Gosselies	Conservateur	x	x	x	x	x	x
89	NLM1 Gosselies	Raciste	Riche	Méchant	Raleur	Différent	x	x
90	NLM1 Gosselies	Raciste	Xénophobe	Conservateur	Propore sur eux	Riche	Familiaux	Tolérant
91	NLM1 Gosselies	En colère	Raciste	Moche	Riche	Blond	Clochard	Moche
92	NLM1 Gosselies	Blond	Néerlandophone	Riche	Raciste	Faché	Bonne humeur	Francophone
93	ALM1 Gosselies	x	x	x	x	x	x	x
94	ALM1 Gosselies	Prétentieux	Intellectuel	Impoli	Riche	Radin	Nourritures	Alcooliques
95	ALM1 Gosselies	Amicale	Eduqué	Autonome	Economique	Sportive	Beauf	Qui bois de la bière
96	ALM1 Gosselies	Parle néerl	Il est belge	x	x	x	Parle français	Il est belge
97	ALM1 Gosselies	Raciste	Séparatiste	Chic	Sérieux	x	Sympathique	Beauf
98	ALM1 Gosselies	Hautain	x	x	x	x	Sympathique	Comique
99	ALM1 Gosselies	Désagréable	Froid	Eduqué	Distant	Hautain	Agréable	Chaleureux
100	ALM1 Gosselies	Désagréable	Froid	Parfois souriant	nient les wallons	Raciste	Accent de paysan	Chaleureux
101	ALM1 Gosselies	Désagréable	Egoïste	Froid	Rarement souriant	Raciste	Accueillant	Chaleureux
102	ALM1 Gosselies	Egocentrique	Radin	Renfermé	x	x	Accueillant	Sympathique
103	ALM1 Gosselies	Ostant	Sur d'eux	Froid	Eduqué	Hautain	Amical	Franc parlé
104	ALM1 Gosselies	x	x	x	x	x	x	x
105	ALM1 Gosselies	x	x	x	x	x	x	x
106	ALM1 Gosselies	Agressif	Radin	Narcissique	Egoïste	Raciste	Egoïste	Familial
107	ALM1 Gosselies	x	x	x	x	x	x	x
108	ALM1 Gosselies	x	x	x	x	x	x	x
109	ALM1 Gosselies	Narcissique	Radin	Possessif	Hautain	Mal poli	Beauf	Courageux
110	ALM1 Gosselies	Intelligent	x	Narcissique	Egoïste	Pas drole	Flemmard	Gentil
111	ALM1 Gosselies	x	x	x	x	x	x	x
112	ALM1 Gosselies	Nationaliste	Travailleur	Organisé	Prétentieux	Fustré	Fainéant	x
113	ALM1 Gosselies	Précieux	Parle vite	Désagréable	Incompréhensible	Droit	Sympathique	Accepte les autres

	A	AC	AD	AE	AF	AG	AH
1	Code	Typische Waal 3	Typische Waal 4	Typische Waal 5	Typische Belg 1	Typische Belg 2	Typische Belg 3
76	NLM1 Gosselies	Agressif	Naïf	Manipulable	Indécis (plan politique)	Régionaliste (+ que patriotiste)	Stressé
77	NLM1 Gosselies	Amable	Serviable	Drole	Fetard	Accueillant	Fier
78	NLM1 Gosselies	x	x	x	x	x	x
79	NLM1 Gosselies	Bon vivant	Vis au jour le jour	Ouvret d'esprit	Drole	Accueillant	Facile à vivre
80	NLM1 Gosselies	Capricieux	Généreux	Aventurier	Fetard	Il se sert les coudes avec les autres	Socialiste
81	NLM1 Gosselies	Raleur	Communiste	Antiflamand	x	x	x
82	NLM1 Gosselies	Sympathique	Arriéré	Bon vivant	Divisée	Accueillant	Festif
83	NLM1 Gosselies	x	x	x	x	x	x
84	NLM1 Gosselies	A la bourre	Accueillant	Amicaux	Chaleureux	Fetard	Sympathique
85	NLM1 Gosselies	Serviable	Agréable	Ouvret d'esprit	Sympathique	Fetard	Généreux
86	NLM1 Gosselies	Passioné	Buveur	Serviable	Cool	Buveur	Sympathique
87	NLM1 Gosselies	Marrant	Raleur	Pas strict	Sympathique	Drole	Coeur sur la main
88	NLM1 Gosselies	x	x	x	x	x	x
89	NLM1 Gosselies	x	x	x	Conflit	Politique compliqué	Pauvreté
90	NLM1 Gosselies	x	x	x	Paris français et neerl	Aime la bière	x
91	NLM1 Gosselies	Pauvre	Chomeur	Fainéant	Gros	Vaniteux	Pauvreté
92	NLM1 Gosselies	Alcoolique	Pauvre	Petit	Alcoolique	Joyeux	Fetard
93	ALM1 Gosselies	x	x	x	x	x	x
94	ALM1 Gosselies	Drogues	Cons	Impolis	Hautain	Gros	Flemmard
95	ALM1 Gosselies	Gros	Orgueilleux	Fainéant	Buveur de bière	Beauf	Parle français
96	ALM1 Gosselies	x	x	x	x	x	x
97	ALM1 Gosselies	Accueillant	x	x	x	x	x
98	ALM1 Gosselies	Accueillant	x	x	Pour lui y a le belge wallon et le belge flam x	x	x
99	ALM1 Gosselies	Joyeux	Serviable	Fetard	Amical	Accueillant	Souriant
100	ALM1 Gosselies	Accueillant	ne parlent que très peu néerl	frites	bière	foot	x
101	ALM1 Gosselies	Sociale	Fetard	Fainéant	x	x	x
102	ALM1 Gosselies	x	x	x	Trop de difference entre F et W => pas de be x	x	x
103	ALM1 Gosselies	Fetard	x	x	Fetard	Accueillant	Amical
104	ALM1 Gosselies	x	x	x	Alcoolique	Mangeur de frites	Socialiste
105	ALM1 Gosselies	x	x	x	Gentil	Agréable	Accent de paysan
106	ALM1 Gosselies	Joyel	Serviable	Amical	Joyeux	Solidarité	x
107	ALM1 Gosselies	x	x	x	x	x	x
108	ALM1 Gosselies	x	x	x	x	x	x
109	ALM1 Gosselies	Unies	Travailleur	x	Alcoolique	Travailleur	Uni
110	ALM1 Gosselies	Egoïste	Normal	Gaspileur	x	x	x
111	ALM1 Gosselies	x	x	x	x	x	x
112	ALM1 Gosselies	Amical	Courageux	Remarquable	Fait preuve d'autodérision	Remarquable	Socialiste
113	ALM1 Gosselies	Fainéant	x	x	Fetard	Buveur	Ouvret, socialiste

	A	AI	AJ	AK	AL	AM	AN	AO	AP	AQ	AR	AS	AT	AU	AV
1	Code	Typische Belg 4	Typische Belg 5	verschel	alen en V	enkele	kunnen	kommt	ik scenario komt het best overeen met	tsvonden, voor w	Walen lule	in mind	tolerante	ningen ra	ngange
76	NLM1 Gosselies	Manipulable	Fainéant	9	7	2	5	7	Il faut un état fédéral dans lequel les régis EcOLO	7	6	3	2	2	2
77	NLM1 Gosselies	Ouvret	Neutre	7	6	0	0	10	Il faut rétablir la Belgique unitaire	PS	6	7	7	8	8
78	NLM1 Gosselies	x	x	6	6	2	7	9	Pas d'avis	EcOLO	2	7	7	9	5
79	NLM1 Gosselies	Ouvret d'esprit	Ne se prend pas la tête	8	5	8	2	2	Il faut conserver la situation actuelle	EcOLO	7	9	10	8	8
80	NLM1 Gosselies	Fainéant	Difficile	4	8	1	2	8	Il faut rétablir la Belgique unitaire	EcOLO	7	7	8	6	8
81	NLM1 Gosselies	x	x	8	2	5	10	5	Il faut scinder la Belgique	PS	7	2	5	4	8
82	NLM1 Gosselies	Chaleureux	Bon vivant	5	7	2	6	8	Il faut rétablir la Belgique unitaire	Défi	7	5	7	7	10
83	NLM1 Gosselies	x	x	8	10	0	10	3	Il faut un état fédéral dans lequel les régis MR	0	1	5	6	9	
84	NLM1 Gosselies	Accueillant	Dynamique	6	7	3	6	9	Il faut rétablir la Belgique unitaire	Défi	7	8	8	7	9
85	NLM1 Gosselies	Solidaire	Respectueux	6	6	9	4	8	Il faut rétablir la Belgique unitaire	Blanc	4	8	4	8	3
86	NLM1 Gosselies	Fetard	Fainéant	4	8	7	3	10	Il faut rétablir la Belgique unitaire	MR	9	8	2	10	10
87	NLM1 Gosselies	Serviable	Riche en culture	4	10	1	0	10	Il faut rétablir la Belgique unitaire	Blanc	0	4	6	7	5
88	NLM1 Gosselies	x	x	8	5	2	0	10	Pas d'avis	Pas d'avis	7	5	5	0	7
89	NLM1 Gosselies	Séparation	Différence	7	8	6	2	9	Il faut rétablir la Belgique unitaire	EcOLO	3	9	7	9	6
90	NLM1 Gosselies	x	x	10	8	1	0	10	Il faut conserver la situation actuelle	Pas d'avis	0	3	5	10	5
91	NLM1 Gosselies	Perdu	Sans pouvoir	9	1	4	8	7	Il faut rétablir la Belgique unitaire	EcOLO	5	9	8	10	8
92	NLM1 Gosselies	Gentil	Eduqué	5	8	2	1	9	Il faut un état fédéral dans lequel les régis MR	7	7	9	9	9	10
93	ALM1 Gosselies	x	x	5	10	0	5	10	Pas d'avis	EcOLO	0	0	5	5	5
94	ALM1 Gosselies	Insignifiant	Crédule	6	5	9	1	4	Il faut un état fédéral dans lequel les régis EcOLO	7	8	6	5	7	
95	ALM1 Gosselies	Orgueilleux	Chameur	3	10	8	7	10	Il faut rétablir la Belgique unitaire	Pas d'avis	7	5	4	2	8
96	ALM1 Gosselies	x	x	1	9	4	5	9	Pas d'avis	Blanc	5	5	6	0	5
97	ALM1 Gosselies	x	x	1	7	0	0	0	Il faut rétablir la Belgique unitaire	PS	0	6	6	5	5
98	ALM1 Gosselies	x	x	10	5	8	5	10	Il faut rétablir la Belgique unitaire	MR	6	10	10	10	7
99	ALM1 Gosselies	x	x	8	5	9	5	8	Pas d'avis	MR	7	10	6	5	8
100	ALM1 Gosselies	familial	x	3	9	3	2	7	Il faut rétablir la Belgique unitaire	PP	3	7	5	8	7
101	ALM1 Gosselies	x	x	6	9	5	5	10	Il faut rétablir la Belgique unitaire	EcOLO	5	10	5	7	7
102	ALM1 Gosselies	x	x	9	2	6	6	2	Il faut scinder la Belgique	MR	0	9	7	10	8
103	ALM1 Gosselies	x	x	5	9	8	10	10	Pas d'avis	MR	8	10	10	5	10
104	ALM1 Gosselies	Marrant	Instruit	0	7	5	0	10	Pas d'avis	PS	0	0	10	10	10
105	ALM1 Gosselies	Mangeur de frites et de moules	x	1	7	10	0	5	Il faut rétablir la Belgique unitaire	PS	0	5	5	7	5
106	ALM1 Gosselies	Beauf	Serviable	7	10	0	0	10	Il faut rétablir la Belgique unitaire	MR	0	10	10	10	8
107	ALM1 Gosselies	x	x	6	4	1	3	10	Il faut rétablir la Belgique unitaire	EcOLO	0	1	4	6	4
108	ALM1 Gosselies	x	x	8	5	9	5	8	Il faut un état fédéral dans lequel les régis MR	6	7	7	5	9	
109	ALM1 Gosselies	Beufs	x	8	6	3	5	9	Il faut rétablir la Belgique unitaire	PS	1	9	10	10	9
110	ALM1 Gosselies	x	x	4	10	7	0	10	Il faut rétablir la Belgique unitaire	PS	6	3	5	7	4
111	ALM1 Gosselies	x	x	7	5	7	3	6	Il faut un état fédéral dans lequel les régis PS	6	6	6	6	5	0
112	ALM1 Gosselies	Fier	Inintéressant	6	7	7	3	8	Il faut un état fédéral dans lequel les régis EcOLO	5	6	7	6	8	
113	ALM1 Gosselies	Sympathique	x	7	6	9	8	7	Il faut conserver la situation actuelle	Pas d'avis	2	6	7	7	9

	A	AW	AX	AY	AZ	BA	BB	BC	BD	BE	BF	BG	BH	BI
1	Code	in Vlaams	in sociaal	in mingelen	in minder se	in mingelen	in Vlaams	in Vlaams	in Vlaams	in Vlaams	in Vlaams	in Vlaams	in Vlaams	in Vlaams
76	NLM1 Gosselies	7	6	7	7	8	3	8	6	7	2	2	Possibilités économiques plus grandes, plus d'ouverture facile av	Culture belge « variée et moins stéréotypable car 3 cout
77	NLM1 Gosselies	5	7	8	7	8	10	7	5	8	4	4	Parler plusieurs langues	Ouvert aux autres cultures
78	NLM1 Gosselies	4	7	6	6	4	8	5	5	7	9	1	Cela permet d'être plus ouvert d'esprit	x
79	NLM1 Gosselies	7	10	5	5	5	5	8	5	5	5	5	L'ouverture d'esprit par rapport aux gens étranger à la Belgique	La possibilité gace aux langues de travailler dans de nor
80	NLM1 Gosselies	8	5	6	7	4	5	6	5	5	8	8	Socialisation	Découverte de culture différente
81	NLM1 Gosselies	3	5	9	7	1	8	4	9	10	6	7	Les 2 langues (ou 3) favorisent leurs apprentissages dans les éco	La multiculturalité favorise l'apprentissage culturel
82	NLM1 Gosselies	7	6	9	9	9	9	8	5	5	9	6	Diversification	Développement esprit critique (histoire, politique)
83	NLM1 Gosselies	4	5	8	6	5	10	5	0	10	8	8	x	x
84	NLM1 Gosselies	7	8	9	7	9	10	10	5	4	2	5	Ouverture d'aux autres plus poussée	Développement de l'esprit critique
85	NLM1 Gosselies	5	7	7	7	5	9	5	5	5	7	7	Les diverses cultures	Conflits internes
86	NLM1 Gosselies	9	1	7	7	6	5	3	0	5	5	5	Plus ouvert d'esprit	Plus généreux
87	NLM1 Gosselies	2	4	7	5	5	6	6	5	5	8	0	Permet d'apprendre diverses langues	le fait d'être riche en culture
88	NLM1 Gosselies	8	4	8	8	5	7	8	5	5	2	2	x	x
89	NLM1 Gosselies	5	9	7	7	5	8	7	4	8	2	2	Rencontrer des personnes avec des cultures , mdes de vie différe	Nous pousse à s'ouvrir à d'autre langue
90	NLM1 Gosselies	0	8	3	7	0	7	0	5	9	5	5	Un m'lange de culture permet de se mettre à la place des autres x	x
91	NLM1 Gosselies	8	8	8	8	2	10	7	7	6	0	3	Plus de connaissances (linguistique)	Plus de culture enrichit le pays)
92	NLM1 Gosselies	5	8	8	7	1	5	9	8	8	3	3	Ouverture d'esprit	Bilingue
93	NLM1 Gosselies	0	0	5	5	5	6	0	5	5	5	5	Ouverture d'esprit (diversité humaine)	x
94	NLM1 Gosselies	7	5	8	6	5	7	7	5	5	4	4	Cela permet d'apprendre plus de langues et ainsi d'avoir plus d'o	La diversité des cultures peret d'avoir plus d'evisteurs
95	NLM1 Gosselies	6	7	7	7	7	8	8	8	5	5	5	On a plus de culture	Plus d'elange
96	NLM1 Gosselies	5	6	6	5	5	7	6	5	5	5	5	Différente culture	Connaissance de la langue des le plus jeune age
97	NLM1 Gosselies	2	5	5	8	0	0	0	0	5	0	0	On ne sait pas reconnaître qui est wallon ou flamand => moins di	x
98	NLM1 Gosselies	5	10	6	5	5	8	5	5	5	5	5	x	x
99	NLM1 Gosselies	7	9	8	5	7	6	6	5	5	4	4	On découvre d'autre culture, mode de vie, langue	On apprend plusieurs langue a l'école
100	NLM1 Gosselies	5	7	7	7	5	9	6	5	7	4	4	conservent l'histoire	x
101	NLM1 Gosselies	5	8	7	5	5	7	5	5	8	6	4	On conserve l'histoire	x
102	NLM1 Gosselies	2	8	8	7	3	6	5	5	5	5	5	x	x
103	NLM1 Gosselies	7	8	4	10	4	7	6	5	5	3	3	On peut voyager plus	Nous pouvons echanger plus facilement avec le monde
104	NLM1 Gosselies	0	10	10	10	10	8	5	0	5	10	10	L'instruction	x
105	NLM1 Gosselies	0	5	5	0	5	6	7	0	5	0	5	Plus de culture	Un plus grand nombre d'individus
106	NLM1 Gosselies	3	10	10	10	5	7	0	5	10	10	10	Il y a plus d'echose à découvrir	x
107	NLM1 Gosselies	1	5	7	6	5	8	0	5	3	6	6	x	x
108	NLM1 Gosselies	7	5	9	8	1	6	8	5	5	0	9	On apprend des choses	x
109	NLM1 Gosselies	3	9	9	8	2	7	6	10	5	9	9	Plus de culture	Plus d'avantage commercial
110	NLM1 Gosselies	6	3	6	6	5	8	5	5	5	5	5	Ca enrichit la culture	Cela nous rend plus sociable
111	NLM1 Gosselies	8	7	7	7	5	9	5	0	5	8	6	Apport culturel	x
112	NLM1 Gosselies	7	6	8	6	7	4	7	5	5	7	7	Parler une 2e langue	Etre proche d'une communauté tres differente, pas part
113	NLM1 Gosselies	0	7	7	7	5	1	8	5	8	10	10	On peut communiquer facilement avec d'autres pays (pays-bas, z x	x

	A	BJ	BK	BL	BM
1	Code	Nadelen van het feit dat we in een meertalig en multicultureel land wonen, 1	Nadelen van het feit dat we in een meertalig en multicultureel land wonen, 2	Ideale toekomstige België (adjectief 1)	Ideale toekomstige België (adjectief 2)
76	NLM1 Gosselies	Incompréhensions courantes entre les régions	Concurrence pour savoir qui ser al emelleur la ou une unification serait plus bénéfique	Unification	Ouverture d'esprit
77	NLM1 Gosselies	Cela sépare bcp	Communication faible	Peut etre meilleur	Unité
78	NLM1 Gosselies	Manque de compréhension	x	Unie	Sans conflit
79	NLM1 Gosselies	Les différences plus ou moins marquées entre les gens parlant différentes langues	Le fait pour certains de se sentir plus supérieur à d'autres	Sans racisme	Au meme pied d'égalité
80	NLM1 Gosselies	Compréhension parfois difficile	Opinion différent de par le vécu historique	Fraternel	Travailler
81	NLM1 Gosselies	L'entente du a la langue empeche un bon fonctionnement national	La wallon ne sent pas flamand du tout et vice-versa	Séparée	Républicaine
82	NLM1 Gosselies	Apprendre la langue de l'autre	Subir les stéréotypes de l'autre	Unie	Diversifiée
83	NLM1 Gosselies	Problème gouvernemental comme pour le moment	Problème de compréhension entre les parties	x	x
84	NLM1 Gosselies	On est pas tous sur la meme longueur d'onde	Difficulté de s'adapter aux différentes cultures	Uni	Futuriste
85	NLM1 Gosselies	Conflits internes	Difficultés de compréhension (mer, magasin)	Uni	Forté
86	NLM1 Gosselies	x	x	x	x
87	NLM1 Gosselies	Difficile de se comprendre	Des conflits pour voir qui sont les meilleur	Unie	Sans colift
88	NLM1 Gosselies	Cela crée des groupes	x	x	x
89	NLM1 Gosselies	Sentiment d'incompréhension, d'indifférence	Bcp de différence au niveau des idées politiques	Unie	Bonne entente
90	NLM1 Gosselies	Bcp de personnes se rassemble apr culutre dans des quartiers ou des villes	x	Riche	Ouverture d'esprit
91	NLM1 Gosselies	Conflits entre les différentes cultures et langues	Plus de problème de communication	Unie	Courageux
92	NLM1 Gosselies	Difficile de former un gouvernement	Tension entre les groupes linguistiques	Réconcilier	Unitaire
93	NLM1 Gosselies	Conflits internes	Difficultés de compréhension	Soudés	Bilingue
94	NLM1 Gosselies	Les nations se disputent	Ceux qui ne veulent pas de l'autre langue ne devraient pas être obligés	Unie	Riche
95	NLM1 Gosselies	Incompréhensions	Inconnue	Unie	Amicale
96	NLM1 Gosselies	Conflit d'eculture	Manque de compréhension quand une personne ne parle pas l'autre langue	x	x
97	NLM1 Gosselies	On deviendra raciste	x	Unie	x
98	NLM1 Gosselies	x	x	x	x
99	NLM1 Gosselies	Différences	Mal à communiquer	Unie	Sociable
100	NLM1 Gosselies	trop de différence de langue ou culture	différent ledologie => conflit	Unie	Accueillant
101	NLM1 Gosselies	Les langues veulent dominer => conflit	x	Unie	x
102	NLM1 Gosselies	Trop de langue à apprendre	Différence d'éducation	Séparée	Française
103	NLM1 Gosselies	x	x	Unie	Multiculturelle
104	NLM1 Gosselies	Mauvaise entente	Dialogue et point d'evue différent	Egalité	Fraternité
105	NLM1 Gosselies	Apprendre une langue	x	Futuriste	Sociable
106	NLM1 Gosselies	Il faut apprendre une 2e langue pour trouver un bon travail	C'est tout le temps la guerre entre les 2	Solidaire	Serviable
107	NLM1 Gosselies	Devoir apprendre l'autre langue	Problème politique	x	x
108	NLM1 Gosselies	La langue (barrière)	Les différentes habitudes liés à la culture sont différentes	x	x
109	NLM1 Gosselies	Pas d'effort d'un cote de la Belgique	x	Unie	Avec le peuple
110	NLM1 Gosselies	Aucun	x	x	x
111	NLM1 Gosselies	Compréhension parfois difficile	Groupe établi à cause de la langue	x	x
112	NLM1 Gosselies	Désaccords	Collaboration efficace	Nationalité	Collaborant
113	NLM1 Gosselies	Tout le monde ne se comprend pas	Il est difficile d'instaurer des lois car il y a bcp de mentalités différentes	Unie	Moderne

	A	BN	BO	BP	BQ
1	Code	Ideale toekomstige België (adjectief 3)	Ideale toekomstige België (adjectief 4)	Ideale toekomstige België (adjectief 5)	Ideale toekomstige België (adjectief 6)
76	NLM1 Gosselies	Nationaliste	Empathique	Honnête	4
77	NLM1 Gosselies	Egalité	Entraide	Serviable	8
78	NLM1 Gosselies	x	x	x	7
79	NLM1 Gosselies	Respectueux	Ouvert d'esprit, sans jugement	Tout le monde s'aide	8
80	NLM1 Gosselies	Unie	Généreux	Compréhensive	9
81	NLM1 Gosselies	Européenne	Economiquement développée	Tolérante	6
82	NLM1 Gosselies	Sans jugement	Ouverte d'esprit	Futuriste	4
83	NLM1 Gosselies	x	x	x	10
84	NLM1 Gosselies	Accueillante	Sociale	Travailleuse	6
85	NLM1 Gosselies	Solidaire	Ouverte d'esprit	Innovante	1
86	NLM1 Gosselies	x	x	x	7
87	NLM1 Gosselies	Non raciste	Ouverte d'esprit	Solidaire	8
88	NLM1 Gosselies	x	x	x	7
89	NLM1 Gosselies	Communication	Multiculturel	Multifunfue	8
90	NLM1 Gosselies	Unie	Fortie	x	10
91	NLM1 Gosselies	Travailleuse	Tolérant	Solidaire	7
92	NLM1 Gosselies	Solidaire	Ouverte d'esprit	Innovante	9
93	NLM1 Gosselies	Présence d'un gouvernement	Organisée	Liberté d'expression aussi grande qu'actuellement	5
94	NLM1 Gosselies	En bonne santé	Pas en guerre	Multiculturelle	5
95	NLM1 Gosselies	Socialer	Propre	Saint	1
96	NLM1 Gosselies	x	x	x	1
97	NLM1 Gosselies	x	x	x	1
98	NLM1 Gosselies	x	x	x	5
99	NLM1 Gosselies	x	x	x	4
100	NLM1 Gosselies	Sait prendre decision	Pas de conflit	x	4
101	NLM1 Gosselies	x	x	x	2
102	NLM1 Gosselies	x	x	x	6
103	NLM1 Gosselies	x	x	x	8
104	NLM1 Gosselies	Amour	Droit	Paix	5
105	NLM1 Gosselies	Exigence mais pas trop	Respectable	Multiculturelle	5
106	NLM1 Gosselies	Amical	Joyeuse	Buveurs	7
107	NLM1 Gosselies	x	x	x	0
108	NLM1 Gosselies	x	x	x	1
109	NLM1 Gosselies	Equitabilité Nord Sud	x	x	0
110	NLM1 Gosselies	x	x	x	3
111	NLM1 Gosselies	x	x	x	2
112	NLM1 Gosselies	Fiere	Technologie	Divertissante	5
113	NLM1 Gosselies	Ouverte d'esprit	x	x	5

5) Gegevens van de ALM1 groep uit Hannut:

1	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T
1	Code	Wie van de	geleerd	Ses	r van ge	choo	Woonplaa	Land	Land N	Land V	LM	LM	LM	identific	ntificat	ificat	identific	dentifica	catie m	ificati
114	ALM1 Hannut	Hannut	ALM1	H	2003	6e	Waret-l'Évêque	BEL	BEL	BEL	Angl	x	x	10	0	10	10	0	0	10
115	ALM1 Hannut	Hannut	ALM1	F	2002	6e	Jodoigne	BEL	BEL	BEL	Angl	x	x	10	0	8	9	3	0	7
116	ALM1 Hannut	Hannut	ALM1	F	2003	6e	Lincent	ITALIE	ITALIE	ITALIE	Angl	x	x	10	0	10	10	0	0	7
117	ALM1 Hannut	Hannut	ALM1	F	2002	6e	Orp-le-Grand	BEL	BEL	BEL	Angl	x	x	10	0	9	0	0	0	10
118	ALM1 Hannut	Hannut	ALM1	H	2003	6e	Ville-en-hesbay	BEL	BEL	BEL	Angl	x	x	10	0	10	0	10	0	10
119	ALM1 Hannut	Hannut	ALM1	F	2002	6e	Meeffe	BEL	BEL	BEL	Angl	x	x	10	0	10	10	0	0	10
120	ALM1 Hannut	Hannut	ALM1	H	2003	6e	Hannut	BEL	CANADA	BEL	Angl	x	x	10	0	10	10	5	0	10
121	ALM1 Hannut	Hannut	ALM1	H	2003	6e	Huppaye	BEL	BEL	BEL	Angl	x	x	9	0	10	10	0	1	9
122	ALM1 Hannut	Hannut	ALM1	H	2003	6e	Moxhe	BEL	BEL	BEL	Angl	x	x	10	0	10	8	2	0	10
123	ALM1 Hannut	Hannut	ALM1	F	2002	6e	Pousset	BEL	BEL	BEL	Angl	x	x	10	0	10	10	0	0	10

1	A	U	V	W	X	Y	Z
1	Code	Dominante identiteitsgevoel	Typische Vlaming 1	Typische Vlaming 2	Typische Vlaming 3	Typische Vlaming 4	Typische Vlaming 5
114	ALM1 Hannut	Je me sens aussi bien "wallon"ne" que belge	x	x	x	x	x
115	ALM1 Hannut	Je me sens plus belge que "wallon"ne"	x	x	x	x	x
116	ALM1 Hannut	Je me sens aussi bien "wallon"ne" que belge	x	x	x	x	x
117	ALM1 Hannut	Je me sens plus belge que "wallon"ne"	Respectueux	Raciste	Poli	Strict	x
118	ALM1 Hannut	Je me sens aussi bien "wallon"ne" que belge	x	x	x	x	x
119	ALM1 Hannut	Je me sens aussi bien "wallon"ne" que belge	Respectueux	Strict	Froid	Bizarre	x
120	ALM1 Hannut	Je me sens aussi bien "wallon"ne" que belge	x	x	x	x	x
121	ALM1 Hannut	Je me sens aussi bien "wallon"ne" que belge	Strict	x	x	x	x
122	ALM1 Hannut	Je me sens aussi bien "wallon"ne" que belge	x	x	x	x	x
123	ALM1 Hannut	Je me sens aussi bien "wallon"ne" que belge	Fier	Egocentrique	Hautain	Strict	x

1	A	AA	AB	AC	AD	AE
1	Code	Typische Waal 1	Typische Waal 2	Typische Waal 3	Typische Waal 4	Typische Waal 5
114	ALM1 Hannut	x	x	x	x	x
115	ALM1 Hannut	x	x	x	x	x
116	ALM1 Hannut	x	x	x	x	x
117	ALM1 Hannut	Déteste les flamands (raciste enw)	x	x	x	x
118	ALM1 Hannut	x	x	x	x	x
119	ALM1 Hannut	Sympathique	Fétard	Relax	Se contente du minimum	x
120	ALM1 Hannut	x	x	x	x	x
121	ALM1 Hannut	Campagnard	Accent de paysan	x	x	x
122	ALM1 Hannut	x	x	x	x	x
123	ALM1 Hannut	Raciste	Sympathique	Modeste	x	x

1	A	AF	AG	AH	AI	AJ
1	Code	Typische Belg 1	Typische Belg 2	Typische Belg 3	Typische Belg 4	Typische Belg 5
114	ALM1 Hannut	Sportif	Travailleur	x	x	x
115	ALM1 Hannut	Mangeur de frites	Buveur de bière	Gros accent	x	x
116	ALM1 Hannut	x	x	x	x	x
117	ALM1 Hannut	Chaleureux	Fétard	Méprise les Français	x	x
118	ALM1 Hannut	Bon vivant	Accueillant	Mangeur de frites	x	x
119	ALM1 Hannut	De bonne humeur	Bon vivant	Sociable	Ouvert	x
120	ALM1 Hannut	Généreux	Accueillant	Drôle	De bonne humeur	Souriant
121	ALM1 Hannut	x	x	x	x	x
122	ALM1 Hannut	x	x	x	x	x
123	ALM1 Hannut	Sociable	Accueillant	x	x	x

1	A	AK	AL	AM	AN	AO	AP	AQ	AR	AS	AT	AU	AV	AW	AX
1	Code	verschil	len en V	enkele	t kunnen	ommuni	ik scenario komt het best overeen met	tsvonden, voor w	Walen lula	ss minde	tolerante	zingen ra	itgangs	Vlaming	len soci
114	ALM1 Hannut	6	7	6	2	6	Pas d'avis	Pas d'avis	0	7	6	8	2	0	6
115	ALM1 Hannut	4	9	3	5	3	Il faut un état fédéral dans lequel les régic	ECOLO	0	6	5	6	5	5	5
116	ALM1 Hannut	5	5	5	5	5	Il faut scinder la Belgique	PS	5	5	5	5	5	5	5
117	ALM1 Hannut	5	5	7	10	9	Il faut scinder la Belgique	CDH	0	6	8	5	10	5	10
118	ALM1 Hannut	8	0	0	10	5	Il faut scinder la Belgique	ECOLO	0	1	3	9	10	2	0
119	ALM1 Hannut	5	10	3	1	10	Il faut rétablir la Belgique unitaire	MR	0	3	7	7	6	2	6
120	ALM1 Hannut	5	9	0	5	10	Il faut rétablir la Belgique unitaire	MR	0	0	6	0	0	0	0
121	ALM1 Hannut	6	8	2	5	8	Il faut un état fédéral dans lequel les régic	ECOLO	0	5	6	7	8	0	7
122	ALM1 Hannut	4	8	7	3	7	Il faut conserver la situation actuelle	ECOLO	2	2	0	3	0	6	2
123	ALM1 Hannut	6	10	7	5	8	Il faut rétablir la Belgique unitaire	ECOLO	0	4	5	4	0	7	4

1	A	AY	AZ	BA	BB	BC	BD	BE	BF	BG	BH	BI
1	Code	min	min	min	in Vlaam	uwerk	n Wille	zingen	op va	op va	len van het feit dat we in een meertalig en multicultureel land	oordelen van het feit dat we in een meertalig en multicultureel land won
114	ALM1 Hannut	6	3	3	5	5	5	5	5	5	x	x
115	ALM1 Hannut	5	5	5	8	2	2	6	8	8	Diversité et richesse culturelle	x
116	ALM1 Hannut	5	5	5	5	5	5	5	5	5	Différente culture	Diversité de point de vue
117	ALM1 Hannut	10	10	5	9	10	5	5	7	5	Diversité et richesse culturelle	Pays - monotone et bcp de choses à visiter: part le diversité
118	ALM1 Hannut	0	0	0	0	0	9	10	10	10	Diversité et richesse culturelle	Possibilité d'être bilingue
119	ALM1 Hannut	8	4	7	10	5	9	6	5	5	Diversité et richesse culturelle	Vision du monde différente
120	ALM1 Hannut	6	5	6	6	0	5	5	0	0	Diversité et richesse culturelle	Ouverture d'esprit vis-à-vis de l'autre (acceptation de la différence)
121	ALM1 Hannut	0	5	5	5	0	5	5	0	5	x	x
122	ALM1 Hannut	4	3	0	8	5	1	4	9	9	Diversité et richesse culturelle	Possibilité d'être bilingue (possibilité d'apprendre une autre langue facilement)
123	ALM1 Hannut	6	2	2	0	0	0	5	9	4	Ouverture d'esprit vis-à-vis de l'autre	x

1	A	BJ	BK	BL
1	Code	Nadelen van het feit dat we in een meertalig en multicultureel land wonen. 1	Nadelen van het feit dat we in een meertalig en multicultureel land wonen. 2	Ideale toekomstige België (adjectief 1)
114	ALM1 Hannut	x	x	Sportive
115	ALM1 Hannut	F et W n'arrivent jamais à se mettre d'accord à cause de leurs mentalités différentes	Points de vue politiques différents	x
116	ALM1 Hannut	Nécessaire d'être bilingue pour pouvoir travailler partout	Barrière de la langue pour se comprendre	x
117	ALM1 Hannut	Système politique très complexe avec ses différentes entités fédérées	Tension entre les groupes linguistiques	Bonne entente
118	ALM1 Hannut	Difficile de se comprendre	Nécessaire d'être bilingue pour pouvoir travailler partout	Séparée
119	ALM1 Hannut	trop de différence de langue ou culture	Barrière de la langue pour se comprendre	Unie
120	ALM1 Hannut	Barrière de la langue pour se comprendre	x	Unie
121	ALM1 Hannut	x	x	x
122	ALM1 Hannut	Barrière de la langue pour se comprendre	Créer des tensions et des clans (racisme)	Coopérative
123	ALM1 Hannut	F et W n'ont parfois pas la même façon de penser	Tension entre les groupes linguistiques	Unie

1	A	BM	BN	BO	BP	BQ
1	Code	Ideale toekomstige België (adjectief 2)	Ideale toekomstige België (adjectief 3)	Ideale toekomstige België (adjectief 4)	Ideale toekomstige België (adjectief 5)	ans belang
114	ALM1 Hannut	Solidaire	Responsable	Egalité	x	6
115	ALM1 Hannut	x	x	x	x	4
116	ALM1 Hannut	x	x	x	x	0
117	ALM1 Hannut	Ouverture d'esprit	Respectueux	Respectable	x	0
118	ALM1 Hannut	Unilingue	x	x	x	3
119	ALM1 Hannut	Paisible	Prosper	Moins de ministres	x	2
120	ALM1 Hannut	Ouverture d'esprit	Accueillante	Respectueuse	x	1
121	ALM1 Hannut	x	x	x	x	3
122	ALM1 Hannut	Forte	Solidaire	Entraide	x	4
123	ALM1 Hannut	Démocratique	Soudée	Solidaire	x	8